ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీప్రచురములు. 13.

ప్రభావతి.



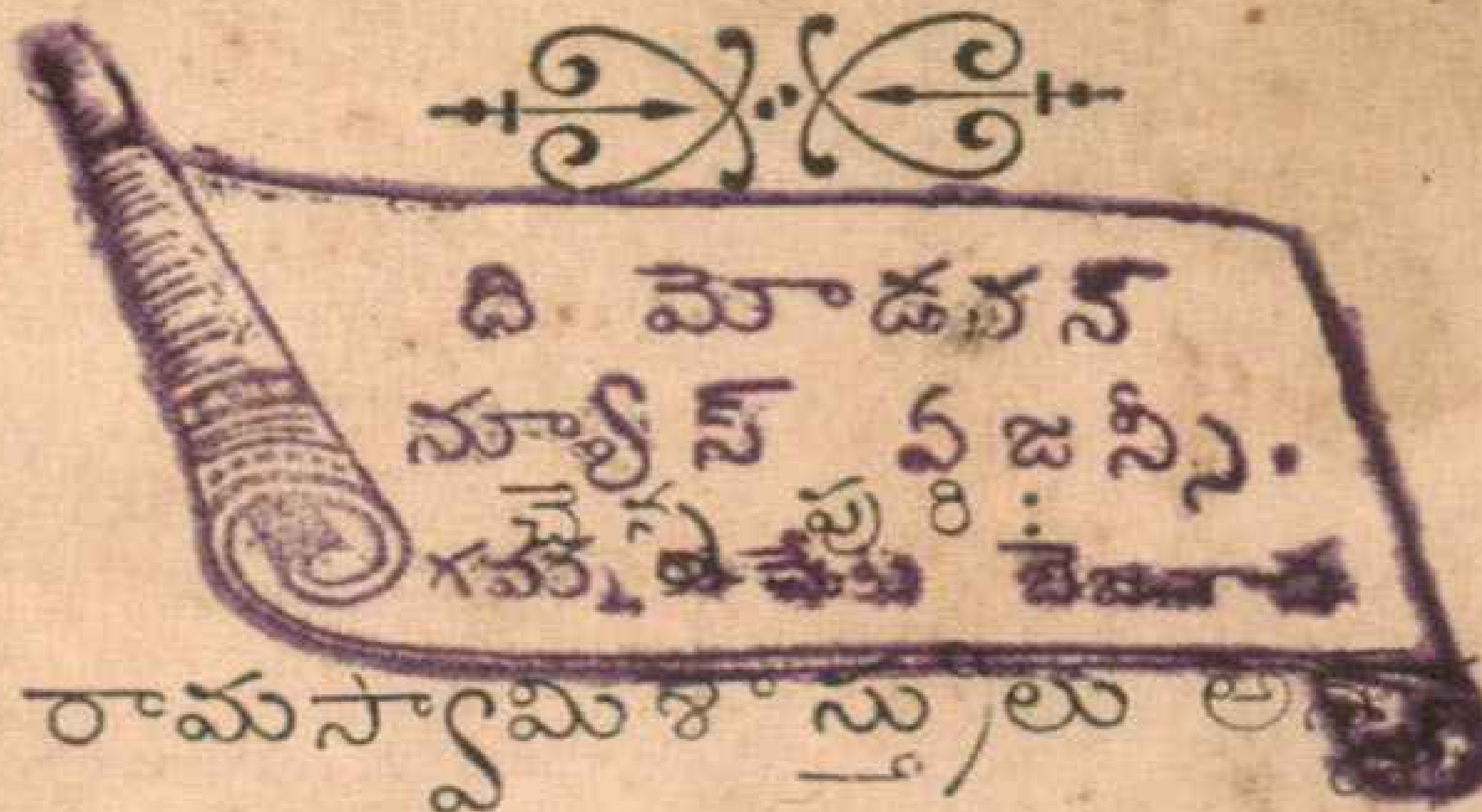
గాదె, శ్రీజగన్నాథస్వామిగారిచే

రచియింపఁబడి

మచిలీపట్టణమునందలి

ఆంధ్రభాషాభివర్ధనీసంఘము (లిమిటెడ్) వారిచేఁ

బ్రచురింపఁబడినది.



వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స వారిచే

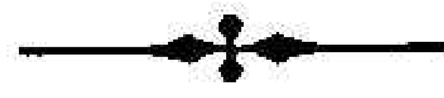
ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1911.

శ్రీరస్తు.

ఉపోద్ఘాతము.



శ్రీ గౌతమీజలమహత్త్వమునం * గవిత్వ మభ్యసింపఁగల్గి యైదాఱువర్షంబులయ్యెను నాకు వచనరచనకంటెఁ బద్యకవితను గౌరవాసక్తులు మెండగుటం జేసి ముకుందమాలాదిసంస్కృతగ్రంథము లాంధ్రీకరించుటను బాణపరాభవనాటకాదులు విరచించుటను వెండియు బహువిషయములఁగూర్చి చాటుపద్యముల నాశుపద్యములను జెప్పుటను సిన్నాళ్లును గాలము వెళ్లఁబతిని. రెండుమూఁడేండ్లనుండియుఁ గొందఱు హితులు నన్ను త్రకావ్యరచనకుఁ బురి ల్పుచు వచ్చినను నాయసమ ఘ ములను వితర్కించుకొని యున్నటిదాక నుపేక్షించియుంటి కాని క్రిందటిసంవత్సరమున మా ావమఱఁది బియ్యోబియల్ బచ్చు నరసింహస్వామిపంతులును మఱికొందఱు బంధుమిత్రులును శివాజిచారిత్ర మెత్తుకొని యొకనవల వ్రాయవలసినదని నన్ను నిర్బంధించుటయు నిప్పటిమహాకవులను దత్కృతగ్రంథములఁ దిలకించి “యీమాత్రము నేను వ్రాయలేకపోవు

* మ. కవితాకన్య లభించెఁ బండితులసాం♦గత్యంబు చేకూఱె శా
స్త్రవిరోధాత్మలమాయలం బడనివి♦జ్ఞానంబు ప్రాప్తించె వై
ష్ణవధర్మంబు లెఱుంగనయ్యె నొగి యు♦ష్మన్మైత్రి పద్వేషముల్
భువి నా కబ్బుటఁ జేసి నిన్నుఱతు నే! ♦ పుణ్యప్రదా గౌతమీ.

దునా" యని మనసు నిబ్బరముచేసికొని పదంపడి యేతత్ప్రబావతీప్రబంధరచనకుఁ బ్రారంభించి మత్ప్రియసఖులలో నొకరిద్దఱు విద్యార్థులసాహాయ్యంబునఁ గతిపయమాసంబులలో సమాప్తిగావించియుఁ గారణాంతరములచే నింతపర్యంతము పుస్తకము వెలయింపఁ జాలకుంటిని. ధనముకంటెఁ బేరుకీర్తు లార్జించుటయే మదాశయంబగుటఁ జేసి గ్రంథంబును స్వయముగా ముద్రింపించుకొనక విజయవాడనివాసియు మాబావయు నగు శ్రీయుత గూడూరి లక్ష్మణరావుపంతుల ప్రోత్సాహమున నయ్యది బందరుపురాంధ్రభాషాభివర్ధనీసంఘమువారికి సమర్పించినాఁడను.

ఈ గ్రంథరచనయందు నాకుఁ దోడ్పడిన పుస్తకములు (1) 'మాక్మిలన్సు కింగురీడరు' లో "శివాజియు నఫ్జుల్ఖాను" అను శీర్షికతో వ్రాయఁబడినపాఠమును (2) కీర్తిశేషులైన న్యాయమూర్తిరానడిగారి మహారాష్ట్రవిజృంభణమును (3) శ్రీయుత చిల్లరిగ శ్రీనివాసరావుగారి మహారాష్ట్రచారిత్రమును (4) శ్రీయుత కొమరరాజు లక్ష్మణరావుగారి శివాజిచరిత్రమును; ఇందు మొదటఁ జెప్పఁబడిన పాఠమునుండియే సంభాషణలు (Dialogues) మున్నగునవి కొన్ని యించుమించుగాఁ దర్జుమాచేసి సందర్భానుసారముగా నీనవలలోఁ బొందుపఱచియుంటిని. మొట్టమొదట నఫ్జలానువధతోడనే కథ సాంతముచేయవలెనని నిర్ణయించియు నందుఁగల కథాభాగము నెక్కువగాఁ బెంచుటకు వీలుగామి మఱికొంతచరిత్రాంశము కల్పుకోవలసివచ్చినది. చారిత్రాంశములు ముఖ్యముగా శ్రీనివాసరావుగారి గ్రంథమునుండియే తీసికొనియుంటిని. కాని యీయంశములకును మరాట

భాషలో లిఖింపఁబడియున్న యంశములకును నించుక భేదములు గలవని యిటీవల వింటిని. అయినను నిటువంటిస్వల్పభేదములు చిత్రకావ్యములలోఁ బాటింపఁ బనిలేదని యెఱింగి యూరకుంటిని.

శివాజికిని విజాపురివారికిని మొదటిలో రగులుకొనిన వైరానుబంధకథానుక్రమంబును బిదప నుభయులకు స్వరాష్ట్రసంరక్షణార్థసంగతిని సంప్రాప్తించు మైత్రీవిశేషంబును బ్రస్తుత దేశకాల ప్రభుత్వస్థితిగతుల ననుసరించి సరసముగా నిరూపించుటయేకాక యాయాచోట్ల రాజభక్తియు ధర్మాసక్తియు స్వజనరక్తియు మానవులగువారికి నత్యావశ్యకములని విశదపఱచితిని. నాకిదియే ప్రథమప్రయత్నమగుటకతన లోపంబు లిందు కొన్ని గల్గియుండవచ్చును. ఒకప్రూఫుషీటును జూచుకొంటకు సరిపడమి నక్కడక్కడ జల్లిమల్లరదోషములు కొన్నిదొర్లియుండ వచ్చును. పైలోపంబులును దోషంబులును రెండవకూర్పున సవరించుకొన నుద్దేశించియున్న నన్నుఁ బ్రాజ్ఞులు మన్నింతురు గాక.

ఈ పుస్తకములోఁగల ప్రభావతికిని బురాణములలో సుప్రసిద్ధివహించిన ప్రభావతికిని సంబంధము లేదు. కాన నీనవలలోనికథ ప్రద్యుమ్నోపాఖ్యానకథ కాదని యెఱుంగునది. ఈ కల్పితకథాసందర్భములో నానేర్చుకొలందిఁ జారిత్రాంశములు గూర్చియుంటిని. ఇందువచ్చుప్రధానకల్పితపాత్రలు.—

1. ప్రభావతి, (తదీయజనకులు,) 2. లలితాదేవి, 3. రామోజి, 4. విశాలాక్షి (బాలాజిచెల్లెలు), విజాపురిలోనుండి సమాచారము శివాజికిఁ దెల్పుడుచేయుచున్న నారాయణుఁడను

వాని భేతాళుండని వాడియుంటిని. తక్కినసంగతులు చదు
వరులకు సులువుగాఁ దెలిసికోవచ్చునని యింతటితో విరమిం
చుచున్నాను.

నా 'ప్రభావతి' కృతి నిర్విఘ్నంబుగా సాగించిన నాకుల
దైవమగు శ్రీమజ్జగన్నాథుని బ్రణమిల్లి గ్రంథరచన కవకా
శము గల్గించిన మజ్జనకులగు సుభద్రమ సాధ్వీరంగనాథులను
నమస్కరించి, అస్మత్కవితాభివృద్ధికిఁ గారణులైన బ్రహ్మశ్రీ
వడ్డాది సుబ్బరాయ, కవిరాజు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిప్రముఖులఁ
బ్రస్తుతించి, కావ్యరచనకుఁ బ్రేరేపించిన శ్రీయుత బచ్చు నర
సింహస్వామి,పరాంకుశ రామమూర్తి ముఖసుహృద్బంధువులం
బ్రశంసించి యచ్చటచ్చటఁ గొన్ని తగినమార్పులు చేయించి
నాకుఁ గొంతమట్టుకు సహాయభూతులైన మా బావమఱది సో
దరులును గాలేజవిద్యార్థులు నగు చిరంజీవి బచ్చు జగన్నాథ
దాసు న్యాయపతి లక్ష్మీనరసింహస్వామిసఖులను భూషించి, వేగ
ముగాఁ బుస్తకము ప్రకటించుటకు సహకారులైన మ॥గూడూరు
లక్ష్మణరావుపంతులుగారిని చిరం॥ మాపెదతండ్రికుమారుం
డగు వేంకటరమణమూర్తిపంతులను శ్లాఘించి, వెండియు నా
ప్రబంధరచనకు నుపయోగపడినచారిత్రములు వ్రాసిన శ్రీయుత
కొమరరాజు లక్ష్మణరావు దివానుగారికిని, శ్రీయుత చిల్లరిగె
శ్రీనివాసరావుగారికిని, కథారచనఁగూర్చి యొకటిరెండు మంచి
సలహాలు దయచేసిన వకీలు కాళేశ్వరరావుగారికిని, కొంత
వఱకు నవలను బరిశీలించి వ్యాకరణాదిదోషములు లేవని నిర్ధా
రణపఱచిన శతావధాని బ్రహ్మశ్రీ. చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి
కిని, నవలను బరిగ్రహించి తగుమాత్రపునవరణలుచేసి యచ్చొ

ంచిన సంఘము పూర్వకార్యదర్శియు హైకోర్టువకీలు నగు మువరపు రామదాసుపంతులగారికిని బదంపడి అతిశీఘ్రకాలములో నీగ్రంథమును చక్కగ నచ్చొత్తించిన మెసర్సు వావిళ్ల, రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్సువారికిని భాషాభిమానులగు క్కుంగల బందరుసంఘకార్యనిర్వాహకులకును వినయపూర్వకముగాఁ గృతజ్ఞతాసూచకవందనము లర్పించుచున్నాను.

తే. ఇందుఁ గల్గినదోషంబు • లెల్ల మాని
గుణము లౌదలఁ గొనుఁడు మ్రొ • క్కెదను మీకు
లోకశంకరులార సు • శ్లోకులార
సరసమతులార విద్యాప్ర • చారులార.

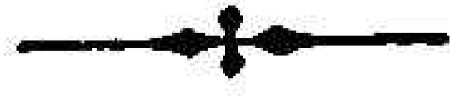
తే. కలిని బంచసహస్రాబ్ద • ములు గడచిన
పిదప వచ్చుసాధారణఁ • జేర్మి నీప్ర
భావతీచిత్రకావ్యంబు • వ్రాసినాఁడు
గాదెకులజుండు శ్రీజగ • న్నాథమూర్తి.

బరంపురము
28-6-1911

బుధవిధేయుఁడు,
గాదె, శ్రీజగన్నాథస్వామి.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

పంచరత్నములు.



సీ. ఘనులజీవితములు ♦ కల్పించు నెయ్యెది
యాంధ్రజాతికి విద్య ♦ యతిశయిల్లఁ
జిత్రకావ్యంబులు ♦ సృజియించు నెయ్యెది
యాంధ్రజాతికి విద్య ♦ యతిశయిల్ల
వాస్తుశాస్త్రంబులు ♦ ప్రచురించు నెయ్యెది
యాంధ్రజాతికి విద్య ♦ యతిశయిల్ల
ప్రకృతికళాంశముల్ ♦ ప్రకటించు నెయ్యెది
యాంధ్రజాతికి విద్య ♦ యతిశయిల్ల

గీ. అట్టి బహులవిద్యాప్రద ♦ మై తనర్చు
'నాంధ్రభాషాభివర్ధని' ♦ యనెడుసంఘ
మరి స్థాపించు నట్టికృ ♦ తార్థులు చిర
కీర్తులై మింత్రుగాక మా ♦ కృష్ణకరుణ.

గీ. ప్రజలు విద్యాధికులయిన ♦ భరతఖండ
మెంచు వర్ధిల్లు నని యాత్మ ♦ నెఱిఁగి మీరు
నిల్పినట్టియీసంఘంబు ♦ నేడు చూడఁ
గవులకుఁ గరావలంబమై ♦ ఖ్యాతికెక్కె.

గీ. అరయ మీతోడ వియ్యంబు ♦ నందుకొనఁగ
వచ్చినాఁడ మీసమ్మతి ♦ యిచ్చినయెడ

వెంటనే ముహూర్తము పెట్టి ♦ పెండ్లి చెన్న
పట్టణమునఁ గావింతము ♦ వైభవముగ.

క. కలవారియింటికంటెను
బలగము గలవారియింటఁ ♦ బడివేయుట నెం
దులకును మంచిది యని పె
ద్దలంద్రు మీసంఘు మెట్లుఁ ♦ దగు మాసుతకున్.

ఉ. ఎంచగ మా ప్రభావతి య♦హీనగుణాకర సాధ్వి యాటచేఁ
గొంచెముదిద్దనేర్చినను♦గోలయు బేలయుఁగాక యెందువ
ర్తించు సుశీలయై సకల♦శ్రీజనస్తుతయై రహించు గ
ల్పించును జే ర్ప్రతిష్ఠ యొగిఁ ♦ బెంచెడువారికిఁ గాం
చువారికిన్.

గీ. 'ఆంధ్రభాషాభివర్ధని' ♦ యనెడు పేర
గ్రాలుసంఘము కార్యని♦ర్వాహకులకు
రహి సమర్పించె నీపంచ♦రత్నములను
గాదెకులజుండు శ్రీజగన్నాథసుకవి.

మిత్రవిజ్ఞాపనము.

చ. నిరుపమదేశభక్తియును ♦ నిశ్చలబుద్ధియు ధర్మసక్తియున్
సరసవచోవిలాసతయు ♦ శాస్త్రవిధేయతఁ గీర్తిలోలతన్
గురుతరచాతురీగరిమఁ ♦ గోవిదభావముఁ గల్గి మించు వే
మ్వారకులరామదాసకృతి♦మామక ప్రార్థనచిత్తగింపుఁడీ.

గీ. ఆర్య వెస మీరె సవరించి ♦ యస్మదీయ
పుస్తకము నచ్చువేయింపఁ ♦ బూనుకొందు
మంచు వాగ్దాన మాదిఁ గా♦వించుకతన
నొసఁగుచున్నాఁడ గ్రంథ మే ♦ నొప్పుదలను.

గీ. ఆడితప్పనిమీబోటి • యార్యులకును
దిరుగఁ జెప్ప టంతగ నవ•సరమె లేదు
కాని ప్రస్తుత మీరలు • కార్యదర్శి
పదము నదలుట నిటు చెప్ప•వలసివచ్చె.

గీ. మనకు బృందావనపురి సం•ప్రాప్తమైన
స్నేహ మెన్నటి కీటువలె • స్థిరముగాగ
నుండవలె ననియేకోరు•చుంటి వేమ
నంపుకులరామదాస ధీ•వరవిధేయ.

ఆర్యులారా!

ప్రస్తుతకాలంబునఁ బండితాభిప్రాయములందును యోగ్యతాపత్రికలందు విలువ చాలఁదగ్గిపోయినదనుమాట నేనెఱుంగకపోలేదుకాని వానికిఁ దగినవిలువ వానికి నుండు ననియెంచి నమోనాకు (మచ్చుకు) గా నొకరిద్దఱియభిప్రాయములమాత్ర మిందు పొందుపఱచుచున్నాను.

పండితాభిప్రాయములు.

శ్రీగాదె జగన్నాథస్వామిపంతులుగారు రచించినప్రభావతి యనునీవచనప్రబంధమును జాలవఱకు నేనుజూచియుంటిని. వీరికి సనాతనాచారములం దభిమానము ననురాగముమెండు. అది సూచించుచు నీగ్రంథము వ్రాయఁబడినట్లూహింపనై యున్నది. నే వినినంతవఱకుఁ గథాసందర్భ మనుకూలముగానేయున్నది. శైలియుఁ బేలవముగాలేక నాతికఠినమ్మై మధురముగానున్నది. వీరికి వచనరచన కిదియే ప్రథమప్రయత్నమైనను, ప్రస్తు

తము బయలుదేరుచున్న నవలల కీనవల తీసిపోవునది కాదని నా యభిప్రాయము. భాషాభిమాను లిట్టిగ్రంథములు వ్రాసినవారికిఁ బ్రోత్సాహము గల్గించి మఱికొన్ని గ్రంథములు వ్రాయింపఁ జేయఁగలరని నమ్ముచున్నాఁడను.

28_12-10
రాజమండ్రి.

ఇట్లు,
కవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి.

The public has already had a specimen of Mr. Gade Jagannadhaswami Pantulu's Telugu scholarship in his lucid metrical translation of Mukundamala. He has now come forward with a Telugu novel and has chosen a page from Maharatta history for his plot. The author shows a close acquaintance with historical facts and has made few departures from them. The cause of differences between Sivaji and the Sultan of Bijapur and their consequent reconciliation is very skilfully explained. Certain passages in the work bear out a striking resemblance to the sentences of Ranade. In fact the author seems to have studied Ranade's Work on the subject and has kept throughout his own the spirit of that Great Indian. The novel is quite in accordance with modern taste. It is laid out on the lines of an English novel and is one of the few works where an attempt is made to be guided by western

canonsof criticism. The attempt, I am inclined to think, has been to a great extent successful. The several characters therein, especially those of Sivaji and Pujari incognito, have been happily developed. Sivaji is represented throughout as a patriot of a very high order, with no motive for his activity but the welfare of his country. The author followed Ranade in taking great pains to root out and dispel the popular notion that the Mahrattas are a set of freebooters with no aim other than plunder, that the greatest of them was only an audacions leader of a marauding host. The dialogues between Sivaji and his mother, between Sivaji and Panthoji, unravel to a great extent the patriotic nature of Sivaji's work. There are here and there a few touches of religious sentiment. The conversations of Ramados are a store house of wisdom. Tho author has sometimes shown an originality of thought in his descriptions. The strikingly beautiful description of sunset on the eve of Fazil's death may be cited as an instance. The plot, though long and complicated, is interesting to the end. The style too seems to be simple enough and the work easily intelligible even to a student of the High School standard. The novel deserves good encouragement from everyone that has at heart the progress and improvement of Telugu Literature.

BERHAMPORE, } B. NARASIMHASWAMI,
18th Nov. 1910. } B.A.B.L.



శ్రీరస్తు.

శ్రీమతే రామకృష్ణాయనమః.

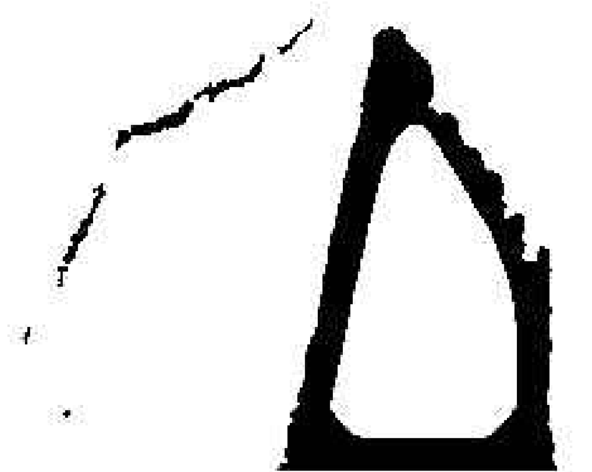
ప్రభావతి.

మొదటి ప్రకరణము.

శ్రీమద్భరతఖండంబునఁ జెలువొందు పశ్చిమసముద్రతీరమునఁ గోంకణ దేశముగలదు. ఆజనాంతంబున నుత్తరంబునుండి దక్షిణంబుదనుక గొలుసువలె నల్లిబిల్లియై వ్యాపించిన గొప్పపర్వతపంక్తి యలరారుచుండును. ప్రతివర్షంబున సంభవించు బలవత్తరమైన తుపానులవలనఁ జెలరేగి మిక్కిలి యుల్లకల్లోలము గానుండు యవనవనధిపొంగి పొర్లకుండఁజేయుటకై దైవనిర్మితంబైన చెలియలికట్టయోయన నాగట్టులమట్టువార్ధివఱకు వ్యాపించియుండును. ఆయద్రిపంక్తి యత్యున్నతంబైన శిఖరములవలనను గౌతమీ కృష్ణ వేణీ ముఖ్యమహానదులకు జన్మస్థలమౌటవలనను హిందూస్థానమున రెండవహిమవత్పర్వతశ్రేణిమాడ్కి-నెంతయు విరాజిల్లుచుండు. కాని తదుపరిభాగము హిమాచలమువలె మంచుచేఁ గప్పఁబడక నానావిధవృక్షసందోహమునకు బహువిధపక్షిసంతానంబునకు నాటపట్టగుటయేకాక సమశీతోష్ణాదిస్థితులచేఁ బాలింపఁబడుటవలన నెట్టఁజూచినను నందనోపవనతుల్యంబగు నుద్యానవనంబులుగల్గి రమ్యంబై సకలజంతు నివాసయోగ్యంబై చూపఱకుఁ గనుపండువుచేయుచుండును. ఈపర్వతపంక్తి దక్షిణభాగంబు మలయాభిఖ్యతోడను నుత్తరభాగము సహ్యానామంబుతోడ నొప్పుచుండు. ఆహా! అందీసహ్యాద్రిపంక్తిమహిమ యేమని వర్ణింపవచ్చును. హిందూరాజ్యలక్ష్మి బలాత్కారముగాఁ బరిగ్రహించిన ప్రచండమహమ్మ

దీయులతోఁ దలపడి యిన్నూరుసంవత్సరంబులు హోరాహోరిగాఁ బోరాడి భారతులకు సుఖజీవనము కల్పించిన శూరాగ్రేసరులగు మహారాష్ట్రకేసరులకు జన్మస్థానమై తదీయపాలనమున మిక్కిలి వైభవము గాంచెను. స్వభావసిద్ధముగా నీకనుమలచరియలలో నేర్పడిన శత్రుదుర్భేద్యంబులగు వేనవేల దుర్గంబులను జతురంగబలాదులచే మఱింత దిట్టపఱచుకొని మరాటధీయులు నిజరాజ్యరక్షణము గావించుకొనుచుండిరి.

ఇట్టి దుర్గంబులనే యాకాలమువారు పట్టణంబులుగాను బల్లెలుగాను జేసికొని స్వాతంత్ర్యశ్రీ ననుభవించుచుండిరి. సహ్యాద్రిశ్రేణికిని బ్రాగ్భాగంబునఁ దులజాపురమను నొకగ్రామముండెను. దాని కాపేరందుండు దేవతఁబట్టియే వచ్చియుండనోపు. ఒకనాటి ప్రాతఃకాలంబున నొకబ్రాహ్మణుండు రుద్రాక్షమాలలు తనకంఠ మలంకరింపఁగా మోకాలుదిగని మాసినయొకయంగవస్త్రము దాల్చుకొని యాతులజాదుర్గకోవెలయరుగుమీఁద నధివసించియుండెను. అతండు బక్కపలచని యొజ్జనిమేనును ముడుతలుపడిన మోమును గల్గియుంటచే వయస్సు నిజముగాఁ బరార్థము దాటనివాఁడయ్యు షష్టివర్ష వయస్కుండువోలెఁ జూపట్టుచుండెను. అప్పుడే నిద్దురనుండి లేచినవాఁడౌటచే నెమో మఱే కారణముచేతనో కాని యాతనిముఖంబు దైన్యముద్ర వహించియుండెను. ప్రభాతకాలము సాత్త్వికకాలమౌటవలన నెల్లప్రాణులకు నుత్సాహదాయియై యేరి కార్యములలో వారిని బ్రవేశపెట్టు మహోపకారియయ్యును నాటిదిన మాగ్రామస్థుల నట్లుచేయలేకుంటఁ జేసి యాయూరేమియు సందడిలేక యత్తఱి నడురేయిగతి నిశ్శబ్దముగానుండెను. ఇట్లు పాడారుచుండిన యూరిమధ్యమునఁ గల యాలయములోఁ గూర్చుండిన యాపాఱుండు తనలోఁ దా నొక్కింతసేపేమో గొణగుకొనుచుఁ బదంపడి యిట్లు విలపింపఁదొడంగెను. "హా! పరమాత్మా! ఎంతచేసితే! యుపకారం బొనరించిన నా కిట్టియిక్కట్టు రాఁజెల్లునే? పరభుకుమారికఁ గాపాడిన దోషంబునకు నాకుశిక్షయైనందులకు విచారింపను. కాని యిస్సిరో! ఏపాపమెఱుంగని గ్రామస్థులేల హింసింపఁబడవలె! ఔరా! తురుష్కులదౌర్జన్య మేమని చెప్పఁగలను. నా పుత్రకళత్రంబుల గొంపోవుటకుఁ



చోడు పౌరుల ద్రవ్యంబుల హరించిరి. అనేక ధేనువులను వధించిరి. మఱియుఁ
గొందఱిని బలాత్కారముగా బానిసలఁ జేసికొనఁ దీసికొనిపోయిరి. గోసాధు
వుల సంరక్షింపఁ బ్రతిజ్ఞపట్టిన శివాజిమహారాజు పాలించుసీమలోనుండియు
మాకీసంకటంబులు తప్పినవి కావుకదా! ధర్మకర్తయు ధర్మరక్షకుండు నగు
భగవంతుండే కలికధీనుండై ధర్మవిధ్వంసకులపట్ల నుపేక్షించుచుండఁగా శివా
జిరా జేమిచేయఁగలఁడు? అక్కటా! నాదారతనూజులు దక్కుదురే! ఇంకను
వారిసంయోగంబు సిద్ధించునే! మావారు పరులపాలైననుసరే రామోజి
కుటుంబమైనను సురక్షితముగాఁ బోఁగలదో లేదో? హా! తులజామాతా!
నీ విట్లు పరిభవింపఁబడుట కెట్లొప్పుకొంటివో కదా? జగజ్జననియగు నిన్ను
నీవే రక్షించుకోలేనితఱి మమ్ము గాపాడకుంటివన్న నేమిప్రయోజనము? మహి
షాసురభండాసురాదులను నిర్మూలింపఁజేసిననీ కీయావనబలం బెంత? శ్రీకృ
ష్ణనిర్యాణానంతరమున నర్జునుండు ద్వారకావాసులనెల్లఁ గిరాతులబారినుండి
తప్పింపఁగలిగెనే? కాలము ప్రతికూలముగా నున్నసమయమున నెంతటివారును
లైనను నీచులచేతిలోఁజిక్కి చిక్కులువడుదురుకదా! తల్లీ! మావలెనే నీవు
కూడ గాలాధీనురాలవౌటకరం బచ్చెరువుగానున్నది. ఇంతకు మాకర్మమిట్లు
లుండ నెవ్వారి నేమన్న నేమి లాభము? భక్తిశ్రద్ధలతో నిన్ను జిరకాలం
బునుండి పూజించుచు వచ్చినదానికి నిదియా ప్రతిఫలము? ఓహో! ఇక
నాభార్యాకుమారులకు దూరుండనై చచ్చినదాఁక నిట్లు కుందవలసిన
అని యిట్లు శోకించుచుఁ బ్రక్కనున్న గోడపై జాఱఁబడి పెద్దనిట్టు
డించుతఱి నొక్కపాంథుఁ డయ్యరుగుదరికిఁ బ్రాపించి యిట్లు ప్ర
దొడంగెను.

బాటసారి—ఆర్యా! ఈ గ్రామము పేరేమి? తమనామధేయ
ఈ పాడుదేవళమువద్దనుంటకుఁ గతంబేమి?

పూజారి—ఈగ్రామమును తులజాపురమందురు. నేనీకోవెలపూజ
నా పేరు శంకరభట్టు.

బాటసారి—గుడిమాడఁ బాడుపడియున్నట్లున్నదే! దీనికి వి
పూజారి యనుచున్నారు. నాకేమియు బోధపడకున్నది.

పూజారి—ఆర్యా! నిన్ననే యొకతురుష్కసేనాని తన యవన బలంబుతో వచ్చి యీ దేవళము నాశనముచేసి గ్రామస్థుల సర్వస్వము దోచుకొని పోయినాడు.

బాట—గోవిప్రకాంతాది సాధురక్షణ గావింప గంకణము కట్టుకొన్న శివాజిమహారాజు పాలించుచున్న దేశములోఁగూడ నిట్టియనర్థంబులు పుట్టుచున్నవికదా!

పూజారి—మాకర్మ మిట్లుండఁగా నమ్మహారా జేమి చేయఁగలఁడు? దేవళములు మాయించుచున్న పఠానులధాటికి గుడిలోనిదేవతలే భీతిల్లుచుండఁగా మనుష్యమాత్రుం డగు శివాజిప్రభు వేమిచేయఁగలఁడు? ఇంతకు నిది కలికాలముకదా!

బాట—అట్లనుట తగదు. అల్ల రామదాసు యోగీశ్వరునివలన శ్రీశివాజి ఛత్రపతి సాహసపరాక్రమంబులును ధైర్యస్థైర్యంబులు నాకర్ణించితిని. అదికాక సాక్షాచ్ఛివుఁడే సనాతనధర్మసంస్థాపనార్థమై శివాజిరూపముతో నవతరించినాఁడనియు నొకవదంతి పుట్టినది. దానికిఁ దార్కాణముగాఁ బిత్రార్జితంబగు పునహాజాగీ రొక్కటి తనహక్కులోనికిఁ దెచ్చుకొంటయేకాక [illegible]ఖారమి కొంకణసీమనెల్ల విజాపురిదొరతనమువారినోటిలో మన్నుగొట్టి [illegible]ము చేసికొనెను. అమ్మహానుభావునకు నీవర్తమానము దెలియఁ జేసినప్పక మీబన్నంబు తీర్పగలండు.

పూజారి—అయ్యా! మీ రింకను బేరటిదారిలోనే యున్నట్లున్నది. [illegible]గడలోనున్న శ్రీవారిపై నాప్గనుసేనాని దండు వెడలినాఁడు. ఏ[illegible]హా యని నాకు భయము పుట్టుచున్నది.

అని యిట్లుభయులు సంభాషించుచున్నవేళ నిర్వదేండ్లప్రాయముగల [illegible]కక్క చక్కనియౌవనపూరుషుండు తొట్రుపాటుతో వారిదెసకు వచ్చుచుండెను. కేతకీదలచ్ఛాయతోఁ బోల్పఁదగుదేహమును విశాలవక్షమును నూనూ[illegible]మీసము నాతని తారుణ్యసంపదయు క్షత్రచిహ్నమును వయఃపరిమాణమును

జూచువారికి సులువుగాఁ దెల్పుచుండెను. ఆతురతతో నతండు వారివద్దకు వచ్చినపిమ్మట నమ్మువ్వురు నిట్లు ముచ్చటించిరి.

పూజారి—నాయనా! బాలాజీ! మనకార్యము సానుకూలపడెనా?

బాలాజీ—భగవత్కృపను మనమనుకొన్నట్లు జరిగినది. ఇచ్చటి వర్తమానము ప్రభువునకుఁ దెలియఁజేయుమని జట్టాపురివద్దనున్న మాళసూరికి నియోగించితిని. మీయొద్దనున్న యీతం డెవ్వఁడు?

పూజారి—ఈయన యొక బాటసారి. నీరాకకుఁ బావుగంటకు ముందు విచ్చేసినాఁడు. ఎవఁ డైనది యే నెఱుంగను.

బాలాజీ—(బాటసారి నుద్దేశించి) అయ్యా! తమరెవ్వరు? రాకకుఁ గారణంబేమి?

బాట—పేష్వామారోపంతుల పురోహితుండను. నాపేరు గంగాధరుం డందురు. ననీప్రాంతపుగ్రామముల సమాచారము దెలిసికోరమ్మని పేష్వ పుత్తెంచినాఁడు. ప్రస్తుత మతండు పంధరాపురికడనున్నాఁడు. ఆపురమునుగూడఁ దురకలు కొల్లగొట్టి తరుణులను జెఱగొంపోయినారు.

బాలాజీ—హరహర! ఎంతపని జరిగినది. మాతండ్రిగారప్పటిలో నచ్చట లేకుండిరో! వారుండఁగా నట్లు జరిగినదో?

పూజారి—మీతండ్రిగా రచ్చట లేకయేయుండును. మీయప్పగాని పేష్వాగాని యున్నచో నట్టిపని జఱగకపోయి యుండును. కావున నీకు భయపడవలసినపనిలేదు. ఇచ్చటనుండి నీవరిగినపిదప నాయవస్థఁ జెప్పెద నాలింపుము. రామోజి కుటుంబము నేనే నీవెంటఁ బంపితినని తెలిసికొని ఖాను నాపెండ్లాము బిడ్డలను బలిమిని గొంపోయినాఁడు. వెండియు గ్రామస్థుల ననేకులను బహువిధముల బాధపెట్టి వారిధనధాన్యాదులు దోచుకొనిపోయినాఁడు.

బాలాజీ.—అప్పప్పా! ఎంతఘోరము వినవలసివచ్చినది. ఇంక నేమి చేయఁగలను. హా! దైవముకంటి కింతభారమైతిమే! నే మీకుటుంబమును యవ

నులను వంచించి తీసికోవత్తును. లేదా! ఆధూర్తసేనాని నెట్లైనను జంపి మీ సూడు దీర్తును. ఇదె పోయివచ్చెదను. సెలవొసంగుఁడు.

పూజారి.—బాలాజీ! నీవు బాలకుండవు తెలియక తొందరపడుచున్నావు. నామూలమున నీవు ప్రాణాలు గోలుపోవలసివచ్చును. ఇంతేకాని ప్రయోజనముండదు. పఠానులు సులభోపాయమున మోసపోవువారు కారు. మీతండ్రితోడను రాజుగారితోడను నాలోచించి వెండియు వారెట్లు చేయుమని చెప్పుదురో యట్లు చేయవచ్చు.

బాట.—పూజారి చెప్పుమాటలతో నే నేకీభవించుచున్నాఁడను. త్వరపడి యేకార్యమును జేయరాదు. నిదాన ముండవలెను. పెద్దలతో యోజింపక కార్యముదెసఁ బోవలదని నామతము—అన్నట్లు జ్ఞప్తివచ్చినది. ఆశ్వయుజము సమీపించుచున్నది. ప్రతాపగడకుఁబోదము.

ఇట్లు పేష్వాపురోహితుండు దేవీపూజలమాట జ్ఞాపకముచేయఁగానే పాలకనిల్చినను రావించి పూజారి 'ఖాను చేసిన దౌర్జన్యంబునకు మనయుసురు వారికిఁ దగులకుండునే' అని క్రోధావేశపరవశుండై ఖాను చావనిదే కులదేవతయగు తులజామాతకు సంప్రోక్షణాదులు గావింపనని ప్రతిజ్ఞపట్టి దేవీపూజలఁ జూచుటకుఁ దనతోఁ బ్రతాపగడకు రావలసినదని యచ్చటివారిని హెచ్చరించి వారిని దీసికొని ప్రయాణమాయెను. బాలాజి పూజారినియోగంబున రామోజికుటుంబమునుఁ బ్రతాపగడకుఁ జేర్చుటకు రాచూరికిని దరిలిపోయెను.

రెండవ ప్రకరణము.

ప్రజలవలననుండి కరరూపంబున గ్రహించు విత్తంబు తదుపయోగార్థము వినియోగింపవలెనని భూపతులకు రాజధర్మంబు తానే ప్రతిసంవత్సరము నాచరించి బోధించుచున్నాఁడా యనునట్లుగా స్వార్థపరిత్యాగిశిరోమణియగు భాస్కరుండు సాగర సరిత్తటాకాదులనుండి నిజకరాకర్షణసంగతిఁ బరిగ్రహించువారులను గ్రస్మఱు వర్షకాలంబు భూజనసౌఖ్యార్థమై విడిచిపెట్టుచుండెను. ఇట్లు చేయుటవలనఁగదా దినరాజగు సూర్యుని లోకబాంధవుఁడని బుధులు సన్నుతింతురు. అస్మహోపకారి శ్రావణ భాద్రపద మాసపర్యంతము ప్రచ్ఛన్నముగానుండియు శ్రీశివాజిరాజు చేయఁ దలచుకొన్న నవరాత్రమహోత్సవము వీక్షింపఁగోరికాబో లాశ్వయుజముసరికిఁ బరిమిత కిరణుండై స్వచ్ఛముగా నభోమండలమందుఁ గోంకణసీమవారికిఁ గన్పడసాగెను. గంధవాహనుం డుత్తరమునుండి దక్షిణమున జఱుగు నీయుత్సవము సందర్శింప మెల్లమెల్లఁగా రాఁదొడంగెను. ఆసమయమందు సంతకుముందు కురిసినవర్షముచే నుప్పొంగిన సెలయేళ్లవంకఁ జూచినను నాకనుమల ప్రదేశమునఁ బ్రవహించుచు నచ్చటి మహారాష్ట్రదుర్గములకు నగడ్తలవలెఁ గాపాడుచుండెను. ఇట్టి దుర్గంబులలోఁజేరిన ప్రతాపగడ దుర్ఘటమైన యరణ్యప్రదేశమునందలి మిక్కిలి యున్నతమైన పీఠభూమియందుంటవలననే శివాజి యప్పటిలో దానినిఁ దనరాజధానిఁగాఁ జేసికొనెను. నవరాత్రములకై మహారాష్ట్ర రాజశేఖరునిచే నాహూతులైన చుట్టపక్కములును జుట్టుప్రక్కలనున్న జనంబులును మఱియుఁ దత్సైనికులేకాక సహ్యాద్రిశ్రేణికిఁ బ్రాగ్దిశనున్న దేశస్థులనేకులు యవనయాతనలకు సైపఁజాలక చాలదూరంబునుండి శివాజిని శరణుజొచ్చుటకై సంఘోపసంఘములుగాఁగూడి రాజధానికిఁ బోవుచుండిరి. ప్రభుసందర్శనకుతూహలంబునఁ బ్రయాణశ్రమ మించుకయు గణింపక పరమోత్సాహులై మార్గంబుపొడుగునను మాటలు చెప్పుకొనుచు నవ్వుచుఁ గేరుచుఁ గేకలువేయుచుఁ గొమ్ములూఁదుచు నడువఁజొచ్చిరి.

ప్రతాపగడ మిక్కిలి యెత్తైనస్థలమునందు నున్నదనియు నచ్చటకుఁ బోవుటకు బహుకష్టతరమైనదనియు నిదివఱకే చెప్పియుంటిమికదా ! ఆపట్టణమునకు మంచిమార్గంబు లేవియు లేక యెక్కుడు క్రిక్కిఱిసియై జానెడు మూరెడు వెడల్పుగల వంకరటొంకరయైన త్రోవలు రెండు గల్గియుండెను. ఒకత్రోవనుండి సముద్రతీరవాసస్థులగు తులుకోంకణస్థులును మఱొకబాట నుండి దేశస్థులును నేగుచుండిరి. వీరుకాక 'ఘాట్మాతా' అని పిల్వఁబడు సహ్యాద్రిపీఠభూములందలి ఘాటీలలో నివసించు విశ్వాసపాత్రులగు మావళేలును హేతకారులును నాయుధపాణులై తొల్లి రామసాహాయ్యమునకై కిష్కింధాపురికి విచ్చేసిన వానరసేనలవలె దశదిశలనుండి గుంపులు గుంపులుగా బహులాఘవముగా దుర్ఘటమైన శైలంబుల నెగఁబ్రాకుచు సన్నిహితపదంబులుపట్టుమ రాజధానికిఁ ద్వరపడి పోవుచుండిరి.

ధర్మరాజు వాజిమేధయాగంబు నెఱవేర్చుటకై దండెత్తి పడిసిన సహదేవునకును దక్కను జయింప దాడి వెడలిన యల్లాయుద్దీను ఖిల్జీ చక్రవర్తికి స్వాధీనులుకాక తమ వాడిమగంటిమిఁజూపిన పరాక్రమనిధులును క్షత్రసంజాతులునగు మరాటులు పెక్కురు తత్కాలమునఁ గేవల కుక్షింభరత్వమే పరమపురుషార్థంబని భ్రాంతిని మున్గుచు విజాపురీనాథపదాశ్రితులై శివాజికి బలవద్విరోధులై యుండిరి. పైని జెప్పఁబడిన మావళేలు హేతకారులన్ననో తగిన నాగరికతయు రూపరేఖావిలాసాదులు లేకున్నను మరాటులకంటె వజ్రకాయులై పరాక్రమనిధులై ఛత్రపతికిఁ జేదోడును వాదోడునై యత్యంత సాహాయ్యంబుచేసి చిరకీర్తి సంపాదించుకొనిరి. వీరు శ్రీశివాజిరాజుసేవచేయుటకుఁ బూర్వము కడుబీదవారై యుంటవలన నత్తటి మానసంరక్షణార్థమై గోచియుఁ జిన్నితలగుడ్డయుమాత్రమే దాల్చి మన ప్రాంతపు కోయవారివలె బల్లెములును విల్లంబులును ధరించి వ్యాఘ్రాదిక్రూరమృగంబుల వలని భయములేకుండ గొండలలోఁ జరించుచుండువారు.

ఇట్టి యరచెంచులు శివాజి పోష్యులైన తరువాతఁ దగినంత నాగరికత్వాదులు కల్గి యావిభుతిలకముచేఁ జాలినంత యుద్ధకౌశలము నేర్చుకొని సం

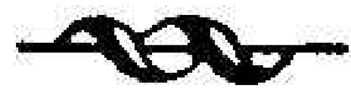
గరభీములై సుప్రసిద్ధి వహించిరి. వీరిలో హేతకారులు విల్లుయుద్ధమునందును మావళేలు దొమ్మియుద్ధమందును విశేషనైపుణ్యము గల్గియుండిరి. మఱియు మాయామర్మ విదూరులై ద్యూత స్త్రీ మధుపానాది దుర్వ్యసన విముఖులై యుంటకుఁ దోడు దేవతాభక్తియందును సనాతనధర్మమందును నత్యంతాను రాగులై నిరుపమానస్వామిభక్తి పరాయణులై విశ్వాసపాత్రులై తేజరిల్లిరి. వానరసాహాయ్యంబు చేకొని దుర్జయులగు నిర్జరవైరులఁ జక్కాడి సీతామహాలక్ష్మినిఁ బరిగ్రహించిన శ్రీరామచంద్రునిచందంబున సుగుణ విభూషణులును శత్రువిభీషణులు నగు మావళే హేతకారులను జేపట్టికదా? శివాజి ధర్మనాశకులగు నాపఠాణులను జీల్చి చెండాడి నిరాఘాటముగా హిందూరాజ్యరమను వరింపఁగల్గెను.

ఇట్లు రాజధానినిఁగూర్చి ప్రయాణమై పోవుచున్న కోంకణస్థులును దేశస్థులును మావళేలును హేతకారులును మున్నగువారిలోఁ గొందఱు దగ్గఱిదారులఁద్రొక్కియు మఱికొందఱు వక్రమైనకొండలనెగఁబ్రాకలేక సరియైనత్రోవనుండియు జనుచుండిరి. దారిపొడుగున నేవైపుచూచినను విలువయగు టేకుద్రుమములును నీడ నొసంగెడి విశాలంబైన వటవృక్షంబులును దట్టముగాఁ బెరిగిన వెదుళ్ళడొంకలును వెండియు నానాజాతిపాదపంబులును బరీక్షించుచు గైరికాది ధాతువులచే శోభితంబులైన తటంబులను సందర్శించుచు మేఘశకల మార్గంబునఁ బ్రవేశించిన భానుకిరణంబులవ్యాప్తిచే విచిత్రవర్ణంబులు దీపించెడు గిరిశిఖరంబులను బరికించుచు దాహము వైచినప్పు డచ్చటచ్చట నిల్చిన కొండ వాగుల జలంబుల నుపయోగించుచుఁ బలువిధంబులైన పూలచే వాసించు పొద ఱిల్లలో విశ్రమించుచు నొకొక్కచోట నెక్కుచు నొక్కొక్క తావున దిగుచు నొక్కొక్కెడ దాటుచు వొక్కొక్కతఱి దుముకుచుఁ బోవుచుండిరి. మఱియు వ్యాఘ్రభల్లూకాది ఘోరసత్వంబులవలని భయంబునను రాత్రిపడినప్పుడు మార్గమధ్యంబున నగపడిన కుగ్రామములలో నాగుచు నచ్చటివారిచే నతిథిసత్కారంబులు వడయుచుఁ దెల్లవాఱినపిదపఁ దిరుగఁ బ్రయాణంబు సాగించుచు దసరాపాడ్యమినాటికి నెట్లయినను రావునకుఁ జేరుకోవలెనని బహుత్వరితముగా నరుగుచుండిరి.

అటఁ బూజారినివీడ్కొనిపోయినబాలాజి యొకముప్వురుమరాటీలతోఁగలసి ప్రయాణికులతోఁబాటేకారణముననోకాని యత్యంతత్వరితముగా నేగుచుండెను. అత్తఱి నొక్కెడ నొక్కయార్తధ్వని వినఁబడుటయు నయ్యది యేమో పరిశీలించి మఱిపోవలె నని బాలాజితోడిచెలికాండ్రు వెంటనా ధ్వనివచ్చినదిక్కునకు సూటిగా నడవఁజొచ్చెను. అట్లు కొంతదూరము నడిచినంతనుఁ బద్మినీజాతి స్త్రీరత్న మొకటి వారికంటికిఁ బొడఁగట్టెను. పోతపోసినపుత్తడిబొమ్మవలెనున్న యాకొమ్మనుఁజూచి వారామెను వనదేవత యని భ్రమపడి ముందునకు నడుచుటకు శంకించి వెనకకు మరలసాగిరి. కాని వారిలో బాలాజిమట్టుకు వెనుక కంజవేయఁడయ్యె. ఇంతలో మరల "ఆపన్నురాలను నన్నుఁబ్రోవుఁడా" అని యాకాంత కేకలువేయసాగెను. అంత బాలాజి మనసుదిట్టపఱచుకొని యాకన్యయున్న స్థలమునకు బోఁగడఁగెను. ఇది చూచి తక్కినవారును బాలాజికుమారు ననుగమించిరి. ఆసుకుమారి పరభుకుమారు నానవాలుపట్టెనుగాని బాలాజి సమీపమునకు వచ్చినపిదపఁగూడ బాలికఁబోలిక పట్టలేకుండెను. ఇందులకు హేతువులేకపోలేదు. ఒంటరిపాటువలనఁగల్గిన భీతికిఁదోడు చండకరునిరశ్మితాకుడుచే నాతన్వీముఖంబువాడి నిత్యముచూచుచున్నవారికిసైతము పోల్చుకొన శక్యముకాకుండెను. అంత నాబాలాజి తరుణినిజూచి "జవ్వనీ! నీవెవ్వతవు? ఈనిర్జనస్థలమున కెట్లు రాఁగల్గితివి?" అని యడుగుటయు నావుడుఁ దాను రామోజిపరభుకుమారిక నని చెప్ప పదంపడి యేమోచెప్పఁబోయి తనకును దనవారికిని గల్గినదురవస్థ తలంపునకు రానెక్కువెట్టున బోరున నేడ్వఁజొచ్చెను. బాలాజియు దరుణిని బ్రభావతిఁగాఁ గంఠధ్వనివలనఁ దెలిసికొని విస్మయానందములఁ గొంతతడవు దెలిపి పిమ్మట నాచంద్రముఖి నుద్దేశించి యిట్లుపల్కెను. "ఓసుందరీ! భాగ్యవశంబున నిన్నుఁ బొడగంటిని. తులజాపురినుండి పూజారియాలోచనచొప్పున రహస్యముగా నిన్నును మీతల్లిని రాచూరికిఁజేర్చినసంగతి నీవెఱింగినదేకదా? క్రమ్మఱ నేఁ దిరిగివచ్చునంతలో నిన్నెవరో తస్కరులు రాత్రిరాత్రిఁ దీసికొనిపోయిరనివిని నానడుము నటుక్కుమనిపోయినది. అంతట నిన్ను వెదికి తెచ్చుటకుఁ దగినవారిని బంపి యీసమాచారము మీతండ్రికిని రాజుగారికిని దెల్పుటకై యీతెరవునఁ

బోవుచుంటిని. అచ్చట మీతల్లియుఁ దక్కిటిచుట్టములును నిన్ను జూడమి నిద్రాహారములు మాని శోకించుచున్నారు." అని తెల్పియావెవృత్తాంతమడుగ నాయబల యిట్లనియె. "నన్ను నల్వురు చోరులు నే నిద్రించుచుండఁగా నా మంచముతోబాటు నెత్తికొనిపోవుచు దారిమధ్యమున నరుణోదయంబగుటయు జనులు కొందఱామార్గంబుననుండి వచ్చుచుంటయు వీక్షించి యీయడవిలోనికిఁ దీసికొనివచ్చిరి. పిదపఁ గొంత ప్రొద్దెక్కినతరువాత వారిలో నిద్దఱు చేరువున నున్న యూళ్లనుండి వంటకంబులఁ గొని తెచ్చుటకుఁ గాబోలు నన్ను జాగ్రత్తగాఁజూడవలసిన దని తక్కినవారితోఁ జెప్పి యచ్చోటు వాసిపోయిరి. వా రట్లు చనిన కొంతసేపటికిఁ దక్కినవారిద్దరు కరవాలంబులఁ బక్కలనుంచుకొని కూర్చుండి యేవోమాటలు చెప్పుకొనుచు రేయెల్లనిద్రలేమిఁ గునుకఁజొచ్చిరి. సమీపముననుండి వారియవస్థనెల్ల నరయుచున్న నేను సాహసించి మెల్లమెల్లగా జరిగి యొక్కఖడ్గమందుకొని యొక్కవ్రేటున వారితలలఁ దెగవేసి యావెంటనే యచ్చటనిల్వక దొంగలు వెనుకనుండి తఱుముకొవత్తురేమోయని బెగడి నాశక్తి కొలందిని నీదెసకుఁ బాఱివచ్చితిని. కాని నాదురదృష్టమున దారినడుమ నొక కంటకము కాలిలో విఱుగుటఁజేసి యటనుండి నడవఁజాలక ప్రాణంబులం దాస నీడొంకలఁజొచ్చి డాఁగికొనియుంటిని. నాపాలింటిభాగ్యదేవతవై మీరింతసేపటికైనను గనుపించుటయు నిటకు వచ్చుటయుఁ దటస్థించెను." అనిచెప్పి గొంతుక తడియాఱుటచే మఱిమాటాడఁజాలక దప్పికవేయుచున్న దనియు నీరుకావలెననియు సంజ్ఞచేసెను. అంత నాపరభుకుమారుండు చేరువున నున్న యొక్కకొలనికిఁజని తనకడనున్న రాగిపాత్రమునిండుగ నుదకంబుదెచ్చి చేరుమాలుతడిపి యామెమొగమునెల్ల నద్ది తక్కిననీరు చేతికందిచ్చెను. ఆతరుణీ మణియు జలంబుద్రావి కొంత తెప్పిరిల్లి తనకును దమవారికిని నత్యంతోపకారము చేసినట్టి యాపూజారి కుశలంబుగానున్నాఁడా? యని యడుగుటయు నారా కొమరుం డచ్చటఁ బూజారికి సమకూడినయవస్థయు నిప్పు డాయన రాజధానికిఁ బోవుచున్న తెఱం గెఱింగించి యాసుందరీమణిపాదంబునను దగిన చికిత్సచేసి పదంపడి ప్రొద్దుగ్రుంకుట గనిపెట్టి చెంతను గనఁబడుచున్న యొక్క పల్లెను వారినందఱను దోడ్కొనిపోయెను. తఱువాత నారేయి వారుపండు

కొని భుజించినపిదప నెవరికిఁదోఁచినయట్లు వారుచెప్పుచుఁ గ్రమంబుగా నొకరివెనుకనొకరు నిద్రింపసాగిరి. కాని ప్రభావతిమాత్రము రెండుజాములైన వఱకు నిద్రింపక యొక్కింతసేపు తల్లిదండ్రుల నెట్లుకనుంగొందునోయని విచారించి పిదప రెండవమన్మథునిమాడ్కి వెల్గుచున్న పరభుకుమారుని నిరుపమాన సౌందర్యంబునకు నక్కజపడుచు నయ్యుదారుండు తనకుఁజేసిన యుపకారంబునకు నేమియొసంగిన దదృణంబు దీర్చుకోవచ్చునోయని వితర్కించుచు మఱియు నానడుమ వింతవింతకోర్కులు మదిలో నుద్భవించుచుండ నెట్టకేలకు నిద్రింపఁజొచ్చెను.



మూఁడవ ప్రకరణము.

ఒకనాఁటి సాయంకాలంబున నొకయిద్దఱు యౌవనపురుషులు వనవిహారంబు గావించి నివేశనాభిముఖులై చనుదెంచుచున్న సమయముననం దొకండు సమీపముననున్న యొక్క కాసారంబుఁ బొడఁగాంచి రెండవవానితో నిట్లనియె. "ఆహా! మిత్రమా! ఇదిగో చూడుము. ఈజలాశయమనన్యజనసంచారంబై నిష్కళంకవారిపూరితంబై యెంతయు మనోజ్ఞంబై యొప్పారెడిని. ఇచ్చట ముహూర్తమాత్రంబు విశ్రమించి యవ్వల శిబిరంబునకుఁ బోవుదము" అని రెండవవాని హెచ్చరించి యతని తోడ్కొని యాసరోవరంబుఁ డాసి యందలినిర్మలోదకములు దృష్టిఁదీఱఁగ్రోలి య తీరముననున్న నొకచంద్రకాంతవేదికపై నధిష్ఠించెను. నవ్యకుసుమ పరిమల మిళితంబైన మందమారుతము తమదెస వీచుచుండ భోగులవోలె నయ్యిరువురు ననుభవించుచు నప్పంకజాకరంబునఁ గలవిశేషంబు లరయుచుండిరి. అప్పుడు వారిలో నొక్కండు నిజసఖునకు నాహ్లాదంబు గల్పింపఁజూచి యస్సరసి నిట్లు వర్ణింపఁదొడంగెను. "నెచ్చెలీ! దవ్వుననుండి చూచువారికి నిక్కమలాలయంబు పచ్చని లేఁతపచ్చికబయిళ్లచే నలుదెస లావరింపఁబడి మేలిమి పట్టుచీర ధరించిన వనదేవతవలెఁ గనఁబడుట కింతయు సంశయములేదు. అత్తట్టున గల సూర్యుని ప్రతిబింబము సిందూరతిలకంబువలె నిద్దానికి మఱింతవన్నె దెచ్చుచున్నది. బళిరా! ఇందుగల పద్మంబులు శతదళంబులుగల్గి రుచిరాకారము దాల్చి పద్మగంధులముఖంబులకు సాదృశ్యంబుగల్గి భాసిల్లెడిని. కల్హారంబులన్ననో కోమలాంగుల నేత్రంబులకుఁ దీటుగల్గి శోభించెడి. మఱియు బాపురే! ఈలావణ్యముతో సాటియగుచున్నవి—ఓహో! మిత్రమా! చూచితే! నిరంతరము సాగుచున్న యిందలితరంగంబులన్నో మృదంగంబులవలె సరసముగా ఘోషించుచున్నవి. మధుపానమత్తచంచరీకంబులు వినోదంబుగా గాయకులవోలె గానముచేయుచున్నవి. ఔరా! ఈసరసు నాశ్రయించిన

కవిబృందము చిత్రవిచిత్రముగాఁ దాళంబులుమాడ్కి ధ్వని చేయుచున్నవి. వెండియుఁ దీరంబుననున్న సాలరసాలతాళవిటపాదివివిధపాదపజాతులు నిజపత్రంబులచే మెల్లమెల్లగా విసరుచున్నవి. ఇటనున్న సౌఖ్యంబు నిజంబుగా మనభవనంబులలోఁ జూపట్టదన్న నతిశయోక్తిగా నూహింతురేమో !" అని సరసోక్తులఁ బచరించి మందహాసంబుచేసిన నెచ్చెలి తియ్యనిపల్కుల కలరి పదంపడి రెండవవాఁ డిట్లనియె. "ఓయీ జంఝూరరాయా ! నీయభివర్ణనంబు ప్రభావతిని స్మరణకుఁ దెచ్చుటఁజేసి నాచిత్తంబు తత్తరపాటు చెందుచున్నది. ఇందులకుఁ బ్రతిక్రియఁ జింతింపుము. లేనిచో నేజీవించుట దుర్లభంబు" అని నిజమనోవికారం బెఱింగించిన జంఝూరరావు కొంతతడవు విచారించి మృదుమధురవచనంబులతో నిట్లూరడిల్లఁ బల్కెను. "ఓయీ యవనకుమారా! తినఁబోవుచు రుచి యడిగెదవేల ! నీయపేక్షఁ దీర్చుటకుఁగదా ! మాతండ్రి యష్జల్లా నీదండయాత్ర కల్పించినాడు. రేపో నేడో యాముద్దులగుమ్మ నీ చెంతకు రాఁగలదు. వృధా యేలవేగిరించెదవు. రామారిగ్రామములో "బాలాజి పరభు" తత్కాంతారత్నమును దాఁచిన సంగతి చారులవలనఁ దెలిసికొని రహస్యముగా నచ్చోటికి నల్గురు సర్దారులను బంపినాఁడను. వారింకను మనతావునకు వచ్చిన జాడ తెలియకున్నది. మనము వేటతమకంబున నింత దూర మరుదెంచితిమి. భాస్వంతుండు చూడఁజూడ నంతకంతకుఁ దేజోహీనుఁడై ప్రాగ్దిశనుండి క్రమ్ముకొని వచ్చుచున్న తమోగ్రహంబునకు వెఱచి పశ్చిమాబ్ధిని డాఁగికోవలెనని పాఱుచున్నాఁడు. బహువిధపక్షిజాతులు నలుదిక్కుల నిండివచ్చి యిచ్చటి మహీరుహంబులకుఁ జేరుచున్నవి. జంబుకాదినీచమృగంబులు తమతమ బొరియలలోనుండి యాహారసంపాదనార్థమై యిదె బయలువెడలుచున్నవి. ఇయ్యది యరణ్యప్రదేశం బగుటవలనఁ గ్రూరసత్త్వంబులును భయంకరవ్యాలంబులు నిట సంచరింపక మానవు. కావున మన మిక్కడ నొక్కనిముసంబును నిల్వరాదని బోధించి ఖానుతనూజునిఁ దోడ్కొని తత్సఖుండు శిబిరమునకు నడిచెను. అట్లు వారిరువురు శిబిరమునకేఁగి యందొక్కయేకాంతస్థలంబున గూర్చుండిపోయినభటు లింకను మరలి రాకుంటకు హేతువేమైయుండునో యని విచారించుచుండిరి. ఆసమయమున నిరువురు

ముష్కరు లచ్చోటికి కరుదెంచి తాము ప్రభావతి సగము దారివఱకు మోసి కొని వచ్చుటయు, మార్గమధ్యంబునఁ బ్రభాతంబగుడు, ప్రక్కనున్న కాననంబునకు నాకలకంఠినిఁ దీసికొనిపోవుటయు, భోజనపదార్థసంపాదనార్థంబై తా మిద్దఱు నారూపవతిని దక్కినవారిపరముచేసి సమీపముననున్న యొక్కపల్లెకుఁ జనుటయు మరలి మగుడునంతలోఁ దమసఖులు కత్తివ్రేటున గతజీవులై పడియుంటయు, అట నాపె నెంత వెదకినను గానరాకుంటయు, లోనగు సంగతులెల్లఁ గ్రమంబుగా జెప్పిరి. అంతఁ "జేతికిఁ జిక్కినవస్తువు మాయమై పోయినట్టు లాయెనుగదా!" అని ఖానుపట్టి యతనిప్రియుండును గొంతసేపు బిట్టు వగవఁ జొచ్చిరి. అటువిూఁదట ఫజీలావచ్చిన భటులను గఠినముగా జీవాట్లుపెట్టి "ఓరీ మీరు మాఱువేసంబులు వేసికొని యాసుందరాంగి నెట్లైనను వెదకి తీసికొని రాఁజూడుఁడు. లేనిచో మీప్రాణంబులు గోల్పోవ మెదరుచుండీ" అని యొత్తిపల్కి వారి నవలకుఁ బంపి క్రమ్మఱఁ దన చెలికానితో నిట్లు ముచ్చటింపఁ దొడంగెను. అయ్యో! నాదురదృష్టమున కేమనవచ్చును. ప్రభావతివంటి త్రిలోకసుందరి నాబోటి మందభాగ్యునకు లభించునే! అన్నాతి పదియవయేటఁ దనతండ్రితో మాగృహంబునకుఁ దఱచు విచ్చేయుచుండెడిది. నాటఁగోలె నామనం బాచంద్రముఖిపై నాటుకొని యున్నది. ఆభువనమోహిని నొక్కనాఁటిసంజవేళ రాజధాని వెలపలనున్న యొకయుపవనంబునఁ దనచెలులతో విహరించుచుండ నొకపనినెపంబున నటకేగి నాకోర్కి దెలిపితిని. కాని యవ్విలాసిని యిప్పటిలోఁ దగిన సమయము కాదనియు, తనజనకు లచ్చోటికి వేంచేయుదురనియు నదను చూచుకొని తానే తండ్రికి సమ్మతిపఱచికొనికాని లేనిచో రహస్యంబుగాఁ గాని వచ్చి కలసికొందుననియు వాగ్దానంబుచేసి నన్ను మఱలించెను. ఇది జరిగిన కొలందిదినములలోఁగానే యాపెతండ్రి రామోజీ నిజోద్యోగము వదలుకొని కుటుంబసహితంబుగాఁ బలాయితుండయ్యెను. ఇస్సీ! నేనెంతమందబుద్ధిని. ఆయుద్యానవనంబునఁ గలసికొన్ననాఁడే మగువను దోడ్కొనిపోకుంటవలననుగదా! యిట్టి యనర్థము చేకూరెను. గోరునఁబోవుచేఁతకు గొడ్డలి

కావలసివచ్చినది. మిత్రమా మీహిందుకాంతలకంటె మామహమ్మదీయతరుణులు చక్కనిచుక్కలని కొంద అనుకొందురుకాని యది వట్టిభ్రమ. ఆర్యభామలలో రూపరేఖావిలాసాదులు నిరుపమానంబులు. వారి తనుచ్ఛాయ పచ్చని మొగలిరేకును బోలియుండును. మఱియు భారతస్త్రీల దేహమృదుత్వ సౌకుమార్యాదులును వారి వాఙ్మాధుర్యమును మాయింతులయందు వెదకినను గానరావు. వేయేల! అల్లాయుద్దీని మోహించిన పద్మినీసౌందర్యమును ముబారకచ్చక్రవర్తి చేపట్టినట్టి దేవులదేవి తనూవిలాసమును జగద్విదితంబులు కదా! ఇట్టుల యెన్నికకెక్కిన కమలనేత్రలు మాలో నేకాలమందైన నున్నట్లు వింటిమే? ఇప్పుడు నేవలచిన వాల్గంటిసౌందర్య మేమని వర్ణింతును. ఆమె శరీరచ్ఛాయ పదియారవవన్నె మేలిమిబంగారము న్యూనతచేయు. ఆ బంగారుబొమ్మ నేత్రములకు నిండాకఁ జూచినకొలనిజలజంబులు కొంతసాటి చెప్పవచ్చును. అవ్విలాసవతి విస్మితాననంబు కలంకంబు రానినాఁటి పూర్ణకళానిధిబింబము గొంత సరిచేయవచ్చును. పాదాక్రాంతంబైన యన్నీలవేణి కురులు చమరీవాలంబును నీసడించును. ఇంతేల! ఆహరిమధ్య కాలిగోరునకు సరివచ్చు లేమలు లేరనియే నాయెన్నిక. ఇట్టి భువనైకమోహిని జేపట్టి యెన్న డీవియోగసాగరంబు తరింతునో కదా అని నిట్టూర్పు నిగిడ్చి కొంతతడ పూరకుండిన జంఝూరరావు ఖానుకుమారు నుద్దేశించి యిట్లు పల్కె “ఫజీలూ! నీమాటకు నడ్డమువచ్చితినని యనుకొనకుము. పారసీకభామల రూపవిలాసంబులముందట లోకములోని తక్కటిజాతి కోమలాంగుల సౌందర్యములు దివిటీయెదుట దీపంబులవోలెఁ గన్పట్టెడి. ఇందువలననుగదా ప్రభువులగువా రాదేశపు చంద్రముఖుల వ్యయప్రయాసలకు వెనుదీయక దెప్పించుచుకొని యుంచుకొంచున్నారు” అని నెచ్చెలి పల్కుటయు దానికి ఫజీలు తానీరీతిగాఁ బూర్వపక్షము చేయఁదొడంగెను. “నామనసు ప్రభావతినుండితొలగింపఁ జేయవలెనని యెంచి మీయయ్య పారసీకపద్మాస్యలను బెక్కుఱఁ దెప్పించి మనోరథం బీడేరదయ్యె. నాఁడు అక్బరుచక్రవర్తి మన హిందూమహమ్మదీయులకు సంబంధబాంధవ్యంబుల నెఱప నెంచి బహుప్రయాసంబు మీఁద రాజపుత్రుల నొడంబఱచి కొంతవట్టు దనప్రయత్నము కొనసాగించెను.

కాని తన్మరణానంతరంబునం దాయుద్యమంబు నభివృద్ధి చేయువారు లేరైరి. నేఁడు ప్రభావతిఁ బరిణయంబై చక్రవర్తినాటిన ఘనోద్యమలతను మనదేశంబునఁ బ్రాకించి తదభివృద్ధికై కరంబు యత్నంబు గావింతునుగాక'' అని గంభీరముగా ఫజీలు వాక్రుచ్చి "యీవిషయంబున నీయభిప్రాయమే'' మని కూర్మిసఖుని నడుగుటయు నతండు లోకంబున నేదైనను దమ కక్కఱకు వచ్చుపని యెట్టిదైనను నట్లే ప్రకటింతురని లోన నవ్వుకొంచు నిట్లనియె. "ఓయీ! నీచెప్పుమాటల కడ్డము దూఱితినని నొచ్చుకొనవేని నామాటలను వినుము. బహిరంగముగా మాహిందువులు మీమహమ్మదీయులతోఁ జుట్టఱికంబు నెఱపుదురనుమాట వట్టికల్ల. మావారిలో నొకజాతివారి కిట్టిపొత్తు హత్తినప్పుడు ఖండాంతరులగు మీతో నెట్లు వియ్యమందుకో సమ్మతింతురు? మాలోని కర్మఠులు మిమ్ముఁ బంచమతుల్యులనియు నికృష్టజాతీయులనియు, గర్హించుచు మిమ్ము దాఁకినవేళ సచేలస్నాన మాచరింతురు. మిమ్ముఁగొల్చు బ్రాహ్మణులను వెలివేసి వారినిఁ గర్మభ్రష్టులని చాటుచున్నారు. ఇంక మీవారన్నో దేవళంబులఁ బడఁగొట్టుటయు గోవుల మెడగొట్టుటయు లోనగు ధూర్తకృత్యంబులు వేనవేలు నిరంకుశముగా సల్పుచున్నారు. ఇట్లెంతకాలంబు గోహింసాది దుష్కార్యంబులు నిర్భయంబుగాఁ జేయఁజూతురో యంతకాలము నీవనుకొను నేర్పాటు సాగకుంటయేకాక యుభయమతస్థులకు నిజంబైన స్నేహంబుకూడ సమకూడనేరదు. ఆర్యగర్హితంబులైన మీదుష్కార్యములను మొదలంట విడిచిపెట్టుదురేని యొకవేళ శూద్రాదులు మీసంబంధములు చేసికొన సమ్మతింతురేమోకాని జందెముపోగు దాల్చు ద్విజులుమాత్రము మీరెంత తలక్రిందులంబడి తపస్సుచేసినను నంగీకరింతురని నేనమ్మఁజాలను. నీవు స్నేహితుండవని నేనేమియు నడ్డుచెప్పనైతినిగాని నిజముగా నిప్పటి నీప్రయత్నముసైతము యుక్తమని నేనెన్నఁజాల'' నని పల్కి తనమాటలకు ఫజీలుమోము చిన్నపోవుట వీక్షించి 'సఖా! నేనిట్లంటినని నీవు వేఱొకవిధంబుగా నన్నెంచకుము' ఆర్యమ్లేచ్ఛులకు బహిరంగముగాఁ బరిణయంబులు జఱిగింపనెంచు నీయుద్యమము సాగనేరదని తెల్పుటకు నింతగాఁ దఱచి చెప్పితినిగాని వేఱొండుకాదు. ఆసుదతీమణి నిన్నువలచినదాటవలన నయ్యింతి నపేక్షించుట

దోసములోనిది కాదు. అని యేమో చెప్పఁబోవుచుండ నాయవనకుమారుండు తా నడ్డువచ్చి యిట్లనియె. "చాలుఁజాలు నింక నీయుపన్యాసంబు గట్టిపెట్టుము. తొల్లి డిల్లీపాదుషా పట్టినిఁ బండితరాయలు పాణిగ్రహీతిఁగాఁ జేకొనలేదా! ఇట్లే యుభయజాతులవారికిఁ బెక్కుమారులు చుట్టరికంబు కలిసినది. ఆ ముద్దులచెల్లిని నాకుఁ గూర్చుటలో సహకారివై మిత్రధర్మంబు నెఱపిన లెస్స లేకున్న లెస్సే. కాని యిట్టివెడఁగుయుక్తులుచెప్పి నామనసు నొప్పించుట నీకు యుక్తముకాదు" అని యొక్కింత తొందరపాటుతో మాటలాడ నిది కని పెట్టి మరాఠకుమారుఁ డిట్లనియె. పండితరాయలంతటివాఁడుకూడ బహిష్కరింపఁబడి పలువిధములుగాఁ గులజులచే నిందింపఁబడె ననుమాట నీవెఱింగియుండవు కాబోలు. ఇంతకు నీవేమియన్నను నాకు విచారములేదు. నాయభిప్రాయం బడిగితివి కావున నే నింతగాఁదలఁచి చెప్పితిని. నామాటలలో లోపమేమైనను గల్గెనేని నన్ను మన్నించుటొప్పు. త్రికరణశుద్ధిగా నాయొప్పిన తెఱంగున నీప్రస్తుతకార్యసిద్ధికై తగుశ్రద్ధ తీసికొని పనిచేయుదును." అని యిట్లుభయులు ప్రసంగించుచుండఁగా నొకభటుఁ డరుదెంచి "బాబులారా! మీయిరువురిని ఖానుగారు వేగిరమ వారిడేరవద్దకు రమ్మన్నా" రని తెల్ప వా రచ్చోటువిడిచి వానితోఁగలిసి యరిగిరి.

నాల్గవ ప్రకరణము.

హిందువులుచేయు నుత్సవములలో నవరాత్ర మహోత్సవమునకు సాటి యైనది మఱియొండుకానము. మహమ్మదీయులకుఁ బీర్లపండుగెట్లో భారతులకు నీయుత్సవ మట్టిదియు హిందువులలోఁజేరిన సకలజాతులవారును నీయుత్సవము మహాదీక్షతోను శ్రద్ధాళువులై చేయుచుందురు. ఆశ్వయుజమందు నవరాత్రములనగా దశమితిథిపర్యంతము చాతుర్వర్ణ్యములవారును దమతమ యిష్టదేవతలను జక్రస్థాపనచేసిగాని విగ్రహస్థాపనచేసికాని పూజించి దశమినాఁడు హోమాదులుచేసి సమాప్తి చేసెదరు. వైష్ణవమతస్థులుదక్క దక్కనమతస్థులందఱు నందు శాక్తేయులు ముఖ్యముగా భండాసురాదులను వధించిన లలితాశక్తిని గూర్చి నవరాత్రములలోఁ బూజింతురు. కొందఱీశక్తిని లక్ష్మియనియు గొందఱు సరస్వతియనియుఁ గొందఱు పార్వతియనియుఁ గొందఱు కాళియనియుఁ గొందఱు బ్రహ్మగాయత్రీమంత్రాధిదేవతయనియు నిట్లు బహుప్రకారంబులను భావనచేసెదరు. ఇట్టి శక్తిపూజాతత్పరులలో సమయాచారులనియు దక్షిణాచారులనియు వామాచారులనియు కౌళాచారులనియు నాల్గు తెగలువారు గలరు. ఇందు సమయాచారులును దక్షిణాచారులును బ్రాహ్మణులకు యోగ్యంబయిన తెఱంగు వర్తించువారు. శక్తికి మధుమాంసాదులు ప్రీతియని చెప్పి వామాచారు లయ్యవి స్వీకరించుచున్నారు. కౌలాచారులన్ననో శక్తిపూజ పేరిటఁ బ్రత్యక్ష యోనిపూజగావించి నరబలిగాని పశుబలిగాని చేయుచు, తత్పలలములను మెక్కుచుఁ దప్పత్రాగుచుఁ గ్రీడింతురట. ఛీఛీ ఇట్టినికృష్ట ధర్మము లాచరించు చండాలులుకూడ విప్రులమని చెప్పుకొనుచు నీనాటికిని భరతఖండమున నచ్చటచ్చట నున్నవారని వ్రాయుటకు నాకు సిగ్గుపుట్టుచున్నది. ఇట్లనే కొందఱు దురాత్ము లిటీవల మద్యమాంసస్వీకారము రామానుజమత సంప్రదాయమని రహస్యముగా ననేకులకు బోధింపుచు నిర్భయులై

భువనవిఖ్యాతమైన తన్మతమునకుఁ గళంకము దెచ్చుచున్నారు. స్వజాతి పేరిటను మతమునెపమున నౌషధమిషను మద్యపానమును మాంసభక్షణమును వ్యభిచారాదులును గావించుదురాత్ములేకాలమందైనను నిహపరంబులకు వెలియై నశింపకుందురే! ఇప్పటి మనవారివలెనే జాతి మతవైషమ్యాదులచేఁ బరస్పరము కలహించుచు నరిషడ్వర్గవిధేయులై దుర్నీతిపాలై చెడిపోవుచు భారతుల నుద్ధరించు నుద్దేశముతో రామదాసు తులసీదాసు తుకారాము లోనగు మహాత్ములు శ్రీరామానుజ దేశికోత్తరునివోలె దేవాంశావేశితులై దేశాటనము గావించుచు దురాచారముల ఖండించుచుఁ దగుబోధ లాదేశించుచు శివాజి తలయెత్తుకొనునాటికిఁ జాలవట్టుకు సంఘసంస్కరణము నెఱపఁగల్గిరి. వీరిబోధలు శ్రుతిశాస్త్రవిధేయంబులును దేశకాలపాత్రోచితంబులుగా నుండెననుటకు సందియములేదు. దేశములోనున్న యెల్లజాతులవారును వారిని గౌరవించి పూజించుచుంటయే నా చెప్పుదానికి నిదర్శనము. 1 జాతివలనకంటె గుణము వలన నాధిక్యము గల్గునని వారు చెప్పిరికాని యన్నిజాతులవారేకము కావలసినదని యిప్పటియే కొందఱి సంస్కర్తలవోలె నుగ్గడింపలేదు. 2 మద్యమాంసభక్షణ వ్యభిచారాదులును గన్యాశుల్కాది నికృష్టధర్మములు ఖండించిరేకాని యిప్పటివారివలె నుపేక్షింపలేదు. 3 మఱియు నెవరి జాతిమతములలో వారు నిల్చి మనుధర్మమార్గానుగుణ్యముగా నడువుమని యుపదేశించిరేకాని యిప్పటి వారివలె జాతినీతులు వదలుకొని దురాచారముల నవలంబింపుమని యెన్నడు హెచ్చరింపలేదు. వెండియు మతసహనముఁగూర్చి చాలవఱకు బోధించి హిందూమహమ్మదీయులకుఁ దగిన మైత్రి గల్పించుచుండిరి. "సంఘేశక్తిః కలాయుగే" అను వ్యాసోక్తి మహత్త్వంబు నిరాఘాటముగాఁ బ్రకటించుచు మహారాష్ట్రులనందఱ నొకనావలోఁ గూర్చుండఁబెట్టిరి. ఇప్పటి సంస్కర్తల మాటలు పాటింపకుంటకును వారిబోధలనెల్లరు నాచరణలోనికిఁ దెచ్చుటకును గారణము లేకపోలేదు. వారీషణత్రయము వర్జించి జనులను బాగుచేయుట తమధర్మంబని నమ్మియుండిరి. ఇప్పటివారన్నో యీషణత్రయవిధేయులై యింద్రియలోలులై పేరు ప్రతిష్ఠలకై పరుగులాడుచున్నవారు. వారు బోధించు ధర్మములను వారే యాచరణలోనికిఁ దెచ్చుచు, బ్రజలకు మార్గదర్శకులై

యుండిరి. ఇప్పటివారన్న నో చెప్పునదియొకటి చేయునదియొకటి చేయుచు, తమకుఁ బ్రతికూలురగు సాధువుల నిశ్శంకత నిందించుచున్నారు. పైఁజెప్పిన విధమున దైవప్రేరితులై రామదాసముఖ్యులు మరాటసీమను సనాతనధర్మములనెల్ల వెదజల్లుటఁజేసి మనశివాజికి స్వజనులందఱ నొక్కఛత్రముక్రిందఁ జేర్చుటకు సాధ్యమై యుండెను. శివాజిసేయు దేవపూజ పశుహింసతోఁ గూడుకొన్నదౌటఁజేసి కొంతవట్టుకు వామాచారము ననుసరించియున్నను దప్పత్రాగుట మొదలగు నవైదికాచారములు లేమి దక్షిణాచారము ననుకరించి యున్నదనుటకు నాయనపావనచారిత్రమే మనకు సాక్షి. విజయనగరరాజ్య మస్తమించినపిమ్మట శివాజి స్థాపితమైన కొంకణరాజ్య ముదయించినదాఁక యనఁగా నొక్కశతాబ్దమువఱకు నీదేవీపూజలు దక్కనునందంత వైభవముగా జఱుగుచున్నట్లు తోపదు. దేవీపూజలుచేసి దశమినాఁడు చతురంగబలంబులను దోడ్కొని దాడివెడలు నాంధ్రరాజుల యాచారంబు నవలంబింపఁ దలంచి కాబోలు శివాజియు నవరాత్రములలో నఫ్జల్లానుజోలిపెట్ట కూరకుండఁ జూచెనుగాని తురుష్కుల దౌర్జన్యము మీఱనిదీక్షకు గొంతదనుక భంగము కల్గింపఁజొచ్చెను. ఈసంగతి మున్ముందుకుఁ జదువరులకుఁ దెలియవచ్చును. దేవీపూజను సందర్శింపఁగోరి బయలుదేరిన జనంబులు పాడ్యమినాఁటికిఁ బెక్కండ్రు ప్రతాపగడకుఁ జేరుకొనిరి. ఈజనం బెవ్వరు నచ్చోటికిఁ జేరుకొనక పూర్వమే శివాజిమంత్రులు ప్రతాపగడకుఁ జుట్టునున్న యడవిని గొట్టించి మిట్టపల్లంబులు సదనుచేసి పూరింక్లను దాటాకుపాకలతోఁ జలవపందిళ్లను వేయించుటయేకాక చాలభాగము గుడారములుసైతము పఱపించిరి. అచ్చటికి వచ్చు జనులకు నేవిధమైన లోటుపాటులును జేయకుండ నెవరికిఁ దగిన మర్యాదలు వారికిఁ గావించి యన్నపానాదులను సకాలంబుగా నొసంగుచు నెంతయుఁ బ్రీతితో నరయుచుండిరి. నవరాత్రులలో హరికథలగునని యు శివాజి యెల్లగ్రామములకు వర్తమాన మంపుటఁజేసి దేవీపూజలును వానితోపాటు తమరాజులు నాతనితోపాటు కథలు నాటకములు దర్శింపవచ్చునని కుతూహలాయమానమానసులై లక్షలకొలందిజనంబులు ప్రతిపత్తిథినాఁటికిఁ బ్రతాపగడకుఁ జేరుకొనఁగల్గిరి.

ప్రతాపగడలో శివాజిభటులసాముకసరత్తులకు నుపయోగపడు విశాలమైన మైదాన మొండుకలదు. దానిని రాజోద్యోగులు బాగుచేయించి యందు దగిన యేర్పాటులుకావించి కథలు జరుగుటకుగాను రంగస్థల మొకదానిని నిర్మింపఁజేసిరి. తమరాజుకొఱ కందొకచోట నెత్తైనపుక్కివంటి కనకాంబరాచ్ఛాదితమైన యొక్కచిన్నిగద్దె యమర్చి దాని నటవీపుష్పములతోడను బచ్చనియాకులతోడను నలంకరింపఁజేసిరి. సతారావాయీపట్టణములనుండి కథకులను రావించిరి. వెండియు నిట్లు వారు తమకు రాజునియమించినకార్యములన్నియు నప్రమత్తులై జఱుపుచు వచ్చిరి.

పాడ్యమినాఁటియుదయమున నాసభాకూటమున బహుజనులు గుములుకూడి యిటునటు నడుచుచు మాటలుచెప్పుకొనుచు విహరించుచుండిరి. అత్తఱి నొకవీరశిఖామణి కతిపయానుచరులతో నాసభాస్థలిదెసకుఁ బాదచారియై యరుగుదెంచుచుండెను. సాధారణమైన తెల్లమజిలీయుదుస్తు లాతనిచామనచాయమేనికిని విలువగల వజ్రాలతోఁగూడికొనిన కుచ్చుపాగా యాతనిశిరమునకును శోభదెచ్చుచుండెను. భుజములనిండ గప్పుకొనిన తేలికయైన యొఱ్ఱనిశాలువ మంచుగాలిసోకకుండ నతనిదేహము సంరక్షించుచుండెను. భవానిపేరిట విఖ్యాతమై భయంకరమైన యొక్కఖడ్గమును ఖడ్గమృగచర్మముతోఁ జేయఁబడిన నల్లనిడాలును నడుమునకు వ్రేలాడుచుండెను. ముందునకుఁ జొచ్చిన యున్నతమైననాసికయు జెవులతోవియ్యమాడువిశాలమైనకన్గవయు, చక్కనిచిన్నినోరును సంకవులువంటిచెవులును నల్లదనమునఁ దుమ్మెదరెక్కలతోఁ దీటయి కొనలకు వంపులుదిరిగిన మీసములును నొకరీతిగాఁ జెవులక్రిందివఱకు వ్యాపించి కొంచెము వ్రేలాడుచుండిన చిన్నిగడ్డమును నాతనిమోమునం గలాక్రాంతులు దెల్పుచుండెను. ఆజానుబాహులును విశాలవక్షస్థలమును నతనిక్షాత్రత్వము వెల్లడిచేయుచుండెను. ఆమహాపురుషుండు సమీపించినతోడనే శ్రీవారు విచ్చేయుచున్నారనియు మహారాజుగారు వేంచేయుచున్నారనియు నచ్చటిజనులు చెప్పుకొనిరి. ఆపల్కులు చెవులఁబడగానే తొట్రుపాటుతో నటనున్న కొత్వాలావచ్చుచున్న పూరుషునిడాసి యతనికిఁ జేయూతయిచ్చి

మెల్లగా జనమధ్యముననుండి వసిలించుకొనుచుఁ దీసికొనిపోయి యటనున్న గద్దెపైఁగూర్చుండఁజేసి ప్రక్కన నిల్వఁబడెను. ఆస్ఫురద్రూపి గద్దియ మెట్టిన తోడనే యచ్చటిజనములు 'జే శివాజిమహారాజాకు జే' యనియొక్కపెట్టునఁ గేకలువేయసాగిరి. అంత శివాజిరాజు ఠీవితో వెనుకప్రక్కనున్న బంగారు పూలుగల మొకమలు బెక్కెముపైఁ జేరఁబడి నిలబడినవారినెల్లఁ జేసన్నలచేఁ గూర్చుండబంచినపిమ్మటను బెక్కెఱు తత్సభకు నొకరివెంబడి నొకరువచ్చుచునే యుండిరి. ఇట్లు వచ్చుచున్నవారిలో బ్రాహ్మణులుదక్క దక్కుంగలవారు ప్రీతిపూర్వకముగాఁ జేయుసలాములకు మాఱుసలాములును నమస్కారములకుఁ బ్రతినమస్కారములును జేయుచుంటఁజేసి శివాజి కెత్తినకే లెత్తియేయుండును. ఆమహారాజుగూర్చున్న గంటసేపుపిదప నతనికెదురుగానున్న కొండలక్రిందనుండి కొమ్ములధ్వనులు పల్మఱు వినఁబడసాగెను. దారికానిదారిలోఁ బుట్టిన యాధ్వనులేమోయని సభవారందఱు వెఱగంది యాదిక్కునకుఁ దమ దృక్పథము నిగుడ్చిరి. అంతలోఁ గొందఱు మనుష్యులు సభాస్థలమున కనతిదూరమున నున్న యాయేటవాల్పుగిరులపైకి నెగఁబ్రాకి త్వరగావచ్చుచుండిరి. చురుకైనవారి వాలుచూపులును సాముకసరత్తులచే దండలుతిరిగినవారి భుజములును సుమారైదున్నరయడుగులుగల వారిదేహప్రమాణమును నడుమ నడిమి పూలకుచ్చులుగల మోటుపాగాలును బరీక్షించి వారిని సులువుగా మావళసైనికులనుగా సభ్యులెఱింగిరి. పెద్దతుపాకియు మందుపట్టించిన కొమ్ములును గుండ్లసంచియు నొకమూపుపైఁ బొరలోనిపాము వోలె వరలోనిముడ్చఁబడిన పెద్దకత్తియు వేఱొకమూపుపై వ్రేలాడుచుండ, విచ్చుబల్లెమును జిన్నబాకులును నడ్డిపక్కల వ్రేలాడుచుండ నించుకయు భారమునకు వ్రేగక తేలికగా వచ్చుచున్న యామావళేలను జూచువారికి వారిదేహసత్త్వాదులు పొడగట్టక మానవు. అట్లు వారు తమనాయకుండగు సూర్యాజితోఁ దమస్వామి మ్రోలకరుగుఁదెంచి "జే శివాజిమహారాజా" అని చేతులెత్తి జోహారుచేసి యొక్కప్రక్కకుఁ నొదిగి నిలఁబడిరి. శివాజి సుర్యాజి నాలింగనముచేసికొని సమయోచితముగా బల్కరించెను. తదనంతరంబ సూర్యాజి శివాజి నుద్దేశించి "దేవా! విజాపురి నవాబుపనుపున నతనిసేనానియఫ్జలానను వాఁడు ప్రచండ

సైన్యముదీసికొని కొంకణసీమపై దండెత్తికొన వచ్చినాఁడు. మాయన్న తానాజి వాఁడేదిక్కునుండివచ్చునో కనిపెట్టుటకై వాయీగ్రామమున నిల్చియున్నాఁడు. నేడో రేపో మాయన్న రానైయున్నాఁడు". అని యెఱింగించి భోజనానంతరమునను దక్కుఁగలసంగతులు విన్నవింతునని చెప్పి శివాజి యనుజ్ఞ దీసికొని తనసైన్యముతోఁ గోటదెసకు నడచెను.

భవానీపూజార్థమై బ్రాహ్మణులను రావించి యందులకుఁ దగినవస్తుసామగ్రి తెప్పించి తనకు వారు నియమించినచొప్పున వర్తింపుచుండెను. ఆవిప్రులిదివఱకే తయారుచేయించిన బంగారురేకును జలకములతో నభిషేకముచేసి యందు చిత్రముగా రచింపఁబడిన శ్రీచక్రమునకు మంత్రములచేఁ బ్రాణప్రతిష్ఠచేసి పదంపడి లలితాసహస్రనామము లుచ్చరించుచుఁ బూలచేఁ బూజింపదొడంగిరి. ఇట్లీతంతు కొంతవట్టుకు మధ్యాహ్నమునకుఁ బూర్తియాటయు, పిదప శివాజి బ్రాహ్మణులకుమ్రొక్కి వారియనుజ్ఞఁబడసి కోటకుఁబోయెను. శివాజి వెంబడినే పూజారులుతక్క యచ్చటిజనము భోజనార్థమై శిబిరములకు వేంచేసిరి.

—oo☙❧oo—

అయిదవ ప్రకరణము.

జిజాబాయి యహమ్మదనగర మేలు నిజాముశాహి సేనానులలోఁ బ్రసిద్ధి కెక్కిన లుకాజీజాధవరాయనిపుత్రిక. భర్తయగు శహాజి తుకాబాయి యను నొర్తుఁ జేపట్టి తనపెద్దకుమారుఁడగు శంభోజినిదీసికొని తంజావూరుపోయిన పిమ్మటఁ బతియనుమతిచొప్పునఁ బునహాపురిలోఁ జిన్నికొడుకగు శివాజిని బెట్టుకొని నివసింపఁజొచ్చెను. నిజజీవనోపాధికై శహాజివ్రాసియిచ్చిన పునహాజాగీరు నిజాల భాగుచేయించుటయేకాక శివాజికిఁ దండ్రిదగ్గఱలేని లోటు లేకుండ సాముకసరత్తులందును విలువిద్యయందును నారితేరునట్లు గావించెను. మఱియు నతనిని సకలధర్మములతోఁబాటు శుక్రనీతిని సాంతముగాఁ జదువఁ జేసి లౌకికవ్యవహారములందుఁ బ్రౌఢతమునిఁ గావించి రాజ్యస్థాపనచేయవలసిన దని ప్రేరేపించెను. కుమారాభ్యుదయముఁగోరి ప్రతినిత్యము భవానిని బూజించుట విధిగాఁ జేసికొనెను. ఇట్టిపూజావిశేషమువలననో లేక జాధవరావునందన యౌటవలననోకాని జిజాబాయి యాజ్ఞానుగ్రహములు భీమకోమలములై యెంతధీరులను వశవర్తుల జేయుచుండెను. భర్తను విడిచియుంటవలనగల్గిన విరక్తిచేత నాభర్తురాలు విశేషాభరణంబులును జీనిచీనాంబరములును దాల్పక నియమితాహారములు పుచ్చుకొనుచు వేషభాషాదులందు గృహిణికిని యోగినికిని మధ్యస్థురాలుగానుండెను. కృశించిన పరిమితగాత్రముగలదయ్యు నుదుట ధరించెడు సింధూరతిలకముతోడను సదాలోచనలయందుఁ బరివర్తించు లోచనద్వయముతోడను ముక్కరనడ్డబాసను దాల్చుటచేఁ గొంచెము ముందునకుఁ జొచ్చుకొనునట్టులుండు నాసికతోడను గన్నపూజుంకాలభారంబుచే నించుక జాఱిన కర్ణపాళితోడ నవ్వీరమాత లోకమాతను జాలమట్టుకుఁ బోలియుండెను. సాధారణముగా స్త్రీలకలవడిన మనోగాంభీర్యమును వాక్ప్రాగల్భ్యమును గల్గియుండుటయేకాక సాహసౌదార్యములందును గోవిప్రదేవతాది భక్తి

యందును శివాజినిజూచిన జిజాబాయిని జిజాబాయినిజూచిన శివాజిని జూడ నక్కఱలేదు. పట్టినపంతము నెగ్గించుకొంటయందన్ననో యామె కామెయే సాటి. ఇంతేటికి నవీరమాతను బాగుగాఁ బరిశీలించిన రెండవకుంతి యని చెప్ప నొప్పును.

ప్రతాపగడకు సూర్యాజి విచ్చేసిన నాటిదినంబున నెప్పటియట్లు దేవీపూజలు గావించుకొని భోజనముచేయకయే తనగదిలోఁగూర్చుండి సూర్యాజి తెచ్చిన సమాచారములు వింటవలననో లేక మఱేకారణమువలననో కాని యాకసమువంకఁ జూచుచు దీర్ఘాలోచనలు సల్పుచుండెను.

శివాజి భోజనానంతరమున సూర్యాజిని గలసికొని పేష్వామోరోపంతు పింగలేజింజిరాదుర్గమును సాధింపఁబోయినాఁడనియు నతనిని వేగముగాఁదీసికొని రావలసినదనియు సూర్యాజిఁ బుత్తెంచి రాత్రిజరుగవలసిన కథలకుగాను దగినయేర్పాటులు చేయవలసినదని కృష్ణాజికి వర్తమానమంపి తాను దిన్నగాఁ దల్లియుండు మందిరంబునకు నడిచెను. అట జననికి సాష్టాంగనమస్కారములు చేసి యొదిగి నిలబడ నామె యాతనికిఁదగుమాడ్కి దీవించి శిరముమూర్కొని తనవద్దఁ గూర్చుండఁజేసి చేతులతోఁ గొడుకుమేనెల్ల నిమిరి శివాజిముఖ మెప్పటివలె వికాసముగా నుండమిఁ గని పెట్టి కొంతసేపు తా నాందోళపడఁ జొచ్చెను. ఇట్లు తల్లివలనఁ దనువు బలుమాఱు నిమరఁబడినవాఁడై యదివఱకుఁ దనకుఁగల్గిన శిరోభారము చాలమట్టుకుఁ దగ్గుటవలన మదికిఁ గొంతయుత్సాహమును ముఖమునకుఁ గొంతవికాసముగల్గి తనరెను. ప్రేమగల్గిన జనయిత్రిహస్తస్పర్శమును ననుకూలవతియగు భార్యసంభాషణములును గడుపునఁబుట్టిన బిడ్డలచేష్టలును నెట్టియాపదలలో మునిఁగినవారికైనను గొంతవిశ్రాంతి గల్గింపక మానవుగదా! అంతట జిజాబాయి కుమారు నుద్దేశించి "నాయనా! యిందాక నీమోము నిర్వికాసముగానుండెను. దానికి హేతు వేమైయుండునో తెలిసికోఁగోరుచున్నాను." అని యనుటయు సుల్తానునియోగంబున ఖాను డనువా డపరిమితబలంబుతోడ్కొని దాడివెడలినసంగతి దెలిసికొంటిననియు, తత్ప్రతీకారముపాలుపోక యట్లు విచారించుచుంటిననియు శివాజితల్లికి నెఱింగించి పదంపడి యిట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను.

శివాజి—అమ్మా! నీ వీదినము దేవితో నుంటివా? నే నెంతధ్యానించినను నామె ప్రసన్నురాలు కాదయ్యె. మనమీద భవానీమాతకటాక్షము దప్పిపోయెనా యేమి?

జిజా—తండ్రీ! ఆమెయుద్దేశంబు లెవ్వ రెఱుంగ నోపుదురు. లోకేశ్వరియైన దేవిచేతిలోని గీలుబొమ్మలవలె మనమున్నారము. ఆయమ్మ యేమి చేసినను జేయంగలదు. నీవూరక యధైర్యమందకుము. మనలఁ గష్టపెట్టుటయే భవానితలంపైనయెడలఁ దప్పించుకొంటకు శక్తిగలదా!

శివాజి—ఔను నిజమేకాని ప్రస్తుతము పైఁబడ్డగండ మెట్లు దాటఁగలమో తెలియకున్నది.

జిజా—మనల నిన్నాళ్లును గంటికి ఱెప్పవలెఁ గాచుచున్న పార్వతియే మనకుఁ దోడ్పడును.

శివాజి—మనమాట కేమికాని మనయుద్యమము కొనసాగునో లేదో యని సంశయ మందవలసివచ్చుచున్నది.

జిజా—నీ వారంభించిన ఘనోద్యమము సాగునో సాగదో యనుశంక విడిచిపెట్టుము. ఆరంభించినకార్యము నడుమ విడిచిపెట్టుట యుత్తమపురుషుల లక్షణముకాదు. గోద్విజకాంతాది సాధుసంరక్షణమే నీకు విధ్యుక్తధర్మమని యెఱుంగుము. నీవు సంకల్పించినకార్య మేదినిర్విఘ్నముగా నెఱవేఱలేదు?

శివాజి—ఔను. అందువలననే నిరుత్సాహముజెందక సాహసలక్ష్మిని విడనాడకుంటిని. ఖాను నెదిరించుట యిప్పటిలోఁ గష్టసాధ్యమని నాహితపురోహితులు బోధించుచున్నారు.

జిజా—మీ తండ్రిసంగతి జ్ఞాపకము తెచ్చుకొనుము. ఇట్లనుమానించుటచేత నేసుమీ తుదకు మీనాయన భగ్నమనోరథుండౌటయేకాక చెఱయు జరిమానయుం జెంది యవమానము పొందవలసివచ్చెను. నీవుమాత్ర మాలాగు చెడిపోదుమా? సందేహించి వెనుదీయుటకంటెఁ దత్ప్రయత్నమున నీవును నీతోఁబాటు నేనును మృతిఁజెందినను మేలే?

శివాజి—నీవు చెప్పినదంతయు నాకు సమ్మతమేకాని ఖానునితోఁ గయ్యము పెట్టుకొన్న విజాపురివారికిని మనకును దీరనివైరము రగులుకొని యుభయవినాశనమునకుఁ గారణమగును. మొగలాయిచక్రవర్తుల రాజ్యతృష్ణకు మఱింత యనుకూలంబగును. కావున నేమిచేయుటకుఁ బాలుపోకున్నది. మనము చేసికొన్న యేర్పాటులన్నియు గ్రహించినట్లు తోఁచుచున్నది. వేగులవాండ్రఁబంపి మనగుట్టుమట్టును దెలిసికొనుచున్నారఁట. సుల్తానుతోఁ గయ్యమునకుఁ బూనుకొనుట కొండతోఁ దగరు మార్కొనినయట్లగునని కొందఱు నన్ను భయపెట్టుచున్నారు. నిజముగా మనకువచ్చినభయ మేమియులేదు కాని మనయుద్యమము ఫలించునో లేదో యనువిషయమే యిప్పటి నావిషాదమునకు హేతువై యున్నది.

జిజా—కుమారకా ! భయమును శంకనువిడిచి కార్యనిశ్చయుండవు కమ్ము. గోవిప్రసాధులకు నుపకార మొనర్చుటకంటెఁ బుణ్యంబుకలదే ? మీ తండ్రివోలె గడియకు నొకరిమాటవిని చెడిపోకుము స్వతంత్రుండవై మెలంగుము నీకు జయంబును యశస్సు నవశ్యము సిద్ధించును.

శివాజి—తల్లీ ! నీహెచ్చిరికమాటలవలన నాకుం గల్గిన మనోవిచారాదులు నివర్తించినవి. నే నింతవఱకుఁ గథలో నీసంగతివేసి సభ్యుల యభిప్రాయము తెలిసికొన నిశ్చయించితిని. నీయుపదేశము విన్నపిమ్మట వారితో నీయంశము చర్చించుట యనవసరమని తెలిసికొంటిని.

జిజా—మనహిందువులమందఱము నైకమత్యముగల్గి వర్తించుట యుత్కృష్టధర్మమనియు నట్లు వర్తించితిమేని దుర్భరదాస్యదారిద్ర్యంబులు నివర్తించుననియు వారికి బోధింపుము.

శివాజి—అమ్మా ! నీచెప్పినచొప్పున మనవారికి బోధించెదను. నామాటలు వారుపాటించిరేని మన మనుకొన్నట్లు స్వతంత్రరాజ్యము స్థాపించి కాని స్థాపింపకగాని దక్కనుసుల్తానులతోఁ గలసి మొగలులను నర్

దానది దాటకుండజేసి నీకోర్కె దీర్తును. ఈనాచెప్పుమాటలకు నెన్న టికి వ్యతిరిక్తముగా నడువనని ప్రతిశ్రుద్ధిగాఁ జెప్పుచున్నాఁడను.

జిజా—పట్టీ! నీ వాడినదానికంటె నెక్కుడు చేయఁగల్గిన సమర్థుడవని యే నెఱుంగనే? ఐనను జెప్పవలసినదానను గాబట్టి యింతదూరము తరచి చెప్పితిని. నీవాక్యములందు నాకు విశ్వాసము మెండుగలదు. సాయంకాలము కావచ్చినది. కథకుఁ బొమ్ము. అచ్చటివారితో వారిసమయము వచ్చినది చెప్పుము. ఇంతకు నీవు సంకల్పసిద్ధుండవు. నీ కవశ్యము విజయము సిద్ధించునట్లు భవానిఁ బ్రార్థించెదనులే!

శివాజి—తల్లీ! 'నమాతుఃపరదేవతా' అనువచనార్థం బెఱుంగనివాఁడనే. నీ యానతియైనచో నెట్టికార్యము సాధించుటకు నిశ్చయించుకొని యున్నాఁడను.

అని జననిచరణంబుల కెరఁగి యామెదీవనలు వడసి పోయివచ్చెద నని సెలవుతీసికొని శివాజి యచ్చోటువాసిపోయెను.



ఆఱవ ప్రకరణము.

—౦౦౦—

అటఁ దనరాకకై యెదురుచూచుచున్న బంధుమిత్రపురోహితముఖ్యులతోఁ గలసికొని శివాజి యాసంజవేళ నిండువైభవముతో సభాప్రవేశమునకు నడువఁ జొచ్చెను. అత్తఱిఁ గొందఱు కొమ్ములూఁదిరి. కొందఱు సంకువులు పూరించిరి. కొందఱు మృదంగములు ప్రయోగించిరి. మఱియుఁ గొంద ఱడుగడుగునకు శివాజిబిరుదంబుల నుగ్గడించిరి. ఇట్లు వీరందఱితోఁ గూడుకొని శివాజి యాసభాకూటము ప్రవేశించి యెల్లరను వారివారి యథాస్థానములఁ గూర్చుండ నియోగించి తానుమాత్రము దేవీపూజలు జరుగుస్థలమునకు నేఁగి యట నొకభద్రపీఠమున నధిష్ఠించెను. భవానీప్రీత్యర్థము కొందఱు ద్విజేతరులు కొన్ని మేఁకలును గొఱ్ఱెలను దెచ్చి బలియిచ్చిరి. శేషించిన తంతుపూజాదులు రాత్రి పదులోగా సమాప్తము చేసినవెనుక శివాజి ప్రొద్దునఁ గూర్చున్న గద్దియపై యధివసించెను.

అంతఁ బ్రభాకరుండు పశ్చిమవార్ధికి నొరఁగుటఁ జూచి యాకొలువుకూటము గాజుబుడ్డి దీపములచేతను దివిటీలచేతను గొందఱు పరిచారకులు వెల్గింపఁ జేసిరి. ఇదిచూడ భానుమంతుం డాదినమున నస్తమించుట మానుకొని హరికథావలోకనార్థమై బహుమూర్తులు దాల్చి విచ్చేసెనా యనునట్లు తత్ప్రదేశ మాదీపకలికలచే మిగులఁ బ్రకాశింపఁ జొచ్చెను. శివాజియానతిప్రకారము నాటకులారేయి రామకథ ప్రవర్తింపఁ జొచ్చిరి. వారు కథాప్రారంభము గావించినతోడనే యంతవఱకుఁ జెలరేఁగుచున్న జనుల కోలాహలమెల్ల నడంగి నిశ్శబ్దముగా నుండెను. ఇందు స్త్రీలు లేకుంటవలన నా నిశ్శబ్దమునకుఁ గొంత సహకారియై యున్నను సభికులు పకపక మని నవ్వుచు చిటపటమని చప్పట్లు చరచుచుంటయేకాక బళిరే బాపురే సెబాసను నుత్సాహసూచకసూక్తులచే నారంగస్థలము నప్పుడప్పుడు ధ్వనింపఁ జేయుచుండిరి.

ఇట్లు వీరు నాటకమును వీక్షించుచుండఁగా సగమురాత్రిచెల్లెను; కాని యెంతరాత్రి గడచెనో కథావిశేషమునఁ బరవశదేహులౌటచే నందలివారి కెవ్వరికిఁ దెలియ దయ్యె. అత్తఱి నొకమావళే శూరశిఖామణి హయారూఢుండై యచ్చటికిఁ జనుదెంచుచుండెను. గుఱ్ఱపుగిట్టల చప్పుడువలనను దాని సకిలింపులవలనను నాజాడ సభవారు దెలిసికొని యీవచ్చువా డెవ్వఁడో యని పరిశీలించుచుండిరి. అత్తావునకు సమీపించిన పిమ్మట నశ్వమునుండి దిగి యావీరుఁడు పాదచారియై మెడక్రిందినుండి తలకుఁ గట్టుకొన్న రుమాలు విప్పుకొనుచుఁ ద్వరగా నాసభలోనికి విచ్చేయుచుండెను. అతండు మోముపై నున్నగుడ్డ సడలించినతరువాత నచ్చటివారిలో నొక్కఁడు మొట్టమొదటఁ దానాజి యని కేకలువేసెను. ఆపై నెల్లరు తానాజి తానాజి యని చెప్పుకొనసాగిరి. ఇంతలో నతండు క్రిక్కిఱిసియున్న జనమధ్యమునుండి యెట్లెట్లో దారిచేసికొనుచు శివాజియున్న దెసకు నరుగుచుండెను. శివాజి యదిచూచి మంత్రులతో లేచి యెదురుగా రెండడుగులు నడిచి యాలింగనంబుచేసికొని యిట్టినిశీథకాలమునఁ దానాజి వచ్చినందులకు నేదో యొకవిడ్డూరము జరిగియుండు నని తా నాతనితో నిట్లు లనియె. "మాలసూరే! ఏమివిశేషములు చెప్ప వచ్చితివి." అనుడు నతండిట్లనియె. "దేవా! ఏమని విన్నవింతును. జట్టూగ్రామములో నిల్చియున్న నే నొకదుఃఖవార్త నాలించితిని. ఆవెంటనే గడితడవాగక మీకునుమనవారికి నెఱింగింప నిశ్చయించి యిట్టివేళకు నేతెంచితి" నని కొంతసేపాగి సభవారినుద్దేశించి యిట్లనియె. "ఓనాదేశీయ సోదరులారా! నన్ను మన్నించి కొంచెముసేపు మీరెల్లరు నిల్వవలసినది. మీకొకవార్త దెల్పవచ్చితిని." అనిపల్కఁగా నాసభవారెల్లరు సంభ్రమముతో దిగ్గనలేచి యయ్యది యాలింపుటకై యాతురతతోఁ దానాజిదిక్కునకు మొగంబుదిప్పి నిల్వఁబడిరి. అటుమీఁదట నాతండు కంఠమెత్తి బిగ్గఱగా నిట్లు వాక్రుచ్చెను. హిందూమతాభిమానులారా! కార్యశూరులారా! మీరు సావధానచిత్తులరై నామాట లాలకింపుఁడు. మన దినంబులు చూడ నేమియు బాగుగానున్నట్లు తోఁపదు. అక్కటా! మనతులు జామాత కడు నవమానింపఁబడెను. అది యెట్లంటిరేని యాదేవి నఫ్జుల్లానుడు నేలఁ గూలఁదన్ని గోరక్తముతో గుడినెల్ల ముంచెత్తి గ్రామములోని సర్వద్రవ్య

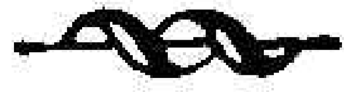
ములను బలిమిని చేకొనిపోయెను. ఇంతకంటె దారుణ మేమున్నది. ఇంతకంటె ఘోర మేమున్నది. స్వయముగాఁ బరిశీలింప దలంచితిరేని పోయి చూడ వచ్చును. నామాటలు ముమ్మాటికి నిజంబు లని నమ్ముదురు కాక'' అని యను టయు నాసభయం దొక్కపెట్టున హాహారావంబులు నింగిముట్ట బయలు వెడలెను. అక్కడ కొందఱు గుండెలు బాదుకొనుచుఁ బెద్దపెట్టున రోదనము చేసిరి. కొందఱు నోరు నెత్తి కొట్టుకొనుచుఁ బొగలఁజొచ్చిరి. మఱికొందఱు తలగుడ్డలను నేలనువైచి కెవ్వున కేకలుపెట్టిరి. అత్తఱి శివాజి పట్టరానికోప మునఁ జెంగున గద్దెపైకెగసి నిజకరవాలంబు వరలోనుండి యూడఁబెఱికి యచ్చట వారు విన గట్టిగా నిట్లు వాకొనెను. "చూచితిరా ! యీ నా ఖడ్గము దీనిపేరు భవానియని మీ రెఱింగియేయున్నారు. మనతల్లిపేరు పెట్టు టకు మీకు వేఱెచెప్ప నక్కఱలేదుకదా? ఇదె చూడుడు. బహుదినంబులై రక్తపానము చేయమి నియ్యది కొంత ద్రుప్పుపట్టి కాంతిహీనమై యున్నది. బాపురే ! మంచి యదనువచ్చినది. శత్రుదేహములపై సానపెట్టెదను. భవా నికిఁ దనివిదీఱునట్లు రుధిరపానము చేయనిత్తును. ఇదే కత్తి ముట్టి ప్రమాణము చేయుచున్నాను. మీ రేమిబదులుచెప్పుదురో చెప్పుఁ డనిపల్కి పదంపడి 'హరహర మహాదేవ్' అని గొప్ప సింహనాదము సలుపుచు సభ్యులకన్నుల మిఱుమిట్లు కొల్పునట్లుగా నిజాసిపత్రంబు ఝళిపించి యద్దానిని చిత్రవిచిత్ర ముగాఁ ద్రిప్పసాగెను. ప్రభువు గంభీరసూక్తులకును దద్సింహనాదంబునకుఁ గడు నుద్రేకించి పట్టరాని తమకంబున నాతత్క్షణమే 'హరహరమహాదేవ్' అనుచు దిక్కులు పిక్కటిల్ల సింహధ్వానములుచేయుచు నటఁ గత్తిపట్టినమగ వా రెల్లరు శివాజి ననుకరించి తమకరవాలంబుల నట్లే పదినిముసములు ద్రిప్ప జొచ్చిరి.

ఇట్లు యుద్ధభూమిలో విజృంభించినపగిది నచ్చటివారు చెలరేగుచుండ నంతలోఁ దానాజి ఖాను ప్రతాపగడకు వచ్చుచున్నాడనియు నాతనిని మార్కొంటకుఁ దగినప్రయత్నములు చేయవలసియుండుననియు రాజున కెఱిం గింప నతండు చేసన్నలచే నాసభాకోలాహలము నివారించి యిట్లనియె- "ఏమిది ! యిప్పుడే యాలము తటస్థించినట్లు మీరు గమనించుచున్నారే ?

ఇంత తొందరపడవలసినపనిలేదు. ఇది సమయముకాదు మీరు నిశ్చయముగా మహమ్మదీయులపైఁ బగదీర్చుకోవలెననియుఁ దులజామాతకు నూడఁదీర్ప వలెననియు నొట్టుపెట్టుకొంటిరేని యాయమ్మయే మనకుఁదగినవేళ నిరూపించును. అట్లుచేసి వారిరక్తము కసిదీఱఁగ్రోలి కడుపునింపుకొనును. మీకు బెగడవలసినపనిలేదు. ఈవార్త ఘోరమైనదియు సహింపరానిదియునౌట నిక్కమేకాని తుదకు మేలాపాదించును. అది యెట్లంటిరేని వినుండు. మ్లేచ్ఛులు చేసిన యీదౌర్జన్యములకుఁ దదాశ్రితులగు హిందువులు మనలోఁ జేరకమానరు. అంత మనదేశస్థులమందఱ మొక్కమొగంబై నడిచినచో నప్జల్లానుఁడెంత? వానినిబంపిన నవాబెంత? ఒకవేళ ఢిల్లీచక్రవర్తి ప్రతిఘటించినను బగాభవమందక మానఁడు. గోభూదేవతాదులకు సౌఖ్యము గూర్పకున్నచో మనము కత్తిపట్టి యేమిసార్థకము? కాని యీనవరాత్రములలో దేవీపూజలు మానుకొని మన మిష్టైకయ్యమునకుఁ బోనక్కఱలేదు. కావునఁ బ్రస్తుతము మీరు శాంతించి రామచంద్రకథను వీక్షింపుఁడు" అని యిట్లు సభవారి నెప్పటియట్లు కూర్చుండ నియోగించి తానును గద్దెపై నధిష్ఠించి మీసముమీఁద నెడమచేయివేసి నాటకులతో నిట్లనియె. "ఓరీ! మేము ఖానునకు జడిసి కథ మానుకొందుమా? మీ రెప్పటియట్లు జరిగింపుఁడు. నావుడు వారు నట్లుగావింపఁ జూచి యాసమయమున విశ్వామిత్రయాగసంరక్షణార్థమై రాముఁడు లక్ష్మణసహాయుండై ధనుర్బాణంబులధరించి యజ్ఞవాటికకు నేతెంచిన వేలకొలంది రక్కసుల నుక్కడంచుకథ విస్తారంబుగాఁ బ్రదర్శింపఁ జొచ్చిరి.

నిజముగా నట్లు జఱుగుచున్నదని భ్రమించుటచేతనో రామచంద్రుని మీఁద భక్తివిశ్వాసములచేతనో లేక యిందాక తానాజి తెలియఁజేసిన వార్తావిశేషముచేతనోకాని శివాజి మైమఱచి గద్దియనుండి దుమికి యందఱు నివ్వెఱగందుచుండఁ జెంగుచెంగున రెండుగంతులువేసి రంగస్థలమున నిల్వఁబడి చేపట్టిన భవానిఖడ్గము జళిపింపసాగెను. ఇదియంతయుఁ గనిపెట్టుచున్న కృష్ణాజి భాస్కరుఁడును దానాజిమాలసూరేయును దోడ్తోఁబోయి శివాజి రెండుచేతులును గట్టిగా నదిమిపట్టుకొని యది నాటకమని సమాధానపఱచి యంతలో

నాకథముగింప నుత్తరవుచేసి తమరాజుఁదోడ్కొని కోటలోనికరిగిరి. తక్కిన వారెల్లరు నచ్చోటువిడిచి శివాజి యొడలెఱుంగక కావించినచేఁతఁగూర్చి పలువిధములుగాఁ జెప్పుకొంచు నాటకుల యద్భుతప్రదర్శనముఁగూర్చి మెచ్చుకొనుచుఁ దమతమశిబిరములకు నేఁగి హాయిగా నిద్రింపఁజొచ్చిరి.



ఏడవ ప్రకరణము.

అఫ్జలాను విజాపురిసుల్తాను ముఖ్యసేనాని. ఈతఁడు సుల్తాను నొద్దం బఱచి శివాజిపై దండెత్తిపోయిన నాఁటికి రమారమి యఱువదేండ్లవాఁడై యుండెను. కాని మైరంగుబట్టియు మేనుగట్టితనముబట్టియుఁ జూచినఁ బోతపోసిన రాగిప్రతిమవలె నుండియున్న వయస్సుకంటెఁ జాలదక్కువగాఁ గనుబడుచుండెను. పఠానులకు సహజమైన యొడ్డుపొడుగును బొడుగుగడ్డంబును గల్గి సంతతము కల్లుద్రాగుటచే నెఱ్ఱపడిన మిడిగుడ్లతోడను వీనులవఱకు వ్యాపించిన గరిమీసాలతోడనుఁ జూపఱకు బెదురు పుట్టించుచుండెను. అట్టియాతఁడొక్కనాఁడు తనపరిచరు నొక్కని బిల్పించుకొని వానితో నిట్లు ప్రసంగింపఁదొడంగెను.

"ఓయీ! సయ్యదుబందూ! నీవు నాకత్యంతబంధుఁడవై మెలంగుటవలన నీతోఁ గొన్ని రహస్యములు చెప్పుచున్నాఁడను. రామోజి పరభుని నీవ యెఱింగియుందువుకదా! అతండు మొదట మన బిజాపురిలో నుండువాఁడు. ఆయనకుఁ బ్రభావతినా నొక్కరూపవతియగు కుమారికగలదు. ఆసుందరిని మావాఁడు ఫజీలు మోహపడి యది యొకనాఁ డుపవనమునఁ దోడిచెలికత్తెలతో విహరించుచుండఁగాఁ బోయి యామెను దన్ను వరింపు మని నిర్బంధపెట్టెను. అచ్చటికిఁ దమతల్లిదండ్రు లప్పటిలో రానైయున్నా రనియుఁ దగినసమయముచూచి తానే వత్తు ననియు నొడంబఱచిన నాముద్దులగుమ్మ మాటలునమ్ముకొని ఫజీ లామెనువిడిచి యెట్లో కష్టమువీఁద నింటికిఁ జేరుకొనెను. అటమీఁదట నామదవతి తనజనకులకు నీవర్తమాన మెఱింగించి యుండ నోపు. వారు కూఁతును మావానికిచ్చుట కిష్టములేక కాబోలు నిజోద్యోగము కూడ వర్జించి యెవరికిఁ దెలియకుండ నడిజరగిన యొకటిరెండుదినాలలో రాజధానినివిడిచి కొంకణసీమకుఁ బాఱిపోయిరి. అట్లు రామోజి సకుటుంబముగాఁ

దఁలిపోయినసంగతి మావాఁడెట్లో నెలదినములైనతరువాతఁ దెలిసికొని గూఢముగాఁ గొందఱు చారులఁబంపి రామోజికుటుంబము తులజాపురిలోనుంటఁ దెలిసికొని యచ్చటి పూజారికిఁ గొంతద్రవ్యము ముట్టచెప్పుదుననియుఁ దన కార్యము నెఱవేర్పుమనియు వానినెన్నోవిధములఁ బల్మఱు చారులంబంపి బలవంతపెట్టెను. కాని వాఁడిదిగోయదుగోయని మాటలతోఁ బెద్దకాలము ప్రొద్దుపుచ్చుటఁజేసి విసిగి నిరాశుఁడై తన్మనోవ్యాధిచే మంచముపట్టి నానాటికిఁ గృశించుచువచ్చెను. మొట్టమొదట నదిరోగముగా భ్రమపడి యనేకౌషధములు ఫజీలునకు నిప్పించితినిగాని పిదప వానిసఖులవలన వానినిజావస్థ యెఱింగి "ప్రభావతి నెట్లైనను నీకుఁగూర్తును నీవంతమానుమని వానికిఁ దగుమాడ్కి బోధించి తత్కార్యసాధనమునకై బహుప్రయత్నములుచేసియు శివాజి సర్దారులమూలమున నిర్వహింపకునికి నేనీదండయాత్రగల్పించితిని. రాజద్రోహియా శివాజిని గట్టితెత్తునని యదిల్షాహాను నొప్పించి యామిషమున నేనీసైన్యమును దోడ్కొనివచ్చితిని. కాని యతఁడొకవేళ లభింపకపోయినను సరే ప్రభావతి పట్టుపడినచో మరాటీలతోఁ బోరాటము మాని రాజధానికిఁ బోనిశ్చయించితిని. కావలసినయెడల శివాజిని మఱొకప్పుడు పట్టుకోవచ్చును. ఇప్పుడతఁడు దుర్ఘటమైన ప్రతాపగడలో నున్నాఁడని తెలిసికొంటిని. అటకుఁ బోయి వానిఁబట్టుకోదలచుట గుహలోని సింగమ్మునుబట్టుకొన యత్నించుట వంటిది. మన మొకవేళ సాహసించి ప్రతాపగడను ముట్టడించినను నతండు చిక్కనితోపదు. ప్రస్తుతము శివాజితో విరోధము పెట్టుకొన్నయెడలఁ బ్రభావతి మనకు వశమగుట దుర్లభమగును. శివాజి మనకుఁ బ్రభావతిని సమర్పించి విజాపురిసుల్తాను సామంతుండగుటకు సమ్మతించినచో నదియె నాకుఁజాలును. ఐనను నాయభిప్రాయముగోరి నాథునితో నెఱింగించి చూతునుగాక" అని కొంతతడవూరకుండి "నీయభిప్రాయమేమి?" అని యడుగుటయు వాఁడు మెల్లగా నిట్లనియె. స్వామీ! మీకు నే నాలోచన చెప్పువాఁడనే మీమాటకు నవాబుకూడ నడ్డుచెప్పవెఱచును. పేరునకు నదల్షాహానవాబుగాని మీరేవిజాపురిరాజ్యమునకుఁ బ్రభువని ప్రజలెల్లరు భయ

భక్తులు గల్గియున్నారు. ఇట్టిచో మీ కెవ్వరెరుదు చెప్పవారు ” అని యిరువురు. మాటలాడుచుండఁగా ఫజీల్లాను జంఝూరరావును నచ్చోటికివిచ్చేసిరి. అంత వారందఱు నీక్రియసంభాషించిరి.

అఫ్జలు—ఫజీల్ ! ప్రభావతిజాడ నీకేమైన దెలిసినదా ?

ఫజీలు—తండ్రీ ! మనజంఝూరరావు ప్రేరితులై నల్గురుభటులు ప్రభావతిని రాయగిరీగ్రామములోనున్నదని తెలిసికొనిపోయి గూఢముగాఁ దీసికొని వచ్చుచుండఁగా నింతలోఁ దెల్లవారెనట. అప్పుడు వారికేమియుఁ దోఁపక ప్రక్కనున్న నొక్కయడవికిం గొంపోయి తమలోనిద్దఱను నామదవతికడ్డఁ గాపుంచి తక్కిన యిర్వురును భోజనపదార్థసంపాదనముకై కదలి చేరువనున్న యూరికిఁబోయిరట. వంటకములకై కొని వారువచ్చునంతలోఁ గ్రత్తివేటున నట నిద్దఱు చచ్చిపడియుండిరట. పిదప నారూపవతి యెందువెదికినను గానరామి వేసారి హతశేషులైన యిర్వురును నిన్న నేవచ్చి యది మా కెఱింగించినారు. ఇంతకుఁదప్ప నామానినిగూర్చి నే నేమియు నెఱుంగను.

అఫ్జల్—కుమారకా ! అయ్యో ! మన మెంతయదృష్టహీనులము. చేతికి లభించియు నక్కాంతామణి దక్కకుండెఁగదా ! మనసేవకుల యజాగ్రత్తయే సుమా ! యింతచేసినది. ఆతరుణియే వారిని వంచించి యెట్లో కడఁదేర్చి పాఱిపోయి యుండును. ఇంతకునైన దానికి విచారింపనేమిప్రయోజనము ? ఎవ్వఁడురా యక్కడ ?

భటుఁడు—(ప్రవేశించి) ఖాజ్ మహారాజ్ ! ఏమిమొదల ?

అఫ్జల్—ఓరీ నిన్నను మనవారుతీసికోవచ్చిన మరాటపురుషుల నిటకు సత్వరము తోడ్కొనిరమ్ము.

భటుఁడు—వల్లె (అని యచ్చోటువాసి నల్వురఁ దీసికొనివచ్చి ఖానునెదుట నిలఁబెట్టెను).

అఫ్జల్—కుమారకా ! చూచితే ! ఈనల్వురిలో రూపవంతులైన యీ యిర్వురిలోఁ బెద్దవాఁడేచుమీ ! బాజీపురుభుపుత్రుండగు బాలాజి వీడే తుల

జాపురిలోనున్న ప్రభావతి నామెతల్లిని బూజారి యాలోచనచొప్పన రాచూరిగ్రామమునకుఁ జేర్చిన టక్కరి.

ఫజీలు—ఔనౌను నేఁగూడ నిట్లే వింటిని.

అఫ్జలు—ఏమి బాలాజీ! నీవు ప్రభావతి యిప్పు డెటనున్నదో నిజముగా దాఁచక చెప్పుము. లేనిచో నీకీచెఱ దప్పుట యుండదు.

బాలాజి—ఖాన్సాహేబ్! మీరు తులజాపురికి రాకపూర్వమే నే రాచూరి కోటకుఁ బూజారి ప్రేరేపణఁ బ్రభావతిని గొంపోవుట నిజముకాని యావల నారూపవతిజాడ యెఱుంగను. ఎవ్వరో కొందఱు చోరులు మొన్న నే యయ్యంగనామణిని ముచ్చిలించినారనియు నామె జననియు బంధువులు తద్దయు బెంగపెట్టుకొని దుఃఖించుచున్నారనియుఁ గర్ణాకర్ణిగా వింటినేకాని మఱియొండేమియు నెఱుంగను. ఇంకపై మీచిత్తము నాభాగ్యము.

అఫ్జలు—ఓరీ! నీకీముగ్గురు నేమగుదురు? మీరెక్కడకు నేఁగుచున్నారు?

బాలాజి—శివాజిమహారాజుచేయు దేవీపూజను జూడఁగోరి ప్రతాపగడకుఁ బోవుచున్నారము. నాకు వీరుముగ్గురు బంధువులు.

అఫ్జలు—జంఝుఆరరావూ! వీరిలో నేరినేని పోలికపట్టుదువే?

జంఝుఆర—ఖాన్ సాహేబ్! బాలాజి నొకమాఱు చూచినట్లు జ్ఞాపకమున్నది. కాని తక్కినవారి నెఱుంగను.

ఫజీలు—(ఆ పట్టువడిన నల్గురిలో లేఁబ్రాయమువాని నుద్దేశించి) అబ్బాయీ! నీకీబాలాజి యెట్టి చుట్టఱికము? నీపేరేమి? నీ వెవ్వరి చిన్నవాఁడవు?

అబ్బాయి—(వడంకి) అయ్యా! నాకు నితనికిఁ జుట్టఱిక మేమియులేదు. నేను బ్రాహ్మణకుమారుండను. నాపేరు దత్తు; మాతండ్రి నాచిన్ననాడే దేశాంతరమునకుఁ బోయినాడఁట.

ఫజీలు—పోని దానికేమికాని రామోజినిగాని యతనితనూజయగు ప్రభావతినిగాని నీవెఱుంగుదువా? తెలిసినచో దాఁచక చెప్పుము.

దత్తు—(భయ మభినయించి) అయ్యా! నేను రామోజిని బ్రభావతి నొకటి రెండుసారులు చూచియుంటిని. వా రిప్పు డెచ్చటనున్నారో బాగుగా నెఱుంగను. సాహేబ్జీ మాతల్లికి నేనొక్కఁడనే కొమారుండను నన్ను విడిచియుండలేనని యామె నాతో నెంత చెప్పినను వినక యిట్లు పయనమైననాకుఁ దగినశిక్ష జరిగినది.

జంఝు—ర—ఓయీ దత్తూ! నిన్ను నీకోరినప్రకారము విడిచి పెట్టెదము. మాకు నేమైన నుపకారము చేయుదువా?

దత్తు—(వికాసముతో) నాబోటినిర్భాగ్యుఁడు మీకేమి యుపకారము చేయ గలఁడు? నాకు మాతల్లినిఁజూచుభాగ్య మికనుండునే? (అని వెక్కి వెక్కి యేడ్చును).

జంఝు—ర—నీవు మాకుఁజేయవలసినది విశేష మేమియులేదుకాని ప్రభావతి యిప్పు డెచ్చటనున్నదో వెదకి మాకుఁ దెలియఁజేయవలెను.

దత్తు—నామాటలయందుఁ దమకేమి నమ్మకముండు?

ఫజీలు—ప్రభావతి యెచ్చటనున్నది యెఱుంగుదువేని చెప్పుము. మాతండ్రి తోఁజెప్పి నీచెఱ విడిపించెదనులే?

అఫ్జలు—దత్తూ! నీమాటయందు మాకు నమ్మకము పూర్తిగాఁగలదు. నీవు కల్ల కపట మెఱుంగనిపిల్లవాఁడవని నీస్వరూపమే చాటుచున్నది. నీ కేమైనను సొమ్ము కావలసిన నిచ్చెదము చెప్పుము.

జంఝు—ర—ఓయీ! యేల బేలవై యూరకుండెదవు? మీతల్లిని జూడవలె నని నీకు లేదా? ఎఱింగెదవేని తెల్పి నీచెఱ విడిపించుకొనుము.

బాలాజి—దత్తూ! నీకుఁ దెలిసినచోఁ జెప్పుము నీమూలమున మాకు విముక్తి గల్గును.

సయ్యాదు—ఓరీదొంగా? నిన్నుమాత్రము విడిచిపెట్టుదుమే? నీవు దత్తు మొగమువైపు చూచుచు వానిం గన్నులతోఁ జెప్పవలదనికాబోలు సైగ

చేయుచున్నావు. నీమూలమునఁగదా ! యింత యాదరించెది. ఇస్సీ ! యింక నోరెత్తి మాటలాడిన నాకత్తిని నోటిలోనికి గ్రుచ్చెదనుజుమా.

ఫజీలు—దత్తూ! నీవెఱింగినమట్టుకుఁ జెప్పుము. నీకుఁదగిన బహుమానము చేసెదము. నిన్ను విడిచిపెట్టెదములే ?

దత్తు—మీయందఱికి నాపై నిర్హేతుకముగా నింతదయ గల్గుటకు నాపూర్వపుణ్యమెట్టిదో? మీరందఱు నన్నిన్నిసారులు ప్రత్యర్థనముచేసి యడుగుచుండఁగా నాకుఁ దెలిసినది చెప్పక యనృతదోషము పొందనేల? ఓకృపాసింధులారా! నేనసత్యము చెప్పుటకు మదినొల్లను. బాగుగా నెఱుంగనని యిదివఱకే తెల్పియుంటినిగదా! ఆ నామాటల తాత్పర్యము రసజ్ఞులగు మీరు గ్రహించినందులకే దైవమును వేయివిధములఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

ఫజీలు—తక్కినవారిని విడిచి నిన్నింతదూరము తఱచియడుగుట కిదియే కారణము. నిజము చెప్పిన దేవుఁడు సంతోషించును. ఏమీ! బాలాజిని జూచి సంకోచించుచున్నావా? అట్లైన వాని నిటనుండి యిప్పుడే తొలగించెదను.

దత్తు—వారొకరేమిచేయగలరు? నిజము చెప్పఁదలచుకొన్న నేను వీరువారున్నారని వెనుదీయుదునే? నామాటలు విశ్వసించెదరేని తెలిసినమట్టుకుఁ జెప్పుచున్నాను. ప్రభావతి వాయీగ్రామములోనున్నట్లు మొన్న నెవరో మాయూరిలో ననుకొనుచుండ వింటిని.

ఫజీలు— (సంభ్రమముతో) ఏమేమీ! వాయీగ్రామములోనా! అది యెక్కడ? ఇక్కడి కెంతదూరము ?

జంఝూర—(పకపకనవ్వుచు) వాయి యిటకు రెండురోజుల ప్రయాణములోనున్నది. అతండింకనేమో చెప్పుచున్నాఁడు. ఇంత తొందరేల ?

దత్తు—వాయీగ్రామములోనే ముప్పాలుండవచ్చును. ఆమె నిటీవల నెవరో చోరు లింటనుండి యర్ధరాత్రివేళ మోసికొనిపోయినారనియు నా

యింతి యెట్లో తప్పించుకొని వాయీపల్లిఁ జేరుకొన్నదనియు నచ్చటకు రాచూరునుండి యామెతల్లి వచ్చినదనియు నాలకించితిని. కాబట్టి వాయిలోనో లేక రాచూరిలోనో ప్రభావతి యుండనోపు.

అజ్జలు—దత్తూ! అట్లైన మా కాసుందరి చిక్కుటెట్లు!

దత్తు—సాహేబుగారూ? మీకు నే యోచనచెప్పనంతవాఁడనే? అయినను మీ రడిగినవారు కావున నాకుఁ దోఁచినది చెప్పకుంటతగదు. మీరు వేగులవాండ్ర నిర్వురను నావెంట నంపుడు. వారివలన మీ కాసుకుమారి యెచ్చటనున్నది తెలియఁజేసెదను. మీ రీఁదలచుకొన్న పారితోషిక ముకూడ వెనుకనుండి యీవచ్చును. కార్యము సమకూడినప్పుడు సొమ్మునకేమిగాని నా కొకచిన్నియుద్యోగ మిప్పించినఁజాలును, నేఁ గడుబీదవాఁడను.

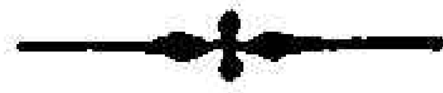
అజ్జలు—(పకపకనవ్వి) ఓయీ నీమూలమునఁ బ్రభావతి లభించెనేని నీవు కోరిన యుద్యోగమేకాదు. పదిబండ్లువచ్చు భూమినైతము వ్రాసి యిచ్చెదను.

ఫజీలు—మాతండ్రిగా రాడితప్పనివారని యెఱుంగుము. చెప్పినదానికంటె నెక్కుడుచేయువారు. నిన్ను మాలోనొకనిగాఁ జూచుకొందుము. ఇదే కత్తిముట్టి చెప్పుచున్నాను.

దత్తు—బాబులారా! నా దొక్కమనవి వినుఁడు. వాయిలోనున్నచో వేగమే మీకు వర్తమానము చేసెదను. గాని రాచూరిలోనున్నచో మఱి నాల్గునాళ్ళు విళంబమగును. అందునకు మీరు క్షమింపవలెను.

అని యచ్చటి దొరలకు సలాముచేయుచు నజ్జలాను వానికంటె వాని కొడుకును మిక్కిలి సంతోషించి యిర్వురివేగులవాండ్రను రప్పించి దత్తు వెంటనిచ్చి పంపించిరి. పిదప ఖాను జంరుఁరావు నుద్దేశించి "ఓయీ! నీ వీ బాలాజిని దక్కిన యీయిద్దఱి నెటబోకుండ జాగ్రత్తగా నరయవలయును

జుమా!'' అని యతని కుస్తరువుచేసెను. అట్లు జంఝుమారరావు ముగ్గురిఖైదీలను వెంటఁబెట్టుకొని యేగినతరువాత ఖాను సయ్యదుబందుతో నిట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను. "ఓయీ! మన మిందాక మాటలాడుకొన్న విషయము ప్రభావతిసంగతి చూచుకొని గోపినాథుతో మాటాడి నిశ్చయింతము.— దత్తు దగ్గిరనుండి వర్తమానమురాగానే మనము వాయిని ముట్టడింపవలసియుండును. అటనుండి ప్రతాపగడకు నవసరమున్నచోఁ బోవచ్చును. కావున నీలోఁగాఁ బ్రయాణసన్నాహము చేయవలెను. ఇప్పుడు చాలరాత్రియైనది భోజనమునకుఁ బోవలెను'' అని చెప్పి యతఁడు లేచినపిమ్మటఁ దక్కుటి వారునులేచి వానితోబాటచ్చోటు వదిలిపోయిరి.



ఎనిమిదవ ప్రకరణము.

ప్రతాపగడకు మాలసూరి వచ్చిన రెండుదినములతర్వాత నొకనాఁటి ప్రాతఃకాలమున శివాజి కృష్ణాజిభాస్కరుని దనగృహమునకు రప్పించుకొని యఫ్జల్ఖాను నెట్లు నిగ్రహింపవచ్చునో యని యడుగుటయు నతండును ప్రభుచిత్తము కనిపెట్టి యిట్లు ప్రసంగించెను. "రాజా! మనపేష్వామోరోపంతు వచ్చినపిదప నతనితో నీవిషయము ముచ్చటింపవచ్చును. ఈలోపుగా మనము తగిన యుద్ధప్రయత్నంబులు చేయవలెను. మాలసూరిని బంపి యచ్చటచ్చటనున్న మావళీసైనికులను హేతకారులును ప్రతాపగడకు వచ్చునట్లు చేయవలెను. ఖాను డెంతసైన్యము దీసికొని దాడివెడలినాఁడో యది మనకుఁ దెలియదు కాన మనము వేగులనంపి యది తెలిసికోవలెను. ఖానుఁడు ప్రతాపగడకువచ్చి మనల నెదురించునని యెంతమాత్రము నాకుఁ దోఁపదు. కాని మన మూరకున్నచో కొంకణప్రాక్సీమ నాక్రమింపక మానఁడు. మననేతాజియు బాజీపరభు నెటనున్నారో తెలియరాకున్నది. చారులనుబంపి వారిని వేగ రప్పింపవలెను. ఖానుని దండయాత్ర కుద్దేశమేదో తెలిసికొంటకై తగిన రాయబారులను బంపవలెను. వాఁడెక్కుడుబలంబుతో నెత్తివచ్చిన సామదానములు నెఱపి వానిసమాధానము పఱుపవలెను. అందుల కొప్పనివేళ భేదదండంబుల వాని నుక్కడంపవలెను. బాహుబలంబుకంటెను బుద్ధిబలంబునఁ గార్యసాధనమగును. మనకంటె శత్రులు బలాఢ్యులైనప్పుడు మాయోపాయంబుల వారిని లోఁబఱచుకోవలెను. రాజనీతి విశారదులగు దేవగవారిముందఱ నామంత్రాంగము హనుమంతునకు గుప్పిగంతులు నేర్పినట్లిది యగును." అని యిట్లు సవినయముగాఁ గృష్ణాజి విన్నవించెను. శివాజీయు "అయ్యా! మీవాక్యములు నీతియుక్తంబులు సమయోచితంబులని నేవేఱ నుడువ నక్కఱలేదు. మీబోటి నీతియుగంధరులు కార్యశూరులు నల్గురు జతకూడితి రేని

నామనోరథ మీడేరుటకు సందియ మేమున్నది? '' అనుచు నతనివీపుతట్టి నిజసంతోషము వెల్లడిచేసెను.

ఇంతలో నొకప్రతీహారి మాలసూరిరాక యెఱింగింప వెంటనే శివాజి యతని దోడ్కొని రమ్మని యాజ్ఞాపించి యతఁడు వచ్చినపిదప నుచితాసన మొసంగి కోంకణప్రభువు తా నిట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను. "ఓయీ! మీతమ్ముని సూర్యాజిని మారోపంతుపేష్వాను దోడ్కొని రమ్మని నియోగించినాను. రఘునాథభల్లాలు నాబాజిసోనదేవుడు బునహావద్దనున్నారు. వారిని వేగ నిక్కడకు రావింపవలెను. నేతాజిపాల్కరును బాజీప్రభు నెచ్చట నున్నారో యెఱుఁగరాదు. అన్నాజిదత్తు పంఢరాపురమున నున్నవాఁడు. అతండు దేవీపూజలకు నిట కేతెంతునని చెప్పియు నేకారణమువలననో కాని రాఁడయ్యె. నాపేర్కొనిన వీరుకాక పేరుగల సర్దారులను రప్పింపవలెను. మావళేలను హేతకారులను నెక్కడెక్కడివాండ్రను బిల్వింపవలెను. మన కృష్ణాజిచే వలసినవారి కుత్తరములును దక్కటివారికిఁ జారుల నంపుము. ఈ నా చెప్పుపనులన్నియుఁ జక్కఁబెట్టవలసినభారము మీయిద్దఱిమీద వేయుచున్నాఁడను. మనవారందఱు గూడనిదే యేమిచేయుటకు వీలులేదుకదా! కావున సత్వరముగా నవమినాఁటికైనను ముఖ్యుల నందఱఁ బ్రతాపగడకు రావింపవలెనుజుమీ? '' అనుచుఁ దా నింక నేదో చెప్పఁదలచుచుండగా రామోజి బాజీపరభులు స్వామిదర్శనార్థమునకై దేవిడివద్దనున్నవారని దౌవారికుండు వచ్చి యెఱింగింప వారి నిర్వురనుబిలిపించి వారితో నిట్లు రాజు ముచ్చటింప దొడంగెను.

శివాజి—ఓయీ! మీ పుత్రకళత్రాదులకు క్షేమమే?

బాజి—బిడ్డలవలె మమ్మరయుచుండ మాకు గొఱంత వాటిల్లునే? ఐనను గాలవైపరీత్యంబున మనకోంకణస్థులకుఁ దుష్టమ్లేచ్ఛులవలన గొన్ని యిక్కట్టులు సంభవించెను.

శివాజి—అన్నన్నా! అవియేవో యెఱింగింపుము?

బాజి—తులజామాతను బడగొట్టి యాగ్రామమెల్లను గొల్లగొట్టినారు. అచ్చటి పూజారికుటుంబమును మఱికొందఱను జెఱఁబెట్టి యుండిరి. ఇది కాక పంఢరాపురిగూడఁ బాడుచేసినారు. అచ్చటిదేవళము చిందర వందరచేసి పాండురంగవిగ్రహము రూపుమాపిరి. మఱియు మానవతులను బెక్కుమందిని బలాత్కారముగా దీసికొనిపోయిరి. వారితల్లిదండ్రులయు నత్తమామలయు మగడుపిల్లలయు దుఃఖ మింతంతని చెప్పరాదు. ఇట్లు మనగ్రామములలోఁ దోచుకొన్నసొమ్మును యౌవనస్త్రీలను ఖాను మిత్రద్రోహియైన మీతండ్రిని జెఱపెట్టిన ఘోరపడేవెంట విజాపురి కంపుచుండఁగా సహస్రసాక్షుం డనఁదగు మననేతాజి యెట్లో యాసంగతి నెఱింగి తనయశ్వసైన్యముతో శత్రువులపైఁబడి యందు నెక్కుండను బిల్కుమార్చి పసులపాలైన విరాటుని గోధనంబు మరల్చిన విజయునిచందంబునఁ బూజారికుటుంబముతోఁబాటు సుందరులను ధనము నెట్లో కష్టముపై వారిబారినుండితప్పించి రామోజివెంటనిచ్చి పంపియున్నాఁడు. అతండు తులజాపురీయులఁ దోడితెచ్చుట కాపురి కేగినాఁడు. రేపో మాపో యతం డిక్కడకు రావచ్చును.

శివాజి—రామోజీ! ఘోరపడే తప్పించుకొనిపోయెనా యేమి?

రామోజి—అట్లే జరిగినదిస్వామీ! పులిని జూచినతోడనే బెదరిపాఱిన లేడిచాడ్పున నేతాజిని జూచినవెంటనే కొందఱిఁ దోడ్కొని దివ్వ్యనఁ బలాయితుండయ్యె. లేనిచో మీతండ్రికి ద్రోహముచేసిన యా దురాత్ముని పెడకెక్కలుకట్టి మీకట్టెదుటఁ బెట్టకుందుమే? దేవకీసంగతులు తెలియఁజేయుమనియు దర్శనమును బ్రజలను మీపరము చేయుమనియు జెప్పి పాల్కారు నన్నుఁ బుత్తెంచెను.

శివాజి—బాజీ! నీ వెచ్చటనుండి వచ్చుచుంటివి? రామోజి నెచ్చటఁ గలసికొంటివి?

బాజి—పంఢరాపురములో దోపిడియైనదని విని యక్కడకుఁబోయి తురకలను జెక్కు దునుమాడి మిగిలినవారిని బాఱఁదోలితిని. ఇంతలోఁ

పేష్వాయు నటకువచ్చి ప్రజలకుఁ దగినధైర్యముచెప్పి మీతోఁ గొన్ని యంశములు చెప్పుమని నన్ను బంపినాఁడు. అట్టువచ్చుచున్నదారిలో నేను రామోజిని గలిసికొంటిని. పేష్వా తాను జంజిరాకోటమీఁదికిఁ బోవలెనని సేనలు కూర్చుకొనుచుండఁగాఁ బంధరాపురి దోపిడివిని యచ్చోటికిఁ బోతిననియు నిప్పటిలో జంజిరామీదికి దండెత్తి వెడలుటకంటె ఖానుని మనరాజధాని పొలిమేరకుఁ జేగనీకుండఁ జేయుటయుక్తమనియు నెఱింగి జావళీగ్రామమున కేగుచున్నాననియు నేలినవారికిఁ దెలియఁజేయుమనెను.

శివాజి—ఓహో! పేష్వా యిక్కడనా యున్నాఁడు? బాజీ! నీవు త్వరఁగాఁబోయి పేష్వాను దోడ్కొనిరమ్ము. జంజిరాకుబోకుండ నాగుట మంచిపనిచేసినాఁడు. అతనితో నగత్యముగాఁ గొన్నిసంగతులు మాటాడవలసియున్నది.

అని యిట్లు బాజీపరుభుఁ బుత్తెంచి రామోజి వెంటతెచ్చిన ద్రవ్యమును భద్రపెట్టుమనియు, తరుణులను నన్నపానాదులనిచ్చి యరయవలసినదనియు వీరిక్షేమము పంధరాపురిలోని వారివారలకుఁ దెలియఁజేయవలసినదనియుఁ దానాజీకృష్ణాజీలకు నియోగించి తాను భోజనమునకై చనెను. తదనంతరమునఁ గొండొకసేపు తల్లివద్దకు నేగి యేమేమో కొన్ని సంగతులు మాటాడి తనగదికి మరలివచ్చు సమయమున నేతాజియుఁ బూబాజియు నరుదెంచినారను వర్తమానమువిని వారిరాకకై యట నెదురుచూచుచుండెను. వారును వారిభోజనానంతరమున నక్కడికేతెంచి తులజాపురిలో జరిగినదెల్ల రాజుతోఁ బూసగ్రుచ్చినట్లుచెప్పి ఆసమయమున రామోజి తనరాక దెల్పి ప్రభువు సమ్మతిపైన లోనికిఁ బ్రవేశించి రాజుపాదంబులపైఁబడి కారణముతెల్పకయే గోడుగోడున నేడువఁజొచ్చెను. అది యేమని యచ్చటివారు విస్మయవిచారంబున మునింగిరి. రామోజిని మెల్లగా శివాజి లేవనెత్తి యతని తనవద్దఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని మెల్లగా నోదార్చుచు నిట్లడుగఁ దొడంగెను.

శివాజి—రామోజీ! ఇప్పుడేకదా నీవు మాసన్నిధికివచ్చి వెళ్లినావు. ఇంతలో నీకేమి యుపద్రవము సంఘటించినది?

రామోజీ—అయ్యో! ఏమని నాయవస్థ విన్నవింతు. నాప్రాణములకంటె నెక్కుడైన నాముద్దులపట్టిని చోరులు రాత్రిరాత్రివచ్చి తీసికొనిపోయి నారని యిప్పుడే యొకసఖునివలనఁ దెలిసికొంటిని. హా! నే విజాపురి లోనున్న యిట్లగు నేమోయని యుద్యోగముకూడఁ గాల్లతోఁ దన్ని కొని పాటివచ్చితిని.

పూజారి—రామోజీ! ప్రభావతీ సహితముగా మాకళత్రమును బాలాజి వెం టనిచ్చి రాచూరికిఁ బంపియుంటినిగదా!

రామోజీ—అయ్యా! తమరు నాపాలిటికి దైవమై నాఁడు తులజాపురిలో బఠానులచేతిలోఁ బడకుండఁ గాచినారనియు బాలాజి రాచూరిలో భద్రముగా వారిని మాబంధుగుల కొప్పగించినాఁడనియు నాపిదప నె వ్వరో మ్లేచ్చులు ప్రభావతిని దీసికొనిపోయినారనియు వింటిని.

శివాజీ—అట్లైనచో నీవు వేగముపోయి నీ యిల్లాలి క్షేమ మరసి రమ్ము. ప్రభా వతి నెట్లైనను వెదకించి నీవువచ్చులోగాఁ దెప్పించెదను. ఆపదలందు ధైర్యము చిక్కపట్టుట లెస్స గాని పరభువారింటఁబుట్టియు నీ కిట్టి బేల తనం బెట్లు లబ్బెను? పోయిరమ్ము నీకు మేలౌడగూడుగాత.

రామోజీ—మహారాజా! ఆర్తరక్షామణులగు దేవరవారు ప్రభావతిని మా కండ్లయెదుట బెట్టి మమ్ము రక్షించుభారము మీయది. మీయానతిచొప్పున వర్తించెదను. పోయివచ్చెదను. ఇదే మీయందలివద్ద సెలవుతీసి కొనుచున్నాను.

అని రామోజి యచ్చోటువాసినతరువాత కోంకణాధీశుండు నాబాజి పూజారులతోఁ గొంతతడవు విచారించి మ్లేచ్ఛులే యిట్లు ప్రభావతిని మామో పాయంబునఁ దస్కరించి యుందురనియు నిర్ణయించి పూజారి నుద్దేశించి "అయ్యా! మీ రిన్నాళ్లనుండి కంటికి ఱెప్పవలెఁ గాచుచున్న ప్రభావతిని బరులపాలౌటఁజూచి సహింతురే? ఖానుఁడున్న గ్రామమునకుఁబోయి యచ్చట మనప్రభావతి యున్నది లేనిది కనుంగొని రావలెను. మీకు సాయము

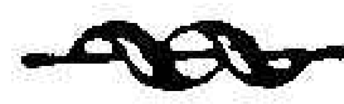
గా నిరువురి మనవేగులవాండ్రను దోశక్కొనిపొండు!'' అని యనుటయుఁ బూజారి దాని కీయకొని యిట్లనియె. "రాజా! తమరు చెప్పినచొప్పునఁ బ్రభావతిం గనుంగొనివచ్చెదను.'' అని సెలవుతీసికొని టక్కరులగు నిర్వురివేగుల వాండ్రను వెంటగొని యాదినమే ప్రతాపగడను విడిచిపెట్టెను.

ఆనాఁటిరాత్రి శివాజి తల్పగతుండై నేతాజి రాకకు ప్రమోదమంది తనలోఁ దానిట్లు వితర్కించెను. "మాలనూరి నూవళీబలమును కార్చిచ్చునకు నేతాజి యశ్వసైన్యమును మహోజంఝూనిలము తోడైనది. ఇంక ఖాను చతురంగబలమును నరణ్యము ధ్వంసంబు గావించుట నా కెంతపని? ప్రభావతికొఱకై యీదండయాత్ర ఖాను కల్పించినట్లు పూజారిమాటలఁబట్టి తోఁచుచున్నది. అది యొకవేళ యథార్థమే యైయుండి యిచటనుఁ బ్రభావతి తప్పించికొని వచ్చెనేని ఖానునువంచించుట మఱింత సులభమగును. కృష్ణాజి చెప్పినట్లు వేగుల వాండ్రఁబంపి ఖానెటనుండి యేతెంచుచున్నాఁడో మఱియు నెంతబలముతో నెత్తి వచ్చుచున్నాఁడో తెలిసికొందునుగాక! గోభూదేవవనితాసాను సంరక్షణార్థమై కడంగిననాయుద్యమమునకు రామచంద్రుఁడు తోడ్పడకుండునా? తక్కినతల్లులవలెఁగాక మాయమ్మ శిష్టజనసంరక్షణమును దుష్టజన నిగ్రహంబును జేయుమని వాపిరి హెచ్చరించుచున్నది.

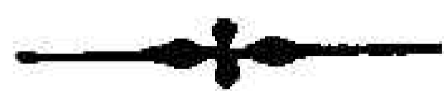
ఆమెకు భవానిదేవి ప్రత్యక్షమై నాచే నీయుద్యమము చేయింపుమని చెప్పియుండును. లేనిచోఁ దల్లులగువారు తమతనయుల కీర్తిసాహసోద్యోగంబులకుఁ బురికొల్పి నియోగింతురే? శ్రీయుతరామదాసు యోగిగారును నన్నిట్లే ప్రేరేపించుచున్నారుకదా! ఇంచుమించుగా నేఁ దలపెట్టుపనులన్నియు నిర్విఘ్నముగానే యింతదనుక గొనసాగుచున్నవి. దైవబలమే నాకు లేనిచో నింత వాఁడనాటకుఁ దటస్థించునే? ఔరా! యరచెంచులవంటి మావళీ హేతకారులుఁ చూడంజూడ నెట్టిట్టిదుస్సాధ్యమైనకార్యములు నవలీలలోఁ జక్కపెట్టుచున్నారో నామట్టుకు నాకే యాశ్చర్యముగా నున్నది. హాహా! యేమినా మూర్ఖత్వము? రామచంద్రపదంబులు పట్టువారి కిహపరంబులు కరతలామలకంబని నా కుపదేశించిన శ్రీరామదాసుయోగిగారివాక్యంబులను మఱచి

యింతదూరము వృథా తలపోయుచున్నాఁడను. ఈనవరాత్రములు గడచినపిదపఁ జూచుకొనవచ్చును'' అని తనమనసు నిబ్బరముచేసికొని నిద్దురపట్టమికై నేతాజితానాజులను బిల్పించి హరికథలు జరగుచున్నస్థలమునకుఁ బోయెను.

అప్పటి కప్పుడే చాలరాత్రి యగుటఁజేసి యానాఁటియాటలో మూఁడు పాళ్ళు జరిగినది. రాజు రాఁడనుకొని వేగముగా మిగిలినకథ యేదోవిధముగా నాటకులు పూర్తి గావింప నిశ్చయించిరి. కాని శివాజి యచ్చోటికి రాఁగానే యెప్పటికంటె విన్నాణముగా శేషించినకథ ప్రదర్శింపుచు సభ్యుల ననిమిషులఁగా జేయుచు నరుణోదయపర్యంత మట్లు కేళిగావించి పండిత పామర నాగరికానాగరికజనసంస్తుతియుఁ బ్రభుసన్మానమును జెందిరి.



తొమ్మిదవ ప్రకరణము.



అట బాలాజి తాను దుర్గకలచేతికిం జిక్కినను బ్రభావతిఁ దప్పించుకొన్నందులకు సంతోషించి క్రమ్మఱ నామె మీఁదఁగలమోహమున నిట్లు పొగలఁ దొడంగెను. "అయ్యో! నే నెంతదురదృష్టవంతుండను? ప్రభావతి సౌందర్యము చూచి సంతోషించు నీకన్నులకు నింక నట్టిభాగ్యము చిక్కదుకదా? ఆరూపవతి నాకిల్లాలగునని కొండంతయాశతో నుంటిని. తా నొకటి దలంచిన దైవ మొకటి తలచు ననుమాట నాయందు వర్తించినది. నాఁడు కాంతారమున జిక్కువడిన యక్కాంతారత్నము నేఁ గాపాడినదినాటగోలె నాపైఁ దలఁచుగాఁ దనవాల్చూపులు ప్రసరింపఁజేయుచు నగ్గాంభీర్యమైన చమత్కారసూక్తులచే నాహృదయము గరిగింపఁజేయుచు నెక్కుడుమక్కువతో మెలంగుచు వచ్చెను. చూడ నాపూఁబోఁడితోఁ గలిసియున్నది నాల్గుదినములేకాని యెన్నాళ్లో కలిసి మెలసి మెలంగినట్లు కల్పుకోల్దనంబు కల్గియుంటిమి. ఈమూన్నాళ్లవిశేషము నాకు మూఁడుయుగంబులవలెఁ దోపఁ జేయుచున్నది. ఈతురుష్కులు దయాహీనులై క్రూరులై నన్ననరానిమాటలాడి నొప్పించుటయేకాక తిండితిప్ప లెటామటిచేసి నన్ను గృశింపఁజేయుచున్నారు. ఛీ! ఛీ! బ్రతుకుపై నాసచేసి తిండిఘోష యెత్తుచున్నాఁడను. మృత్యుముఖంబునఁ బడియున్న నా సంగతి తెలిసికొని మాతల్లిదండ్రు లెంత విలపింతురోకదా! హా! ఈనాల్గునాళ్లలో నొడఁగూడిన ప్రభావతిమైత్రియే నన్నింత చింతలపాలు చేయుచుండ లేకలేక పుట్టినవాఁడనియు మాకొక్కఁడే కొడుకనియుఁ జెప్పి నన్నెంతో గారాబముగా నిన్నాళ్లు చూచుకొనుచున్న జనకులకు నామూలమునఁ జచ్చినదాక మఱపునకు రానిశోకము సంభవించునుగదా! హా! హా! హతవిధీ! నీకంటికి నే నెంతబరువైతినే! కటకటా! ఇంక మాతల్లిదండ్రుల జూచుభాగ్యము పొసగదుకదా! నాఁ డరణ్యవాసమునకు రాముఁడు వోయినతఱిఁ గౌసల్యకుఁ

గల్గినదుఃఖముకంటె నావలన మాయమ్మకు నొడఁగూడినవంతయే యధికముగా నుండుననుటకు సందియము లేదు. రాముఁడే నాటికేని రాఁ గలఁడని యాశ కౌసల్యకుఁ గల్గియుండెనుగాని యట్టియాసయు మాజననికి లేదుకదా! పుట్టి యిర్వది రెండేండ్లు కాలేదు. అట్టినాకుఁదక్కినవారివంటిభోగములు లేకపోయిన మానె. ఇట్టియకాలమృత్యువు రావలెనే! నిర్దయులగువీరు నేఁడో రేపో ప్రభావతి చిక్కలేదనుకోపమున నన్నుఁ గడదేర్పక మానరు. అక్కటా! ప్రభావతీ! నిన్ను దలంచుకొన్నంతనే నీవు నాయెదుటనే పొడఁగట్టుచుంటివి. నిన్ను జూచినదాది నామనంబున నెన్నెన్నోకోర్కు లుదయించెను. ఓచంద్రముఖీ! నీయాననాలోకనంబున మదీయదృక్చకోరంబుల కెంతయు వికాసము కల్గించుటజేసి బద్ధుండనయ్యును నిన్నటిదాక సంతోషించుచుంటి. ఇప్పుడు నీవు నాచెంత లేమిఁ జంద్రుఁడు లేని రాత్రివలెను నామనసునకుఁ దోఁచుచున్నది.

అయ్యయో! కోర్కులు పంటవగు నోవాల్గంటీ! నిన్ను బుత్రవియోగంబునఁ గుందుచున్న మాతల్లిదండ్రులను వీక్షించునదృష్టము నాకింకను సంభవింపదనే! శివాజి రాజుతోపాటు దేశసేవచేసి చిరకీర్తి నార్జించుకొనుభాగ్యమింక నీజన్మమునకుఁ దటస్థింపదు కదా! దేవీపూజలు చేయుచుఁగొందఱును జేయించుచుఁ గొందఱును జేయుచుండఁగాఁ జూచుచుఁ గొందఱును సంతోషించుదినములలో నేనీమ్లేచ్ఛులచే వృథా నిందింపఁబడియు నవమానింపఁబడియు బాధింపఁబడియు నుండవలసివచ్చినదికదా! పూర్వజన్మంబున నేనెవ్వరిఁ జెఱఁబెట్టితినో యెవ్వరి నూఱక హింసించితినో లేకున్న, నాకీయిక్కట్టు సంప్రాప్తించునే! హాజగన్మాతా! భవానీ! నీపూజలను జూచుటకై పోవు నీభక్తులకు నిట్టివిపత్తు రాఁజెల్లునే! నిన్ను నమ్మినవారికి నాశమెన్నటికిని లేదని పెద్దలు చెప్పుదురు. కాని నావిషయమది వ్యతిరేకమైనదని తోఁచుచున్నది. ఏమీ! కాలవైపరీత్యము! అయ్యయో! యింక నాకు దిక్కెవ్వరు? ఇస్సీ మాతృసేవచేయుటకుగాని దేశసేవచేయుటకుఁగాని నే నోఁచుకోనైతిని. దుష్టజనచాలన శిష్టపాలనచేయ నవతరించిన శ్రీ శివాజి నాయవస్థ నరసి ప్రతిక్రియ నూహించెనో లేదో కదా? సయ్యదుబందు నన్ను మాటివప్పుడు నాపై నించుక జాలిచూపుల నిగుడ్చిన జంఝూరరావు స్వజాత్యభిమానమున నన్ను విడిచిపెట్టు

మని ఖానుతో జెప్పెనో లేక జాతికిం జాతి తెగు లని నన్నుపేక్షించునో? ఇంతకు నానుదుట నేమి వ్రాసియున్నదో యట్లు యెట్లును జరుగకమానదు. చావునకుఁ దెగించిన నాకీబెదురేల? చావఁ దలంచుకొనువారికి సముద్రము మోకాలుబంటి యగునంగదా! ఈకడగండ్లమున్నీళ్లలో మునింగియున్న నన్ను దైవముతక్క మఱొకం డెవ్వం డుద్ధరింపఁగలండు. హా భగవంతుఁడా! హా మురారీ! కారావిముక్తి యొండో తనువిముక్తి యొండో నాకుఁ బ్రసాదింప రాదే! ఎంద ఱెందరి నాబోటిదీనులఁ గాచియుంటివో కదా! ఆర్తశరణ్యుండవనియు దీనరక్షకుండవనియు నిన్నుఁ జేపట్టి ప్రహ్లాదాదులు సౌఖ్యవంతులై మనలేదా?" అని యిట్లొక్కసారి ప్రభావతిని దలఁచియు నొక్కమాఱు తల్లిదండ్రులఁ జింతించియు నొక్కపరి భగవంతుని స్మరించియు నెట్లో దిన మొకకల్పమువలె బాలాజి గడుపుచుండెను.

అటఁ బ్రభావతిని గనుంగొని వర్తమానము పంపెదనని దత్తు తమ్మొడంబఱచిపోయినపిమ్మట ఖానును దదీయులును నాల్గైదునాళ్ళు నిరీక్షించి దత్తును వానివెంటఁబోయిన చారులును మఱుమాయ మగుటకు శంకించి ప్రభావతిని వెదికించుటకై జంఝూరరావువెంటఁ గొంతసైన్యము రాచూరికి నంపి తక్కిన సేనతోఁ దాము వాయికిఁబోయిరి. కాని యట నెంత పరిశోధించినను బ్రభావతిగాని యామెను గనుంగొనుటకై యేగినదత్తుగాని వానివెంట నేగిన పరిచారకులుకాని గానరామి నేమిచేయుటకుఁ దోపక విచారించుచుండిరి. ఇంతలో రాచూరి కరిగిన జంఝూరరావు పేష్వాసైనికులవలన దరుమబడి తనసైనికులలో ముప్పాతికమందిని గోల్పోయి ప్రాణములు దక్కించుకొని హతశేషులతో వాయివద్దనున్న తమవారిని జేరుకొనెను. దత్తుమోసమునకు జంఝూరరావు నపజయమునకును ఖాను తాళఁజాలక రెట్టించినకోపంబుతో నా గ్రామమును దనివితీఱ తురకలచే దోపిడి చేయించెను. నిజదౌర్జన్య మచ్చపడ నచ్చటిదేవళంబులు పడఁగొట్టించెను; బలవంతముగా ననేకుల జాతిం జెఱిచి మహమ్మదీయులనుగాఁ జేసెను. పఠానులధాటి కాగఁజాలక గ్రామమునువిడిచి కొందఱు పాఱిపోయిరి. మఱికొందఱు మహమ్మదీయమతస్థు లగుటకు నిష్టపడక ప్రాణములు సమర్పించిరి. ఇట్లు ఖాను తనకోపాగ్నికి నాయూరు

నాహుతిజేసి పేష్వ ప్రతాపగడలో లేడని తెలిసికొని యాతరుణమున శివాజిని ముట్టడించిన సంధికి వచ్చునని తోద్రోత్తిఁ దొందరపడి యోచనలు చేయఁ జొచ్చెను. కాని ప్రతాపగడ దుర్ఘటమైన కాననప్రదేశమున నున్నదనుసంగతి నింతకు ముందు తా నాప్రాంతమునకుఁ దహసీల్దారుగా నున్నపుడు స్వయముగా నెఱింగినవాఁడగుటవలన నది జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొని ముట్టడివలన విశేష నష్టము కల్గునని యెఱింగినవాఁడై యెట్టకేలకుఁ బంతోజిగోపీనాథుని సయ్యాదు బండను ఫజీలును బిల్పించి వారితోఁ గొంతసేపు కార్యాలోచనలు సల్పి పంతోజిని రాయబారిగా శివాజికడకుఁ బొమ్మని నియమించి యతనితో నిట్లనియె. "ఓయీ! నీవు పోయి నామాటగా మరాటప్రభువుతో నిట్లనుము. మీతండ్రి నాకు మిత్రపక్షములోఁ జేరినవాఁడు. అందువలన నీపై నాకును శత్రుత్వములేదు. నీవు నవాబునకు సామంతుండవై యేటేట నొకలక్షరూప్యంబులు చెల్లించుట కొప్పుకొంటివేని యిపుడే నేను విజాపురికిఁ బోవుచున్నాఁడను. రామోజీపుత్రికయగు ప్రభావతిపై నాకుమారునకు మనసు హత్తియున్నది. కావున మిత్రధర్మము నెఱపి దెప్పించి యామెను నా కొప్పగింపవలయును. ఇట్లు నయమున భయమున శివాజి నొప్పించి లోబఱచుకొనిరమ్ము. వీలుకొలంది శివాజిని దీసికొపోవుటయో విడిచిపోవుటయో మీదఁ జూచుకొవచ్చును." అని గోపీనాథు నంపి ప్రభావతి లభించు టెట్లో యని పరిపరి విధమ్ముల నూహలుచేసి కొందఱఁ దదన్వేషణార్థమై పంపి సుతునికంటె తానే యెక్కుడు వగవఁ జొచ్చెను. అత్తఱి నొకపకీరు ఖానుదర్శనమునకు వేంచేసి తనకు మక్కాకుఁ బోవలెనని యున్నదనియు నందులకై ద్రవ్యసహాయము చేయవలసినదనియు నర్థింప ఖాను డందులకీయకొని యిట్లనియె. "పకీర్జి! పూజనీయులైన తమరు మావద్ద గొన్నాళ్ళు నిల్చి మాచేయు సత్కారములు వడసి పిమ్మట యథేచ్ఛగాఁ జనవచ్చును. నాకుఁ దోచిన సాయముచేయుటకు సంసిద్ధుఁడనై యున్నాఁడను." అనిన నట్లకాక యని యాయవనసన్యాసి యట ఖాను శిబిరములో నిల్చి సర్వోపచారము లచ్చటి వారు చేయుచుండ సుఖియై మెలంగఁ జొచ్చెను.

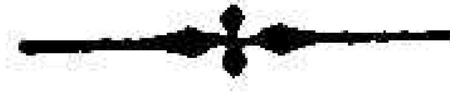
ఇట్లుండ నొకనాఁడు ఖాను లేని సమయము కనిపెట్టి ఫజీలుని మెల్లగాఁ జేరి "కుమారకా! నీముఖము వికాసము తప్పియున్నది. నీమేను కృశించుచున్నది. ఇది చూడఁగా నింత చిన్నవయస్సులో నీకేదో మనోవ్యాధి తటస్థించినట్లు కాన్పించుచున్నది. ఇట్లంటిదానిని నీమనసులో మఱొకలా గెంచకుమా? సర్వభూతములందు సమత్వమును దయయు మాబోంట్లకు సహజమని తెలిసికొనుము. అది యటుండ నీవుత్తమమహమ్మదీయుండవైన సున్నీవు కావున నీవిషయ మింత చనువును జేసియుఁ దీసికొంటిని." నావుడు ఫజీలిట్లనియె. "మహాత్మా! పూజనీయులైన తమరు నాయందు నిర్హేతుక కృపగల్గి యిట్లు కుశలప్రశ్నము చేసినందులకు నేను మఱొకవిధమునఁ దలంచుటకు మూర్ఖుండనే? మీబోంట్లదర్శనమాత్రమున సర్వపాపపరిహారమును స్పర్శమాత్రమున సర్వకార్యసిద్ధియుఁ జేకూఱునని పెద్దలు చెప్పుచుందురు. పూర్వపుణ్యకర్మవశంబున నారెండును నాకు మీవలన సిద్ధించెను. ఇంక నే ధన్యుండనైతి. సర్వజ్ఞులైన మీరెఱుంగని దేమున్నది. మీరు చెప్పినప్రకారము మనోవ్యధచే నేఁ బీడింపఁబడుట నిశ్చయము. దీనికిఁ గారణము మీరే యూహించుకోవచ్చును." అని యించుక లజ్జాన్వితుండై యూరకుండెను. అంత నాపకీరు మందహాసముచేసి "ఓకుమారా! యౌవనావస్థలోనున్న వారెల్లరకుఁ గల్గిన యవస్థయే నీకునుగల్గినది అని మాకు నీరూపమే చెప్పుచున్నది. ఇది చెప్పుటకే యింత లజ్జింపవలయునా? రోగము రట్టు సంసారము గుట్టు చేయవలెనని వినలేదా? చితి చచ్చినవారిఁ గాల్చునుగాని చింత బ్రతికినవారిని దగలబెట్టును అని యొక్కింతసేపు భగవద్ధ్యానము చేసినట్లు మీఁదికిఁ దలయెత్తి యేమో పఠించునట్లు గొణిగి మద్గురుప్రసాదమున సంప్రాప్తమైన దివ్యదృష్టివలన నీసంగతి కొంచెము మే మెఱింగితిమి. నీవలచిన ప్రభుకుమారిక కొలఁదికాలములో దానే వచ్చి నిన్ను వరించును." అని పకీరు చెప్పిన తియ్యని పలుకులకు ఫజీ లచ్చెరువంది నిజముగా నతండు మహానుభావుండని నెమ్మదిని నమ్మి, జరిగిన కొన్ని యాత్మవిషయములను శోధనకై వాని నడిగి యతండు సమముగా నుత్తరమిచ్చుటను దన నమ్మకము మఱింత దృఢము చేసికొని తిరుగఁ బకీరుతో నిట్లనియె. "ఓమహాత్మా! మీరు సామాన్యులు కారు.

మీకడఁ జనువు తీసికొని పరీక్షించినందులకు నన్ను క్షమింపవలెను.'' అని పకీరుపాదములపై ఖానుకొడుకు పడుటయు నతండు వానిని లేవనెత్తి "వత్సా! నీవు గావించినదోష మేమియున్నది. ప్రాజ్ఞులగువారు పరీక్షించిగాని కేవల వేషభాషలను జూచి యేరినైనను బెద్దచేయరు. కావున నీవు ప్రాజ్ఞుల మతం బనుకరించి నన్ను దెలిసికొంటివి. దీన దోష మేమియున్నదో యెఱుంగ జాలకున్నాఁడను. అని యిట్లు యథోచితముగా బల్కి ఫజీలును బుజ్జగించెను. ఫజీలును దొంటికంటె పకీరుని గౌరవసత్కారంబుల దృష్టిచేయుచుఁ దన మనోభీష్టసిద్ధి యెన్నఁడగునో యని యెదురు చూచుచుండెను. కాని యా సుందరి యెచ్చట డాగియున్నదో పకీరునడిగి వాఁడు తెలిసికొనఁడయ్యె. ఇందులకు హేతువు ప్రభావతియే స్వయముగా సత్వరము వచ్చి కలిసికొనునని పకీరుచెప్పుమాటలంబట్టియే యని చదువరు లూహించుకొందురుగాక.

ఇట్లు వీరు సంభాషించుచుండఁగా నిరువురుభటు లటకువిచ్చేసి రామోజిని గుటుంబసహితంబుగా జంఝూరరావు చెఱబట్టి తీసికోవచ్చినాడని తెల్పి పదంపడి యిట్లనిరి. "బాబులారా! అటకు మీరురావలసినదని ఖాను సెలవిచ్చినారు. అనవుడు నాపలుకులు తనచెవులకు విందొనరించుటఁజేసి ఫజీలు వారికిఁ దగిన బహుమానముచేసి "ఇదె వచ్చుచున్నాను'' అని వారిననిపెను. రామోజితోఁబాటు ప్రభావతియుఁ బట్టువడియుండునని పట్టరాని సంతోషముతో ఫజీలును నీమాటలు వినుచున్నప్పటినుండి కలవరపడిన చిత్తముతోఁ బకీరును నాస్థలమువిడిచి ఖానుశిబిరమునకు వెంటనే నడిచిరి.



పదియవ ప్రకరణము.



ఒకనాఁడు మిట్టమధ్యాహ్నమున ధవళాశ్వారూఢుండై యాతపంబుతో సమానమైన దేహకాంతిగల యొకతరుణుండు ప్రతాపగడ కరుదెంచి తద్రాజమార్గమునుండి పోవుచుండెను. ఆసమయమున ఘోటకఖురపుటధ్వని విని గృహంబులలోనిజనులు వీథిలోని కరుదెంచి యాపోవుచున్న గోమలాంగు నిగూర్చి యిట్లు ముచ్చటించిరి. "ఓహో! ఈకుమారునకుఁ బదియాఱువర్షంబులకన్న నెక్కుడున్నట్లు తోఁపదు. వీనిమొగముమీఁది చెమటబిందువుల వైఖరిఁ జూచినను నశ్వముఖంబుననుండి కారుచున్న నురుఁగుచందముచూచినను నరమన్మథుండనదగు నీమోహనాంగుఁడు చాలదూరమునుండి వచ్చుచున్నట్లు కానవచ్చుచున్నదే? అమ్మక్కా! ఇట్టి సౌందర్యనిధినిగన్నట్టి జనకు లెట్టిపుణ్యాత్ములై యుందురో కదా! ఇట్టిరుచిరాకారుని మనము కన్నది విన్నదెన్నఁడును లేదు. ఇదిమాడ వీడు దివ్యపురుషుండు కాఁడుకదా! దివ్యపురుషుండైయినచో వీనిమోము నిర్వికాసంబై యేలయుండును? ఇది మార్గాయాసమున జనించినదో లేక యాపత్తులచే సంఘటిల్లినదో యెఱుంగఁబడదు."

ఇట్లనుచుఁ బురిజను లాసుకుమారాకకుఁ గారణం బేమియైయుండునో యాతండే సదనమునకై యరుగనున్నాఁడో యని యరయుచుండిరి. అంతట నాకుమారుండు "పూజారి బస యెచ్చటఁ జేసియున్నాఁ" డని యాతురతతో నందొక్కని నడుగుటయు వాఁడును బూజారి వసించినకుటీరంబు నాకుమారునకుఁ జూపి తనదారినిఁబోయెను. తనకుఁ బూజారిని వేశనంబు చూపినవాని చేతిలో నొకకాసుపెట్టి యాయింటిముంగలఁ దేజినుండిదిగి యాఁట దాని నొక కంబమునకుఁ గట్టి లోనికరిగెను. ఆయింటియిల్లాలు వచ్చిన యక్కుమారుని జూచి విస్మయమంది యతం డెవ్వఁడో తెలిసికొనకయే పాదప్రక్షాలననిమిత్త

ము జలములు తెచ్చియిచ్చెను. వాఁడును గరచరణంబులు గడుగుకొని మజ్జిగ తేట నడిగిపుచ్చుకొని తనకై యమర్చఁబడినపీఁటపై నధివసించి విశ్రాంతిదీసి కొనుచుండెను. అత్తఱి వారిరువురు నిట్లు సంభాషించిరి.

గృహిణి—అబ్బాయీ! నీవెవ్వఁడవో యేనెఱుంగకుంటిని నీపేరును నీకులముపేరును జెప్పుము.

కుమారు—అమ్మా! నన్ను నీవెఱుంగవేమోకాని నిన్నును మీభర్తగారి నెఱుంగుదును. నే నెవ్వఁడనైన నేమి? పూజారిగా రిప్పు డెచ్చటనున్నారు? వారితో మాటలాడవచ్చినాఁడను.

గృహిణి—నాయనా! ప్రస్తుతము వా రీయూరలేరు ప్రభావతిని వెదుకుటకుఁగా నెచ్చటికో యేగినారు.

కుమారు—అట్లైనఁ దల్లీ! రామోజి యిప్పు డెచ్చటనున్నాఁడో యెఱుంగుదురా?

గృహిణి—ఆయనగూడ గ్రామాంతరమేఁగినారు. పాప మాయనపట్టి ప్రభావతి నెవరో ముచ్చులు ముచ్చిరని విని దుఃఖించి రాచూరిలోనున్న భార్యను దెచ్చుకొంటకు మొన్ననే యరిగినాఁడనివింటిని. అక్కటా ప్రభావతి యిప్పు డెక్కడనుండి యెన్నియిక్కట్టులపాలౌచున్నదో కదా?

కుమారు—ప్రభావతి ప్రస్తుత మీపట్టణమునకే వచ్చినదట. అది కనుంగొనుటకే యిచ్చటికి వచ్చితిని.

గృహిణి—ఏమేమీ! ప్రభావతి యిచ్చటికి నిజముగా వచ్చినదా! వచ్చినచో నెచ్చటనున్నది? ఆబంగారుబొమ్మ నిత్య మాటపాటలకై వచ్చుచుఁ దఱుచు మాయింటనే మెలంగుచుండెడిది. మఱియు దొడ్డమ్మ యని నన్నును దమ్ములు చెల్లెండ్రని నాపిల్లల నిట్లు పేర్వేరువరుసలతోఁ బిల్చుచు నెంతో కల్పుకోల్దనంబుతో నాపిల్లలో నొకపిల్లవలె నుంటవలన నేను నాపెయెడఁబాపువలన తద్దయు వంతఁజెందుచున్నాను. ఎచ్చటనున్నదో చెప్పుము పోయి చూచివచ్చెదను.

కుమార—అబ్బో దొడ్డమ్మా! నీవెఱుఁగనట్లు నన్నడుగుచున్నావు. నావద్దనా యీదాపరికము? నేనుమాత్రము పెరవాఁడనాయేమి? నాకుఁ బ్రభావతి యేమగు ననుకొన్నావు? అది మాపినతండ్రికూఁతురు కాదా?

గృహిణి—ఓయీ! నీమాటలు వినఁగా వినఁగా నం దెంత నిజమున్నదో కూడ దెలియకున్నది. నీ కామె చెల్లెలౌట నీరూపముబట్టిచూడ నిజమే కావచ్చునుగాని యామె యీగ్రామములో నున్నదన్న నే నమ్మజాలను. ఆయింతిని వెదకి తెచ్చుటకై యేతెంచినమావారే యింకను రానప్పుడా ముద్దులగుమ్మ యిచ్చటికి వచ్చినదన్న నెవ్వరొప్పుకొందురు? ఇంతకు నిజముగా నాకన్యవచ్చుటయే తటస్థించెనేని నాకుఁ దెలియకుండునా?

కుమార—తెలియకేమి! రహస్యముగా నిచ్చటనే యున్నది.

గృహిణి—ఇచ్చట ననఁగా నెచ్చట?

కుమార—ఎచ్చటనో యున్న యిచ్చటి కేలవత్తును?

గృహిణి—బాపురే! మాయింటను దాచియుంటిమని యా నీయభిప్రాయము?

కుమార—అందులకు సందియమేమి? రూఢిగా నిక్కడనే మీయింటనే యున్నది. ఇటుఁజూపట్టిన నాకేమిత్తువు?

గృహిణి—నీకు నేనును నాకు నీవు నేమి యీనక్కఱలేదుకాని యనుమానమున్నచో మాయింటనున్న నాల్గుగదులును జూచుకొనుము అందుల కభ్యంతరములేదు.

ఇట్లు లింటియిల్లాలు పల్కినతోడనే కుమారుఁ డొక్కగదిలోనికిఁ జని పదినిముసము లైనపిమ్మట నదేమిమాయయోకాని యటనుండి ప్రభావతి తనకు నైజమైన నగుమోముతో వెలువడి యయ్యిల్లాలునకు మ్రొక్కి నిల్వఁబడిన నామె యొక్కింతసేపు విభ్రాంతిని మున్గి యావలవిస్మయానందములకు లోనై ప్రభావతిని బిగయఁ గౌఁగిలించుకొని యింతవఱకుఁ దనతో సంభాషించిన టక్కరి యీమెయే యని తెలిసికొని పదంపడి యామెమూర్ధమును మూర్కొని సంతోషబాష్పములు జాఱవిడిచెను.

అటుపిమ్మట నాయిల్లాలు "తల్లీ నీవిన్నాళ్లెచ్చట మెలఁగితివి? ఎట్లు దొంగలం దప్పించుకొనివచ్చితివి? నీచరిత్ర మద్భుతముగానున్నది" అని ప్రభా

వతి నడుగుటయు నాపె యేమేమోతనవృత్తాంతమంతయుఁ దెలియఁజేసి జనకులుకాని పూజారికాని యచ్చటను వచ్చినదాఁక దానచ్చటకుఁ జేరుకొన్న సంగతి యొక్కింత గోప్యముగా నుంచవలసినదని గృహిణికి నొక్కి చెప్పెను.

తన కత్యంతము సహకారిణియై సహవాసినియై మెలంగి నిజచిత్తముగొన్న సౌందర్యశాలియగు బాలాజి వియోగమువలనఁ బ్రతాపగడను వచ్చియుఁ బ్రభావతి రానట్లే చింతించుచుండెను. అంతఁ బ్రతాపగడను వచ్చిన నాల్గునాళ్ళ పిదప నొకనాఁడు బంధువులవలన జననీజనకులు మ్లేచ్ఛులచేతిలోఁ జిక్కిరని తెలిసికొని మఱింత చింతాక్రాంతురాలై కొంతతడవునకు ధైర్య మవలంబించి యేమిచేయుటకును బాలుపోక యానాఁడు నిద్రాహారములుమాని విచారించుచుండెను. గోరుచుట్టుపై రోఁకలిపోటువలె బాలాజివియోగమునకు గుందుచున్న యా తరుణికి జనకులయవస్థ మఱింత వంతగల్గించుటఁజేసి తనబన్నంబులు ఈనితో విన్నవించి యమ్మహోదారునికటాక్షమున దుస్తరదుఃఖాబ్ధి దరింపవచ్చునను నాసతోఁ బ్రాణాలపై నాసనిల్పి తగినసమయము చూచుచుండెను.

మొట్టమొదటఁ దనయవస్థ స్వయముగా శివాజిరాజుతో మొఱపెట్టుకోఁజూచెను కాని మానవతులకుఁ బరపురుషులకంటఁబడుట యుక్తముకాదని యెంచి యపరభవాని యని పేరందిన జిజాభాయినిదర్శించినఁ గార్యసిద్ధికాగల దని నిశ్చయించి మఱుసటిదినమునఁ బూజారి భార్యను వెంటఁదీసికొని జిజాభాయి మందిరమున కేగెను. శివాజిజననియు వారిని దగినట్లు గౌరవించి యొకతివాసిపైన యిరువురఁ గూర్చుండఁజేసి వారితో నిట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను.

జిజా—పూజారిపెండ్లాము నుద్దేశించి అమ్మా! మీరాకకుఁ గతంబేమి? మీతో వచ్చినయీసుకుమారి యేరికుమారిక?

గృహిణి—దేవీ! మాయాగమమునకుఁ గారణంబు ముందుముందు మీకు విశదమగును. ఈకుమారికయే రామోజిపుత్రికయగు ప్రభావతి.

జిజా—ఏమేమీ! ప్రభావతి యీయూరిలోనే యున్నదా? ఈమెను వెదకి తెచ్చుటకుగాదె నీభర్తయగు శంకరభట్టును మఱికొందఱను మీరాజా

నియోగించినాఁడు. ఈకన్యకను జోరులు తీసికోపోయిరనికదా విం
టిమి. అట్టి యీయబల యెట్లు ప్రతాపగడకు రాఁగల్గెను? ఇప్పు డిది
మనయూరికి వచ్చి యెన్నాళ్లైనది? మావాని కింకను బ్రభావతి విచ్చే
సినసంగతియే తెలిసినట్లు తోఁపదు.

గృహిణి—చిత్తము. ప్రభావతి ప్రతాపగడకుఁ జనుదెంచి నాల్గైదుదినాలైన
ది. చోరులీపెను మోసికొనిపోవుట నిశ్చయమేకాని తల్లిదండ్రుల కడు
పుచలవవలన నెన్నియోయుపద్రవములనుండి తప్పించుకొని ప్రభావతి
కష్టముమీఁద నిచ్చటికి రాఁగల్గినది. పాప మీతరుణిజనకులను మొన్న
ను యవను లూఱక చెఱగొనిపోయిరట. ఈసంగతి మీతో విన్నవించు
టకునై యే తెంచితిమి.

జిజా—అక్కటా! ప్రభావతీ! నీవు మమ్ము గలసికొంటివని యుప్పొంగుచుం
డఁగా నింతలో నీతలిదండ్రులకు నింతటివంత సమకూడెనే? మావాని
కీసంగతిఁ దెలియఁజేసి నీజనకులను జెఱనుండి విడిపింతునుగాక. నీకు
భయంబులేదు. నీ విన్నాళ్లైవచ్చియు నింతగోప్యముగా నీరాకసంగతి
యుంచుటకుఁ గారణమేమి? నీ వేరీతిఁ జోరులబారినుండి తప్పించుకొని
యీవలబడితివి? నీకథ చాల నద్భుతముగానున్నది నీవృత్తాంతమెల్ల
సాంతముగా వినిపింపుము.

అని యిట్లు జిజాభాయియనుటయు దానికిఁ బ్రభావతి తాను జోరుల
నుండి తప్పించుకొని బాలాజితో గలసికొన్న సంగతియు, మగవేషముదాల్చి
బాలాజి ముఖ్యులతోఁ బ్రతాపగడకు వచ్చుచుండ దారిలోఁ దురకలు తప్పుప
ట్టుకొన్న విషయమును బ్రభావతిని వెదికితెత్తునని ఖానులను మోసపుచ్చిన
యంశమును, తనవెంటవచ్చిన ఖాను వేగులవానిని రాచూరికోటలో ఖైదుచే
యించిన వృత్తాంతమును గ్రమముగా దెల్పి క్రమ్మఱ నిట్లనియె.

ప్రభావతి—దేవీ! మీయౌదార్యసౌలభ్యాదిగుణంబులు ద మొటనుండియు
వినుచున్నదానను గావున నింతచనువుతీసికొని నాయవస్థ మొఱ్ఱవెట్టు
కొంటకుఁ దమసన్నిధికి నేతెంచినాను.

జిజాభాయి—అమ్మాయీ! ప్రభావతీ! నీవు చెప్పిన దంతయు విని నాహృదయంబు నీరైనది. మహారాష్ట్రములోనికి వచ్చినప్పటికిఁగూడ నీ విట్టి దుర్దశపాలైతివని విని నాకధికసంతాపము గల్గుచున్నది. నాయోపినంతవఱకు నీకుఁ దోడ్పడెదను. నాకుమారునితోఁ జెప్పి బాలాజిని మీ జనకులను నెట్లైనను బంధవిముక్తులం గావించెద. నీవృత్తాంత మీనడుమ మావాఁడు నాకెఱింగించి నీ వెచ్చటనుంటివో యని చాల విచారించినాఁడు. నీ విచ్చట సురక్షితముగాఁ జేరినది యిప్పటికైనను వానికిఁ దెలిసినట్లు తోఁపదు. నీవు మీవారు వచ్చునంతవఱకు మావద్దనే యుండవచ్చు. మీయన్న శివాజిరాజు నిన్నేమరక రక్షించి నీబన్నంబులు చక్కచేయఁగలఁడు.

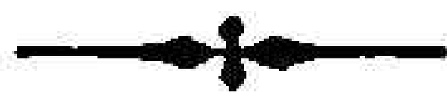
ప్రభావతి—అమ్మా! మీకు నాపైని నిర్హేతుకకృప యంకురించుటంజేసి నేనింక దుఃఖసముద్రమును దరించి కృతార్థురాల నగుదునని నమ్ముచున్నాను. ఈపూజారిపత్ని నాకుఁ గన్నతల్లికంటె నెక్కుడు గారాబముతో నిన్నాళ్లరయుచుంటఁ జేసి యామెతోఁ గలసియే మీకడనుంటకు నిచ్చగించుచున్నాను. ఈనామనవి నంగీకరింపఁ బ్రార్థితులు.

జిజా.—దీని కింత యర్థింపవలెనా? ప్రజలందఱు మాబిడ్డలు. బిడ్డలకోర్కులు దీర్చుటకదా తలిదండ్రులకు విధ్యుక్తధర్మము. పూజారి యీగ్రామమునకు విచ్చేసినదనుక నీ వీబిడతో మావద్దనుండుము.

అని యద్దేవి యానతిచ్చినప్రకారము ప్రభావతి పూజారికుటుంబముతోపాటు నాటనుండియు రాజభవనములో నుండఁ జొచ్చెను.



పదునొకొండవ ప్రకరణము.



ఇటు శివాజి పూజారివెంటఁబోయినవారిలో నొకఁడగు ఖేతాళుని వలన బాజికుమారుఁడు పట్టువడుటయు, తల్లివలనఁ బ్రభావతివృత్తాంతమును దజ్జనకులపాటును దెలిసికొని యిట్లు తనలోఁ దా వితర్కింపఁజొచ్చెను. "భవానికృపవలనఁ బ్రభావతి ప్రతాపగడకు సురక్షితముగా రాఁగల్గెను. బాజి మారోపంతు పేష్వా మొదలగు ప్రధానులందఱు నద్దెసలనుండి విచ్చేసిరి. ప్రభావతి చిక్కుటవలన ఖానును సుకరముగా వంచింపవచ్చును. ప్రధానులు వచ్చుటఁ జేసి శత్రువుల సులువుగా నిర్జింపవచ్చును. ఇంక నా ప్రయత్నములతో నేనుండవలెను. అని తలపోసి ప్రధానులనెల్లర రావించి యొకసభచేసి యందు ఖాను నెట్లు లోఁబఱచుకోవలెనో కార్యాలోచనలు సేయఁ దొడంగి ముందుగాఁ దాను ఖాను దండెత్తివచ్చుటకుఁ గారణము తత్కుమారునకు మనప్రభావతిపై గల మక్కువయే యైయుండనోపునని సూచనచేసెను. అందు, ఒకరు సామదానములవలనఁ గార్యము సానుకూలపడునని నుడివిరి. మఱియొకరు భేదదండంబులు కర్తవ్యమనిరి. అంతఁ బేష్వాలేచి రాయబారిని బంపి ఖాను తలం పెఱింగినమీఁదట నెట్లుచేయుట లెస్సయో యోచింపవచ్చును. తురుష్కసేనానిహృదయ మెఱుంగకమున్న తొందఱపడ నవసరములేదని నొక్కి చెప్పెను. పేష్వామాటలకుఁ గృష్ణాజి తనయంగీకారమును దెల్పుడుచేసెను. శివాజి పేష్వాయాలోచనచొప్పున నడచుట మేలని యెఱిఁగి యెవ్వని రాయబారిగాఁ బంపుట యుక్తమో విచారించుచుండెను. అత్తఱి నొకప్రతీహారి వచ్చి ఖానుపనుపున నొకరాయబారి వచ్చుచున్నాఁడని యెఱింగింపఁగా శివాజియు నతని దోడితెచ్చుటకుఁ గృష్ణాజిని బుత్తెంచి యింకపై ఖానుని వంచించి జయించుట మఱింత సులభమయ్యెనని లో నుప్పొంగుచుండెను.

మరాటకేసరి మనోభిప్రాయము పూర్తిగాఁ గృష్ణాజికిఁ దక్క మఱొండొక యమాత్యునకుఁ దెలిసినట్లు తోఁపదు. కాని గొప్ప యుద్ధము

తటస్థించుననిమాత్రము కోంకణప్రభువు నాంతరంగికులందఱు నెఱింగియుండిరి. భవానిమాత యెట్లు నడిపించిన నట్లే నేను నడచుకొందునని ప్రభువు సచెప్ప నర్థగంభీరమైన సూక్తులచే ప్రధానులు యుద్ధము సిద్ధాంతమని నమ్మి సమరసన్నాహంబు చేయుచుండిరి.

ఖాను వకీలుని విశేషగౌరవముతోఁ గృష్ణాజి పట్టణమునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి యతనికి నతనితో వచ్చినవారికిని దగినబస లేర్పఱచి యన్నపానాదులలో వారి కేవిధమైన లోటుపాట్లు కలుగకుండఁ దానే యరయుచు వచ్చెను. ప్రయాణపుబడలికవలన గోపినాథుఁడు వచ్చినదినమే కలసికొంటకు నిష్టపడక యామఱునాఁడు శివాజిదర్శనమునకు వత్తునని వర్తమానమంపి యాదిన మెల్ల సుఖముగాఁ గాలము గడపఁజొచ్చెను.

శివాజి నవరాత్రపూజలు యథావిధిగా జఱిపినతరువాతనే గోపినాథుఁడు వచ్చుట తటస్థించినందున నతని కేజంఝాటము లేమి యవ్వకీలు నెట్లు లోఁ బఱచుకోవచ్చునో యని యానాఁటిరాత్రి యెల్ల వేగించెను. మఱునాఁటి ప్రభాతంబున లేచి సుస్నాతుండై యిష్టదేవతారాధనాదివిధులు నిర్వర్తించి బంధుమిత్రపరివారసహితముగా నెప్పటియట్లు సభ నలంకరించిన గోపినాథుఁడును ద్విజులకు విధాయకంబైన స్నానసంధ్యావందనాదికృత్యంబులు తీర్చుకొని పచ్చలు దాపిన యొకదంతపుపల్లకీ నెక్కి కతిపయానుచరులతో సభాకూటద్వారసమీపమునకు వేంచేసి తనయాగమనము కోంకణప్రభువునకు నెఱింగించి తదనుమతిఁ బాదచారియై సభామంటపమునకు మెల్లగా నడువసాగెను. అత్తఱి శివాజియానతిచొప్పున పంతోజి గౌరవసూచనార్థమై కొన్నిఫిరంగులు కాల్పఁబడెను. పెద్దమద్దెలలు మ్రోగింపఁబడెను. సంకువులును కొమ్ములు నూదఁబడెను. వెండియు విజాపురిసుల్తాను బిరుదంబులు వరుసగా నుగ్గడింపఁబడెను. అట్లు వచ్చినవకీలు శివాజికి సలాముచేసిన నంతటఁ బ్రధానియొక్కండు లేచి యెదురుగాఁబోయి వకీలునకు నర్ఘ్యపాద్యాదులొసంగి యతని నుచితాసనమున నాసీనుని జేసెను.

అట్లు పత్రానుసర్కారులదర్బారువైభవము తఱచు చూచుచున్న యా గోపినాథుఁడు ఇట్లు తనకుఁ జేసినసత్కారంబులకుఁ దద్దయు సంతసించి మఱి

లీను చొక్కాలుదాల్చి సామాన్యునిపోలెఁ గన్పట్టు రాజును దదీయసభను గలియఁజూచి తనలోఁదా నిట్లనుకొనసాగెను. ఓహో! యీగద్దియపై నిరలంకృతుండై యున్నవాఁడేకాబోలు శివాజీ. ఇతఁడా! భారతధర్మసంస్థాపనముచేసి హిందువుల నుద్ధరింపఁ గంకణము కట్టుకొన్నది. ఔరా! యిట్టివానిఁగూర్చి నే మున్ను విన్నవిధంబునకుఁ గన్నసంగతికిఁ జాలవ్యత్యాసము చూపట్టుచున్నదే? ఏమి! యీలోకుల యవివేకము. ఈకొండదొర నవతారపురుషుండని వీరు నమ్మికొంటఁజూడ జనులలో ముప్పాలువంతు మూర్ఖులుందు రనుదానికి సాక్షిగాదె! నాల్గుడబ్బులు ముట్టినచోఁ గవు లెంతకొలందివానినైనను నింద్రుడంతవానిగాను జంద్రుడంతవానిగానుఁ గొనియాడుచుంటఁ దత్సంప్రదాయమై యున్నది. లోకు లనుకొనుమాటలకు బెదరి ఖానునన్ను దూతఁగాఁ బనుచుట యెంతయు వింతగా నున్నది. బాపురే! యితఁడా! హిందూమతములఁ గాపాడి వైదికాచారము ప్రవర్తింపఁజేయునది. ఇతఁడా! గోబ్రాహ్మణుల నుద్ధరించి విద్యలఁ బోషించి దేవాలయముల సంరక్షించునది? ఖుజ్జారే! యితఁడా! బిజాపురి భూరిసైన్యములోఁ జేరిన పగభీకరులైన యబిసీనియనులను జిచ్చఱపిడుగులైన పఠానులను నెదిర్చి యోర్చునది? సాంపరాయసన్నాహంబులా కనఁబడవు. తగినంతమంది సైనికులా లేరు. సిబ్బందియా లేదు. ఇట్టిచో వీరి నెదిరించుటయు నీదుర్గము పట్టుకొంటయుఁ దలచిరేని యవనుల కొకలెక్కయా? అని యిటువలె లోలోన వితర్కించుచు బహుస్థూలకాయుండౌటవలన నొక్కింతసేపు వెనక కమర్చబడిన టెక్కెముపైఁ జారఁబడి నడకబడలికఁ దీర్చుకొనుచుండెను.

గోపినాథుని దేహస్థూలత్వమునకుఁ దోడతనితలయు నొక్కింత పెద్దదిగానుంట నిక్కమేకాని యతఁ డప్పటిలోఁ జుట్టిన తెల్లనికాశ్మీరపుశాలువవలన నది మఱింత పెద్దదియై కనఁబడుటవలన నచ్చటిసభ్యు లెల్లరు నొకవింత మనుష్యునిమాడ్కి నతనిని జూచుచుండిరి. పద్మరేఖలువోలు నాతనిదీర్ఘలోచనములు తేనెరంగువంటి యందలి యెఱ్ఱని కొనగీరలును గోపినాథుఁడు లక్ష్మీసరస్వతీకటాక్షపాత్రుండని జూపరులకు నెఱుంగఁజేయుచుండెను. నిజకులమునకు సహజమైన స్ఫురద్రూపము ముఖమునకు మఱింత మెఱుంగుపెట్టుచుండెను.

లౌకికశిరోమణులకు నుండవలసిన ధీశక్త్యాదు లతనివద్ద లేకపోలేదుకాని యు న్నదానికంటె నెక్కుడు ప్రజ్ఞగలదని భావించుటలో నితండు తనప్రభువగు ఖానునకుఁ దీసిపోఁడు. ఇదియే మనశివాజికి ముందునకుఁ జాలఁ బనికివచ్చినదని యుత్తరకథవలనఁ జదువరులకుఁ దెలియఁగలదు. ఇట్లు నాల్గునిముసములు గోపి నాథుఁడు సేదదీర్చుకొనిలేచి శివాజిదిక్కు మొగంబై మాటలాడ గమకించు నంతలో ఱేఁడు తనచూడ్కు లతనిపైఁ బ్రసరింపఁజేసెను. అంత నెన్నఁడే ఱుఁగని యొకవింతజంకుఁ దనమదిని సంచడింప వకీలు వెఱఁగంది తనలోఁ దా నిట్లనుకొనెను.

ఓహో! నే నింతవఱకు నేమో యనుకొంటిని. పుట్టి బుద్ధియెఱింగి యెన్న డు నిట్టిపురుషుని జూడలేదు. ఔరా! ఈరాజు సాధారణుండని యెన్న రాదు. ఈయనవీక్షణంబులు బాణంబులవలె నాహృదయంబులోఁ జొచ్చి నన్నుఁ గలవరపెట్టుచున్నవి. నిగురుకప్పిన నిప్పువోలెనున్నాఁడు. ఏపుట్టలో నేపాముండునో యేజనునివద్ద నేమహత్త్వముండునో స్థూలదృష్టిచేఁ బరికింపుట దుస్సాధ్యమని యిప్పుడినాళ్ళకెఱింగితిని. పైయాకారమును నమ్మి చులకనగా సంభాషించినచో మోసపోయి యుందునుగదా!

అని యిట్లు రెండునిముసంబులుతాళి చెదరిపాఱిన ధైర్యమును జిక్క పెట్టుకొని గోపినాథుఁడు చంద్రరావుని జంపుట కళ్యాణదుర్గాదులను స్వాధీ నపఱచుకొంట మున్నగు శివాజి దుందుడుకుచర్యలు గుక్కలిడకుండ నేకరు వుపెట్టెను. తరువాత సుల్తానుయొక్కయు ఖానుయొక్కయు దయాదా ర్యాదిగుణంబులు లెక్కించి సుల్తానుపైఁ గత్తికట్టుట మౌఢ్యమనియు నాత్మ నాశకరమనియు నొక్కి వక్కాణించి నమ్రభావము తెల్లముగా శరణుజొ చ్చుట శ్రేయస్కరమని రాజునకు బోధింపఁ జొచ్చెను. ఇట్లుపన్యసించుతఱి ఱేఁడు చెప్పవాల్పక యెగాదిగ నతని బరికించుటంజేసి పంతోజి తనభావమెల్ల శివాజి కెఱుఁగనాయెనని శంకించి సంభ్రమముతోఁ దాఁజెప్పదలచుకొన్నదం తయు నాల్గుమాటలతోఁ జెప్పి ముగించెను. తదనంతరంబ కృష్ణాజిభాస్కరుఁడు లేచి శివాజియనోభిప్రాయమెఱింగి తదనుగుణ్యముగా సమర్యాదగా నిట్లు

ప్రత్యుత్తర మీదొడంగెను. "పంతోజీ! ఈకొంకణస్థులుచేసిన దోషమెద్ది! సుల్తాను చిన్నవాఁడౌటవలననో మంత్రులకు విధేయుఁడౌటవలననో కాని త దుద్యోగస్థులు వీరిని రాయిడి పెట్టుచుండఁగా జూచియుఁ జూడనట్లు వారిం పకుంట యటుండఁ బైపెచ్చు వీరువిన్నవించుకొంటకుఁ బోయినను న్యాయమి ప్పింపక వీరిపట్ల విముఖుండై యున్నాఁడు. ఇందువలననే యిచ్చటిజనులు తమ్ముఁ దాము కాపాడుకొనఁగోరు మార్గ మన్వేషించుచున్నారు కాని తిరుగు బాటు చేయవలెనని యెంతమాత్రము వీరికి లేదు. ఇంతకు నియ్యది కొండ దేశముకదా? వీరిలో నొకగ్రామమువారు వేఱొకగ్రామమువారితోఁ దల పడునాచారము కలదు. ఇటువంటి సంగతులు నల్గురిలో మాటలాడుకొంట దగదు. రహస్యస్థలమునఁ జర్చించుకొనుట లెస్స. ఖానుసాహేబుగారి యె దుటఁ బరిష్కరించుట యుక్తమని మారాజుగారి యభిప్రాయము. ఐదువేల గుఱ్ఱపుదళముతోడను నేడువేల కాల్బలముతోడను దండెత్తివచ్చిన ఖాను నెది రించుటకు మావద్ద నేమి సామగ్రియున్నది? కావలసినంతమంది సైనికులా లేరు. పెద్దఫిరంగులా లేవు. ఇంక నేసాయముచూచుకొని యంత వానితో మావారు మార్కొని పోరాడుట." అని కృష్ణాజి పల్కుసమయమున శివాజి మందహాసముచేసి యిట్లనియె. "ఔను కృష్ణాజి చెప్పినదెల్ల వాస్తవమే. ఇయ్య ది మీకుఁ బ్రత్యక్షప్రమాణము. చీమలబారణంచుటకు నేనుగులమంద కావ లెనా? పిచ్చుకల నడంచుటకు బ్రహ్మాస్త్ర మెత్తవలెనా? నాపాలిటియీదే శము తిరుగా ఖాను గావలెనని కోరెనేని యిప్పుడె సంతోషముతో నారాష్ట్ర మొప్పగించి నేటినుండి యతనిభృత్యుండనై మెలంగెద. ఈ నామాట లాయ నతో నెఱింగించి సంధి కుదిర్చెదవేని యింతమంది ప్రాణములఁ గాపాడెడి పుణ్యంబు మీకబ్బు. నావుడు నాబ్రాహ్మణుఁడు నట్లుగాక యని తనసమ్మతిఁ దెలియఁజేసి వెండియు నిట్లనియె.

"ఓరాజా! నీవు మనుమార్గం బెఱింగిన వినీతుండవు. లేనిచో నిట్టి సదసద్వివేకమును వినయవిధేయతలు వేఱొక్కని కలవడునే? కొంకణ ప్రభూ! మాఖానుని యౌదార్యము నీవెఱుంగనిదే? అయినను మీకం

నేను బీజాపూరులోనున్న మా కెన్నఁడును శత్రుఁడను. ఎట్లంటివేని నాఁడు మీ తండ్రిని సుల్తానుతండ్రి చెఱలోనుంచునప్పుడు ఖానుఁ డన్నపానాదుల నగ యుఁడేకాక యన్నివిధముల నతని గని పెట్టుచుండెడువాఁడు. మఱియు నా సేనానిదయవలననే సుమీ! మీతండ్రి యింతవఱకు జీవించుట తటస్థించెను. నిక్కముగా నతనికంటె భూతదయాళువును నుదారుఁడును మహాత్ముఁడీయు ఇలలో నెక్కరిని గానము. ఇంతకు నతనికి మీపైఁ బ్రత్యేకద్వేషమేమియు న్నది? అనివిని రాజిట్లనియె. “యీమాటలలోఁగల సత్యము స్వయముగా మేము పరీక్షింపకయే మాకు నమ్మకముపుట్టదు. మే మేవిధమైన యుద్ధసన్నాహము చేయలేదనుటకు మీరే సాక్షి. ఇప్పుడు ఖాను హిందూమతద్వేషము నవలంబించి విగ్రహములు పడగొట్టించుట లోనగు దుష్కార్యములు సల్పుచున్నట్లు వినుచున్నారము. అయ్యవి యింకఁ గట్టిపెట్టి యిచ్చోట మాకొండమూక చేయు నాతిథ్యంబు పరిగ్రహించినచో దాన నుభయులకు మేలగును” అని సామవాక్యంబులను వకీలు నొడంబఱచి యప్పటికిఁ జాలఁ బ్రొద్దెక్కుటవలన సభ చాలించి శివాజి భోజనార్థము స్వగృహమునకు నడిచెను.

శివాజి యెప్పటియట్ల మృష్టాన్నంబు భుజించి జననిసన్నిధి కేగి యామెతో నిట్లనియె. అమ్మా! నీవు ఖానువద్దనుండి దూతవచ్చినసంగతి యెఱింగియేయుందువు. నేను మొదటిలోవచ్చిన రాయబారి దురహంకారియైన ముష్కరతురుష్కుండై యుండు నని యెంచితిని; కాని యతండు భూసురుం డౌటవలన నాపన్నుగడ కొక్కింత యనుకూలమాయెను. నాఁడు జీజీభాయి — నాయనా! మనకు మేలుచేయఁబూని భవానియే యీబ్రాహ్మణతిలకము నిచ్చోటికిఁ బంపెను. ఈలౌకికుని మూలమున మనయభీష్టములు నెఱవేఱవచ్చును. నీ కతం డనుకూలుం డగునట్లుచేయుమని పార్వతి నే స్వయముగాఁ బ్రార్థింతును. ఇంక నీకు వచ్చిన భయమేమియులేదని యెఱుంగుము. అని తల్లి తెల్పినతఱువాత శివాజి రాయబారికిని దనకును జఱిగిన సంభాషణమంతయు శ్రుతపఱచి పరంపడి తనలోఁ దా నిట్లు వితర్కింపఁజొచ్చెను. “ఖాను నిటకు రావించి చెఱపెట్టఁగల్గితి నేని నా చెప్పినచొప్పున నతనిని విడుకొనఁజేయవచ్చునుగదా! ఇట్టి

పనికి వకీలు సమ్మతిపడి నాకు సాయముచేయునా? 'బాపనయ్యకు బండెడి యాస' అని లోకులందురు. అది కావున నాతని కొక పెద్దయాశచూపి నా పనికిఁ దోడ్పడఁజేసెదను గాక. నామాటప్రకారము వకీలొకయుత్తరముఁవ్రాసి ఖానుని చ్చోటికిఁ దెప్పించెనేని యావల నాయనుకొనునట్లు చేయవచ్చును. అప్పటిలో ఖానుడును వానితోబాటు వానిబలమును నాకరుణ కధీనులై యుందురు. అని యిట్లు రోచించి తనయుద్దేశము తల్లి కెఱింగించి యద్దాని సమ్మతినొని తానే చని పంతోజితో మాటలాడ సమకట్టెను.

—౦౦:❀:౦౦—

పండ్రెండవ ప్రకరణము.

సమస్తశాస్త్రములకును విద్యలకును బుట్టినిల్లగు మన భరతఖండమునం దుఁ బ్రాచ్యులు విస్తారశ్రమదీసికొని కృషిచేసినవిద్యలలో జ్యోతిష మొకటి యై యున్నది. పరాశర జైమిని ముఖ్యమహర్షులచేతను వరరుచి సత్యాచార్య ప్రముఖ విద్వాంసులచేతను వృద్ధిచేయఁబడి నానాసీమలకు వ్యాపకమై బహు రాజశిఖామణుల యవలంబనముచెంది విరాజిల్లిన జ్యోతిషవిద్యయందు శివాజి యు నభిరుచికల్గినవాఁడై యాకాలములోఁ బ్రసిద్ధికెక్కిన పండిత భాస్కర సిద్ధాంతి యను నొక్క జోస్యుని దనసంస్థానమున నుంచుకొనియుండెను. ఇతఁడు జాతకములు వ్రాయుటయందును శుభముహూర్తములు నిర్ణయించుటయందును నారికేరుటయేకాక ప్రశ్నలు చూచుటయందును విశేషనిపుణత వహించి యుండెను. ఇదెఱింగి శివాజి తానేకార్యము చేయఁబూనినప్పుడైన నీతనితో నాలోచించియే మఱి చేయుచుండెడువాఁడు.

ఈజోస్యుఁడు వాసము చేయుచున్నయిల్లు కోటకుఁ దూర్పుదిక్కునఁ గల వీథిలోనుండునది. ఈయింటికిఁ ద్రికాలముల నెవ్వరో యొకరు వచ్చుచునే యుంటఁబట్టి గృహమేధి రాత్రి చాలసేపు మేలుకొనువాడుకగలదు. తన్నివసనముననే యొక భాగములోఁ బంతోజి గోపినాథునకు శివాజి బస యేర్పాటు చేయించియుండెను. పంతోజి శివాజులు కలిసి పలుకరించుకొన్న యానాటి రాత్రి కొంతచెల్లినపిదప నిద్దఱుపురుషు లతిసత్వరముగా జోస్యునివీథిలోనికి వచ్చుచుండిరి. అం దొకండు మొగమున విభూతి యలందుకొని గడ్డముక్రింద నుండి యొక రుమాలు తలకుఁగట్టికొని కంబళియొకటి కప్పుకొనియుండెను. రెండవవాఁడు విలువగల యొకశాలువ కప్పుకొని చేతి నొకకరవాలము దాల్చి యుండెను. ఇట్లాయిరువురు జోస్యునియింటివద్దకుఁ జేరినపిమ్మట నందు ఖడ్గధారియగువాఁడు "జోసీ! జోసీ!" అని తలుపుతట్టెను. వెంటనే లోపల

నుండి జోస్యుఁడరుదెంచి యాయిరువురిని లోనికిఁదీసికొనిపోయి తలుపు చేర వేసెను. అంత విభూతిధరుండు జోస్యునుద్దేశించి "ఆర్యా! యిప్పుడు వర్జ్యములు లేవుకదా! అనుటయు నతఁడు ప్రస్తుతము వర్జ్యములు లేవని యెఱింగించి ఖడ్గధరు నట నుండుమని చెప్పి విభూతికలితుం దోడ్కొని వకీలు పరుండు గది లోనికిఁ దీసికొనిపోయెను. పంతోజి వారింజూచి దిగ్గనలేచి కూర్చుండెను. విభూతిధారి తోడనే నమస్కారముచేసి వకీలుపక్క నిల్చియుండ నదిచూచి పంతోజి యతనిని దనదగ్గఱనే కూర్చుండఁజేసెను. ఇట్లు జోస్యుండు వీరి నిద్దఱఁగలపి తా నెప్పటితావునకుఁ బోయెను. తరువాత వారిద్దఱు నిట్లు ప్రసంగింపఁదొడంగిరి.

వకీలు—అయ్యా! మీరాకకు గతంబేమి? భోస్లేకుల తిలకము నావలన నేమి యుపకార మర్థించి మిమ్మిటకుఁ బుత్తెంచెను. రాజు బ్రాహ్మణ కులబాంధవుండు కావుననే నాతనివిషయ మెట్టి యుపకారమైనను జేయ సిద్ధముగా నున్నాను.

విభూతి—ఆర్యా! మీరుచెప్పినది మున్మాటికి యథార్థము. అస్మత్ప్రభువుండు ద్విజుల శ్రేయోభివృద్ధి కోరియే తద్విరోధులగు యవనులతోఁ బోరాడ సమకట్టియున్నాడు. ఓహో! విప్రులయెడ నతనికిఁ గల గౌరవ మింతింతని చెప్ప నలవికాదు. భూదేవులను సర్వదా యారాధించుటేకాక వారి యోగక్షేమములు తఱచు గనుంగొనుచుండును. ఇదికాక విశేషించి భూదేవతలను దొంటియుగములవలె గౌరవాధిక్యసంపన్నులఁగాఁ జేయ గంకణము కట్టుకొనియున్నాఁడు. ఇట్టి ఘనోద్యమంబులకు మీబోంట్లు తోడ్పడరాదే?

వకీలు—నే నెట్లు సాయముచేయఁగలను? బ్రాహ్మణులు సాయము పొందు వారుకాని చేయువారు కారుకదా? ఇంతకు నే మహమ్మదీయుల సేవకుండను.

అని వకీలు పెద్దనిట్టూర్పునిగిడ్చి తనయవస్థకు విచారించుకొని కొంతసే పేమి బదులు చెప్పుటకుఁ దోచక యూరకుండెను.

విభూతి—మీ రిట్లనుట పాడికాదు. మీవిద్యాగంధము దశదిశలు వ్యాపించి యున్నది. ఘనులకు నైచ్యానుసంధానము సహజము. మీస్నేహము మా రాజవేక్షించియున్నాఁడు. ఇది తెల్పుటకే నే నిచ్చోటి కంపఁబడితిని.

వకీలు—నావలన నేమియగును? మి మ్మొకసంగతులు నాతో మాటలాడ మని నిజముగా శివాజి మిమ్ము బుత్తెంచినందులకు గుర్తేమి? మీ రెవ్వరో నే నెఱుంగనిదే మీమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తర మీఁజాలను.

విభూతి—నే నెవ్వఁడనైన నేమి? శివాజి నన్ను బంపెనో లేదో యను దానికి నిదిగో! తదంగుళీయకము. తమరు భూసురు లని యెఱిఁగి నప్పటినుండి శివాజిమహారాజు విచారించుచున్న దింతింతని చెప్పరాదు. "హాహా! ఏమీ కాలమహిమ? లోకపవిత్రులైన విప్రులు మ్లేచ్ఛులకు దాసులైయుంటఁ దటస్థించెఁగదా!" అని రాజుగారు వారే తత్కాలనిరసనము గావించి మిమ్ముగూర్చి పరిపరివిధముల విచారించి చాలమట్టుకుఁ బ్రసంగించిరి.

వకీలు—అయ్యో! నే నొక్కండనే తురకలఁ గొల్చి బ్రతికియుండలేదు. నాతోఁబాటు పెక్కండ్రు సుల్తానుదర్బారులో నుద్యోగము చేయుచున్నారు.

విభూతి—ఇస్సిరో! మీమాటలు విన నాకు సిగ్గుపుట్టుచున్నది. ఉద్యోగములు చేయుచుంటిమంటిరి. ఉద్యోగలక్షణమే మీ రెఱుంగరు కాబోలు. కాని వాండ్రకాళ్లుపట్టుట యెంత వేతనము ముట్టుచున్నను దాస్య మనిపించుకొనుగాని యుద్యోగ మగునే? నిరంతరము గోబ్రాహ్మణహింస గావించుటయే కాక లోకమాత యగు తుల్జామాతను బాండురంగవిభుని బరిభవించి తదీయదేవాలయములు నాశనము చేయు ధూర్తతురుష్కులను గొల్చి పొట్ట పోషించుకొనుటకంటె బ్రాహ్మణు లగువారికి హైన్య మేమున్నది? కటకటా! తురకల గులాపువార మని చెప్పకొనుటకంటె బాఁపలకు మరణమే మేలని

నామెన్నిక. ఛీ జానెడుపొట్టను బోషించుటకు బతానులనౌకరియే చేయవలెనా ? లోకములో వేఱొక్కవృత్తిలేదా ?

వకీలు—మీరు వాక్రుచ్చునదెల్లయు సత్యమేకాని ప్రస్తుతము మహమ్మదీయులు భూనాథులౌటవలన నెట్టివారును వారికి విధేయులై యుండవలసివచ్చినది. వారికొల్వువిడిచినచో మాబోంట్లు పెక్కుమందికి గుటుంబములు సాగుటయేకష్టము. అయ్యా ! తులుజామాతను బాండురంగవిఠలుని బరిభవించునప్పుడు నే నయ్యెడల లేకుంటిని జుడీ !

విభూతి—చాలుంజాలు లోకులందఱు యవనుల గులాములై జీవించుచున్నారా? పూర్వము విప్రు లెట్టి యుచ్చపదవిలోనుండిరో జ్ఞాపకము తెచ్చుకొనుండు. నిజతపస్సులచే నెల్ల జగములంబాలించు మహీదేవతల సంతతిలోబుట్టిన మీకిట్టితామసం బెట్టులలవడెనో నా కచ్చెరువగుచున్నది. భార్యాపుత్రులఁ బోషించుటయే పరమపురుషార్థముగా గణించితిరేమో ! రాజద్వారములఁ బడిగాపులుగాచియా తొంటిమహాత్ములు కీర్తి మహిమలుగనుట ? తుక్కారాము రామదాసు తులసీదాసులోనగు మహాత్ము లేతురకలకాళ్లుపట్టి యింతవారైరి ? రామదాసుయోడి శివాజిమహారాజున కుపదేశించిన నవరత్నపద్యములో నొక్కడు చదివెద నాలింపుము.

ఉ. పూరుషజన్మమెత్తి యొకముద్దులగుమ్మను బెండ్లియాడిఁక
 బౌరుష మేానె? ముక్తి సతిఁబట్టుట యుత్తమ మట్లు కానినా
 డారయఁ గీర్తి భామినిని నైనఁ గరగ్రహణం బొనర్ప నా
 పౌరుషవంతులై మననివారలజన్మ మదొక్కజన్మమే ?

వకీలు—మీ చెప్పిన చొప్పున నడచుకొంటకు సిద్ధముగా నున్నాను. మీకోరిక ప్రకారము విజాపురి దొరతనమును గొల్చుట మానివేసెదను. నాకేదైనఁ దగిన యుద్యోగము నిప్పించికాని యింక వేఱొకవిధమునగాని జీవనోపాధి గల్పింపఁగలరా ?

విభూతి—త్రికరణశుద్ధిగా మీ కిట్టియభిప్రాయ మున్నచోఁ దగిన జీవనో పాధి దానియంతట నదియే చేకూఱును. ఇందులకు సందేహింపఁ బని లేదు. కాని తగినంత నమ్మకము గనఁబఱచెడిభారము మీయం దున్నది. మహారాజుగారి యభిప్రాయము మీ కెఱుంగుదురా?

వకీలు—మహారాజు ప్రొద్దున నాపైఁబఱపిన చూపులవలననే యాయన యభిప్రాయము కొంతమట్టుకు గ్రహించితిని. కాని మొదలకు నాహృదయము మొదట నెఱింగించుటకు నిశ్చయింపను. మహారాజుతో గలిసికొని మఱొక్కసారి ప్రసంగించిన పిదప నన్నిసంగతులు తేలఁగలవు. మీరాజుదర్శనము తెలుగ జేయింపుఁడు.

విభూతి—ఆర్యా? మీకీ లేనిపోని సంశయమేల? మహారాజుగా రంపకున్నచో మీతో నింతసేపు ముచ్చటించుటకు నాకేమి చాదస్తమా? మీరు మహారాజున కెఱింగింపు మన్నసంగతు లన్నియుఁ దప్పక యెఱింగింతును.జంకువిడిచి మీమనోభిప్రాయము తెలియఁజేయుఁడు.

వకీలు—(కొంతసే పాలోచించి) అయ్యా! ఇట్టిసంగతులు మధ్యస్థులవలన శివాజి కెఱింగించుటకు నే నెంతమాత్రము సమ్మతింపను. ఇవి మీయుభయులలోనే యుండవలెను లేనిచోఁ బ్రమాదములు తటస్థించును. ఇట్టింటిది నని మీరు మఱొకలాగు తలంపవలదు.

అనవుఁడు విభూతిదారి వకీలు నుద్దేశించి "లౌకికచంద్రమా! నే నెవడనో తమ రెఱుంగుదురా?" అని తనమోమునకు నడ్డుగానున్న రుమాలువిప్పి విబూది తుడుచుకొని "ఇప్పుడైనను నన్ను నానవాలుపట్టితిరా?" అని దిగ్గున లేచి వకీలు పాదములకు శిరస్సు దగిలించి సాష్టాంగనమస్కారములు సల్పెను. తోడనే వకీలును భయసంభ్రమములతో లేచి ప్రతినమస్కారముచేయ నుంకించువేళ నొడ్డుకొనుచు శివాజి యిట్లనియె. "మీరు బ్రాహ్మణవంశస్థులు నేను శూద్రుండను. ఇ దెఱింగి ప్రతినమస్కారముచేసి యేల సనాతనపద్ధతి నతిక్రమింపఁ జూచెదరు. దాన నుభయులకు శ్రేయోహాని యగునని పెద్దలు చెప్పుదురు." అని యుచితముగా వాక్రుచ్చెను.

వకీలు—మహారాజా! నేను మహమ్మదీయుల గొల్లులో నిన్నటిన్నుండి వారికి సాయముచేసి యపచారపడితిని. ఇప్పుడు నే మిక్కిలి పశ్చాత్తాపము నొందుచున్నాను. నాపల్కులు పాటిచేసి నన్ను మన్నించుటొప్పు. మీయాజ్ఞ యెట్లో యట్లే నడచుకొనుచున్నాను.

శివాజి—మంచిది. నే ననుకొన్నట్లే జరిగినది. ఈకలికాలములోఁ దమవంటి నిజమగువిప్రోత్తము లుంటవలననేకదా! ధరలో నింతగా ననావృష్ట్యాదిదోషములులేక యచ్చటచ్చటనైనను ధర్మములు కనఁబడుచున్నవి. ఇంతకైన మీ రేమియాలోచన చెప్పుదురో చెప్పుడు.

వకీలు—ఖాను నిచ్చోటికి రప్పించి సమ్మతమయ్యెనేని యట్లు కావింతును. ఈచొప్పునఁ జేసిన నాకేమి బహుమానము చేసెదరు.

శివాజి—నే నింతకుముందే యేర్పాటుచేసికొనియే యున్నాను. అదియెట్లుంగఁ గోరెదరేని వినుఁడు. ఒకజాగీరు గొప్పయుద్యోగము. తగిన జీవనము. ఇది మీ కీయ నిశ్చయించుకొంటిని.

అనిచెప్పి శివాజి పంతోజికడకు గొంచెము జరిగి యాతనికత్తిపైఁ దన మోకాలు నదిమిపట్టి మొలలో దాఁచుకొన్న కరవాలము పైకిలాగి యిట్లనియె. "ఓ పండితప్రవరా! చూడుము నీప్రాణములు నాచేతిలోనున్నవి - కాని నీకు భయపడవలసినఁ బనిలేదు. మననిగ్రహము గుప్తముగా దాఁచిపెట్టి నా చెప్పినట్లు నడుచుకొందు నని భూమిముట్టి ప్రమాణముచేయుము. దాన నుభయులకు మేలుగల్గును." ఆపల్కులు విని వకీలు గడగడవడంకుచు ముచ్చెమటలు మేన గ్రమ్మఁగింప నేమిచేయుటకుఁ దోపక భీతాత్ముండై యెట్టకేలకు మెలంకువగల్గి శివాజిమనోభిప్రాయ మెఱింగి యతం డట్లు ప్రమాణము చేసెను. దానికి శివాజి సంతసించి యిట్లనియె.

శివాజి—ఆర్యా! భయపడవలదు. మీకు శివాజి వాగ్దానము చేసినదానికంటె నెక్కుడుచేయు నని నమ్ముడు. ఖాను నెట్లైనను వంచించి యిచ్చోటికిఁ దేఁ జూడుఁడు. ఈమాత్ర ముపకారముచేసి యస్మదుద్యోగము నకు సహకారు లైతిరేని చిరకీర్తి తప్పక మీ కలవడును.

వకీలు—మీరు గోరినప్రకారము మీ ప్రత్యుత్తరము వ్రాసి పంపెదను లెండి.

శివాజి—ఆవ్రాసెడి దేదో యిప్పుడే నాయెదుటఁ గానిండు. కాని యీపటి వఱకీపని నిల్పుటకు వలనుపడదు. కమ్మ గొనిపోవుటకు ముఖ్యుఁడు నీ సమీపముననే యాయత్తపఱచియున్నాను.

వకీలు—వా రెవ్వరు ?

శివా—ఈదినము నాస మాఖుగా సభలో మీకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు మఱి యిద్దఱురౌతులు.

వకీలు—ఖానునిమాత్రము మీరు హింసింపరాదు సుడీ ?

శివాజి—వానికిని వానికుమారునకు నేయుపద్రవము రాకుండ నే నరసెదను. తక్కినవారినిమట్టుకు మాయిష్టమునకు వదలివేయుము. తండ్రికొడుకులను సంధినిబంధనములు సరిపడినదాక మావద్దనే యుంచుకొని అతిథులవలె గౌరవముతో చూచుచుందుము. వారివిషయములో మీ కనుమానింప నవసరములేదు. ఇంకఁ గలము కాగితములు తెప్పింపనా?

అని కృష్ణాజిని పిల్చి గోస్వామివద్దనుండి కలము కాగితములు తెప్పించి పంతోజి కిప్పించుటయు నతండును వాని నందుకొని యీ దిగువ తెలుంగున వ్రాయఁజొచ్చెను.

"ఖాను సాహేబుగారికి మీయిష్టుండును విజాపురిసుల్తాను సేవకుండు నగు పంతోజి గోపినాథు వ్రాసికొన్న విజ్ఞాపన మేమన ?

మ్లేచ్ఛకులదీపకా ! నే మీరు చెప్పినచొప్పునఁ బ్రతాపగడమునకుఁ బోయి యక్కడ శివాజిని దర్శించి యాయనతోఁ దగురీతిని సంభాషించినాడను. అతనికోటను బ్రజలను జూచినాడను. యుద్ధప్రయత్నము లెవ్వియుఁ గానరావు. తమరు తగినంతసైన్యము గైకొని బయలుదేఱి వచ్చితిరేని శివాజి తప్పక బెగడొంది మీరు నిర్ణయించిన నిబంధనల చొప్పున నొప్పుకొనును. రాజుకార్యదర్శి నే మీసన్నిధికిఁ బుత్తెంచుటఁ జేసి నే విశేషించి యేమియు వ్రాయలేదు. మీకు గావలసిన వృత్తాంతమంతయు నతని నడిగి తెలిసికోవచ్చును. సేనానులును మంత్రులును నగు మీకు శరణుజొచ్చి క్షమాపణకోరుకొంట

మంచిదని శివాజికి నొడంబఱచుచున్నాను. ప్రభావతి యిచ్చటనే యున్న దని వినుచున్నాను. ఇక్కడ నా కేవిధమైన లోటుపాట్లు చేయక రాజును దదీయులును ననుకూలులై మెలంగుచున్నారు. కావున మీ రేవిధమైన సంశయ ముంచుకొనక నా వ్రాతలను బాటించి యిచ్చటకు విచ్చేయఁ ప్రార్థితులు. విశేషములు మీరు వచ్చినపిమ్మటఁ దెలియఁజేసెదను.

ప్రతాపగడ |

విధేయుఁడు,
పంతోజి గోపినాథుఁడు.

ఇట్లు పంతోజి వ్రాసిన యుత్తరము కృష్ణాజిచేఁ జదివి వినిపించుకొని తగినట్లు వ్రాసినందులకుఁ బంతోజిని శ్లాఘించి యనుకొనునట్లు జఱిగినందులకు లోలోన సంతోషించి కృష్ణాజిచేతి కుత్తరమిచ్చి "ఆర్యా! త్వరితముగా మీరుపోయి కార్యము సఫలముచేసికొని రండు" అని యాతని నానడురేయిఁ బుత్తెంచెను. పిదప నప్జల్ఖాను దండయాత్రకు హేతువు ఫజీలునకుఁ బ్రభావతిపై మోహమేయనియు వీలుచిక్కినయెడలఁ దన్ను ప్రాణములతోఁ గొంపోవ ఖాను సమకట్టినసంగతియు ఖానునకు దర్బారులోనున్న పలుకుబడియు లోన సంగతులు పంతోజివలనఁ గ్రమముగా నడిగి తెలిసికొని జోస్యునటకుఁ బిల్చి యతనితో నిట్లనియె. "జోసీ! వకీలుగారి కేవిధమైన లోటు జఱుగకుండఁ జూడవలసినది." అని యానతిచ్చి తనకు గోపినాథుఁచేసిన మేలునకు నతనిని వేవిధంబుల గొనియాడి వెండియు నిట్లనియె. "భూసురరత్నమా! ఈనాటగోలె మనమిద్దఱము ప్రాణమిత్రులమై మెలంగవలెఁజుండీ" అని మైత్రి దెల్లముగాఁ గోపినాథుని గౌఁగిలించుకొని "చాలరాత్రియైనది పోయివచ్చెద" నని చెప్పి యతనిని వీడ్కొని మెల్లగా జననిసదనమునకు జేరుకొనెను.

అటఁ దనరాకకై నిద్రమానుకొని వేచియుంటఁ గని పెట్టి యామెతోఁ దనకును వకీలునకు జరిగినసంభాషణవైఖరియు, వకీలుని సమ్మతిపఱచి యుత్తరము వ్రాసిన తెఱంగును, ఆజాబును కృష్ణాజికిచ్చి పంపినసంగతియుఁ జెలిమితో నెఱింగించి కంటికి నిర్భరమైన నిద్రవచ్చుటంజేసి యారేయి నచ్చటనే తన గదికిఁబోక పండుకొనసాగెను.

పదమూడవ ప్రకరణము.

వాయీగ్రామము ముట్టడించి కొల్లగొట్టినయవనులు ముందునకుఁ బోజాలక యీగ్రామసమీపముననే గుడారములు పెక్కులు వేసికొనియున్న సంగతి చదువరు లెఱింగియేయుందురు. అట్టిగుడారములలో నొక్కటి తక్కటి వానికంటె మిక్కిలి నేర్పైన దుప్పట్లతోఁ దయారుచేయఁబడుటవలనఁ జుక్కలలోఁ జందమామమాడ్కి వాసికెక్కియుండెను. అందముచేత నేమి యెత్తుచేత నేమి తనరారుటేకాక తగినవిరివియుఁగల్గి యందుండువానికి నాగుడారంబు పెద్దబిడారంబై యొప్పెను. అందు తివాసులు జంపకానాలు నేల గానరాకుండఁ బఱచఁబడియుండెను. అయ్యది పరదాలచే రెండుగదులుగాఁ జేయఁబడియుండె. వెనుకగది జనానా బీబీలకు విడువఁబడి ముందుగదిమట్టుకు సాహేబుల వాడుకక్రిందనుండెను. ఆముందుగదిలో నారుమూరల కవాచి మంచముండెను. దానికి సరిపడ ఖానుఁడుపరుండి యొకచేతితో హుక్కాపీల్చుచు మఱొకచేతితో సవరమువంటి బిరుసుగడ్డము నులుముచు దగ్గిరనున్న సయ్యదు జంజారుల కప్పుడప్పుడు దమ్ముకొట్టుమని హుక్కాగొట్టము చేతికందిచ్చుచు వారితో నేమో ముచ్చటలాడుచుండెను. అత్తాటి రూపునకేమి గుణములకేమి తండ్రినోటిలోనుండి యూడిపడినట్లుండు ఫజీలు పకీరుతోఁ గూడి యచ్చోటికి వచ్చెను. తోడనే పరుండియున్న ఖాను కూర్చుండి పకీరునకు నొకపీట వేయించి కొడుకును దనమంచముమీదఁ గూర్చుండఁబెట్టుకొని పట్టువడిన ప్రభు దంపతుల నక్కడకు రావింపఁజేసెను. పాపము ప్రభావతి పట్టువడినదని కొండంతపొంగివచ్చిన ఫజీలు తానువలచిన ముద్దుగుమ్మకాక యామె తలిదండ్రులుమాత్రమే పట్టువడుటకు మదిలోఁ గించపడి యొక్కింత తడవు విచారము చెందెను.

అటుతరువాతఁ దండ్రీకొడుకులు పకీరు దంపతుల నిద్దఱను గ్రుచ్చి గ్రుచ్చి యడిగి పెక్కుసంగతులు తెలిసికొనిరి. మఱియుఁ బ్రభావతి విషయ మడుగుటయు దంపతులు కంటఁ దడిపెట్టుకొని యీసుకుమారిజాడ తామె ఱుంగమని యెంతచెప్పినను నమ్మక వారు వారిని బాలాజిపరభునకువోలె బందెలో నుండఁజేసిరి. పకీరు దంపతుల దురవస్థఁజూచి తనకుఁగల్గిన యాపరాని దుఃఖమును బయటఁబుచ్చిన మోసమువచ్చునని లోలోన దిగమ్రింగుచు వారిని దగినంత యాదరముతోఁ జూచుచుంట యుక్తమని ఖానునకు బోధించి వారికి నన్నపానాదులలో నేకొఱంత గలుగకుండఁ గనిపెట్టుచుండెను.

బాలాజియుఁ బత్నీసహితముగా రామోజి పట్టువడుట తెలిసికొని తాఁ బట్టువడుదానికంటెఁ బదిరెట్లువగచి వారితో నదను చిక్కినప్పుడు మాట లాడి ప్రభావతివృత్తాంతము నెఱుంగ నెదురుచూచుచుండెను. స్వజాతీయుఁ డైన జంఝూరరావుతో నప్పుడప్పుడు తనదుస్థితి విన్నవించుకొనుచు మాటల పేర్మి నతనిహృదయము మెత్తబఱచుచుండెను. పకీరు తనవిషయము కరుణ గలవాఁడుగా నున్నవాఁడని యతనిమాటల పోడిమిని గ్రహించి తనవృత్తాంతము జంకువిడిచి పకీరునకు నెఱింగింపుచుండెను. ఇట్లు ముక్తికై పలుతెఱంగులఁ బ్రయత్నించుచుఁ బ్రభావతి విశ్లేషమున నానాటికి దిగనాసచు బోనులోఁ జిక్కిన సింగమువలె శత్రులమధ్యమున దిన మొకయుగమువోలెఁ గడుపుచుండెను.

అట్లు బయలుదేరిన కృష్ణాజి భాస్కరుఁడు ఖానుశిబిరమునకుఁ జేరికొని తాను విచ్చేసినసంగతి యవనసేనాని కెఱింగించెను. ఖానుఁడు నాతని సగౌరవముగాఁ దనగుడారమునకు రావించి పంతోజి పంపినజాబును స్వీకరించి యందలివిషయములు మొదటఁ దనలోఁ దా మెల్లగాఁ జదువుకొనెను. కాని యట నున్నవారందఱు తనకాంతరంగికు లౌటఁజూచి పట్టరానిసంతోషముతో లేఖలోని సంగతులెల్ల వారి కెఱింగించెను. వారును ఖానునకువలె నొక్కింత సంశయింపక యావార్తలు నిజమనినమ్మి కృష్ణాజిని గొన్నిసంగతు లడుగఁజొచ్చిరి. శివాజి కార్యదర్శి వారికి మఱింత నమ్మకముపుట్టునట్లు తగినట్లు సమా

ధానము చెప్పి బీజపూరువారి సామర్థ్యములును శివాజి దుర్బలత్వములు నేర్పుమెయి నిరూపించి యప్జలఖాను నౌదార్యాదిగుణంబులు కలవానిగా వర్ణింపఁ దొడంగెను. ఏ పేరును గృష్ణాజిమాటలకు దాళము వేయుచు హెచ్చరించుటను ఖానుడుఁ దదీయులుఁ బంతోజి యుత్సాహముచొప్పునఁ బ్రతాపగడకుఁ బోవుటకు నిశ్చయించి ప్రభావతిజనకులఁ దక్క దక్కుంగల బాలాజి ముఖ్యులను మరాటవారి కోటలలో దోచుకొన్న ద్రవ్యమునుఁ దమరాజధానికిం గొంపొమ్మని ఘోరపురే బధీలుఖానులకు నియోగించి తాము కృష్ణాజితోఁ గలిసి ప్రయాణము సాగించిరి.

ఏకారణమువలననో కాని యాయున్న నాలుగునాళ్లలోఁ బకీరునకు బాలాజిపైఁ బ్రేముడి చాలఁ గల్గియుండెను. బాలాజిని బీజపూరునకుఁ గొనిపోకుండఁ జేయవలెనని ప్రయత్నింపఁ జూచెను. కాని యది తనకు సాధ్యపడదని పిమ్మట నెఱింగి తాను మక్కాకుఁ బోవుదునని చెప్పి వారివద్ద కొంత సొక్కము చిక్కపట్టుకొని ఖాను ప్రయాణము సాగించిన దినమునే యల్లపకీరు యథేచ్ఛగా మఱియొకమార్గము పట్టిపోయెను.

అట్లు పయనమయిన యప్జలు ఫజీలు ఖానులు శివాజి పట్టువడుననియుఁ బ్రభావతి లభించుననియు నూహించి తమకోరిక లీడేరినపుడు పడవలసిన సంతోషమయ్యెడివుడు నప్పుడే పొందుచు తాము సంధికై పోవుచుంటిమని తమ సైనికులతోఁ జెప్పి యమితోత్సాహముతో దగ్గఱ మజిలీలు చేయుచు దారిపొడుగున శివాజిప్రజలుచేయు నాతిథ్యసత్కారములకుఁ బ్రీతినొందుచుఁ బెండ్లికిఁ దరలిపోవువారివలెఁ దమ గమ్యస్థానమునకుఁ బోవుచుండిరి. వారివెంటవచ్చిన హయవేదండాదిసత్వంబులకుఁ గావలసినంతయాహారసామగ్రి కొన్నిచోట్ల నుచితముగాను గొన్నిచోట్లఁ దక్కువవెలలకు దొరకుట యటుండ నానావిధమృదుఫలరసాయనాదులు చుట్టుపక్కలనున్న కొండవారు కానుకగా వారికి నొసంగుటవలన శివాజి యుద్ధవిముఖుండై యున్నాఁడని యాతండ్రికొడుకులతో బాటెల్లరు నమ్ముచు నొక్కింత సందేహింపక యనేకశైలభూములు గడిచి వారముదినములలోఁ బ్రతాపగడకు ననతిదూరంబున జావలీగ్రామ సమీపమునకు

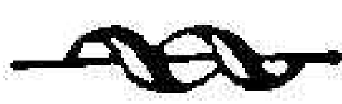
నేతెంచి యచ్చటఁ జతురంగబలాదులతో విడిదిచేసిరి. నవరాత్ర మహోత్సవమునకు సమకూర్చిన వస్తుసామగ్రిలో నెక్కుడుభాగము కర్చుగామి నయ్యెడి యవనులకొఱకు వినియోగింపవలసినదని శివాజీ యాజ్ఞాపించెను. మఱియుఁ దదనుమతి గైకొని మహమ్మదీయుల శిబిరములచుట్టును గోటనుండి సాహుకారులు పెక్కుఱు చిన్నిచిన్ని గుడారములు వేసికొని నానావిధపదార్థములు విక్రయింపఁ జొచ్చిరి. ఇందువలన జావళీగ్రామమెల్ల నొక పెద్దపట్టణమై యొప్పఁ దొడంగెను.

ఖానుఁ డచ్చోటికి వచ్చుటవలన శివాజియు నెవ్వరిచేత నెదిరింపఁబడకుండ సురక్షితముగా జావళిగ్రామముచేరి నందులకు ఖానుఁడును నొకరికంటె నొకరు కడుసమ్మోదించుచుండిరి. ఖానుఁడు జావళీగ్రామమునకు విచ్చేసిన పిదప సంధిసంబంధనములకై యాతనికి శివాజికిఁ బెక్కువాయబారములు జరిగెనుగాని నాటిదినము పంతోజిమాత్రము ప్రతాపగడలోనే ప్రొద్దు పుచ్చుచుండెను. సాయంకాలమైన తరువాత శివాజియనుమతిఁ బడసి కృష్ణాజి వెంటరాగా ఖాను శిబిరమునకుఁ బయనము సాగించెను. ఇట ఖాను తాననుకొన్నచొప్పున సర్వము జరుగుచున్నందులకు సంతోషించి పంతోజి విలంబమునకు నొక్కింత సంభ్రమించి యాతనిరాకకై యెదురుచూచుచుండెను. సాయంకాలమైన కొంతసేపటికిఁ బంతోజి కృష్ణాజి సమేతుండై ఖానువద్దకు వచ్చి యెల్లవారలు వినుచుండ ఖాను నుద్దేశించి యిట్లు పల్కఁదొడంగెను. "ఖానుజీ! మనము వాయిగ్రామములో ననుకొనుదానికంటె నెక్కుడు లాభకరముగా సంధిషరతులు కుదురుననుటకు సందియములేదు. తమరాక శివాజికి సింహస్వప్నమువలె నున్నది. ఈదినమురాత్రి మనసైనికులకెల్ల విందుగానింప రాజు నిర్ణయించుకొన్నాఁడు. రేపుదయమున శివాజితోఁ దమరు కలిసికొని మాటలాడవచ్చును. ప్రభావతిని మీరు స్వయముగావచ్చి యడుగనిదే రాజు విడిచిపెట్టనని యనుచున్నాఁడు. కావున మీరు ప్రతాపగడ దగ్గఱ నేర్పాటుగాఁబడిన సంకేతస్థలమునకుఁబోయినచో నెల్ల సంగతులు పరిష్కరింపఁబడును. పిదపఁ దక్కినసంగతులు శివాజి రాకడచూచి యోజింపవచ్చును. ఇందులకుఁ దమరు సమ్మతింతురేని మీసమ్మతి కొంకణప్రభు

వున కెఱింగించివత్తును". అని వకీలు వాక్రుచ్చినపిదపఁ గొంతతడవు ఖాను తదీయులును మాటలాడుకొని పంతోజిచెప్పినచొప్పున వర్తించుట లెస్స యని నిశ్చయించి తమసమ్మతి దెల్పుటకై యతనిని శివాజివద్దకుఁ బుత్తెంచిరి.

పంతోజి కృష్ణాజులు ప్రతాపగడకుఁబోయి ఖానుని యొప్పుఁదల నెఱింగించిన శివాజి పెల్లుబ్బి తా ననుకొన్నవిధమున నాటిరాత్రి మ్లేచ్ఛ సైనికులకు విందునెపంబున బలువిధంబులైన సారాయీలు మాంసహారములును బానల కొలంది దెప్పించి యిప్పించెను. వారు తమసీమల నెన్నండును జవిచూడని క్రొత్తమాంసములును వింతకల్లులు గొన్ని లభించుటం జేసి శివాజి యౌదార్యమును వేనోళ్ల గొనియాడుచు నమ్మహారాజంపిన మాంసభక్ష్యములను మెక్కి యన్నిబానలకల్లును వంచుకొని మనసుదీఱునట్లు గ్రోలి పదంపడి యిట్లు విహరింపఁజొచ్చిరి. కొందఱు హిందీపారసీపదంబులను మనోహరముగాఁ బాడుచుండిరి. కొందఱు వింతవింత శృంగారపు మాటలతోను బాటలతోను వెఱ్ఱివికారముగా నాడుచుండిరి. మఱికొందఱు నవ్వుచు ద్రుళ్ళుచుఁ బ్రేలుచుండిరి. ఇట్లు తురుష్కులెల్లరు తప్ప ద్రాగినవారి కనుగుణ్యంబైన వికారచేష్టలం గొంత తడవుపుచ్చి పయనంపు బడలికవలనను బదంపడి నిశిరాత్రి యాట వలనను నెచ్చట మెలంగుచున్నవా రచ్చటనే మైమఱచి తెల్లవాఱినపిదప నీరీతిని దీర్ఘనిద్ర జెందుదు రనుదానికి సూచకముగా గాఢనిద్రఁ బోవుచుండిరి.

అప్జలాను ఫజీలును మఱికొందఱు మాత్రము ఱేపు శివాజితోఁ గలిసికోవలసియుండు నని మెలంకువగల్గి మత్తతిపదార్థములు పుచ్చుకోక లఘువుగా భుజించి తమ సైనికులచేష్టల నవలోకింపకయే కూర్కుఁ జెందిరి. కాని ఖానుకుమారుఁడా రేయెల్లఁ బ్రభావతి తనవద్దకు వచ్చినట్లు కౌఁగలించినట్లు ముచ్చట లాడినట్లు కలలు కనుటను గలవరించుచుఁ బలవరించుచు నొకవిధముగా నిద్రించెను. పాపము కాలాసన్న మగుటవలనఁ గాబోలు వారిలో నొకరికైనను మఱునాఁడు జఱుగఁబోవు ఘోరకృత్యము గూర్చి యించుకంతయు ననుమానము పడకుంటయే కాక తలంపునైనఁ దలంపరైరి. ఆహా! విధినిర్ణయ మెంతబలవంత మైనదో ముందు కథవలన జదువరులు గ్రహింతురు కాక.



ఏదునాల్గవ ప్రకరణము.

అటఁ గోటలో శివాజి యానిశిరాత్రివేళఁ దన కచేరిచావిడిలో నొంటరిగాఁ గూర్చుండి మఱుసటి దినచర్యగూర్చి దీర్ఘాలోచనలు చేయుచుండెను. అత్తఱి నాతాజి తానాజి ప్రముఖు లచ్చోటికి విచ్చేసి తమప్రభువుతో నేమేమో మాటలాడ గమకించి యతం డన్యథాయత్తచిత్తుం డౌట నెఱింగి తత్సన్నిధి నొండొకచోటఁ గూర్చుండిరి. వీరిరాక కొంతసేపటికి గుర్తెఱింగి వారితో నిట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను.

శివాజి—తానాజీ సర్వము సిద్ధముచేసితివా?

తానాజి—దేవా! దేవర సెలవిచ్చినతీరున సిద్ధముచేసి వచ్చితిని. పేష్వాయు బాజీరావును మన మారోతిరములును దక్కఁగల యోధులును వారివారిసైన్యముతో నప్రమత్తులై జావలీగ్రామమునకుఁ జుట్టుపక్కలనున్న డొంకలలోఁ గాచికొని యున్నారు. మన మనుకొన్నట్లు మీరు కోటనుండి రైదుఫిరంగులు పేల్చినతోడనే యచ్చటి యవనబలమును జీల్చి చెండాడెదము. మీకు జయంబు నవశ్యంబు గల్పింతుము.

శివాజి—అట్లైన నాతాజీ! నీమాట యేమి చెప్పుము.

నాతాజి—స్వామీ! మీయాజ్ఞ శిరసావహించి దుర్గమునకుఁ బ్రాగ్భాగమున నైదువేలమంది గుఱ్ఱపురౌతు లాయత్తపఱచియున్నాను. బిజాపురి సైనికులు కోటకు సమీపించుతఱి వారి వెనువెంబడివచ్చి హఠాత్తుగా వారిపైఁబడి యొక్కండైనను బ్రాణంబులు దక్కించుకొనకుండఁ జేసెదను. ఇదె చూడుఁడు. అని తనమీసముపైఁ జేవేసి "నాప్రేటుతప్పించుకొనువాఁడు లేఁ డనిపించెదను గాక. మృత్యుముఖంబునఁ బడి తప్పించుకొనువాఁ డెవ్వఁడుండు"? అని మీసములు త్రిప్పుచు శివాజికి ధైర్యోత్సాహము లినుమడింపఁ జేసెను.

శివాజి—సఖులారా! చూచితిరా! బిజాపురి సైనికుల గ్రుడ్డినమ్మకము. వారికిఁ గనుటకుఁ గన్నులును వినుటకు వీనులు లేనట్లు తోఁచెడిని. లేనిచో మనపోక తెలియకుండునే?

తానాజి—మన భవానిమాతమాయ నిట్లు కానోపు.

శివాజి—ఔనౌను నీవు వాక్రుచ్చునట్లు మాతల్లి మొన్న నాతో నట్లే సెలవిచ్చినది. కాకున్న వా రీప్రదేశమునకే రాకపోయి యుండుదురుకదా!

తానాజి—అప్పగారిప్పు డెచ్చటనున్నారు. దీవనలుపొంది మఱి పోవలెనని వచ్చినారము.

శివాజి—అట్లైన నా వెంటరండు మాయమ్మ దేవళములో నున్నట్లు వింటిని.

అని యాయిరువురుని దోడ్కొని యటనుండి తిన్నఁగా గుడికి నడిచెను. ఆగుడిలోనికి వారు పోవునప్పటికి రెండుదీపములు చూపఱ కన్నులు మిఱుమిట్లు గొల్పునట్లుగా మిక్కిలి ప్రకాశించుచుండెను. అందలి విగ్రహము స్వల్పపరిమాణము గలదయ్యును సన్నిధిని వెల్గుచున్న యాజ్యోతులవలన స్ఫుటముగాఁ గనఁబడుచుండెను. ఆదేవతకు నెడమతట్టున జీజీభాయి కన్గవ మూసికొని పెదవులుమాత్రము విదిలించుచుఁ గూర్చుండెను. ఆసమయమున నర్చకుం డొకఁడు మంత్రము లెవ్వియో యుచ్చరించుచు, పుష్పములతోడను నక్షతలతోడను లోకమాతను బూజ చేయుచుండెను.

ఇట్లు వచ్చిన వీరు మువ్వురును భక్తియే మూడురూపములుగా మూర్తీభవించినట్లు గర్భాలయమునకు సమీపమున నొకవైపు చేతులు జోడించుకొని వినమ్రులై యొదిగి నిలఁబడిరి. కాని యవ్వీరమాత నత్తఱిఁ బల్కరించుటకు సాహసింపరైరి. అంతఁ గొంతసేపటికి జీజీభాయి దిగ్గునలేచి తలఁ ద్రిప్పుచుఁ జేతులు విదలించుచు గుడిచుట్టునుఁ దిరుగుచు గొణుగ నారంభించెను. అది చూచి తానాజి యాయమ్మను బట్టుకో జూచెను గాని శివాజి యతనికరంబు పట్టుకొని నివారించి "ఓయీ! మాతకు దేవతావేశము పూనియున్నది. ఇప్పుడు మన మేలుకోరి యేమేమో చెప్ప నున్నది. విను" మని చెవిలో మెల్లగా నూదెను. మొట్టమొదటఁ గొంత దనుక నాదేవతాసన్నిభురాలు వాక్కులు

వ్యక్తపడినవికావు. కాని పిదప నయ్యవి క్రమముగా నీ దిగువవిధమున వినఁబడి భీతి గొల్పఁజేసెను. నాభక్తులు తులజాపురీయు లనేకులు చంపఁబడిరి. వారికి నెవ్వరును సూడిద దీర్పలేదు. పెద్దనాక చిన్ననాక శత్రువులనెల్లరఁ బరిమార్పఁడు. ఎవ్వారు నన్ను త్రికరణశుద్ధిగాఁ బ్రేమించుచున్నారో వారికీనా కోర్కె నెఱవేర్పుదు నని తలంతును'' అని యిట్లు జీజీభాయి యుచ్చరించి పదంపడి మాట లుడిగి యచ్చో గుబాలునఁ జదికిలఁబడెను. వెంటనే పూజారి కొంచెము తీర్థము తీసికొనివచ్చి యాయమ్మమోముపై మెల్లఁగాఁ జల్లెను. అంతట దెల్వివచ్చి యుస్సు రనుచుఁ బెద్దనిట్టూర్పులు నిగుడ్చుచు నాబిడ చాలసేపు దనక యాయాసపడి యనంతరమునఁ జేసైగచేసి నీరు కొంచెము తెమ్మనెను. ఆసైగ దగ్గఱనుండి కనిపెట్టుచున్న శివాజి మంచితీర్థము తెచ్చి యిచ్చుటయు నది ద్రావి కొంచెము తెప్పిఱిల్లి కన్నులు తెఱచి శివాజిఁ గలయంజూచి "కుమారకా నీ విచ్చటనుంటివే? నే నేమైనను మాటలాడితినే? నీ వెప్పుడువచ్చితివో యెఱుంగ నని వేఱె చెప్పనేల? ఎంతసేపిట్లుపడియుంటినో నన్ను నేనే యెఱుంగను. నామెడలు చిరకకొట్టిన ట్లున్నది.'' అని పెద్దనిట్టూర్పు నిగిడ్చి కన్నులు నులుముకొనఁ జొచ్చెను. చిన్ననాటఁగోలె భయ మన్నది యెట్టిదో యెఱుంగనివా రయ్యును దేవతావేశముఁబూనియున్న తతి జీజీభాయినెదుట నిల్వఁజాలక గుడివెలికి జని తానాజి నాతాజివీరు లామెకుఁ దెల్వివచ్చిన పిమ్మట గుడిలోనికి వచ్చి నిల్చిరి. ఇంతలో శివాజి పూజారిసాయమునఁ దల్లిని మెల్లఁగా లేవనెత్తి ప్రక్కనున్న గదిలోనికిఁ గొంపోయి యటనున్న నొక్కమంచముపైఁ బరుండఁబెట్టి "అమ్మా! నీకుఁ గడు నాయాసముగా నున్న ట్లున్నది. ఒక్కింతసేపు విశ్రమింపుము.'' అని తల్లిని హెచ్చరించి తాను మాతృపాదసేవ జేయఁ జొచ్చెను. అటుపిమ్మటఁ గొంతసేపటికి నాయమ్మ లేచి కూర్చుండి కుమారునితో నిట్లు ప్రసంగింపఁ జొచ్చెను.

జీజీభాయి—నాయనా! నాకీ యాయాసము నీచేయు పరిచర్యలవలనఁ బోవునదికాదు. ఇంతదాక నే నేమిపల్కితిని! ఇదిగో నా కెదుటనున్న యా

పొలంబులు వైరిజనరక్తమాంసచ్ఛన్నమై గోచరించుచున్నవి. కావ యుద్ధము జరుగుట సిద్ధాంతము. అందు జయంబు గల్గు ననుటకు సందియము లేదు. అని కుమారుని కేలు బిగియఁబట్టుకొని యతని ముఖము దెసఁ జూచి పొంగిపోవుచు "శత్రుకులవిధ్వంసకా! స్వతంత్రరాజ్యస్థాపనోద్ధారకా! నీవు యుద్ధమునకు సిద్ధముగానున్నావా? సమరాంతంబున జయసూచకమగు సింహనాదంబులు చేయ సమకట్టియున్నావా?

శివాజి—అమ్మా! నీ చెప్పినట్లు చేయుటకు సిద్ధముగా నున్నాడను. మఱియొకలాగువర్తింతునని యనుమానింపకుము. మాసైనికులు నియమిత స్థానంబుల నిల్చియున్నారు. వారు వైరుల నుక్కడంచుట కెదురు చూచుచున్నారు. ఇంక నొక్కండైనను ప్రాణంబులు దక్కించుకొని పోఁజాలఁడు.

జీజీ—అట్లే జరిగింపవలెను. నీ వనునట్టు లొక్కనిగూడ విడువఁగూడదు. ఖానునిసైతము పోనీవలదు.

శివాజి—హాహా! అమ్మా! నీ విట్లానతియ్యవలదు. ఖానుని గాపాడుదునని యింతకుముందు వకీలువద్ద బాసచేసినాను. అట్టి నేను ఖానునిజంపి యాడినమాట తప్పుదునెట్లు? ఇట్లు చేయుటవలన నిహపరంబులకు వెలియైపోనా? కావున ఖానుని విడిచిపెట్టి కావలసినచోఁ దక్కిన తురుష్కసైనికులనెల్ల మర్దించెదను.

జీజీ—చాలుఁజాలుఁ. ఖానుని గాపాడుదు ననుచున్నావు. వాని నెంతమాత్ర ప్రోవవలదు. వానినివిడిచి తక్కినవారి నెల్లర నుక్కడంచినను నీవుచేయ సమకట్టిన జన్నంబు పూర్తికానేరదని తెలిసికొనుము. దాన నేలాభము లేదు. ఒకవేళ వానినిగూల్చి తక్కటివారిని విడిచినచో ఫలముండు నేమోకాని! వానిని విడిచిపెట్టితేని నీకష్టమెల్ల వమ్మగునని నమ్ముము. ఇప్పుడో! వీనివలనఁగదా మనతులజామాతకును దత్పూర్వీయులకు నెగ్గు వాటిల్లినది. ధర్మసూక్ష్మము నీవెఱుంగక నిట్లుమాటలాడుచున్నావు. "శత్రుశేషం న శేషయేత్త" ని యార్యోక్తి వినలేదా! శుక్రనీతి

సాంతముగాఁ జూచియుండవు కాబోలు. కానిచో నీవీవెడగుధర్మం
బులు తీయుదువే? ఎంతమాత్రము ఖానుని విడువవలదు. నాయందు
భక్తివిశ్వాసంబులు మతమునం దభిమానము బూర్తిగా నీకుఁగలవేని
నాచెప్పినచొప్పున వర్తింపుము. దాన నీకు శ్రేయస్సును శాశ్వతకీర్తి
యుఁ బొల్పడును మనకు జయంబు ముమ్మాటికి గల్గునని నాకన్నుల
కుఁ బొడకట్టుచున్నది. నామాటలు పాటించితేని "జే శివాజిమహా
రాజాకు జే" అని నీనామ మాసేతుహిమాచలపర్యంతమునుగల భార
తులముఖంబునఁబడి ఘోషించును. తొల్లి యర్జునుండు భారతసమరాది
నాశాపాతులగు జ్ఞాతులఁజూచి దయదలచి యాజివిముఖుం డైనట్లు
నీ విట్టితరుణమున వెనుదీయుదువే? ఇత్తరి మాతండ్రి ననుకరింతువా
యేమి?

శివాజి—అమ్మా! నన్నిట్లు నిర్బంధింపవలదు. ఖానుని దత్కుటుంబమును
వధింపనని గోపీనాథునకు మాటయిచ్చినాను. ఇప్పుడెట్లు తప్పఁగలను?

జీజీ—భోంస్లేకులతిలకమా! నామాటవినవలసినది. ఖానుచేసిన దౌర్జన్యములఁ
జూచిచూచి యెట్లోర్చితివి? తులజామాతను బడగొట్టి తద్భక్తులఁ జా
వఁగొట్టి గోరుధిరమాంసంబులతో నాదేవళము ముంచియుత్తినట్టి యా
కట్టడిని విడుచుటకు నీమన సెట్లొప్పుచున్నది? ఇంతకు మనపూజారి
ప్రతిన వినలేదా? నీ వెన్ని చెప్పినను వానిఁబ్రోచుట నామతముకాదు.
ఓహో! నీవివేక మేమైపోయినది? జగదంబకును నీప్రజలకును
మిక్కిలి యిష్టమైనయీకార్యము చేయుటకంటె శ్రేయోభివృద్ధిగోరు
నీబోంట్లకు వేఱొండుండునా? చెప్పవలసినదంతయుఁ జెప్పితిని.
ఎట్లు చేయుట నీకుఁ గీర్తికరమో విమర్శించి యట్లు చేయుము?
మీయయ్యచెలికును అన్నమరణమునకుఁ గారకులెవ్వరో యాలోచిం
చుకొనుము. ఇంక నీచిత్తము.

అని మఱొక్కదిక్కునకు మొగంబుద్రిప్పి యూరకుండెను. అంతట
జననిముఖముననుండి వచ్చిన పలుకులెల్ల జగజ్జననిపలుకులే యైయుండవచ్చు

నని నమ్మినవాఁడౌటవలనను జిన్ననాటనుండియుఁ దల్లిమాటల నతిక్రమింపని గుణశాలి యౌటవలన నమ్మహానుభావుం డెట్టకేలకు మెత్తబడిలేచి జనయిత్రికి మ్రొక్కి యిట్లనియె. "అమ్మా! నావితర్కమునకు మన్నింపవలెను. నిన్ను దేవతయేయిట్లుపల్కించినదని యెఱుంగకపోలేదు. కాని యాడినమాట తప్పుట పాడికాదేమోయని యింతదూరము వివాదముపెంచితిని. తల్లీ! నీయాజ్ఞకుబద్ధుఁ డనుగాని వెప్పుడును లేదుకదా! ఇదే నే శపదము చేయుచున్నాను వినుము. ఆతుచ్ఛమ్లేచ్ఛును రేపే నాకరవాలంబునకు నాహారంబుగావించి నీయాజ్ఞ పరిపాలింతును." అని యిటుః తనసమ్మతి దెల్పుడుచేసి గదికి వెలుపలనున్న తానాజి నాతాజిశూరులకడకుఁబోయి వారితో నిట్లనియె. "మనకు జయము సిద్ధాంతము. మాతల్లియునికి మీరు చూచియుంటిరికదా! ఇప్పటికే చాలరాత్రియైనది. ఓయీ తానాజీ! నీవుమాత్రము మాతోరావలసియున్నది కాన నుదయముకాఁగానే యిచ్చోటికిరమ్ము—నాతాజీ! నీవు మాయానతి చొప్పున మెలంకువగల్గి వర్తించునది" అని వారినిబుత్తెంచి తిఱుగ లోనికిఁ బోయి తల్లివేడ్కోలున నారెయి నచ్చటనే భగవన్నామస్మరణ గావించుకొని నిదురింపసాగెను.

అప్పటికప్పుడే చాలరాత్రియౌటయుఁగని పెట్టిజీజీభాయి నిద్రింపక శివాజిని దనతొడమీఁదఁ దలపెట్టుకొని పరుండఁజేసి చిన్నిపిల్లలకుఁబోలె జోఁ గొట్టుచు నతండు మాఁగన్నువేసినపిమ్మట నిట్లు వితర్కింపఁ జొచ్చెను. "హాహా నేనెంతపాపాత్మురాలనో కదా! నాఁడు హిందూరాజ్యస్థాపనము చేయుమని పల్మారు నాభర్తను బలవంతపెట్టుచువచ్చితిని. ఆయన నాప్రార్థనలకుఁ జెవియొగ్గక పోవుటయేకాక యోర్తుఁజేపట్టి నన్ను బునహా నగరిలోనుండఁజేసి నాపెద్దకుమారుఁ దోడ్కొని తంజావూరికిఁబోయెను. అయ్యయో! ఈనడుమ నేకదా నే బ్రతికియుండఁగా నాజ్యేష్ఠపుత్రుఁడు పోయినవార్త యాలింపవలసివచ్చెను. ఆయన నన్నెడఁబాసిననాటనుండియు నీశివాజి నొక్కనినమ్ముకొని యెట్లో ప్రొద్దుపుచ్చుచుంటి. ఔరా! ఎంతమొండికత్తెనో కాని నా డాకుంతి నిజనందనుని బకాసురవధకు నియోగించినట్లు నే నెంత

వారికి దుస్సాధ్యమగు స్వధర్మస్థాపనము చేయుమని యీవరప్రసాదిని ప్రేరేపిం
చుచున్నాను. పృథకు నేవురుతనయులుంటబట్టి యట్లు సాహసించిన సద్వీరమా
తకుఁ జెల్లునేకాని దిక్కుమ్రొక్కులేని నాబోటిదానికి నిట్టిపోక లొప్పునే?
హా! నాపట్టి నిట్టిసాహసోద్యోగములకు నెట్లు పురికొల్పుచున్నానో నాకు
నే నేయెఱుంగకున్నాను గోభూదేవులపైనిగల ప్రేమయే నన్నీరీతిగా మార్చి
వేసియుండనోపు. ఇంతకు దైవఘటన తప్పింప నెవరి శక్యము ?" అని పలు
తెఱంగులవిచారించుచు నద్ధీరతద్దయుఁ బెద్దనిట్టూర్పువిడిచి కేలుఁదమ్మి గండ
స్థలికిఁజేర్చి తూర్పువైపుననున్న గవాక్షమువంక దృష్టినిగుడించి చూచుచున్న
తఱిఁ దనభూతకాలకష్టములన్నియు నొక్కుమ్మడి స్మృతికిరాఁ గొంతసేపు
జతనముతప్పినదానివోలె నిశ్చేష్టితయై గోడకు జేరఁబడెను. ఇంతలో నరుణో
దయమౌటయు వెలుతురు కిటికీక్రంతలనుండి గదిలోనికిఁ బ్రసరింపఁ దిగ్గనలేచి
మూసియున్న కిటికీతలుపులను దెఱచి తెల్లవాఱుటఁజూచి తనుజుని నిద్రాభం
గముచేయ మనసురాక యిట్టట్టు తలపోయుచున్న సమయమున పుత్రుని దక్షిణ
హస్తపద్మము నిజదృక్పథంబునఁ బడుటయు నందలి ధ్వజచ్ఛత్రాది చిహ్నం
బులు పొడఁగాంచి విస్మయమంది తనకింతకుఁ బూర్వము శివాజిఁజూచి యో
గులు చెప్పుమాటలు జ్ఞప్తికిరాఁగడుమోదించుచు నందనుండు దేవాంశసంభూ
తుండనియు నాత్మమనోరథం బీడేర్చుననియుఁ బెల్లుబ్బి నేత్రకమలములనుండి
చల్లనిబాష్పములు జాఱవిడిచెను. అంత నాబాష్పంబులు మేనిపైఁ బడుటవలన
శివాజి యుల్లిక్కిపడిలేచి తల్లిమొగంబువంకఁ జూచి యవి సంతోషాశ్రువులు
గా నెఱింగి యిట్లను. "అమ్మా నీకరుణారసవృష్టిచే రాత్రి నాకుఁగల్గిన మనో
సంతాపంబెల్లయు నాఱినది. నేను ధన్యుండనైతిని" అని పల్కి తాను బరుండు
జాముకాలములో "నొకవింత కలగంటిని" అని తల్లికిఁ దెల్పుడుచేయుడు
నాపై యాతురతతో నాస్వప్నము సాంతంబుగాఁ జెప్పుమనిన శివాజి యిట్లు
చెప్పఁ దొడంగెను. "ఇచ్చటకు మన శ్రీరామదాసుయోగి వచ్చినట్లును నా
మహాత్ముఁడు నన్నునుద్దేశించి ఓ శివాజీ ! నీవు రామచంద్రునియాజ్ఞ నవత
రించిన మహానుభావుండవని యెఱుంగుము. నీవు హిందూరాజ్య స్థాపనచేయు

టకే జనించితి. గో భూదేవతలను దేవాలయములను నాశనముచేయుచున్న తురుష్కులను నీభవానిమహోగ్రాసికి బలియిచ్చి సనాతనవర్ణాశ్రమధర్మములను ధర్మరాజాదులయట్లు పాలించి శాశ్వతకీర్తి వహింపుము. ఇంద్రాదిసకలదేవతలు నిన్నుఁ ద్రికాలంబుల సంరక్షించుచుందురు. నీ కాపదలు ఘటిల్లుకాలమున మాచే నుపదేశింపఁబడిన తారకమంత్రము జపించుచుండుము. దాననెట్టిసంకటములైనను సూర్యోదయమునఁ దిమిర మడంగినట్లు యడంగిపోవును'' రాజకీయాంశములలోఁ బ్రధానమైనవానినెల్ల మీతల్లితోఁ గలసి యాలోచించి యద్దేవతాసన్నిభురాలు నియోగించునట్లు వర్తించుట శ్రేయస్కరము. సామాన్యధర్మములకొఱకు విశేషధర్మములు విసర్జింపకుము. గోవిప్రసాధురక్షణ రాజులగువారికి విధ్యుక్తధర్మ మని నమ్ముము. అని గంభీరముగా వాక్రుచ్చి తాఁ దిరోహితుండయ్యె. ఇది నిజమా కలయా యని కలవరపడుచుండుతఱి నీకగ్గవనీయు నను మేల్కొనఁజేసెను'' అని యావత్స్వప్నమును మాతకు వినిపించెను. ఆవీరమాతయు బట్టరానిసంతోషంబునఁ బరవశురాలై కొంతతడవు భాషింపఁజాలక యెట్టకేలకు క్రమ్మఱ శివాజి నుద్దేశించి యిట్లనియె. "నాయనా! తొల్లి శ్రీకృష్ణభగవానులు దేవకీదేవియందు నవతరించినట్లు నాభాగ్యవశంబున నీవు నాకడుపున జన్మించితివి. ఇంక నేఁ గృతార్థురాలనైతిని. మీనాయనగోత్రంబును మీతండ్రివంశంబును పవిత్రంబులయ్యెడి. నీకుఁ గలలో రామదాసయోగి వచించునదియెల్ల యథార్థమే యైయుండనోవు''. అని క్రమ్మఱ నానందబాష్పంబులు దిగవిడిచి యనంతరము నిరువురును భగవద్ధ్యానంబు గావించి ప్రాతఃకాలక్రియలు జఱుపుటకై యటనుండి వెడలిపోయిరి.

పదునైదవ ప్రకరణము.

భానుమంతుండు ప్రాగ్భాగంబున నావరించియున్న మేఘసముదాయంపుతెరను విచ్చుకొని తననియమితపాత్రమును జలుపుటకుఁగాను నభోరంగస్థలము నలంకరించెను. దేహికి జ్ఞానోదయముకాఁగానే యజ్ఞానమెల్ల నశించునట్లు లత్తేజోరాశిరాక యంతకుఁబూర్వము కాలుక్రమ్ముకొన్న చీకట్లు మటుమాయమై రోదసికి నొక్కవింతప్రకాశము గల్పించెను. అత్తఱి వియత్తలమునుండి నానావిధపక్షులుచేయు కలకలరవంబులును జేరువనున్న పొలములనుండి గోపాలకృషీవలాదులు సల్పుకోలాహలమును విని ఖానుసయ్యదు ఫజీలును లేచి చయ్యాన దంతధావనాదులు కావించి తమకై కోడిగ్రుడ్లతోడను గొఱ్ఱుమాంసముతోడను దయారుచేయబడిన వంటకములు తగుమాత్రము పుచ్చుకొనిరి. అటుపైని వారుసంకేతస్థలమునకుఁబోవుటకుఁగాను త్వరపడుచు నెవరికినచ్చినదుస్తులు వారు తొడుగుకొనఁజొచ్చిరి. అత్తఱి ఖానుచేతికి వానిసేవకుండు కవచము నుక్కుకుళ్లాయిని నందియ్యగా నతండు నవ్వుచు "ఓరీ! ఇవి నాకక్కఱలేదు. నామామూలు మజిలీనుదుస్తులు తెమ్ము" అని విధిప్రేరితుఁడై భృత్యునకు నియోగించెను. ఆమాటలు వినుచున్నఫజీ లచ్చటికివచ్చి తండ్రిని శిరస్త్రాణాదులు ధరించుట మంచిదని యెంతో బలవంతపెట్టెనుగాని కొడుకును వట్టిబేలయని నవ్వి యతనిమాటలు పాటింపక కాలవిధేయుఁడై మజిలీనుదుస్తులనే గ్రహించి యెప్పటియట్ల కరవాలంబుకైకొని హయారూఢుండై బయలవెడలసాగెను. అదిచూచి కవచము బొమిడికము దాల్చి ఫజీలును, తమప్రభువునకువలె మజిలీనుపుట్టములు శాలుపాగాయుఁజుట్టి సయ్యదుబందును జేరియొకయశ్వము నెక్కి ఖానుని వెంబడించిరి. ఇంతలో నటకుఁ గొందఱు శివాజిసేవకులువచ్చి వారికి దారిచూపుచు ముందుండి నడవఁజొచ్చిరి.

ఇట్లు వారుపోవుచున్న సమయమునఁ బ్రయాణపుభేరి మ్రోగింపఁబడిన నదివిని యొకరిద్దఱు సుబేదారులు తమతమసైన్యములఁ దీసికొని తమప్రభువు

వెనక భాగమునుండి నడవఁజొచ్చిరి. ఈసందడినెల్ల గొండలపైని బొంచియున్న మావళేలు కొందఱుకనిపెట్టి యయ్యది తమమిత్రులకుఁ దెలియఁజేసిరి. వెంటనే వేలకొలంది మావళేలుపైకివచ్చి చెట్లసందులనుండి శిబిరములోని మహమ్మదీయులయవస్థ నరయఁజొచ్చిరి. రాత్రికైకొన్న మత్తపదార్థముల మహిమవలన యవనభటులలోఁ బెక్కురు లేవనేలేదు. లేచినవారిలోఁ గొందఱు తమప్రాతఃకాలకృత్యములు దీర్చుకొనుటకు దగ్గఱ వాగులకుఁ జనిరి. కొందఱు మంటలు వేసికొని చలిగాచుకొనుచుండిరి. ఇట్లు యవనులందఱు నేదోవిధముగాఁ బనివడియుండిరి. కాని యొక్కరైనను మఱికగడియకు రాబోవుదుర్దశ యెఱుంగఁజాలకుండిరి.

ఖానుఁడును దదీయులును గోటను దరిచేరునప్పుడు వారికిరుమైలలనో మైలుదారి పొడుగునను శివాజిభటులు బారులుతీర్చినిల్చియుండిరి. వారు సింహద్వారము సమీపింపఁగానే మరాటసైనికు లచ్చోటువాసి సాహేబులు నడచిన దారికడ్డముగాఁ బెద్దపెద్దచెట్టుకొమ్మలు కొన్ని విఱిచి పడవైచి కొండలపైనున్న తమవారితో మెల్లఁగాఁబోయి కలిసికొనిరి. ఖానుఁడు కోటద్వాముకడ్డ దిగి నిర్ణయముప్రకారము తానొక్కనినే వెంటఁ దీసికొనిపోదలంచి కుమారు నుద్దేశించి యిట్లనియె. "ఫజీల్! నేను దిఱుగవచ్చుపర్యంతము నీవిచ్చోటనే భద్రముగా నుండుము." నావుఁడు ఫజీలు మొగము చిన్నపుచ్చుకొని తన్నే వెంటఁ దోడ్కొని పోవలసినదని తండ్రిని బలవంతపెట్టెను. గాని యాతం డందులకు నొప్పుకొనక కొడుకు నోదార్పఁజూచి యిట్లనియె. "కుమారకా! నీవు వయసుచేతఁ జిన్నవాఁడవు. కయ్యమునకుఁ గాలుద్రవ్వు మరాటులతో మాటలాడుటకుగాని మాటలాడుచోట నీవుంటగాని యంతగా మంచిదికాదు. ఇట్లంటివని వేఱొకరీతి నెంచకుము. ప్రభావతిప్రసంగము వచ్చినప్పుడు నీవచ్చటనున్నచో మరాటకేసరితో మాకు మాటలాడుటకే సరిపడదు. ఇంక నామాటలకు మాఱుచెప్పక మమ్ముఁ బోనిమ్ము" అని సయ్యాదు చేయూతఁ బుచ్చుకొని పల్లకీనెక్కి వాఁడు వెంటరాఁ గదలఁజొచ్చెను. జనకునిమీఁద ప్రేమచే ఫజీలు నాల్గడుగులు పల్లకీతోఁ గలసివచ్చి, "హల్లా

మీకు మేలుగూర్చు. కార్యసానుకూలము చేసికొని సురక్షితముగా వేగర మమ్ము గలిసికొందుముగాక" అని తండ్రిని హెచ్చరింప ఖానుఁడు మోమునఁ జిఱునవ్వలంకరింప నిట్లనియె. "పట్టీ! భయము పడకుము. నే మసలక పోయినపని చక్కఁబెట్టుకొని వత్తును. ఇంక నీవాగుము." అని చెప్పి సవారిని ద్వరగాఁ బోనిచ్చి కొంత సేపటికిఁ గమ్యస్థానము చేరుకొనెను.

అప్పటి కదివఱకే వచ్చియున్న గోపీనాథుఁడును కృష్ణాజియు ఖానునకుఁ గేలూతయిచ్చి యతండు పల్లకీనుండి దిగిన వెనుక నేర్పాటుకాఁబడిన చావిడిలోనికిఁ దీసికొనిపోయి యచ్చోటనున్న వాల్కుర్చీపై నతని నధిష్ఠింపఁజేసి శివాజికి ఖానునిరాక వెంటనే యిరువురు మావళీలనుబంపి తెలియఁజేసిరి.

శివాజికి ఖానునిరాక తెలిసినతోడనే కవచ శిరస్త్రాణాదులు ధరించి తల్లివద్దకుఁబోయి మ్రొక్కి యామెచే దీవనలువడసి మాలసూరిసహితుండై కొండపైనుండి మెల్లగా దిగి యటకు వచ్చుచుండెను. అదిచూచి పంతోజి కృష్ణాజు లెదురుగాఁబోయి రాజునకు ఖానువచ్చి కనిపెట్టుకొన్న సంగతి నెఱింగించి యతనితో నాల్గడుగులు కలిసి నడిచిరి. తా మచటనిల్చుటకు వీలుగామి శివాజి సెలవుదీసికొని యథేచ్ఛఁగా నడిచిరి. తానునిర్ణయించినప్రకారము ఖానునివద్ద నొక్కఁడేయుండుటఁజూచి లోన సంతోషించి శివాజి ఖానుసమావేశమునకు భయపడుచున్నట్లు నటించి మందగమనముతోఁ జనుదెంచుచుండెను. ఖానుఁడు మరాటకేసరిచేయునటన నిజముగానమ్మి శివాజిని పట్టి పరికిపందగా నెంచియు రాజులకు చేయుగౌరవము చేయకుంట పాడికాదని పదియడుగులు ముందునకు నడిచి పదంపడి యాయనకు సలాముచేసెను. తనకు రాజు నూఱుసలాముచేసిన వెనుక రెండడుగులు వెనకకు నడిచి యతనితో నిట్లనియె. "రాజాసాహెబ్! మనలోమనకు నఱమఱభ్యంతరంబులు లేనిదానికి సూచకముగా నన్ను గౌఁగలించుకొనుము" అని వెంటనే తా నాలింగనముచేసికొనఁబోయెను. అంత శివాజితల్లికోర్కి చెల్లించుటకు మంచిసందుదొరికినదనియుల్లంబున నుప్పొంగుచు నంతవఱకుఁ జేతులలో నిమిడ్చియున్న పెద్దపులిగోరుతోడను బిచ్చువ బల్లెముతోడను ఖానునిగ్రుచ్చి కౌఁగలించుకొనెను. పాపము శివాజినెట్లైనను వీలైన

యెడల బంధీకృతునిజేసి తీసికొనిపోవలె నని పేరాసతో విచ్చేసినఖానుఁ డట్లు కౌఁగలింపఁబడిన దానికి మెచ్చి యిట్లని మొఱ్ఱవెట్టెను. "ఛీ! దొంగా! కుక్కపనిచేసితివిరా! నమ్మించి యెంతద్రోహముచేసితివిరా" అనుచుఁ దనపట్టాకత్తితో శివాజినెత్తిపై నొక్కపెట్టు వెట్టెను. కానియావ్రేటు తలకట్టుదాల్చిన రాజున కెక్కుడు ఘాతచేయలేకపోయెను. ఇంతలోఁ దనభవానీఖడ్గము నందుకొని శివాజి వాఁడు కరవాలంబునుబట్టినహస్తంబును దెగవ్రేసి తన్ను నొనాడినదానికి బదులుగా నిట్లనియె. ఓరీదురాత్మా! నీవు నూతులజామాతను బాండురంగవిఠలుని బరిభవించి తద్దేవాలయములు నాశనముచేసిన క్రూరాత్ముండవు. మత్ప్రజల నుఱక హింసించిన మహాపాపివి. మాయన్నను ద్రోహముచేసి చంపించిన దురాత్ముండవు. మఱియుఁ బ్రభావతి నెపంబున దండయాత్రకల్పించి నన్నుఁ జెఱఁబట్టఁదలచుకొన్నమాయావివి. ఇట్టి నిన్నెట్లు గిట్టించినను దోషము మోసము లేదని యెఱుంగుము. ఓరీ! బ్రాహ్మణకులహంతకా! నీమూలమున విజాపురివారికిని మాకును దీర్ఘవైరము రగులుకొనెను. నన్ను రాజద్రోహిఁగాఁజాటినట్టి నీయపచారమునకు నిద్దిప్రతిఫలముగా నూహింపుము" అని యీవిధమున దెప్పిపొడుచుచుఁ జిక్కినపని త్వరలో ముగించెను. అక్కడనున్న స్వామిభక్తుఁడు సయ్యదుబందు తనప్రభువుని గాపాడ సమకట్టి శివాజిమీఁదికి దుమికెను. కాని యీనడుమ మాలసూరి సూర వానితో నెక్కటికయ్యమునకుఁ దలపడి నివారించి ఖానుకధాంతరమున శివాజి తనకుఁ దోడ్పడ నాపత్రాణుని గీటడగించెను. ఈసందడి సమీపమునుండి కనిపెట్టుచున్న సవారిబోయీలు ఖానుశిరమును దీసికొనిపోవలెనని ప్రయత్నించిరి కాని యాశాజికంకను మరాటసర్దారుఁ డొకఁ డడ్డపడి వాండ్రఁ జక్కడిచి యామూర్ధమును గైకొని రణవిజయచిహ్నముగాఁ గోటబురుజులపై నిల్పెను. అత్తఱి శివాజితానాజులు "జే కాళి జే తులజామాత" అని గొప్పసింహనాదములఁజేసిరి. అదివిని వెంటనే యొకభటుండు తనశంఖమును బిగ్గరగాబూరించి ధ్వనింపఁజేసెను. అట్లు పూరింపఁబడిన శంఖారావము పర్వతగుహలలోనుండెడి పల్కుటాలమూలమున మఱింత పెద్దదై రెండుమూడుమైళ్ళదవ్వున నుండు నగంబులపుఁదాకి ప్రతిధ్వనుల నిగుడింపఁజేసెను. వెండియు నటు

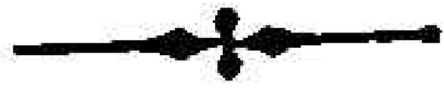
మీఁదటఁ గోటపైనుండి యైదుఫిరంగులు పేల్పఁబడినవి. ఈసన్నలు వినఁబడఁగానే యదివఱకుఁ గోటలోదాగియున్న మావళీహేతకారులు గుంపులు గుంపులుగాఁ బయలుదేఱి ఖాను వెంటవచ్చిన పదైదువందలమందిని జీల్చి చెండాడఁ జొచ్చిరి. అప్పుడు పొదలచాటున దాగియున్న నాతాజి తన యశ్వబలముతో నగ్నికి వాయువు సాయంపడునట్లు తానాజి పదాతులకుఁ దోడై పైకొని పాఱిపోవుచున్న మ్లేచ్ఛులను బోనీక వధించుచు సమరవిహారము సల్పుచుండె. ఇట్లు శివాజిసైనికులు తుపాకులతోడను బాకులతోడను బ్రతిపక్షులఁ బరిమార్చుచుండ నట జావళీగ్రామమున నున్న మారోపంతు లీదేవిధముగా యవనుల దునుమాడుచుండెను. హఠాత్తుగా యుద్ధము తటస్థించుటచేత భయకంపితులై రణాంగణము నిల్వఁజాలక గాత్రిగొన్న సారాయీలను బప్పుకొండ్లను ద్రొక్కుచుఁ బెక్కులు పఠానులును వారితోఁబాటు విడిగుఱ్ఱములును వెన్నిచ్చి చెల్లాచెదరై పరుగిడఁ జొచ్చిరి. బాపురే! మావళీసైనికుల ముంజేతిబలం బేమియోకాని వ్రేటువ్రేటునకు నూటిమందికిఁ దగ్గకుండఁ దెగటార్చుచుండిరి. ఒక్కొక్కబాకుపోటునకుఁ బదిపదేనుగురఁ గ్రుచ్చి పొలియించుచుండిరి. ఈవిధమున మరాటసుభటులు కోటక్రిందిబలము నుగ్గుచేసి జావళీగ్రామమునకుఁ బోయి తమవారికిఁ దోడ్పడి యరిబలంబుల నిరవశేషము గావింపఁదొడంగిరి. అత్తఱి యుద్ధభూమి బహుభయంకరముగాఁ జూపట్టెను. వీరరసంబు వివిధమూర్తులైనగతి నొక్కచోఁ బదుగురుసుభటు లొక్కనితోడను నొక్కఁడు పదుగురితోడను ముగ్గు రేవురితోడను నేవురు ముగ్గురితోడను నిట్లు పెక్కువిధంబుల గుములై దిక్కులు పిక్కటిల్ల సింహనాదము సల్పుచు నట్టహాసంబులు చేయుచు పోరుచుండిరి. మఱియుఁ బ్రతిపక్షులను రోయుచు రణభేరి మ్రోఁతలకు నుత్సహించుచు గర్వమ్ముల నుబ్బుచు ఖడ్గంబుల వ్రేయుచు బల్లెంబుల గ్రుచ్చుచు బాఁకుల సాఁపుచు గదల నదుముచు శూలమ్ములఁ జిమ్ముచు ననేకభంగులఁ బరాక్రమించుచుండిరి. పదంపడి నానావిధాయుధములచేఁ గాల్బంటులనొప్పించు హయారూఢులును, అశ్వంబుల హతమార్చి రౌతులఁ బరిమార్చు పదాతులును, కమలకాళ్ళక్రిందఁబడి కసి

మసంగు సైనికులును తురంగంబుల గిట్టలసందునఁబడి చెడుయోనులును తమనాయకుల హతమైనను వెనుక కంజవేయక ప్రాణములు దాచక యరివీరుల నురుమాడు శూరులునునై సంగ్రామం బతిభీమం బయ్యెను. వెండియు నెడతెగక కురియుచుండిన నారసంబులవలనను జిచ్చుఅపిడుంగులఁ బోలెడి సీసముగండ్ల వలనను గొందఱు మేనులు తెగి వ్రాలుచుండిరి. తలలు బ్రద్దలై కూలుచుండిరి. కాళ్ళుదెగి యొరుగుచుండిరి. అట్టియెడ మత్స్యసత్వాదిమస్తిష్కము కడు రొంపియై యుండ నందుండి నల్దిక్కులకు సెలయేళ్ళవలెఁ గీలాలంబు ప్రవహింపసాగెను. కరచరణంబులను మీనంబులతోడను కపాలంబులను కచ్ఛపములతోడను భుజంబులను తామరనాళంబులతోడను శిరోజంబులను శైవాలంబులతోడను గజతురగకళేబరంబులను పెనుమొసళ్ళతోడ నారణకాసారము సెంపొంది చూపరులకు భీతి గొల్పుచుండెను.

ఈయుద్ధవైఖరినెల్లఁ గోటబురుజులపై నెక్కి కనిపెట్టుచున్న శివాజి తా ననుకొన్న దానికంటె నెక్కుడు జఱిగినందులకు నానందించినను ప్రాణాశ నాజివిముఖులై పాఱుచున్న పఠానుసైనికులఁ గాపాడఁ దలంచి నిజదయాంతరంగికత్వము విశదముగా నంతటితో పోరు నిల్పుచేసెను. కయ్యము ముగియునప్పటికి మధ్యాహ్న మగుటయు నంత శివాజి తానాజి నాతాజిముఖ్యులు వెంటరాఁ దల్లిఁ దోడ్కొని చిన్నఁగాఁ గులదేవతగుడికేగి యట మహాకాళిం బూజలచేతను బలులచేతను సంతుష్టిపఱచి యనంతరమున బంధువులతో విందారగించి నాఁటిదినము సుఖగోష్ఠిఁ దేలి రాత్రిపూఁటఁ దనసఖులతో బాటు గుండెలమీఁదఁ జేవేసికొని హాయిగా నిద్రింపఁజొచ్చెను.

౧౬

పదునాఱవ ప్రకరణము.



సహజౌదార్యసముద్రుండగు శివాజి ఖానువధానంతరమున రెణ్ణాళ్ళు గడిచినపిదపఁ బుట్టలుగుట్టలలోఁ జిక్కి దారి తెలియక మలమలమాడుచున్న పరసైనికులనెల్లర రావించి యభయంబిచ్చి తనవద్దఁ గొల్వుండవలసినదని వారితోఁ జెప్పుటకు బోధించుచుండె. ఆసమయమునఁ జంద్రాతపంబున కీడుచేయందగు తనూవిలాసంబుగల యొక తాపసప్రవరుండు విష్ణునామంబులు పఠించుచు నచ్చటకు విజయము చేసెను. ఊర్ధ్వపుండ్రశోభితలలాటముతోడను, ఆకర్ణాంతలోచన ద్వయముతోడను, తులసీమాలికాలంకృతకంఠముతోడను, ఆలంబితచామరశ్మశ్రువుతోడను విరాజిల్లు నయ్యోగి వీణ మఱచివచ్చిన నారదయోగియో యనఁ జూపట్టుచుండెను. అట్లా యోగికులశేఖరుం డరుదెంచినవెంటనే సంభ్రమముతో గద్దియడిగి యెదురుగాఁ జని 'యోగిశ్రీరామదాసాయ నమో నమః' అని యమ్మహానుభావు చరణములకుఁ బ్రణమిల్లి భక్తివిశ్వాసంబులు తెల్లంబుగా నర్ఘ్యపాద్యాదివిధుల నప్పరమయోగిం దృప్తుఁ జేసి యొకరత్నఖచిత సువర్ణపీఠముఁ దెప్పించి యందాయన నధిష్ఠింపఁజేసి సన్నిధిని భృత్యునివోలెఁ జేతులు జోడించుకొని నిల్వఁబడెను. అంత నాయోగిపుంగవుండు తన ప్రియశిష్యుని గూర్చుండ నియమించుటయు నటుపై నయ్యిరువురు నిట్లుమాటలాడుకొనఁ జొచ్చిరి.

రామదాసు—రాజా! నీవును నీపుత్రమిత్రకళత్రంబును దక్కుంగల నీప్రజలు నాయురారోగ్యభాగ్యసంపన్నులై సుఖులైయున్నారుకదా! నీకుగాని నీరాజ్యమునకుగాని యేవిధమైన తొందరలు సంభవింపలేదు కదా?

శివాజి—స్వామీ! దేవరవారికటాక్షంబున మేమెల్లరము కుశలులమై యున్నాము. సకలజ్ఞులగు తమకుఁ దెలియని దేమున్నది? అయిన నడిగి

నప్పుడు చెప్పకుంటఁ దప్పకావున మాకుఁగల్గిన మహాసంకట మనునది నిన్నటికి నివారణమైన తెఱంగును సంగ్రహముగా నెఱింగించుచున్నాను. సావధానులరై యాలింపుఁడు.

అని విజాపూరుసుల్తానుమంత్రియు దండనాయకుఁడగు నఫ్జుఖాని కుమారుఁడు రామోజిపరభుకూఁతురగు ప్రభావతిపై వలపు నిలిపి వాఁ డాచిలుకలకొల్కిని బలవంతపెట్టుటయు, రామోజి ప్రభావతిని నాచుతలంపున దర్బారుద్యోగము చాలించి కోంకణసీమకుఁ బాఱివచ్చుటయు, నంత ఫజీతెల్లయిన నాయూపవతిని దనకుఁ బెండ్లిచేయింపవలసినదని తండ్రి బలవంతపెట్టుటయు ఖానుఁడుఁ గొడుకు ముద్దుచెల్లింపఁదలఁచి తనపై నేరములుకల్పించి తన్నుఁబట్టికట్టితెత్తునని సుల్తాను నొడంబఱచుటయు, ఆనెపంబున కోంకణము మీఁదికి దండెత్తివచ్చి తుళజాపురి ముఖ్యదుర్గంబుల నాశనము చేయుటయు, తుళజాపురినుండి శత్రువులకుఁ జిక్కకుండఁ దప్పించుకొని ప్రభావతి ప్రతాపగడకుఁ జేరికొనుటయు, ప్రభావతితోఁబాటు తన్నుఁగూడఁ గొంపోవలెనని యూహలుచేసి ఖాను గోపినాథుని రాయబారము పంపుటయు, రాయబారిని స్వాధీనముచేసికొని కోటకు ఖానునిరావించి తల్లియాలోచనచొప్పున వానిని గడఁదేర్చుటయు లోనగుసంగతులెల్ల శివాజి పూసగ్రుచ్చినట్లు మనవిచేసెను.

రామ—శివాజీ! ఈ నీచెప్పువృత్తాంతమంతయు మొన్నటిరాత్రిఁ దెల్లవాఱి జామునఁ గలగంటిని. అంత మేల్కాంచి మీయందలిక్షేమ మరయఁ దలంచి యానాఁడే బయలువెడలి యిచ్చటికి వచ్చినాఁడ నీ కెంతెంతయుపద్రవములు సంభవించినను మనరామచంద్రునికరుణవలన నవి క్రమముగాఁ దొలంగిపోవును. నీవు మాకొఱకై చేపట్టిన యుద్యమము ముమ్మాటికిఁ దుదముట్టును.

శివాజి—స్వామీ! నాకు ముందుగాఁ దెలియఁజేసినచో పల్లకీమోకి దానిని బంపక పోయియుందునే? మాకై తమరింత శ్రమదీసికొని యింతదూరము పాదచారులై వచ్చుటకు నామనసు మిగులఁ గష్టపడుచున్నది.

రామ—సన్యాసులమగు మేము పల్లకీలను నేనుఁగులను నెక్కివచ్చెడివారము కామని యెఱుంగవు కాబోలు?

శివాజీ—ఏమీ! మీరి ట్లపూర్వముగా సెలవిచ్చుచున్నారు? శంకరస్వాముల వారు పల్లకీలనెక్కరో? వారుమాత్రము సన్యాసులు కారో?

రామ—శివాజీ! నీ కీమాత్రము తెలియదా? సన్యాసశబ్దమునకు నర్థము తెలియక కాబోలి ట్లనుచున్నావు. కేవలము లోకవ్యవహారముపై విరక్తి పుట్టికదా! మాబోంట్లు సన్యసించుట. అట్టివా రిట్టి క్షుత్రచిహ్నములగు వాహనాదు లెక్కుట కెల్లు శాస్త్రి మంగీకరించును. అయినను పీఠస్థు లగువారుమాత్రము నీ నియమము పాటింపకుండ నాశ్రితుల వేఁకోలున రాజలాంఛనములకు నొడంబడుచున్నారు. ఇంతమాత్రము చేత నిది శాస్త్రీయ మని యంగీకరింపఁజాలము. దీని కేమిగాని మా కీదినమున నొకయుపన్యాసము చెప్ప నుద్దేశ మున్నది. కాన నేటి సాయంకాల మెల్లవారిని రావింపవలెను.

శివాజీ—చిత్తము. దేవరవా రానతిచ్చొప్పున భోజనానంతరమున సమకూర్చెదను. ఇప్పుడు కొంతప్రొ ద్దెక్కినది. దేవరవారికిఁ బాలుఫలము లిటకుఁ దెప్పింపు మని యాజ్ఞయిచ్చెదను దెప్పించెదను.

రామ—నల్గురుఁ జూచుచుండఁగా భుజించుట యనారోగ్య మని చెప్పు ఋషులవాక్యములు వినలేదా? కొందఱు వెడగులు శాస్త్రీయమైన యీనియమమును బాటింపక తేజోహానియు బుద్ధి నాశనముగల్గి పాడగుచున్నారు. అట్టివా రిమాబోంట్లవిషయము చెప్పవలెనా? అది కాక రామచంద్రారాధన గావింపక జలముసైతము పరిగ్రహింపము.

అని యతఁడు దిగ్గునలేచిన నావెంటనే శివాజియు నక్కడివారును లేచిరి. అంత శివాజి వారి కందఱకు సెలవు దయచేసి వారు పోయినపిమ్మటఁ దాను స్వయముగా గురుసేవచేయుచు నచ్చటనే నిల్వసాగెను. ఆ యోగిపుంగవుండు పూజాపునస్కారములు కావించుకొని నియమితాహారము కైకొన్న పిదపఁ దన కాజడదారి దయచేసియిచ్చిన ప్రసాదంబు పరిగ్రహించి తదనుజ్ఞ

తీర్చికొని భోజనార్థము నిజమందిరమున కరిగెను. తదనంతరమున వారుక ప్రకారము శయనింపక తిన్నగా దేశికునివద్దకుబోయి యాయనతో రాజకార్యంబు లనేకంబు లాలోచించుచు నమ్మధ్యాహ్న మెల్లఁ గడపెను. ఇంతలో సాయంకాల మగుటయు నిరీక్షించి శివాజి రామదాసుఁ దీసికొని నవరాత్రోత్సవమునఁ గథలు జరిగిన యాస్థలమునకు నడిచెను. వీరరాకకుఁ బూర్వమే ప్రతాపగడలోనున్న పురుషు లాబాలగోపాలము శివాజియుత్తరువుప్రకారము విచ్చేసియుండిరి. ఆస్థలమునకు శివాజి రామదాసులు సమీపించుతఱిఁ గృష్ణాజిప్రముఖులు దవ్వుదవ్వున వచ్చి సగౌరవముగా వారిని దోడ్కొనిపోయి యుచితాసనంబుల నధిష్ఠింపఁజేసిరి. అంత శివాజి లేచి స్వామివారిగుణంబులు కొంత వర్ణించి యమ్మహోదారుఁ డుపకారబుద్ధితోఁ జెప్పఁబోవు నుపన్యాసమును సద్దుచేయక యాలింపవలసిన దని సభవారి కానతిచ్చి తాను స్వస్థానము నలంకరించెను. అటుతరువాత రామదాసు నిల్చుండి కొన్ని భగవత్ప్రార్థనాశ్లోకములు కర్ణరసాయనంబుగాఁ బఠించి యందఱును వినఁబడునట్లు కంఠమెత్తి గంభీరముగా నీ దిగువరీతి నుపన్యసింపఁ దొడంగెను.

“ఓ భారతులారా! మీ మేలుగోరి యుపన్యాసముఖమునఁ గొంత హితోపదేశము చేయ వచ్చితిమి. మామాటలు పాటించిన మీకును మీమూలంబున భరతఖండమునకు శ్రేయోభివృద్ధి గల్గును. ఇప్పుడు మా చెప్పఁబోవు దానితో మీ కెఱుంగనివిషయము లుండవని చెప్పఁ జాలను కాని యయ్యవి పాటించి వర్తించిన విశేషకీర్తికర మని ముమ్మాటికిఁ జెప్పఁగలము. మామాటలు వ్యాసాదిఋషిప్రోక్తములు కాని కల్పితములు కావని మీరు నిదానించి విచారించినఁ దెలిసికోఁగలరు. ఓ మహారాష్ట్రులారా! అన్ని జన్మములలో నుత్తమమైన పూరుషజన్మ మెత్తుట దుర్లభము. అట్టితను వెత్తిన మనకు సాధింపవలసిన పురుషార్థములు ధర్మార్థకామమోక్షము లని యెఱుంగునది. ఈనాల్గింటిలో మొదటి మూడును కేవల లౌకికులగు మీబోఁటి గృహస్థులు సాధింపవలసినవి. మిగిలిన పురుషార్థము శ్రీశుకాదు లట్టి మహావిరక్తులగుపారలౌకికులకు సాధ్యమగునుగాని తదితరులకు దుష్కరంబు. కావునఁ

ప్రస్తుతము మిమ్ము నందఱ నాచతుర్థపురుషార్థము సాధింపు మని బోధింపను. ఏలన! కొందఱు తగినంత యనుభవజ్ఞానములేనిదే సన్యసించి వెడగు లగుదురు. కొందఱు భార్యమీఁద నలిగియో సంసారము భరింపఁజాలకనో మఱియేయ నర్థము పైఁబడుటనోకాని కాషాయవస్త్రములు ధరించి లోకమును వంచింతురు. ఇట్టివారెల్లరు నిహపరభ్రష్టులై నశింతు రనుటకు సందియములేదు. పరదార పరవిత్తంబులు హరింపక గృహస్థాశ్రమమునందుండియే తగినగురువుని జేపట్టి ముక్తిని సాధింపవచ్చును. దేహబలబుద్ధిబలములు సన్నగిల్లుచున్న యీ కలికాలములోఁ జరమాశ్రమము స్వీకరించుట బొత్తిగా ననర్థదాయక మని యెఱుంగుఁడు. ఇట్లనుటవలనఁ గర్మసన్యాసముకంటె మనస్సన్యాసమును, తురీయాశ్రమముకంటె గృహస్థాశ్రమము శ్రేయస్కరంబగుట యెఱింగి వర్తించునది.

బిడ్డలారా! ఇంక సాధనవిధానం బెఱింగించెద వినుండు. ప్రాణులకు బొందెతోఁ బోయినవి రెండు, పుణ్యపాపములు; భువిలో నిల్చునవి రెండు కీర్త్యపకీర్తులు కదా?

పుణ్యకీర్తు లార్జింప నిచ్ఛగించువారు మనుమార్గమునఁ బోవలెను. అట్టివారినే మానవులని చెప్పనొప్పును. మనుమార్గవిముఖులగువారు వారికిఁ దెలియకయే పాపము మూటగట్టుకొని యపకీర్తి ధాత్రి నిల్పుకొందురు. వీరినే రాక్షసులని పెద్దలెన్నుదురు. మనుమార్గమునఁ బోవుటనగా స్వయంభు వగు మనువు చెప్పుధర్మంబుల ననుసరించుట యగును. ఈసనాతనధర్మములనే శ్రీకృష్ణభగవానులు గీతలలో జొన్పి లోకమునకు శాశ్వతోపకారము చేసెను. అట్టిధర్మములే మీకొఱకు సంగ్రహముగాఁ జెప్పెదము వినుండు.

సదసద్వివేకులారా! మానవునకు దేహాభిమాన మున్నంతదాక స్వమతముపైనను స్వజాతిపైనను స్వదేశముపైనను నభిమానముండవలెను. ఇట్టియభిమానము లేనివాఁడు బ్రతికియుండియు లేనివాఁడగును. (అనఁగా జీవచ్ఛవ మగుననుట.) ఇట్లనుటవలనఁ బరమత పరజాతి పరదేశంబులపై ద్వేషము పూనవలసినదని మాయభిప్రాయముకాదు. కాని మనయభివృద్ధికి ముఖ్యముగా

నైకమత్య మావశ్యకము. అయ్యది మనలో లేకుంటవలననే మొదటఁ బఠాను లీదేశము నాక్రమింపఁగల్గిరి. ఇప్పుడు మొగలాయీలుకూడ నిదేరీతి నాక్రమింపఁ జూచుచున్నారు. పఠానులదౌర్జన్యమువలననే దేశము ముప్పాతికవంతు నాశనమైనది. ఇంక మిగిలిన పాతికపాలును రేపో నేఁడో కాలూన సమకట్టుచున్న మొగలులవలనఁ బూర్తి యగునేమోయని భయముపడుచున్నాము.

ఓ దేశభక్తులారా! ఇప్పుడు మీరు విజాపురిగోల్కొండవారితో మైత్రిఁ జేసికోలేకపోయినను మొగలులు దక్కనుపై దాడివెడలినప్పుడైనను పాతపగలు దిగమ్రింగి దక్కనుయోధులెల్ల నొక్కమొగంబై పోవలెను. కావున బీజాపూరువారితోఁ గాలుద్రవ్వి కయ్యము పెంచుకొనకుఁడు. దాన నుభయులకు నష్టము తటస్థించును. ఇప్పుడు మీ కొక్కవిజాపురిబలముతోఁ బోరవలసివచ్చినదికాని రేపు దీనికి మూఁడింతల మొగలుబలముతో డీకొనవలసి వచ్చునేమోయని నాకుఁ బొడఁగట్టుచున్నది. ఇదెఱింగి మీజాగ్రత్తలో మీరుండవలసినది సుడీ!

ఓ మరాటశూరులారా! మనజాతిమతదేశములపై నభిమానము గల్గి యుండవలసినదని యిదివఱకే చెప్పియుంటిని. "సంఘేశక్తిః కలౌయుగే" అను న్యాయోక్తిమహత్త్వము మనకుఁ దెలిసియే యున్నదికదా? ఇట్టియైకమత్యము మనపూర్వులు విడనాడుటవలననే మన కిట్టియవస్థ చేకూరెను. కావున నింకనైనను మనమందఱము కలసి మెలసి మెలంగుట యత్యావశ్యకము. ఇదియే భారతులకుఁ బరమధర్మంబని యెఱుంగుఁడు. దీనికైనా నక్షాంములు చెప్పినట్లు జాతిమతములు త్యజింప నక్కఱలేదు. కాని జాతికంటె గుణము ప్రధానమని తెలిసికొని మన యనుచోట నభిమానము గుణమున్నచోట గౌరవము గల్గి చరింపవలెను. ఎక్కుడుజాతులవారు తక్కువవారి నెన్నఁడును తృణీకరింపరాదు. దేశవిషయమై పనిచేయునప్పుడు 'దేవుఁడు పెండ్లి కందఱు పెద్దలే' యనునట్లు సమస్తజాతులవారు నొక్కమొగంబై నడుచుట లాభముకాని యెక్కుడుజాతులవారు నిక్కి తక్కువవారిని చేపట్టకపోయిన వారికిని గొన్నాళ్ళకుఁ దక్కువవర్ణములవారిగతి పట్టుననుటకు మనకు మనమే నిదర్శనము.

ఓ మనుమార్గవిధేయులారా! ఐకమత్యమునకుం దోడు సాహసము స్వార్థపరిత్యాగము స్వబలవిశ్వాసము దేశాభివృద్ధి గోరువారికిం గావలసియున్నవి. ఇవియన్నియు నొక్కనికడ్డ సాధారణముగా నుండవు. కాని మనయదృష్టవశంబున మనలో నొకరివద్దనున్నవి. అతం డెవ్వండో యెఱుంగుదురా! యతండు మనశివాజియే సుఁడీ!" అని రాజువంక వ్రేలుచూపి యిట్లనియె.

"పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతామ్,
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే".

అను గీతావాక్యార్థముచూడ నీకోంకణప్రభువునందు సార్థకమగుచున్నది. అనుటయు నాపలుకుల కలరి సభ్యు లెల్లరు "జై శివాజిమహారాజుకు జై" అని యొక్కపెట్టున వాక్కొనుచుం జప్పట్లు చఱచిరి. ఆ సందడి యడఁగినపిదప నయ్యోగి

మ. వనితావాంఛనొ ద్రవ్యకాంక్షనొ సదా వర్తించి లోభాత్ములై
చను సామాన్యులజన్మ మొక్కఘనమా? చర్చింప లోకంబునై
నను దేశంబునకైన సంఘమునకైనన్ మేలు కావించు నా
జనుఁడే పుణ్యుఁడు గీర్తిగణ్యుఁడు జగచ్చైతన్యుఁడున్ ధన్యుఁడున్."

అను నీపద్యమును సరసంబుగాఁ జదివి తనయుపన్యాసము తిఱుగ నిట్లు ప్రారంభింపఁ దొడంగెను. ఈదేశభక్తతిలక మే సుఁడీ. మహామ్మదీయదౌర్జన్యమునకుఁ జెలియలికట్టై నిల్చియున్నాడు. మీరెల్లరుఁ ద్రికరణశుద్ధిగా నీయనకు సాయముచేయఁ గడంగితిరేని బీజపూరువారి మైత్రి యలవడకపోయినను మీకు భయంబు లేదు. భరతఖండములోని హిందువులందఱు నేకమైనచో విజాపురివా రెంత వారితలమీఁదివా రగు మొగలులుకూడ వశ్యులు కాకపోరు. ఇప్పుడు నిష్కారణముగా శివాజి యుద్యమము గ్రహింపఁజాలక యితనిని రాజద్రోహి యని సుల్తానునకుం దన్మంత్రులు బోధించినారు. కాని మీరాజునకు విజాపురివారిపైఁ దిరుగఁబాటు చేయవలెనను నుద్దేశ మిప్పటికిని లేదని నే నెఱుంగుదును. సుల్తానునకు బాసటయై మొగలులను దక్కనునకు రానీకుంటకే యీపరాక్రమనిధి ప్రయత్నించుచున్నది.

ఐనను విజాపురివారు దురూహపడుచున్నారు. ఇట్లు శివాజీని రాజద్రోహి యని చెప్పి యితని నెన్నటికి విశ్వసింపలేని యితండును వారి కెట్లు సహకారి యై మెలంగు? శివాజివంటిఘనులతో విరోధించి వారి నెడఁబెట్టి పేరూరు లేకుండ నెన్ని రాజ్యములు గంగలోఁ గలియలేదు? పాప మెంతటివివేకుల కైనను గాలవైపరీత్యమువలనను నేత్రములు సమముగాఁ గనఁబడవు. దీనికింతకు నేమి! మీరు నాచెప్పినట్లు జాతినీతులు విడనాడక యైకమత్యాదులు కల్గి మీరాజునకుఁ జేదోడు వాఁదోడులై యియ్యవతారపురుషుండు చేపట్టినట్టిఘనోద్యమము నెగ్గించి చిరకీర్తి వహింతురుగాత. గోబ్రాహ్మణ సాధురక్షాధురంధరుఁడగు మీరాజును లోకముపాటిరాజుగా నెంచకుఁడు. దీనిరహస్యము నింతమందిలోఁ జెప్పుటకు వీలులేదు. మీలో వక్తలగువారు దేశాటనము చేసి నాచెప్పుధర్మముల నాచండాలపర్యంతము బోధించి మమ్ము కృతార్థుల జేయుదురుగాక. గోబ్రాహ్మణులయెడల గురువులయెడను మీరా జెట్టి గౌరవప్రపత్తులుగల్గి ప్రవర్తింపుచున్నాఁడో యట్లే మీరును మీరాజునందు నడుచుకొందురుగాక." అని రామదాసు కూర్చుండినపిదపఁ గృష్ణాజీ లేచి సమయోచితముగాఁ గొంతసేపు ప్రస్తావించి పదంపడి తమకై యంతశ్రమదీసి కొనివచ్చి హితబోధచేసినందులకు నాయోగిశిఖామణిని భూషించి యానాటి సభను ముగించెను.

అటుపిమ్మట శివాజి చిక్కిన మహమ్మదీయజనానాస్త్రీల నొక్కింతయు నగౌరవింపక తగినవారి వెంటనిచ్చి విజాపురికి నంపెను. మఱియు హతశేషులలోఁ దనవద్ద నిల్తుమన్న వారి నట్లుండఁజేసి తక్కుఁగలవారిని వారిదేశములకుఁ బోనిచ్చెను. ఇట్లు పోనిచ్చినవారిలో జంఝూరరావు ఘాటగేమరాట వీరుఁ డుండెను. అతండు తనతండ్రి పాడిస్నేహితుని సుతుఁ డగుటఁ జూచి వానిని తనయొద్ద నుండవలసిన దని మిక్కిలి బోధచేసెను కాని యామ్లేచ్ఛభక్తుఁడు తా నచట నిల్చుట రాజద్రోహమనియో లేక విజాపురిలోనున్న బాంధవుల విశ్లేషమునకు నోర్వఁజాలకయో లేక తనసఖుని వియోగమునకు నాగఁజాలకయో యట్టి శివాజీబోధలు పాటింపనివాఁడాయెను. ధర్మ

రాజు శల్యునివద్ద ధనము తీసికొన్నట్లు జంఝూరరావు కారాగృహాధిపత్యము గల్గియుంట తెలిసికొని శివాజి బాలాజివిషయమున గరుణగల్గి యుండవలసినదని వానిచే వాగ్దానము చేయించుకొని వాని యథేచ్ఛగా బో నిచ్చెను. సమరములో శౌర్యప్రతాపములుచూపిన నాతాజిప్రముఖయోధులకును గాయములు తగిలి జీవించిన వీరభటులకు గొప్ప యుత్సవముచేసి నిజౌదార్యము తెల్లంబుగా బంగారుమురుగులును గొలుసులును నాణెములును పల్లకీలును శాలువులును మఱియు ననేకపదార్థము వారివారికిఁ దగినట్లు కొంకణప్రభువు బహుమతిచేసెను. మఱియుఁ బంతోజికిఁ దా నన్నరీతిగా హివరే గ్రామము జాగీరిచ్చి తన సచివునిగా జేసికొని విశేషముగా గౌరవించెను. ఫజీలుని దత్కుటుంబమును ఖండాజీకాకడే లంచము తిని దొంగదారిని దీసికొనిపోయి విజాపురికిఁ జేరనసంగతి దెలిసికొని తనసర్దారుని చూడక వాని నేనుఁగుకాలు క్రిందఁ బెట్టి మట్టించెను.

రామదాసుయోగి శివాజి వేఁడికోలునఁ గొన్నాళ్ళచ్చట నిల్చి భాగవతరామాయణాదులలో నిమిడియున్న సనాతనధర్మంబులు ప్రియశిష్యునకు నెఱుంగఁజేసి పిమ్మట శివునిసమ్మతివడసి యథేచ్ఛగాఁ బోయెను. ప్రభావతి తల్లిదండ్రులతో గలిసికొన్నందునకు నొక్కింత సంతసించియుఁ బ్రియుండు విదేశమునఁ బడియుంటవలన నెప్పటియట్ల చింతించుచు దుర్భరవిరహతాపంబునఁ దపించుచుఁ దనమనోవ్యసనము జనకులకును రాజునకునుఁ గ్రమముగాఁ దెలియఁజేసెను.

పదునేడవ ప్రకరణము.

మనకథ జరుగుకాలమునాఁటికిఁ గర్ణాటకరాజ్య మస్తమించుటయుఁ దద్రాజ్యలక్ష్మి విజాపురి గోల్కొండసుల్తానుల పాలౌటయుఁ దటస్థించుట వలనఁ గ్రమక్రమముగా సుల్తానుల రాజ్యంబులు ప్రబలి యించుమించుగా దక్షిణహిందూస్థానమంతయు వ్యాపించియుండెను. ఆరాజ్యంబులలో నొక్కొక్కటియే యెంచిచూడ బలైశ్వర్యములందు మొగలుల ఢిల్లీరాజ్యముతోఁ దులతూఁగుచున్న దనుట యతిశయోక్తి కాదు. ఆరెంటిలో బీజపూరురాజ్యము దక్కను పశ్చిమభాగస్థమై యుంటవలన నాఁడే యైరోపాఖండవర్తక వ్యాపారములకు నిమ్ముగా నుండెను. దానంజేసి బిజాపురిరాజ్యము బహువిధ సంపదల కాకరమై బలసంపత్తిని గాకున్నను ధనసంపత్తిని నాఢిల్లీరాజ్యమును నైతము దిరస్కరించుచుండెను. అట్టి రాష్ట్రమునకు రాజధానియై పంచయోజనవిస్తీర్ణమై యింపొందు పట్టణరాజం బగు విజాపురివైభవంబు వర్ణింప నెవరికి సాధ్య మగు? అప్పటికే పాడుచున్న ఢిల్లీనగరము శతాబ్దము క్రిందట శిథిలమైన విజయనగరము విడిచి వైశాల్యమం దింతటి గొప్పపట్టణ మాకాలములో వేఱొకటియున్నట్లు తోఁపదు. అట్టి పట్టణతిలకంబు చుట్టును నెత్తైన శిలాప్రాకారములు గల్గి శత్రుదుర్భేద్యమై యుంటవలన నయ్యది తద్రాజ్యలక్ష్మి కాటపట్టై భాసిల్లుచుండెను. అందలివీథులు వంకరటొంకరలులేక తూర్పుపడమరలకు నుత్తరదక్షిణములకును వ్యాపించి చతురంగపాళి ననుకరించుచుండెను.

అం దేవీథిని జూచినను వేలకొలంది ఖరీదుచేయు సౌధభవనంబులతోను లక్షలకొలంది విలువచేయు పెద్దమసీదుగోపురములతోడను గూడి యందలివీథులు చూపఱకుఁ గనుపండువచేయుచుండెను. పురవాసులు మూఁడువంతులు మహమ్మదీయులును రెండువంతులు హిందువులును నైయుండిరి. వీరెల్లరు మంచి

స్థితిపరులుగానున్నారనుటకుఁ దదీయనివేశనంబులే మనకు సాక్షి. ఇంతటిధనధా
న్యాదివిభూతులు పురీయుల కెట్లు లభించెనోయని చదువరులమదికి సంశయ
ము గల్గవచ్చును. తలుచు న్యాయార్జనవలన నెట్టివారికిని ధనము గూడఁబెట్టు
ట దుర్లభంబగు. అట్టిచో వీరెట్లు ధనాఢ్యులైరో తెల్పవలసియుండు. అనాదరై
తులయు నమాయకులయు ద్రవ్యంబు చెలిమిని బలిమిని గ్రహించు నేర్పు అందలి
యుద్యోగస్థులకును, పరదేశీయుల బెదిరించి బలవంతమున వారివద్దఁ బైకము రాబ
ట్టుకొను నేర్పు రక్షకభటులకును, కూటసాక్ష్యంబులు చెప్పియుఁ దప్పుపత్రంబు
లు పుట్టించు నేర్పు సుల్తానాశ్రితులకును, తప్పుతూకంబులు తూచియు నవధా
న్యాదులందు దుమ్ముధూలికల్పి రూకల కర్ఘలు లాభములాగు నేర్పు వర్తకులకు
ను, వెండిబంగారులలో రాగి యిత్తడి చేర్చి యార్జించు నేర్పు కంసాలులకును
గల్గియుంటయేయని తెలిసికొండు. ఇంతకుఁ గలియుగమున లక్ష్మి నీచుల నాశ్ర
యించునను పౌరాణికోక్తి యియ్యెడల సార్థకపడుచున్న దనుటకు నింత
యు సంశయములేదు. ఇది యటుండ సామంతులగు మహమ్మదీయులకుఁ
గంటికిఁ గాన వచ్చిన పరసుందరులనెల్ల బల్మిని జేపట్టి విషయభోగంబులఁ
దేలుచుంట యొకసంప్రదాయకమై యుండెను. ఇట్టి దుర్నయములకెల్లఁ
బుట్టి నిల్లగు నారాజధానినేలు నేదులుశాహి యనువాడు తప్పించుకొని
పారివచ్చిన సైనికులవలన ఖానుఁడు సైన్యసమేతముగా బ్రుగ్గఁబడు వృ
త్తాంతమువిని కోపఘూర్ణమానసుండై తత్ప్రతిక్రియఁ జేయ సమకట్టి యొక
నాఁడు మంత్రిసామంతులఁ బిల్పించి వారితో నాలోచనలు సల్పుచుండెను.
ఆసమయమున ఫజీలు జంఝూనరావుతోఁ జనుదెంచి యొక్కింత సేపువఱకు
సుల్తానుతో మాటలాడఁజాలక మొగమువంచి దుఃఖించుచుండెను. పదంపడి
యచ్చటివారిచే ననునయింపఁబడినపిదపఁ గన్నులనుండి వాలుచున్న గ్రా
బును దుడుచుకొనుచు, పంతోజిసల్పిన ద్రోహమును శివాజిచేసిన మోసము
ఖానుతోపాటించుమించుగా నెల్లసైనికులు రణనిహతులౌటయు, ఖండోజి
కాకరే యను శివాజిసర్దారునకు లంచమిచ్చి తాను దప్పించుకొన్న సంగతి
యు, సఖుఁడగు జంఝూనరావు మున్నగువారి విడుదలయు సాంగ వివరించుచు
నిలఁబడు పాటనఁ దటాలున నేలపైఁ గూలఁబడి మూర్ఛఁబోయెను. తోడనే

జంఝూరరావు జలములు తెచ్చి వాని మొగముపైఁ జల్లుటయు వాఁడును దెల్వి తెచ్చుకొని యట నొకబల్లపైఁ గూర్చుండెను. ఫజీలునకుఁ బూర్తిగా దెల్వి వచ్చినపిమ్మట నచ్చటివా రిట్లు ప్రసంగింపఁజొచ్చిరి.

సుల్తాను—సిద్దీజోహార్! ఫజీలుచెప్పిన సమాచారమెల్ల నీవు వింటివికదా? బీజపూరురాష్ట్రనాశకుఁడగు శివాజి నెట్లు సాధింపవచ్చునో మాకెఱుంగరాకున్నది. ఫత్తేఖాను తాళగోసల దుర్గములు ముట్టడించియు ఖాను మడిసినపిదపఁ బలాయితుండైనట్లు తెలియవచ్చినది. ఆమరాటధూర్తుఁడు చుట్టుపక్కలనున్న కోటలనెల్ల నయమున భయమున వశపఱచుకొనుచు నానాఁటికి బలవంతుండగుచున్నాఁడు. వాని నిప్పటి నుపేక్షించినచోఁ గ్రమముగా మదీయరాష్ట్రముకూడ నాక్రమించుననుటకు సంశయములేదు. ఇందులకుఁ బ్రతిక్రియ మనమేమి చేయవలెనో నీవు చెప్పవలసినది.

సిద్ది—సుల్తానజీ! ప్రస్తుతము మనకు మొగలాయీలబాధలేదు. ఔరంగజేబు తన యన్నదమ్ములతో సింహాసనమునకై పోట్లాడుచున్నాఁడు. ఈ తరుణమున శివాజిని లోఁబరుచుకొందుమేని పిదప గోల్కొండనవాబులతోఁ గలసి మొగలులను నర్మదానది దాటకుండ నదుమవచ్చును. వీలైనచో నుత్తరహిందూస్థానమునఁగల మనపఠానుజాతివారి నండఁగూడఁ దీసికొని తొల్లింటివలె ఢిల్లిలో మనప్రభుత్వము స్థాపింతము. శివాజిప్రయత్నములు మొగలులుమీఁదికే యని తన్మిత్రులు కొందఱు నాతోఁ జెప్పినారు. కాని యింతమాత్రముచేతనే శివాజిని నమ్మఁజాలను. అతనికి గోబ్రాహ్మణులన్న మిక్కిలి ప్రీతి. తద్రక్షణకై వీలైనచో ప్రత్యేకహిందూరాజ్యస్థాపనచేయ నుద్యోగించును. కావున నెట్లుఁ జూచినను మనకు నాతనికిఁ బొత్తు గలియుట దుర్లభము. మొగలాయీలు దక్షిణమునకు దాడివెడలకమున్నె శివాజి నణఁచకున్నచో నతండును వారితోఁజేరి మనపైఁ గత్తికట్టక మానఁడు. ప్రస్తుతము రుస్తుంజమానునకుఁ దగినంత సైన్యమిచ్చి కొల్హాపూరుజిల్లా రక్షించుటకుఁ బంపవలెను.

ఫత్తేఖానునకు నొక్కుత్తరము వ్రాసి శివాజిమీఁదికిఁ బురికొల్పెఁడు. ఇంతలో నచ్చటచ్చటనున్న సేనలనన్నియుఁ గూర్చుకొని శివాజిని స్వాధీనపఱచుకొంటకు బ్రయత్నింతము.

ఇట్లు వీరు ప్రస్తావించుచున్న సమయమున రంగనాచిలకా దుర్గాధిపతులు దర్బారునకు విచ్చేసి తమరాక సుల్తానుకెఱింగించి యాయనసమ్మతిఁ బడసి లోనికరిగి సుల్తానునకు సలాముచేసిన నతండు వారి కుచితాసనంబులు చూపి కూర్చుండఁజేసి వారితో నిట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను.

సుల్తాను—సాహేబులారా! మీరాకకుఁ గతంబేమి? మీరెల్లరు సుఖులై యున్నారుకదా? శివాజి యిప్పు డెచ్చట నేమిచేయుచున్నాఁడు? మనరాష్ట్రములో ననేకులు దుర్జనులబోధలవలనఁ బ్రతిపక్షులపక్షము వహించుచున్నారు. అట్టివారిని మీరు కనిపెట్టి శిక్షించుచున్నారా? మీప్రదేశములలో నెట్టితొందరలును లేవుకదా? మాపాలనమం దయిష్టముపడువారు కొందఱిప్పుడిప్పుడు బయలదేఱుచున్నారట. వారిని గనిపెట్టి మాకుఁ దెలియఁజేయవలెను జుమీ!

రంగనాధిపతి—సుల్తాను మహారాజ్! తమకేమని విన్నవింతుము. మొన్న శివాజి స్వయముగా దుర్గాధిపునకు గొప్ప లంచమిచ్చి యాదుర్గమును స్వాధీనము చేసికొనెను. మఱియు మాదుర్గములను ముట్టడించి యవి లోబఱచుకొన్నాఁడు. ఇంతవఱకు మాప్రదేశములలోనికి విచ్చేసిన బోధకులను బైరాగులనుబట్టి పల్లార్చుచునేయున్నాము. మీతో మాయవస్థ మొఱవెట్టుకొన వచ్చినారము. మీరు తగినంత సిబ్బంది దయచేయుదురేని మాకోటలను మేము తిరుగ వశపఱచుకొందుము.

చిలకా దుర్గాధిపుడు.—పాదుషాహే! తమకు రంగనాధిపతి యెల్ల సంగతులు మనవి చేసియే యున్నాఁడు. నేనొక్కటి దేవరకుశలంబును మన రాజ్యక్షేమమును గోరి తమ కడుగకయే యొక యాలోచన చెప్పఁబోవుచున్నాను. ఇట్టి స్వాతంత్ర్యము నేఁ దీసికొన్నందులకు నన్ను మన్నింపవలెను. శివాజి యించుమించుగా సహ్యాద్రిపంక్తి

లోని దుర్గంబులెల్ల నాక్రమించుకొని యున్నాఁడు. తమ రప్పటిలో
నుపేక్షించిన గొప్పముప్పు మనకు వాటిల్లును. మనమూలబలము నెల్ల
నొక్కపెట్టునఁ బోయి కోంకణంపుకోటలు వశపఱచుకొనక పోయి
నచో నానాఁటికి బలవంతుఁడై రాజధానిమీఁదికి దాడి వెడలకమానఁ
డు. ఇప్పటికి వాని సైనికులసంఖ్య మనదానిలోఁ జూడఁగా మూఁడవ
వంతున్నది. అతండు దినదినమునకుఁ జతురంగబలము వృద్ధిచేయుచునే
యున్నాఁడు. ఈ సంగతులెల్ల స్వయముగాఁ జారులవలనఁ గనుం
గొంటిని. ఇంక మన ముపేక్షింపరాదు. మనరాజ్యములో బ్రాహ్మణు
లనేకులు లోలోన శివాజీపక్ష మవలంబించియున్నారు. అట్టివారి నెల్ల
నొకకన్నుతోఁ జూడవలసియుండును. రుస్తుముమహారాజ్ ! దుర్గాధ
పులు చెప్పుదానిలో నొక్కింత హెచ్చుతగ్గులులేవు. నేనా పదివేల
సైనికులతోఁబోయి రంగణావిశాళాకోటలు వశపఱచు కొందును.
తమరు సిద్దిజోహారుఖానుని మూలబలమెల్ల నిచ్చి నావెనుక నంపుఁడు.
మేమిద్దఱము కలిసిపోయి శివాజికి రెండుకన్నులైన కృష్ణాజీతానాజు
లను బొడిచి బాహువులైన పేష్వాతానాజులను దునుమాడి యతనిని
వీలైనచోఁ బ్రాణములతోఁ బెడరెక్కలు కట్టితెచ్చెదము. మీరెల
కైనచో శివాజినేమి గోల్కొండనవాబును సైతము పట్టితెచ్చి
తమకట్టెదుటఁ బెట్టఁగలము. ఈలోఁగా దక్కనుప్రభుల నక్కఁడం
చకపోయిన వారు తిరుగ మొగలులు దండెత్తివచ్చినవేళను మనకుఁ
బక్కలో బల్లెములై బాధించెదరు. కావున దేవరవారు తామసింపఁ
దగదు.

ఫజీలు—రుస్తుముప్రముఖులు చెప్పుసంగతు లెంతయు నుక్తియుక్తముగానే
యున్నవి. నే స్వయముగా నేఁగి మాతండ్రిని మోసముచేసి చంపిం
చిన పంతోజిని చంపిన శివాజిని దెగటార్చినదాక నాకోప మెంతమా
త్రము శాంతింపదు. తాతలనాఁటినుండి మీతిండితినుచున్న మే మీ

మాత్రపుపని చక్కఁబెట్టుకున్నచో మాజన్న మేల? దయచేసి తమరు నన్ను పంపఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

జోహారు— యవనకులోద్దీపకా! తమరు ఫజీలు చెప్పినట్లు చేయవచ్చును. ఈతత్క్షణమే చిలిణా రంగనాదుర్గాధిపతులకు సాహాయ్యంబుగా మహరుస్తుంజమానుని బంపుట నామతంబు. వెనుక నుండి ఫజీలుని మూలబలము నిచ్చి ప్రత్యేకించవచ్చును. ఇచ్చట నేనొక మాట చెప్పఁబోవుచున్నాను. మొగలులతో మనకుఁ గయ్యము తటస్థించునప్పుడు తన మావళీబలముతో సాయము చేయుదునని వాగ్దానము చేసినచో శివాజిని మనము సామంతరాజుగాఁ బరిగణించి విడుచుటొప్పు. ఈనామాటలు ఫజీలుముఖ్యుల కంతగా నిష్టముండ దని నేనెఱుంగుదునుగాని యిట్లు చెప్పుటకు నొక్కహేతువున్నది. శివాజితో మనము బద్ధవైరము పెట్టుకొంటిమేని పాడియుఁ దత్పరిణఁ గర్ణాటకరాజులును విరోధు లగుదురు. ఇంతయేకాక గోల్కొండనబాబుమంత్రులు బ్రాహ్మణు లౌటవలన వారు శివాజికి సహకారు లౌదురు. ఇదికాక మనకు బలవద్విరోధి యగు నౌరంగజీబు నేఁడో రేపో తనచక్రవర్తిత్వము స్థాయిపడిన వెనుక బలముల బంపి చలము సాధింపక మానఁడు. ఒక్కింత దూరదృష్టితో మీ రీవిషయంబుల నాలోచించినచో మీకే విశదమగును. ప్రస్తుతము రుస్తుంజమానుని బంపుట కర్తవ్యము. వెనుక విచారించి వీలుకొలంది చేయుదము.

సుల్తాను—ఓహితవాదులారా! మీలో నొకరికంటెనొకరు విశేషించి రాజకీయాంశము లనేకము తెల్పుడు చేసినారు. మహమంత్రి యిబ్రహీము నే డేకారణముననో రాఁడయ్యె. ఆతనితో మాటలాడి యెట్లు చేయుట లాభమో యట్లు చేయుదము.

ఓయీ! రుస్తుముజమాన్! నీవు నీ సేనతోఁబోయి చిలిణా రంగనాదుర్గములనుండి శత్రువులం బాఱఁదోలి యచ్చట నుండుము. మేము కొలంది

రోజులలో విస్తారసైన్య మిచ్చి జోహారునిగాని ఫజీలునిగాని లేక యుభయులనుగాని శివాజిమీఁది కంపుచున్నారము. అప్పటిలో నీవు వారితోఁ గలసి నీపౌరుష సాహసంబులను జూపి యిందాక నీచెప్పినట్లు చేయునది. రేపే బయలుదేరి పోవలెనుజుమీ! అని వాని కానతిచ్చి యప్పటికి సాయంసమయము సమీపించుటఁ జూచి కొల్వుచాలించి మసీదునకు నడచెను. తోడనే యచ్చటివా రెవ్వరిదారి వారు పట్టిరి కాని ఫజీలు ప్రభువు వెంటనంటి మసీదునకు నడచెను.

పదునెనిమిదవ ప్రకరణము.

అనంతరము కొన్నాళ్లైనపిదప నొకనాఁటి మాపటివేళ దీపములు వెలిఁగించుతఱి నొక్క పురుషుండు రాజమార్గమునుండిపోవుచు, ఫజీలునికేతనము వెదికికొనుచు నొకభవనంబుఁడాసి యచ్చోట నిల్చెను. లోఁగిడినుండి యొక మరాటుండు వెలికిఁ బోనెంచి యటనున్న యావింతమనుష్యునిఁజూచి నీవెవ్వఁడవు? ఎవ్వనినిమిత్తము వచ్చితివి? అని యడుగుటయు వాఁడిట్లనియె. అయ్యా! నేనెవ్వఁడనైననేమి? ఇదేనా ఫజీలుగృహంబు? నే నతనిదర్శనమున కరుదెంచితిని. నావుడు నామరాటప్రముఖుఁడు వానివర్తన మనుమానించి, "ఓయీ! నీవెవ్వఁడవో! యందుల కేతెంచితివో నా కెఱింగింపుము. లాతిని ఖానుని దర్శించుటకు నీకు వీల్పడదు"—అని యడుగుటయు వాఁడు తగినయుత్తరము చెప్పమి మఱింత యనుమానించి తిరుగ నిట్లనియె. "ఓయీ! నీపేరు చెప్పినసరే. లేనిచో నిన్నుఁబట్టి జవానుల కప్పగింతును. అప్పుడు నీవును నిన్నుఁబుట్టించిన జేజమ్మయును నడిగినదానికి సరిగా జవాబు చెప్పుదురు" అని యీరీతిని వీరిరువురును ఘర్షణపడుచుండఁగా ఫజీ లచ్చోటికి విచ్చేసి "ఓయీ జంఝారీ! వీఁడెవ్వఁడు? ఎందుల కరుదెంచెను" అని యడుగుడు జంఝారి నవ్వుచు నిట్లనియె. "ఇదివఱకు నేఁ బ్రశ్నించితినిగాని యూరుపేరులనుమాత్రము చెప్పక ఫజీలుకోసము వచ్చినాననిమాత్రము చెప్పినాఁడు కావున నీవే యడిగి తెలిసికొనుము" అని జంఝారరావు అనునంత నావచ్చినవాఁడు ఖానునకు సలాము చేసి "సాహేబుగారూ! మీతోఁ గొన్నిరహస్యములు మాటలాడవచ్చినాను. నేనెవ్వఁడనో క్రమముగాఁ దెలిసికోవచ్చు" అని వానినోటినెంట మాటలు వెడలినవెంటనే ఫజీలభిప్రాయము కనిపెట్టి జంఝారరావు పీఠలోనికి నడచెను. తదనంతరంబ ఫజీ లాక్రొత్తమనుష్యుఁడు నిరాయుధుండౌటఁ బరిశీలించి చావడిలోనికిఁ దీసికోపోయి "నీవెందుల కేతెంచితి" వని వాని నడుగఁగా

వాఁడు మొలలోనున్న జాబు నూడఁబెఱికి ఫజీలుచేతి కందించెను. వెంటనే దీపమువద్దకు నేగి యతండు లేఖను రెండుమూడుసారులు తనలోఁ జదువుకొని సంతోషించి యది ప్రభావతి వ్రాసియుండునో లేక మరెవ్వరైనను వ్రాసియుండునో యని యొక్కింత సంశయించి పదంపడి యావింతజనునితో నిట్లు ముచ్చటింపఁ గడంగెను.

ఫజీలు—ఓయీ! నీవెవ్వఁడవు? నీ కీయుత్తర మెవ్వరిచ్చిరి.

విఠలు—ఖానుగారూ! నా పేరు విఠలదాసందురు. నా కీకమ్మ ప్రతాపగడలో నున్న రామోజిపట్టి వ్రాసి యిచ్చినది. ఆపట్టణములో రామోజి యుద్యోగస్థుఁడై నివసించుకాలములో నే నతని యింటివద్ద గుమాస్తాగా నుంటిని. అప్పటిలో నాపెఁ దఱుచు నెత్తికొంచు నాచేతులమీద నే పెంచుటవలన నాఁటఁగోలె నాయందు విశ్వాసముగల్గి యాకన్యయు నాకాంతయందుఁ బ్రేమగల్గి నేను నుంటిమి. ఇట్టి చనువుబట్టి యాపరభుపట్టి యుత్తరమిచ్చి మీసన్నిధికి నన్ను బుత్తెంచెను. నారాక మీరు గోప్యముగా నుంచవలెను. లేనియెడల ఖండోజియవస్థ నాకును దటస్థించును.

ఫజీలు—ఏమేమీ! ఖండోజి కేయుపద్రవమువచ్చెను?

విఠలు—ఫజీల్సాహెబ్! మీరు వినలేదా! పాపము మరణము తటస్థించెను.

ఫజీలు—అన్నన్నా! ఎంత పనియైనది. నన్ను దప్పించినందులకుఁ గాబోలు.

విఠలు—ఔ నదియేకారణమని విన్నాను. కాని యాపె వేడ్కోలున.—

ఫజీలు—ఓయీ! యీలేఖలోనిలిపిఁ బట్టిచూడ నాముద్దులగుమ్మ పంపినట్లు నాకుఁ దోపకున్నది. నీవు నిజముగా నిదెవ్వరుపంపిరో చెప్పుము.

విఠలు—నాయెడల మీ కింతియనుమానము పుట్టుట కెంతయు వింతగానున్నది. మీచిన్ననాటనుండియు నే మిమ్మెఱుంగుదును. మీతండ్రిగారు

కాలముచేసిరి కాని వారున్నచో నన్నుఁ బోలికపట్టియేయుందురు. మీ కింతసంశయమేల ? ఈయుంగరము చూచియైనను మీయనుమానముఁ దీర్చికొండు.

అని చెప్పి ఫజీలుచేతి కాయుంగర మందిచ్చుటయు నతం డందు నందు స్ఫుటముగాఁ గనఁబడుచున్న ప్రభావతినామము చదువుకొని తన కింతవఱకుఁ గలిగిన యనుమానము బాఱఁద్రోలి యాయుత్తరము ప్రభావతియే పంపియుండు నని నిశ్చయించికొని తా నటనున్న యొకకుర్చీపైఁ గూర్చుండి విఠలదాసుని జేరువనున్న బల్లపైఁ గూర్చుండఁజేసి ప్రభావతి యగ్గలపువలపు నాసందేశహరుండు తెలుపుచుండ నాలించుచు నాసుందరి యసమానరూపగుణంబులు తా లెక్కించుచు మరుఁడు మది నుఱవడింప సొక్కుచు సోలుచు గొంతతడవు ఖానుకుమారుం డట్లు కాలక్షేపము చేయఁజొచ్చెను. అంత నొకజాము రాత్రి చెల్లుటయు నటుపిమ్మట ఫజీ లయ్యతిథిఁ బాలు ఫలములచే సంతృప్తిపఱచి యటుపిమ్మట దా భోజముచేసివచ్చి తిఱుగఁ గొంతసేపు దాసుతోఁ బ్రసంగించి వెండియు నప్పటికిఁ జాలరేయియగుటయు వాని నాచావిడిలోఁ బరుండఁ జేసి తా నెప్పటియట్ల తనసౌధములోఁ బరుండఁజొచ్చెను. ఖాను మృతిఁ జెందిననాటనుండియుఁ బ్రతిరాత్రిని దండ్రికై దుఃఖించువాఁడయ్యు నాఁటి నిశిని జనకునిసంగతి వెనకపెట్టి ప్రభావతిగూర్చి ధ్యానించుచుఁ జాలకాలము మేలుకొని తెల్లవాఱుజామునఁ బరుండెను.

ఆమఱునాఁడు విఠలదాసునకు స్వయంపాకమిప్పించి వానిభోజనాంతరమున నెక్కుడురొక్కము ముట్టఁజెప్పి తా నొకయుత్తరము వ్రాసి వానికిచ్చి యది ప్రభావతి కందఁజేయుమని చెప్పెను. వాఁ డాలేఖను గ్రహించి నేర్పుమెయి నిట్లు పల్కెను. సాహెబుగారూ ! తిరిగివచ్చినప్పుడు మీయుంగరము నడిగిపుచ్చుకొని తెమ్మని యాముద్దులగుమ్మ గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి చెప్పినది. అది యెందులకని నే నడుగఁగా నమ్మోహనాంగి మోహ మెట్టిదియో కాని "ఆయనను గలసికొనువఱకు నాయనయుంగరము పెట్టుకొని

స్థునను ముచ్చటింతు" అని చెప్పి నన్నుఁ బుజ్జగించెను. అదికాక మాహిందువులలో వివాహపూర్వము తన్నిశ్చయసూచకంబుగాఁ బ్రధానంబను పేరుతో వస్త్రవారు పెండ్లికూఁతురున కేదైనవస్తువొకటిపెట్టు నాచారముగలదు. కావున నియ్యెడ మీ వేలియుంగరము ప్రధానపుగురుతుగాఁ బరిణమించును. అనవుడు వానిమాటలెల్ల వానినోటిలోనుండి వెడలకపూర్వమే లేనయంగుళీయకము తీసి దాసునిచేతిలోఁ బెట్టుచు నిట్లనియెను. "నీ వెక్కడను మాయిద్దఱను గెలుపవలెను జుమీ! నీమే లెన్నటికైనను మఱచిపోను. వివాహసమయమున నీకు నే నేమిత్తునో యప్పుడు చూతువు కాక. ఈమాత్రముపకారముచేసి నన్ను రక్షింపఁజేయవలెను. వేగముపోయి రావలెను" అని వానిని వీడ్కొల్పి ప్రభావతిపై వలపు వర్ధిల్లఁ బొఱిఁ బగలెల్లఁ బొగలుచు రేయెల్లఁ గలవరించుచు నా సౌందర్యతిలకచక్రదనంబు లెక్కించుచు దొంటికంటె రెట్టింపుకష్టతితి నెట్లో కాలము వేగించుచుండెను.

అట్లు వితలుదాసు ఫజీలునివీడ్కొనిపోయిన నాల్గునాళ్ళకు లోఁగడ మెక్కాపురికిబోయెదనని చెప్పి చనిన నాపకీరు విజాపురికివచ్చి ఫజీలుని గలిసికొని పరామర్శఁజేసి యిట్లనియె. "కుమారకా! మిమ్ము విడనాడినపిమ్మట సూరత్తునకు వారమునాటికిఁ జేరుకొంటిని. అటనుండి ప్రయాణమునకు సిద్ధపడి నావలో గాలుపెట్టుతఱి ఘోరవార్త నందొక్కయాత్రికునివలన దెలిసికొని నా మేను నీరైనది. అంతట ముందునకుఁ బోజాలక న్యాయముగా మాబోటి పకీరులకు రాగద్వేషంబు లుండఁగూడదని దైనప్పటికిని నీమీఁదివాత్సల్యమునకు మఱుఁగటిసంవత్సరము పోవచ్చునని యుద్దేశించి యిటకు బహుప్రయాసమున విచ్చేసితిని" అని యొక్కింతవిచార మభినయించి క్రమ్మఱ నిట్లు మాటలాడఁ దొడంగె. "ఓయీ! నీ వింతవిచారసముద్రములో మునిఁగియున్నప్పుడు నిన్ను వేఱుసంగతు లడుగుట కూడదుకాని నీవద్దఁ గలచనవుమీఁద నొకసంగతి యడుగుచున్నాను. ప్రభావతి నిన్నుఁ జేరుకొన్నదా?" అని యడుగుటయు నాప్రశ్నకుత్తర వొక్కింతతడవు చెప్పఁజాలక పెద్దనిట్టూర్పు నిగిడ్చి యిట్లనియె.

ఫజీలు—ఆర్యా! తండ్రిని జేతులార పగఱ కప్పగించుకొను నీమందభాగ్యున కుఁ బ్రభావతి లభించుపాటి యదృష్టముకూడునా ?

పకీరు—ఫజీల్ఖాఁజ్! నీవు నాకడ దాచుచున్నావు. నీపైని ప్రేముడి యాపిల్లకుఁ గల్గియున్నట్లు నాకుఁ దెలియవచ్చినది. శివాజికాని తదీయులుకాని పోనీకుండ నాతంక పెట్టుచున్నారా యేమి?

ఫజీలు—శివాజి పరకాంతలఁ దడవనిమాట వట్టి వదంతియనియా మీయభి ప్రాయము. అతం డెంతమాత్ర మట్టివాఁడు కాఁడు. మొన్నను మా జనానా స్త్రీలు చిక్కినప్పుడు నింతకుముందు మాయుద్యోగస్థులకాంతలు పట్టుపడినప్పుడు నాతఁడు వారి నగౌరవపఱచక పంపివేసినాఁడు. కాక యితనికే యట్టిదురూహయున్నచో నాతరుణి నిదివఱకే గ్రహించియుండును. రామోజి కయిష్టముంటవలన శివాజియు వాని నేడ్కొలున బ్రభావతి నెటకుఁ బోనీకుండఁ జూచుచున్నాఁడేకాని వేఱొకటికాదు.

పకీరు—ఔనౌను. నీవుచెప్పినది నిజముకానోపు. ఆవిలాసిని సౌందర్యమునకు మోహించి యుండునేమోయని యూహించి యిట్లంటిని. ఆతఁడు పర కాంతలను ముట్టఁడను కారణంబుననేకాబోలు వానివద్ద నెన్నిచెడుగు లున్నను జను లతనిని సదా ప్రశంసించుచుందురు. దీనికేమిగాని యీ యొప్పులకుప్పజాడ నీకేమైనను దెలిసినదా ? నీతండ్రియొకటియు నే నొకటియుఁ గాదుసుమా! దాచక యథార్థము చెప్పుము.

అట్లనుడు ఫజీ లొక్కింత నిదానించి పెట్టెఁ దెప్పించి యందలిజాబు తీసి పకీరుచేతి కందిచ్చెను. అతం డది యెగాదిగఁ జూచి యిట్లనియె. "నేనను కొన్నట్లును దలంచునట్లునే యాపెచిత్తమున్నది. ఇంక నాయమ్మెలాడి నిన్నుఁ గలియుననుటకు సంశయింపఁబనిలేదు. శివాజి ప్రస్తుతము ప్రతాపగడలో లే నట్లు వినుచున్నాము కావున నిదేమంచిసమయము. తగినవాండ్రనుబంపి యాపె నిటకు భద్రముగాఁ దెప్పింపుము" నావుడు ఫజీలు తాను గమ్మఁ దెచ్చినవానిచేతికి నుంగరముతోపాటు జాబు నొసంగినసంగతియు నా

వెనుక నొకయుద్ధమువారలఁ బ్రతాపగడకుఁ బనిచినసంగతియు నెఱింగించి ఫకీరుని గొన్నాళ్ళు తమయింట నుండుమని బహువిధములఁ బ్రార్థించి యాతం డందుల కీయకొనుఁడు నాయనతోఁ గలసి శివాజిని జంపుటకుఁ బ్రభావతిని రాబట్టుకొంటకు దగినయాలోచనలు చేయుచుండెను.

—oo※o※oo—

పందొమ్మిదవ ప్రకరణము.

బిజాపురిసుల్తానుతల్లి క్షయవ్యాధిచేఁ జాలకాలమునుండి బాధపడుచుండెను. ఇట్టి దీర్ఘజాడ్యమునకుఁ దోడు క్రొత్తగా వత్సరద్వయమునుండి కడుపునొప్పి యొకటి దొరికించుకొని పీడించుచు నామెను కృశముచేసి మంచము పట్టించెను. సుల్తానువేర్మి నెంద ఱెందఱనో ఘనవైద్యులను రప్పించియు లక్షలకొలంది విలువచేయు నౌషధము లిప్పించియు నెక్కుడైనయుఁ గార్యములేక నిరాశుఁడై యుంట కాక తద్విచారమునఁ దానుగూడ మంచ మెక్కు స్థితిలోనికి దిగుచుండెను. వయసు ముదురుటచేతనో మనోకారణములచేతనో కాని నానాటి కామెకు శూలరోగము మఱింతయెచ్చి రేపో నేడో యను స్థితికిఁ దెచ్చుచుండెను. చిన్నవాఁడైన సుల్తానునకు జననియవస్థవలన నేమియు మతిస్థిమితములేక రాజ్యభారంబెల్ల మంత్రులయందుఁ బెట్టి యెట్టెటో కాలము గడుపుచుండెను.

ఇట్టియవస్థలోనున్న సుల్తా నొకనాఁడు తనకచేరిగదిలోఁ గూర్చుండి యొకతట్టు తల్లిజాడ్యము నొకవైపు శివాజిపరాక్రమము దన్ను బాధింప నేమియుఁ దోపక వికలమనస్కుండై విచారించుచుండెను. అప్పటికి నటకు ఫజీలెవ్వియో రాచకార్యములు ప్రసంగించుటకుఁ గాబోలు మహాతురతతో విచ్చేసెను. కాని సుల్తానుస్థితి నవలోకించి తనుదెంచినతఱివాత మాటలాడకుండఁబోయినఁ బ్రభు వేమియనుమానపడునో యని వితర్కించి యాగదిలో నొక్కెడఁ గూర్చుండసాగెను. ఫజీలువచ్చిన నాల్గుక్షణములపిమ్మట సుల్తాను వానిరాక గని శెట్టి యిట్లు ప్రసంగింపఁ గడంగెను.

సుల్తాను—ఫజీల్ ! ఎంతసేపై విచ్చేసితివి ?

ఫజీలు—నాల్గునిముసములయి.

సుల్తాను—నీవువచ్చినదే యెఱుంగను జుమా !

ఫజీలు—చిత్రము. ఇది కనిపెట్టియే నేనుగూడ—

సుల్తాను—ఏమిచెప్పుదునోయీ ? నిన్నరాత్రి మాయమ్మగారికిఁ జాలఁ దొందరచేసినది.

ఫజీలు—ఇప్పుడు కొంచెము నిమ్మళముగా బీగముగారికున్నదా? పాపము మీతండ్రిగారు కాలముచేసిననాఁటినుండి యామె నాల్గుదినములు లేచి తిరిగినట్లు కనుపించదు. ఎట్టివారి కేదో యొకమనోవ్యాకులము దేవుడు పెట్టియే యున్నాఁడు.

సుల్తాను—గ్రహచారము ?, ఇంతకు మాదినము లసామాన్యము. అచ్చట శివాజి మాకోటలు కొల్లగొట్టుచున్నాఁడు. ఇచ్చట మాతల్లిగారు శూలచేఁ దల్లడిల్లుచున్నారు. ఎన్నెన్నో మందు లిప్పించి నాప్రాణము విసిగినది. ఇప్పుడు మరల మన యహమ్మద్ సాహెబుచే నిప్పించుచున్నాము.

ఫజీలు—అహమ్మదు చూచె గొప్ప రాచవైద్యుఁడేకాని యతనిహస్తము మంచిదికాదని నాయభిప్రాయము.

సుల్తాను—అట్లైన మంచివాని నొకని దెప్పింపుము. అహమ్మదునకు మంచి శాస్త్రానుభవము గలదు. నాకుఁ దెలిసినమట్టుకు నీతనికంటె ఘనచికిత్సకులు మనరాజ్యంబున నున్నట్లు వినము.

ఫజీలు—తమ రిట్లు సెలవిచ్చినఁ జెప్పఁజాలను. ఇట్లనుటవలన నహమ్మదు ఘనుఁడు కాఁడనియు ననుభవశాలికాఁడనియు నెన్నటికిఁ జెప్ప సాహసింపను. కాని యెందులోనైనను నొకరికంటె నొకరుచూడ నొక్కొక సంగతియందుఁ దెలిసినవారుగా నుందురు.

సుల్తాను—అదినిజమే-వైద్యులని పేరుపెట్టుకొన్నవా రెల్లరిచేత నిప్పించి విసిగినాము. ఈనడుమ వారమురోజులై యాసుఖమేలేదు. కాని నిన్న రాత్రి మిక్కిలి యాయాసపడుటచే నేదైన మందిప్పించిన నివారణ యగునేమో యని యహమ్మదును మరలఁ బిల్పించితిని.

ఫజీలు—ఏమైనఁ దగ్గుదలలోనికి వచ్చినదా?

సుల్తాను—తగ్గుదలలేదు హెచ్చుదలలేదు. కాని శూలకు మించి దగ్గొకటి దొరికించుకొన్నది.

ఫజీలు—కొండనాలుకకు మందిచ్చిన యున్ననాలుక యూడివచ్చినట్లు పాప మాయవస్థలో నామెకు దగ్గొకటికూడ రావలెనా ?

సుల్తాను—ఏమిచేయుదు. మాదినముల వంకర. దానికేమి యీయూరికే లేని క్రొత్తవైద్యులు వచ్చినారా యేమి ?

ఫజీలు—వైద్యులమని పేరుపెట్టుకొని రాలేదుకాని యీనడుమ నొకపకీ రెచ్చటనుండియో యీవీటికి విచ్చేసినాఁడు. అదృష్టమువలన నా కాయనతో మంచిస్నేహము గలసినది. మాయప్పకు దగ్గులేదుకాని చెప్పరాని కడుపునొప్పిచేఁ బదేండ్లై బాధపడుచునే యుండెడిది. అట్టిజబ్బు పకీరుమూలికౌషధముచే మూన్నాళ్లలో గుదిరించినాఁడు. నిత్యము కాన్పించుచున్న కడుపునొప్పి యిప్పటికిఁ బదునైదుదినములై కనఁబడలేదు.

సుల్తాను—అట్లైననేమోయీ! నాకిన్నాళ్లనుండి పకీరుసంగతి చెప్పక దాచినావు. బైరాగులు పకీరులు తఱుచుగా వనసంచారముచేయుటచేత వారి కనేకమూలికలు తెలిసియుండును. అదికాక వారివద్ద మంత్రబలముకూడ నుండును. పూర్వము మహమ్మదుగురోజి చచ్చినవారిని సైతము గొందఱ బ్రతికించినట్లు విందుముకదా! కావునఁ బోయి వేగమ యాపకీరుని దోడ్కొనిరమ్ము.

అంత ఫజీలు సెలవుతీసికొని యేగి యాతురకజోగిని వెంటఁ బెట్టుకొని పావుగంటలోపల నక్కచ్చేరిగదికి మరలఁ జేరఁగలైను. వీరిరాకను వీక్షించి వెంటనేలేచి సుల్తాను పకీరునకు సలాముగావించి దగిన యాసనము వేయించి విశేషగౌరవించి యాయవనసన్యాసితో నిట్లు సంభాషింపఁదొడంగెను.

సుల్తాను—హజరత్ ! తమ దేదేశము ? తమరెచ్చటనుండి వచ్చినారు ?

పకీరు—పకీరులమగు మాకొక దేశమని పట్నమని నిర్ణయముండునే? ఎల్లసీమలు మాకు నివేశనంబులు. మేమెల్లరకును బంధువులము.

సుల్తాను—తమవలన నొకయుపకార మర్థింపఁగోరి యిటకు రాఁ బ్రార్థించినారము.

పకీరు—మావలన నేమగును? మీరు గోరినయుపకార మేదో సెలవిచ్చినఁ జేయఁగల్గినదైనఁ జూతము.

సుల్తాను—గురోజీ! తమరు వైద్యవిషయములోఁ జాలవట్టుకుఁ దెలిసినవారని వినుచున్నారము. మాయింట నొకవ్యాధిగ్రస్థురాలున్నది. ఆమెను వ్యాధినుండి విముక్తను జేయఁ బ్రార్థితులు.

పకీరు—సుల్తాన్సాహెబ! మేము వైద్యులముకాము. యేదో మామిత్రులు గోరినప్పుడు చిల్లరమల్లరమందు లొసంగుచుందుము. అదికాక యీవృత్తి మేము పెట్టుకోలేదు.

సుల్తాను—ఏదేని యొకవృత్తి నవలంబించినచో మాలో మీరొకరై యుందురు. కాని యన్నివృత్తులు నన్నివాంఛలు విసర్జించుట నేకదా! తమవంటి పకీరు లెల్లవారికి వందనీయు లగుచున్నారు. నిండుకుండ తొణక దను న్యాయమున మీరు మావద్ద దాచుచున్నారు. కస్తూరిని గుడ్డలో దాచినమాత్రమున దానిపరిమళము దాగునే? తమరు ఫజీలుతల్లికి శూలరోగము బాగుచేయలేదా?

పకీరు—కడుపునొప్పిని బాగుచేసినంతమాత్రమున ఘనవైద్యుల మగుదుమే? ఏదో మాకుఁ దోఁచిన శుద్ధక్రియచేసినారము. అది యల్లాకృపవల్ల మాకు మాటనిల్పినది.

ఫజీలు—పకీర్జీ! మాటలతో నేటికిఁ బ్రొద్దుపుత్తురు? సుల్తానుతల్లిగారికిఁ బదేండ్లై క్షయ యంకురించినది. దానికి మందు లిప్పింపగా నిప్పింపగాఁ బైపెచ్చు రెండేండ్లై శూల యొకటి దొరికించుకొని నామెను మంచము పట్టించినది.

సుల్తాను—మందు లిచ్చియిచ్చి మా ప్రాణము చిక్కఁగట్టితిరి. తమరు మాయెడల దయచేసి తద్వ్యాధి నివారణచేసి పుణ్యముకట్టుకొందురుగాక. "పరోపకారార్థ మిదం శరీర"మ్మను న్యాయమెఱింగిన మీకు వేఱ చెప్పవలెనా ?

పకీరు— మీయాస్థానవైద్యులు మాపైఁ గొఱకొఱ లాడుదురేమో యనుభయంబున నింతవఱకు వెనుకఁదీసితిమి. కాని వేఱొకటికాదు. ఈమాత్రముదానికిఁ గాదనవలెనా? ఉపకార మున్నదన్న నూరువిడుచువారము కాము. అల్లామీద భారమువేసి శక్తివంచనలేకుండఁ బాటుపడెదము. ఇందొక మనవిగలదు. దీర్ఘజాడ్యము కావున నిమ్మళించునప్పటికిఁ గొన్నాళ్ళుపట్టునని దోఁచెడిని. వారమునెలములైనను మా యౌషధము సేవింపవలెను. అటుపైని గుణము గనిపించకపోయినచో మఱొకచికిత్సకుని బెట్టుకోవచ్చును. కాని యానడుమఁ ద్వరపడి పెరవారిమందు పోయరాదు. ఇందులకు నొడంబడి వాగ్దానముచేసితిరేని చేతనైనంతదాక ప్రయత్నించిచూతుము.

సుల్తాను—ఒకవారముకాదు పదివారములైనను మీరు తీసికోవచ్చును. సంవత్సరముల నెఱఁబడియున్న రోగములు రోజులలో బాగుచేయుమన్న నెవరుమాత్రము చేయఁగలరు. మీరుకోరినప్రకారము నడుచుకొనుటకు మా కభ్యంతరము లేదు. ఇంతకుఁ దమబోటివా రూఱక లభింతురా? ఆశాపాశముక్తులగు మీబోటిమహాత్ములు మాసదనంబులు మెట్టుట సంభవించెనేని సర్వశుభావహమగుటకు సందేహములేదు.

అని యీరీతిని పకీరుతోఁ బ్రసంగించి యష్టలునుమాయనను సెలవొసంగి బైరాగిని దోడ్కొని యంతఃపురికి నడిచి యట మంచమునను బల్లివలె నంటియున్నతల్లిఁ జూపెను. అంత నాపకీరు నాడిపరీక్షచేసి కొంతవఱకు నధైర్యపడియు నానాఁటికిఁ దనకుఁదోఁచిన భేషజమొసంగి యామఱునాఁటి నుండియుఁ గొన్ని వనమూలికలు తెప్పించి వానిలోఁ గొన్నివస్తువులువేసి కషాయము పెట్టించి మోతాదుగాఁ బూటకు రెండుసారులచొప్పున నాపెకుఁ

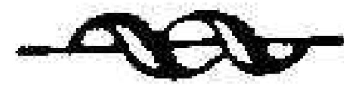
ద్రావించుచుండెను. ఔషధమహత్త్వముచేతనో హస్తమహత్త్వముచేతనో కాని యామెరోగము నానాఁటికిఁ దగ్గఁదలలోనికి వచ్చుటయేకాక వారము దినము లైనపిమ్మటనుండియు శూల యడఁబెట్టి క్షయతగ్గి యామెకుఁ గొంత జవసత్త్వము లోలిఁ గల్గించుచుండెను. ఇట్లు వ్యాధి క్రమక్రమముగా నివారణయౌటయు నాసుల్తాను మెల్లుబ్బి యప్పకీరు దైవసమానుఁడని యెంచి యాయనతో మైత్రిచేయ సమకట్టి తీరుఁబడి చిక్కినకాలమెల్ల నతనితో ముచ్చటలాడుచుఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచుండెను.

పకీరునకు మాటదక్కు యోగముంటవలనను కాలకర్మ పరపక్వము వలనను క్షయవ్యాధియు నక్కషాయముల మూలమున నెలదినములనాఁటికిఁ జాలభాగము నిర్మూలించి యామెను దొంటివలె నింటఁ దిరుగులాడఁజేసెను. చచ్చినతల్లి బ్రతికివచ్చిన యెంతసంతసింతురో యంతకంటె నెక్కుడు సంతోషించి సుల్తాను పకీరున కేమి కోరిన యదిచ్చుటకు నిశ్చయించి యొకనాఁ డతనిని రావించి యిట్లనియె. "మహానుభావా! యుష్మదీయనిర్హేతుకజాయమాన కటాక్షంబున నస్మత్పత్నికిఁ బునర్జన్మముచూడ నీదేహముతోడనే ప్రాప్తించినది. మీఋణంబు నెన్నిజన్మములనెత్తి మీపాదసేవజేసినను దీర్చుకోఁజాలను. అయినను నాకుఁ గల్గినదానిలో మీ రేమి కోరుకొన్నను సమర్పించుటకు సిద్ధముగానున్నారము." అని యనుటయు దానికి నాపకీరు మందహాసముచేసి యిట్లనియె. "మహారాజ్! కోరికలెల్లఁ జంపుకొనిక దా యీపకీరువేసము దాల్చినాము. అట్టిచోఁ గ్రమ్మఱఁ గోరికలలోఁ జిక్కుకొని సంసారులతోఁబాటు సుఖదుఃఖముల పాల్పడుటకు నిచ్చగింపము. మాయెడల విశ్వాసముంచుఁడు. అదియే మాకుఁ బదివేలు. మా కొకచోట స్థిరనిల్చుట కూడదు కావున పోయివచ్చెదము. దయయుంచుఁడు." అనిపల్క సుల్తాను చిన్నఁబోవుట వీక్షించి యతని నోదార్చునట్లు నటించి యిట్లనియె. "మీమనసులో మేమేమియు గ్రహింపలేదని విచారమున్నట్లున్నది. అట్లైన మెక్కాలో యాత్రికులకొఱకు భూరిసత్ర మొకటి కట్టింపవలెనని మాకుద్దేశమున్నది. అది మీ పేరుగాఁ గట్టించెదను సరే. లేనిచో మీకు దోచినంతసొమ్ము నర్పించితి రేని

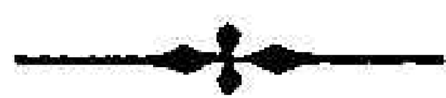
నల్వురి ప్రభువులవద్దకుఁ బోయి మదీయసంకల్పము సాంతముగాఁ గొనసాగింతుము." నావుడు పకీరునకు నిప్పటిలో ద్రవ్యమొసంగిన మెక్కాకుఁ బోవుననియు నందువలన నతనివిశ్లేషము తటస్థించుననియు నెంచి సుల్తానిట్లనియె. "మహాత్మా! మాతల్లిగారికి జాడ్యము నిశ్శేషముగాఁ గుదిరినదాక మీ రీరాజధాని విడిచిపోవుట మామతంబుకాదు. మీకుఁ గావలసినంతద్రవ్యమొసంగుటకు సిద్ధముగానున్నాము. మీ రున్నంతకాలము మాతండ్రిని జూచుకొన్నట్లు చూచుకొందుము. వేయేల! యిప్పటిలో మీవియోగంబు మాకధికసంతాపంబు గూర్చుననుటకు సంశయింపఁబనిలేదు." అని నొక్కిచెప్పి పకీరుని దమభవనములోనె నుండఁజేసి యాతని కేకొఱంత రాకుండ సుల్తాను స్వయముగాఁ గనుంగొనుచుండెను.

అట్లు పకీరు సుల్తానుభవనములోనేయుండి ప్రభువు తన్నుగలిసికొను వేళల వింతవింత ముచ్చట్లును గథలును జమత్కారముగాఁ జెప్పుచు నతని రంజింపఁ జేయుచుండెను. ఈరీతిని సుల్తాను స్వాధీనము చేసికొని యొక్కనాఁడు మంతనంబునఁ బ్రభావతిపై ఫజీలునకు గలవలపును, తన్మిత్త్రము ఖాను దండయాత్రచేసినయంశమును సుల్తానున కెఱింగించెను. అంత సుల్తాను పకీరుమాటలకు నాశ్చర్యపడి వివరముగా ననేకవిషయముల నడిగి తెలిసికొని పదంపడి ప్రసంగవశంబున "ప్రభావతి చక్కదనము మీకేమైనను దెలియునా?" యని తురకబైరాగి నడిగెను. అతండు నొక్కింత సంశయించి యెనువుతీసికొను వానివోలె నటించి పిఠాపురీశునితో నిట్లనియె. "సాహేబ జీ! తండ్రియగు రామోజితోఁ గలసి మనదర్బారునకు విచ్చేసినప్పుడొక్కటి రెండుసారులు నే నాయిందుముఖిఁ జూచియుంటిని. అప్పటిలో దానికిఁ బదేండ్లు సుమారుండును." నావుడు నాపలుకులు విన్నతోడనే సుల్తాను తుష్టిదెచ్చుకొని "ఏమేమీ! రామోజితనూజయా! అట్లైన నది మావస్తువే! మేము మావిలాసినితో నప్పటిలోఁ గలిసి మెలసి యాడుకొనుచుంటిమి" అని యూరకుండెను. పకీరు ప్రభువునభిప్రాయము కనిపెట్టి యతనికి వలపుగల్గునట్లు ప్రభావతిని నఖశిఖపర్యంతమును జమత్కారముగా వర్ణించి పదంపడి యావనవల్లి

భునితో నిట్లనియె. "సుల్తాన్! మే మొకరహస్యము చెప్పుచున్నాము. అది వెల్లడిచేయకుండ నుంచవలెను జుడీ! సాముద్రికశాస్త్రములో నాకుఁ గల యనుభూతినిఁబట్టిచూడ నాభువనైకసుందరి ఫజీలునను దక్కుట దుర్లభము. తమబోటి రాష్ట్రాధిపతులనేరినో కృతార్థులఁ జేయునని చూపట్టెడిని" అని యీవిధమునఁ బెక్కుసంగతులు విన్నాణంబుగా వాక్రుచ్చుచు నానాఁటికిని సుల్తానునకుఁ బ్రభావతిపై వలపు హెచ్చింపఁజేయుచుంటయేకాక యేమి హేతువుననోకాని జంరుఘూరుని వశపఱచుకొని బాలాజీవిముక్తికై ప్రయత్నించుచుండెను.



ఇరువదియవ ప్రకరణము.



అట శివాజి తాను ఖానునిజంపినందులకు బిట్టు గినిసి బిజాపురివారు మఱొకదండయాత్రచేయ బ్రయత్నించుచున్నారని చారులవలనఁ దెలిసికొని ప్రభావతిని బ్రతాపగడలోనే భద్రముగానుండఁజేసి తగినంతదండు తీసికొని మరాటతిలకము కోలాపూరుప్రాంతమున విడిసెను. ఆప్రదేశాధిపతియగు పన్హాళాధికారి శివాజితోఁ బోరుటకు మనసులేక యతనివద్ద లంచముపుచ్చుకొని కోట నొప్పగించెను. ఇట్టు లనాయాసముగా లభించిన యీదుర్గమున కణ్ణాజిదత్తుఁడను లౌకికబ్రాహ్మణుని నేతగా నియమించి యటుపైని పావనగడ వసంతగడ యను దుర్గములు బలిమిని సాధించెను. తరువాతఁ గృష్ణానది సమీపగ్రామములకుఁబోయి పేష్కుషు వసూలుచేయుచు నచ్చటచ్చట ఠాణాల నేర్పఱుచుచుఁ బదంపడి సన్నిహితపర్వతప్రదేశములలోఁగల రంగణాచిశణాముఖ్యదుర్గములను విశేషప్రయాసముమీఁద లోఁబఱచుకొని తనపైనెత్తివచ్చిన రుస్తుముజమానుని దళ్సైనికులకు బదివేలమందిఁ జీల్చిచెండాడి సాహసించి విజాపురితాలూకా సరిహద్దులవఱకుఁ గలపట్నములను బల్లెలను గొల్లగొట్టి శత్రువులచేతిలోఁ బడకుంట చిళణా యను నామాంతరముగల విశాలగడకుఁబోయి చేరుకొనెను. మఱియు నటనుండి గొప్పదండు తోడ్కొనిపోయి సాగరప్రాంతదుర్గములగు రాజాపూరు దాభోలు లోనగువానిని బట్టుకొని యచ్చటిప్రజలవద్దఁ గప్పముఁ గైకొని యట్లు సంపాదించిన విత్తమంతయు రాజగడకుఁ జేర్చి దాను పన్హాళాదుర్గమున కేగెను.

ఇట నీలోఁగాఁ బకీరు తనవాక్చమత్కృతినిజూపి సుల్తానుని వశ్యునిగాఁ జేసికొని యతనికిఁ బ్రభావతిపై మనసు లయింపఁజేసెను. సుల్తాను యావనావస్థలో నుంటవలనను బ్రభావతిసోయగంబు మఱికొందఱివలన వినుటజేసి మొదటఁ బకీరు వర్ణించుతఱి నొకతీరుగానుండియుఁ గ్రమక్రమముగా నాము

ద్ధులగుమ్మస్సై వ్యామోహపడి యొక్కనాఁడు తా నేకాంతముగాఁ బకీరుతో నిజమనోభీష్టము వెల్లడించెను. పకీరు తాఁబఠించువాక్కులు దైవవశంబునఁ గందర్పబాణములై సుల్తానుహృదయంబున నాటుకొని తచ్చిత్తము మెత్తఁబడఁజేసి నందులకు నెంతయు లోలోన సంతసమంది పకీరయు నవాబునకుఁ బురెక్కింపఁ దలంచి తియ్యఁగా నిట్లు మాటలాడఁ దొడఁగెను. "నవాబుసాహెబ్! అష్టైశ్వర్యసంపత్తిని ఢిల్లీచక్రవర్తితో సమానులగు మీర లాసింపరానివస్తు వుండదనియే నొక్కి వక్కాణింపఁగలము. మీబోటివారు ప్రభావతి నపేక్షించుట యాసుందరి పూర్వకృతపుణ్యమేతక్క వేఱొకటికాదు. దేశాధీశులగు మీరు నిజముగా నిచ్చగింతురేని పరరాజ్యంబులవంటివి సునాయాసముగా స్వాధీనమగుచుండ నొక్కయింతిమాట చెప్పనేల? తొల్లి జయిపూరు జాట్పూరురాజులంతటివార లక్బరుచక్రవర్తికిఁ దమకూఁతుల నొసంగి తత్సన్మానమువడసి తోడిరాజులలో వాసికెక్కిరికదా? అట్టిచోఁ దాతలనుండి మీయన్నము తినుచున్న రామోజి సామాన్యుఁడగు ఖానుకుమారునికిచ్చుట కొల్లకుండెనుగాని దేశాధీశులు మీబోటివార లపేక్షించితిరేని యేల యయిష్టపడును? సిరిరా మోకాలొడ్డుకొను గోలయుండునే? ఒకవేళ నతఁడిష్టపడకున్నను శివాజిని స్వాధీనపఱచుకొని మీకోర్కె నెఱవేర్చుకోవచ్చును. ఇప్పటి కాచందనగంధి యొక్కని వరించినట్లు వినరాదు. కాని తమరు తోడ్తోనే ప్రయత్నముచేసినచోఁ బ్రభావతి మీపాలగుట కెందును సందియములేదు. ఆకాంత యొకరి వస్తువుకాలేదు కాన మీ రపేక్షించుట దోషములోనిదికాదు. అక్బరు హిందూమహమ్మదీయులకు సంబంధబాంధవ్యములు నెఱిపినగాని పరస్పరమైత్రి యలవడదనియు నట్టి మైత్రిచేకూఱినఁ బాపపగలుమఱచి యుభయులు వర్ధిల్లుదురనియు నెంచియే కదా విశ్వప్రయత్నముచేసి యట్టిపెండ్లిండ్లు కొన్ని కావించినాఁడు. కాని తదనంతరమున నాయుద్యమము నభివృద్ధిచేసినప్రభులు లేకపోయిరి. ఇప్పుడు మీరిట్టిప్రయత్నముచేసి మరాటులకును మనపఠానులకు సంబంధములు కల్పింతురేని మరాటులు మనవా రగుదురు. దాన మొగలులవలనిభయము మీ కెంతమాత్రము గల్గనేరదు. రాజావలంబనమున్నచో నెట్టిదుష్కరకార్యమైనను

సుసాధ్యపడును. మీరు మొదలీవివాహము గావించుకొంటిరేని పిదపనవేకో ద్వాహములు వానియంతట నవియేజరుగును.'' అని యీరీతిగా ఫకీరుచెప్ప నుపన్యాసమునకు సుల్తాను మెచ్చుకొని తానట్లుచేయుట దోషములేదనియు లాభకారియౌననియు నిశ్చయించెను. కాని తానెట్లు ప్రయత్నముచేయవలెనో యెఱుంగక ఫకీరునిజూచి యిట్లనియె. "మహాత్మా! మా యీకోర్కెయెట్లు ప్రయత్నించిన సానుకూలపడునో తమరే విచారించి చెప్పవలసినది. మీమాటవలననే మాహృదయములో నంకురించిన యీకోరిక యీకెకలెస్తి ఫలింపఁజేయు భారము నాపుత్రులగు మీమీద వేసితిమి. తమరు ఈపటినుండియు మాభవనంబులో నిల్వవలసినదని మాప్రార్థన. మీకేమికావలసిన నది సమర్పించుటకు సిద్ధముగా నున్నాము'' అనుటయు నాఫకీరు మందహాసముచేసి యిట్లనెను. "ప్రభువరా! మీరు కోట్లకొలంది నిచ్చినను బుచ్చుకొనువారము కాము. ఇంతకుఁ దీసికొనిపోయిమాత్ర మెవరికిఁ బెట్టవలెను. మా శిష్టులును శిష్యులు నగువారి క్షేమముతక్క వేఱొండు వాంఛయుండునని యెన్నటికి నూహింపకుఁడు. సర్వపదార్థసన్యాసమే ఫకీరుధర్మము. అట్టియెడ మాకు వాంఛలతోఁబనియేమి? మీరు వయస్సునఁ జిన్నవారు గాన నిట్లంటిరి. దానికేమి స్నేహముగలిగినచో నట్లు మీరు మమ్మనన్నను మిమ్ము మేమన్నను సహించుకోవలెను. నిశ్చయముగాఁ బ్రభావతి కరంబు గ్రహింపనెంచితిరేని మీ కొకకరియాలోచనతోఁ బనియేమి? మీరు రామోజి నిచ్చోటికి రప్పించి యతని కాశచూపించి మీవాంఛితం జెతెంగించితిరేని యతండు తప్పక మీచెప్పినట్లు వర్తించును. రాజాధిరాజులగు మీ రీస్వల్పవిషయములో నొకరిసాయము వేడవలెనా? సంకల్పసిద్ధులనఁగా మీబోంట్లుతక్క వేఱె యన్యులున్నారా? రామోజిని రావించు యత్నము కావింపుఁడు. అట్లచేసితిరేని మీయభీష్టము సిద్ధించును.'' అని యనుటయు నదివిని సుల్తాను "రామోజి శివాజి పక్షముచేరియున్నాఁడు కదా! అట్టివాఁ డెటు మనల నమ్మి యిటకువచ్చును.'' అని ప్రశ్నించుటయు దాని కొక్కింతసేపాలోచించి యాజోగి యిట్లనియె. "ప్రభువర్యా! మీ రానతిచ్చినదెల్ల నిజమేకాని విశ్వాసపాత్రులగు మీసేవకులలో నొకని

చేతికి జాబునిచ్చిపంపినచో రామోజీ రాఁగలఁడు. ఇంతకుఁదప్ప నెవ్వరుమాత్ర మేమిచేయఁగలరు? " అనిసమాధానముచెప్పి యూరకుండిన నటుమీఁద సుల్తానునకు నెవ్వరినంపుటకుఁ దోఁపక పకీరునుద్దేశించి తిరుగనిట్లనియె. " ఓలోకబంధూ ! మామనోభీష్ట మన్యులకు నెఱిఁగింపఁగాదు సుడీ ! మనయత్నము నైకిమాత్రము ఫజీలుఁకనియే చేయవలెను. కానిచోఁ బెక్కనర్థము లొడఁగూడును. ఓహో! ఇప్పుడెవరిచేతికిచ్చి యుత్తరముపంపుటకుఁ బాలుపోకుండను న్నది. మొదట నతఁడెచ్చటనున్నాఁడో తెలియదు. మీరు సకలజ్ఞులగుమహానుభావులు. మీ కెఱుంగరాని యుపాయమున్నదే? ఈవిషయములో మీరు తటస్థభావమువహించిన యత్నము సఫలీకృతంబౌట దుర్లభము. అట్లైనో యత్నించిన నేమిప్రయోజనము? కావున దయచేసి మీ రేదైన తగినయుపాయంబు యోజించి యానతిండు. (అల్లే) నడుచుకొనువారము" అని దైన్యముతో వేడుకొనుటయు నంతఁ బకీరు దీర్ఘాలోచన గావించినట్లు క్రిందికి మీఁదికొక్కింతసేపుచూచి యటుపైని మెల్లఁగానిట్లనియె. "సుల్తానుబహద్దూర్! మీరింతపద్ధేయతతో నడుగుచున్నప్పుడు తోఁచినంతమట్టుకు జెప్పకుంట పాడిగాదు. మీ కారాగృహములో బాలాజిరావను మరాటకుమారుం డున్నవాఁడు. నాఁటిదండయాత్రవేళ ఖానుఁ డతనిం దగినంతికారణములేకయే బందీకృతునిజేసి యిటకుఁ బంపించినాఁడు. అదిమొదలాసుకుమారుండు దురంతచింతనుమునిఁగి కృశించుచున్నాఁడు. ఒకనాఁడు ప్రసంగవశంబున నే నతని నెవ్వఁడోయని తెలిసికోఁగోరి పలుకరింపగాఁ దాను ప్రభావతికిఁ బెద్దతండ్రికుమారుండననియు నా రూపవతినిదాచిపెట్టితినను ననుమానముమీఁద ఖానుతన్నుఁ జెఱఁబెట్టెననియు నెఱింగించెను. వానింబిల్చి మనకేమైన సాయముచేయునేమో యడిగి చూతము" అని యింక నేమో మాటలాడఁబోవుచుండఁ బఠాణప్రభువునడుమ దూరి యిట్లనియె. "ధీనిధీ ! మీరుసెలవిచ్చినదానిలో నొక్కింతసంశయము గలదు. అతఁడు కడుఁజక్కనివాఁడని వింటిమి. అదేనిజమైన మనమాతనిఁ బంపినచో మననెపంబున నాతఁడు ప్రభావతినిఁ జెట్టవట్టునేమోయని దిగులొందుచున్నాను" అనినవిని పకీరు మర్ఘూరే! మీరు హిందూపద్ధతి నెఱుంగక మాటలాడుచున్నారు. వారు మనమాడ్కి పెదతండ్రిపినతండ్రికూఁతుల గ్రహిం

పరు. వారి కదిచాలతప్పు వారు సారినక్క చెల్లం ద్రవావిని జూచుకొందురు. అని సుల్తానునకు నచ్చఁజెప్పిన నమ్మాటలుపాటించి బాలాజి నవ్వోటికి రప్పించి సంకెళ్లెడలించి సుల్తాను తగినమాటలచే నతని ననునయించెను. తరువాత నమ్మువ్వురు నిట్లు సంభాషించిరి.

సుల్తాను—ఓయీ! నీపేరేమి? నీవెవ్వరిపుత్రుండవు? ఏమికారణంబునఁ జెఱ నుంపఁబడితివి?

బాలాజి—నవాబ్ సాహేబ! నాపేరు బాలాజియందురు. బాజీపరభు నందనుండను. శివాజి రాజుచేయు దేవపూజలకై పయనమైపోవుచుండ నాదారిలో నన్నును నాతోపాటు మఱిముగ్గురుని ఖాను సర్దారులలో నొక్కండు తన సేనతో నరుదెంచి యడ్డగించి వెడ ఱెక్కలు విఱుగఁగట్టి ఖానునికట్టెదుటకుఁ గొంపోయిరి. అత్తఱి ఖానుఁడు మానల్వురను వేర్వేఱపిల్చి ప్రభావతి యెచ్చటనున్నదో తెలియఁజేయవలసినదని నిర్బంధపెట్టెను. అప్పుడు మాలో నొక్కండు తనకుఁ దెలిసినవో తెలియనివో కొన్నిమాటలు చెప్పి వారినుండి తప్పించుకొనిపోయెను కాని నేనును దక్కినయిద్దఱును మాకాయెలనాగసంగతి తెలియదని పలికితిమి. దానికాగ్రహించి ఖానుఁడు మామువురను బంధించి రెండునాళ్లపిదప నేకారణముననో వారినిమువ్వురను విడుదలచేసి నన్నుమాత్ర మిటకుఁ బంపించినాఁడు. ఇంతకుమించ నేఁజేసినయపరాధమేమో నాకుఁ దెలియదు. మాయమ్మచేసికొన్న సుకృతమూలమున మీతో నేనుమాటలాడఁ దటస్థించినది.

సుల్తాను—ప్రభావతికి నీకు నెట్టిసంబంధమైన నున్నదా?

బాలాజి—ఆతరుణి మాపినతండ్రికూఁతురు.

సుల్తాను—ఇందుకొఱకే ఖాను నిన్ను బంధించియుండనోపు. దానికేమి? అట్లైన నీవు రామోజి నెఱింగియేయుందువుకదా?

బాలాజి—చిత్తము ఎఱుంగుదును.

పకీరు—బాలాజీ! ఆతఁ డిప్పు డెచ్చటనున్నాఁడో యెఱుంగుదువా?

బాలాజి—రామోజి ప్రతాపగడలోనో లేక పహ్వాళాపురిలో నేత్రలుచుండును కాని యిప్పుడిన్నాళ్లుగా నీకోటలోఁ బడియున్నవాని కాతనిసంగతి యెట్లు తెలియును?

సుల్తాను—నీకుఁ బ్రభావతికిని పరిచయమున్నదా?

బాలాజి—ప్రభావతి వ్యక్తురాలైనపిమ్మటఁ దెలుచుమాటలాడి యుండలేదు కాని యంతకుఁబూర్వము నాకొక్కింత చనువుగల్గి యుండెడిది.

సుల్తాను—నిన్ను నకారణముగాఁ గారాగృహమున వసింపఁజేసినసంగతి మాకీ పకీరుమూలమునఁ దెలిసినది. నీకింక నవశ్యము ముక్తి యొసంగెదము. కాని నీవు మాకొక యుపకారము చేయవలసియున్నది. అదిచేసిన నీకును మీవారికిని దగినంత గౌరవసన్మానములు చేసి శాశ్వత జీవనోపాధులు కల్పింతుము.

బాలాజి.—నేనేమి! దేశాధీశులైన దేవరవారేమి! మీబోంట్ల కుపకారము చేసెడిభాగ్యము నాకీజన్మములో నబ్బునే?— అయినను మీబోంట్లర్థించినప్పుడు చేతనైనంతసాయము చేయకుందునా?

పకీరు—ఓయీ! వారు కోరిన యుపకారము చేసినచో వారి సన్నిహిత బంధుఁడవై యిహలోకభాగ్యంబులు పొందెదవు. నిన్నేహేతువునఁ జెఱపెట్టిరో విమర్శింపకయే నిన్ను విడుదలచేయనున్న సుల్తానుగారి యౌదార్యము కనిపెట్టితివికదా? నీవు వారు కోరినప్రకారము వర్తించి నీకృతజ్ఞత్వము జూపుకొమ్ము.

బాలాజి—భాగ్యము.

సుల్తాను—ఓయీ! మే మొకయుత్తరమిత్తుము. దాని నెవ్వరు నెఱుంగకుండఁ దీసికొనిపోయి రామోజి కీవలెను. ఆతని నెట్లైన నొడంబఱచి భువనసుందరి యని పొగడ్తకెక్కినప్రభావతిని మాకుఁ గూర్పవలెను. నీ వీమాత్ర ముపకారము చేసితివేని నాఁడు జహాంగీరు నూర్జహానునిఁ జేపట్టి

తదీయులను దండనాయకాదులఁ జేసినట్లు తగినన్ని బాఁకులిచ్చి మీరా మోజిని మాయంత్రవారిఁగాఁ జేసెదము.

బాలాజి—మా కీవిషయమై యింత్రదూరము చెప్పవలెనా? ఐనను దమ కీవిషయములో నొక్క సంగతి జెప్పవలసియున్నది. సావధానులై చిత్తగింపుఁడు. ఫజీలు మీకోరినయింతికై మున్నెన్నో ప్రయత్నములుసల్పియు నెగ్గ లేక తుదకు తండ్రితోఁ జెప్పిన నతండు కొడుకు ముద్దుచెల్లించుటకై మొన్నటిదండయాత్ర కల్పించినాఁడు. ఇప్పుడు ఫజీలు మీరుచేయు ప్రయత్నమునకు నడ్డు దూరకుండఁ జూతురేని నాచూపిన రీతింగనుఁ జక్కబెట్టుటకు సిద్ధముగానున్నాఁడను. ఇట్లంటినని యన్యథాభావింపకుఁడు. ఫజీలు నాకట్టితిరేని శీఘ్రముగా దేవరకార్యము సాధించికొనివత్తును. రామోజికిఁ దనపట్టిని ఫజీలునకిచ్చుటకు లేశమాత్రమిష్టములేదు. నిజముగా—

సుల్తాను—ఓయీ నీవు మాకార్యమువిషయమై పని పూనినప్పుడు తగినబందోబస్తు చేయకుందుమా? నీవింతఁగా జెప్పవలసిన యవసరములేదు. ఎందులకేని మంచిది మాకాంజహానుని దోడ్కొని నీ వీదినమే పొమ్ము.

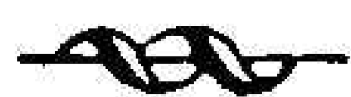
అని యొకయుత్తరమువ్రాసి బాలాజిచేతికిచ్చి సుల్తాను ఫకీరు నిట్లనియె.

సుల్తాను—నీకడనుండి యుత్తరము వచ్చుదాక మాకేమియు దోపదు సుమీ! కాంజహాను కడుఁదక్కరి. వీడు నీకుఁ జేదోడువాదోడునైయుండును. నీవువచ్చుటకు వీలులేనివేళల వీనివలన మాకుఁ గబురందఁజేయవలెను.

పకీరు—ఆలస్యముచేయక, పోయినవెంటనే రామోజి యభిప్రాయము కనుంగొని పిదప వీరిలైనఁ ప్రభావతిచిత్త మెట్లున్నదో తెలిసికొని కమ్మ వ్రాసి పంపవలెనుఁ జుమా? సుల్తానుగారుచేసినమేలు మఱవకుమా? చేయనున్న మేలు త్వరలోఁ బొందుదువు గాక.

అని యీవిధమున పకీరు సుల్తానులు పరభుకుమారుని బొమ్మని యాన

యిచ్చిన నతఁడును వారియొద్ద సెలవుతీసికొని తా నింక జననీజనకులను మనోనాయికను జూడఁగల్గుభాగ్యము తటస్థించెఁగదా యనియుప్పొంగుచు, తనవిషయమున పకీరు చూపిన యౌదార్యమునకును జేసినతంత్రమునకు నమ్మహోపకారిని బ్రశంసించుచు ఖాంజహానునిఁ దోడ్కొని యాదినమే ప్రయాణము సాగించెను.



ఇరువదియొకటవ ప్రకరణము.

—ం—

"ఓసీ మంజువాణీ! నాకీ యాధివ్యాధులు నాతోఁ బోవలసినవే సుమీ? తల్లిదండ్రుల బంధవిముక్తి విని నా ప్రియుండు కూడ విడుదలగుచుండు ననియనుకొని కొండంత గాఁబొంగితిని. కాని క్రూరతురుష్కు లా భువనైకసుందరుని విజాపురిబందికానాలోఁ బడవైచినారట. కటకటా నాటినుండి యమ్మహానుభావుండు పడుచున్నపాట్లెంతంతని చెప్పరాదు. నన్నతఁడు రెండుమాఱు లుపద్రవములనుండి తప్పించెనేకాని యిస్సిరో! నే నాతని కొక్కింత సాయము చేయలేకపోతినిగదా! ఇంక నాజన్మ మెందులకే? పాప మాపూజారి మా కొఱకై యెంతలేసి శ్రమపడుచున్నాఁడో నీ వెఱుంగుదువుగదా! ఇప్పుడప్పరోపకారిజాడగూడఁ బెక్కుదినంబులై వినరాకున్నది. అయ్యయ్యో! నా పడువిప్లవంబులకుఁ ప్లవంబయి తోడుపడిన యాసుగుణశాలిని నింకెన్నఁడైనను జూతునో లేదో కదా! ఆ నేత్రపద్మములసౌరు నా లలాటవిలాసము నా ముఖవిలాసము నా యుగభుజంబుల వైఖరియు నా వక్షస్థలవిశాలమును నే నే పురుషునందును జూడలేదుసుమీ? అట్టి భూలోకమన్మథుని వివాహముకాని నాడు వజ్రము నూఱుకొనికాని విషముద్రావికాని ప్రాణత్యాగము చేసికొనెదను. ఆకారమునకుఁ దోడు విద్యాబుద్ధులు, శౌర్యస్థైర్యములు గల్గియున్న యాసుకుమారదేహుండు పంచాగ్నిమధ్యమున గ్రాగినట్లు శత్రువులమధ్యమున జిక్కి యిట్లు క్రుఁగ్గవలసినదేనా? రూపగుణసంపన్నుండగు నా మనోహరు నిట్టిపాట్లు పడఁ జేసిన యక్కట్టడివిధాత నెంతతిట్టినను పాపముండునే? ఆ వన్నెకానిఁ గలసికొని సుఖించుభాగ్యము నాకింక లభింపదు కాంబోలు? అయ్యో! నే నెంత మందబుద్ధినే? యవనుల నడుమనుండి తప్పించుకొంటకుఁ ద్వారపడితినిగాని నా ప్రభుకుమారునితో నట నే యుండిపోయిన నీ వియోగావస్థ లేకపోయిన దేకదా? ఇసీ! అట నతండు చెఱలో వేగుచుండ

నేనుమాత్ర మింటఁ జక్కఁగాఁ గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచున్నాను. ఇంత కంటెఁ గతిను రాలుండునే? ఇన్నాళ్లాయె నాతండ్రి రామోజిసంగతియు బాజీపరభువర్తమానమును దెలియదయ్యె. హా హా! ఇంకను నెంద ఱెందఱు నాకొఱకు నిక్కట్టు లొందవలసివచ్చునో కదా? ఛీ! యింక నే నా హారము తీసికొనక మంచముపైనే ప్రాణములు విడిచెదను గాక—అయ్యయ్యో నాకేమో యాయాసమగుచున్నదే? ఔనే! మాయప్ప నొక్కమాఱు రమ్మనవే?" అని యిట్లు మాటలాడుచునే మంచముమీఁదఁ గూర్చుండిన ప్రభావతి వెనుకకు నొరగఁజొచ్చెను. మంజువాణి యంతటఁ దటాలున లేచి యామె తలక్రిందికిఁ జేవైచి సమముగాఁ బరుండఁజేసి యాపెతల్లి యగు లలితాదేవిని బిల్చుటకుఁగాను గదివెలుపలికి వచ్చెను.

ఆసమయమున నొక్కఁడు రామోజిగృహమును వెదకికొనుచువచ్చి యటఁ దారసిల్లిన మంజువాణినిఁ జూచి "ఇదేకా రామోజిగారిల్లు?" అనిన మంజువాణియు నౌ నిదేయని లోనికి రమ్మనిపిల్చి వానివృత్తాంతమడుగుడు వా డిట్లనియె. "నేశివాజివేగులవాఁడను నాపేరు భేతాలుఁడందురు. ఓ చెలియా! రామోజిగా రెక్కడ నున్నారు? ప్రభావతి కొక మేలువార్త నెఱుఁగఁజేయవచ్చి సినాను" ఆమెవానిమాటలకు బదులుచెప్పకయే ప్రభావతిమందిరమునకుఁ దీసికొనిపోయెను. ఈసందడివిని లోపలినుండి లలితాదేవియు నచ్చోటికివచ్చి వాని రాకకు హేతువు మంజువాణివలనఁ దెలిసికొని యట నొకచాప వేయించి వానిం గూర్చుండఁజేసి యిట్లనియె. "ఓయీ భేతాలా! ఇదిగో యిటఁ బండుకొనియున్నదేసుమీ మాపట్టి ప్రభావతి. మగవా రింట లేరు. నీవు చెప్పఁదలఁచుకొన్న దేదో యెఱింగింపుము. అనవుడు వాఁడు మెల్లగా "మీప్రభావతి కిష్టుండగు బాలాజి విజాపురినుండి యెట్లోతప్పించుకొని యీయూరికి వచ్చియున్నాఁడు. అస్వస్థోహరాంగునిజూడ నిచ్చగింతురేని యిప్పుడేయిటకుఁ దీసికొనివత్తును" అని యూరకుండెను. అదివిని మంజువాణి "అమ్మక్క! మనకష్టములు తీఱె యింక బ్రతికినారమని కెవ్వునఁ గేకవేసెను. లలితాదేవియు మంజువాణితోఁ బాటు సంతోషించెను. శ్రవణానందదాయకములగు భేతాలునివాక్కుల నాలించినతత్క్షణమే మాటలాడుటకుఁగూడ శక్తిచాలక సెజ్జపైఁబవ్వళించియున్న

యప్పద్మాక్షి చివాలునలేచి కూర్చుండి "ఏమేమీ! నాప్రాణవల్లభుం డిటకు నిజముగా విజయముచేసియున్నాఁడా! అమ్మా! వీనికేమైనను దగినబహుమానముచేసి మీయల్లువాని మనయింటికిఁ దెప్పింపరాదే?" అని నయనములనుండి సంతోషాశ్రువులు జాఱవిడిచి పరవశయైయుండెను. తల్లియుఁ దనముద్దుపట్టి గోరినట్లు బేతాలునికి విలువగల ముత్యాలహారము నొకటి యొసంగి "యిప్పుడె బాలాజిని దోడ్కొనిరావలసిన," దని చెప్పి వానిననిపి తాను వైపనులేవో చూచుకొంటకు లోనికిఁ బోయెను.

ఇంతలోఁ గర్మసాక్షియగు దినరాజు తనకాలమ్మునఁ బ్రాణికోటిసల్పు పాపంబులు తన్నంటుకుంటకై యెప్పటివలెఁ బశ్చిమాద్రికిం గ్రుంకులిడఁబోయెను. అంత రాజు లేనిసమయంబు కనిపెట్టినలుదెసలనుండి తిమిరతస్కరులు చెలరేగుటంజేసి యరాజకమ్ము ప్రబలసాగెను. ఇదియెఱింగి రేరాజు సహింపఁజాలక తనరాజత్వంబు సార్థకంబుగాఁ బ్రాగ్దిశనుండి బయలువెడలి వాడిమయూఖంబులు కోటానుకోట్లు ప్రయోగించి యయ్యంధకారచోరులఁ బోకార్చి నెమ్మదిగాఁ బరిపాలింపఁ దొడంగెను.

ఈలో మంజువాణి ప్రభావతికి మొగలిరేకులతో జడవేసి మేలిమిసొమ్ములుగైసేసి యిట్లుతగిన ముస్తాబుచేసి తన్మందిరము శుభ్రపఱచి పొందుగఁ దివాసులుపఱచి రకరకంపుదీపకళికలచే దాని నలంకరింపఁజేసెను. ఇట్టులలంకరింపఁబడిన యామందిరము తళుకు తళుకుమని తారకలువలెఁ బ్రకాశించు దీపకళికలచేతను, ఆనడుమఁ జంద్రబింబమువంటి భాసమానమైన ప్రభావతి ముఖలావణ్యముచేతను రెండవరోదసిమాదిరిఁ జూపట్టుచు విశ్వామిత్రసృష్టినొక్కింత స్మృతికిఁ దేఁగల్గెను.

"ఇప్పుడే నాప్రియుని దోడ్తెత్తుననిపోయిన భేతాళుం డింకను రాకుంటకు నేమిహేతువైయుండునే? చెలీ! నిజముగా నాలోకైకసుందరుఁ డూరికి విచ్చేసియుండునే? ఆభూలోకప్రద్యుమ్నుం డీరాత్రి యిటకువచ్చేనేని నాకోరికి లీరికలెత్తి పదంపడి ఫలించుననుటకు సందియములేదు. నాలోచనచకోరములకు నాపరభుతిలకుని ముఖసుధాకరబింబము ప్రదర్శించుభాగ్య

మజ్జైనేని తద్వచనామృతధారలచే నాతనుతాపము చల్లారును గదా ? ఇట్టి మన్మథమన్మథు నగ్నిసాక్షిగాఁ బరిణయంబైననాఁడుకదా! నా జననంబు సఫలంబగుటయు మొగి భూలోకసౌఖ్యంబు లనుభవించుటయుఁ బొసంగెను. ఆకళానిధిరాక విన్నదిమొదలదియేమోకాని కృశించియున్న నాతనువునకు జవసత్వాదు లంకురించినవి. ఆయనపునర్దర్శనము నాకియ్యెడఁ బునర్జన్మముగాఁ బరిణమించుచున్నది. ఓసీ! నీతోఁ జెప్పలేదుకాని నిన్నరాత్రి నాల్గవజామున నప్పుహానుభావుని గలలో దర్శించియుంటినిజుమీ! అప్పటినుండియు నాసవ్యనేత్రమును వామభుజంబు నదురుచునేయున్నవి. కలలు కల్లలని కొందఱం దురు కాని చూచితే యీస్వప్నము సద్యఃఫలమిచ్చినది. నే నీదిన మింతవఱకును బలుతెఱంగులఁ గలవరించుటకు రాత్రికలయే సుమీ కారణము."

శా. ఆవిద్యోన్నతి యాసుధాంసవచోవ్యాపార మాశాంత మా
భావప్రక్రియ యాకృపాతిశయ మాప్రజ్ఞానురీణత్వ మా
ప్రావీణ్యైకవిశేష మావినయసంపన్నత్వ మాయార్జవం
బావిఖ్యాతునియందుఁ దక్కఁ బరులం దన్యత్రఁ నేఁ జూడనే ?

అని ప్రభావతి యిట్లు తనహృన్మల్లభునిగుణంబులు లెక్కించుచు నాపురుషోత్తముని గన్నులకఱవుదీఱఁ గాంచు టెప్పుడగునో కాంచి మనసుదీఱ ముచ్చటలాడు టెన్నఁడగునోయని యువ్విళ్లూరుచుండెను. ఆసమయమున గాలిచే రెండుసారులు చావిడితలుపు త్రోయఁబడుటయు నది ప్రియునిరాకయేయని సంబరపడి చెలికత్తెను గనుంగొనుటకుఁ బుత్తెంచుచుఁ దా ననుకొన్నట్లు కానం దులకు విసుగుకొనుచుండెను. మఱియు నిక్కముగాఁ దనమనోహరుండు వచ్చెనో లేక తన్ను వంచించుటకు నేరేని ఛేతాళునిబుత్తెంచిరోయని పలుతెఱంగుల నూహించుచుఁ జీకాకుపడుచుండెను. అంతఁ గొంతసేపటికిఁ దిఱుగ నాచావడి తలుపు త్రోచినచప్పుడుకాగాఁ బ్రియునిరాకయే స్థిరయుండునని యటకు మంజువాణి ననిపి యవల బాలాజి మంజువాణిని బలుకరించినపలుకులు చెవులం బడఁగానే మిన్నుముట్టిన యానందముతోఁ దల్పమ్మునుండి దిగ్గనలేచి యొక్క ప్రక్కకు నొదిగి నిలువంబడెను. అప్పుడొగి మంజువాణి వెంబడివచ్చుచున్న

మ్లేచ్ఛగ్రహవిముక్తుఁడైన పరభుచంద్రునిముఖంబుఁ బొడసూపఁగానే యాపెకుఁ దనువెల్లను బులకలెత్తి హృదయంబు దడదడఁగొట్టుకొనసాగెను.

ఆపరభుకుమారుఁడు దీపకళికామధ్యమున మహాలోకయాఖండభూరిదీపికవలె ప్రభాసిల్లుచున్న సౌందర్యతిలకయగు ప్రభావతిఁ బొడఁగాంచెను. చిరకాలమై చూచియుంటఁగాబోలు తానింతకుముం దెన్నఁడుఁజూడనివారిభంగి ఱెప్పవేయక యనిమిషత్వంబువహించి యాసుందరాంగి లావణ్యామృతము తృప్తిఁదీఱ గ్రోలుచు మైమఱచి యానందసాబ్ధిఁ దేలుచుండెను. ఆశృంగారవతియు నప్పుడు మదనుతూపులకుఁ దీటగువాలుఁజూపులఁ బఱపి యాతని పుండరీకవీక్షణంబులకుఁ గులుకుచు విశాలవక్షమునకు మఱియు నుత్తుంగభుజంబుల కుప్పొంగుచు నంగసౌష్ఠవమునకు మెచ్చుకొనుచు నట్లు తదీయరూపమనుభవించుచు నొక్కింతసేపు గడపెను. మంజువాణియు నయ్యువపురుషుని దనరెండుకన్నులతోఁ జూచుచు నుభయులలో నెవ్వరు చక్కనివారలోఁ దెలుసుకొనఁగోరియు నిరూపింపలేక రతిమన్మథులే యిట్లు లవతరించిరని యూహించుచు వారితో నొక్కింతసేపు తానుఁ బరవశమంది యొక్కపీఠము తెచ్చి యందు దానవరతివల్లభు నాసీనుంగమ్మని ప్రార్థించుటయు నవ్వేడ్కతో నతండు సమ్మతించి యధివసించి పిమ్మట మంజువాణి నుద్దేశించి "మీసఖియు సుఖముగా నున్నదా? మాన్యులగు లలితాదేవియు రామోజీయుఁ దక్కుంగలబంధుగులు కుశలులైయున్నారా? మనపూజారికుటుంబ మిప్పు డెక్కడనున్నది? అని పలుకరించిన నాచెలికత్తెయుఁ దగురీతి జవాబుచెప్పెను. పూజారికుటుంబము సంగతి ప్రియుండెత్తినతటిఁ బూజారిమాట మనసులోఁబడి యాయన క్షేమము నడిగి తెలిసికొనఁగోరి సిగ్గువెనుకకులాగుచుండ నొక్కింతసేపూగులాడుచున్న మనసుతో మాటలాడఁజాలక యెట్టకేలకు నిదివఱకుఁగల చనువుతీసికొని సిగ్గను తెరనువిచ్చుకొని తలయెత్తి యచ్చిలుకలకొలికి మెల్లగా నిట్లనియె. "ఓసీ! మంజువాణీ! పాపము మాకొఱకై యిల్లువాకిలివిడిచి విదేశములవెంబడి తిరుగుచున్న పూజారిమాట నేఁటి కాఱుమాసములై వినరాదయ్యె. అమ్మహాత్ముం డిప్పు డెచ్చటనున్నాఁడో కదా! పాపము 'పరోపకారార్థమిదంశరీరం' అను ధర్మమును బాటించి మాపై నిర్హేతుకప్రేమవహించి విజాపురినుండి మా

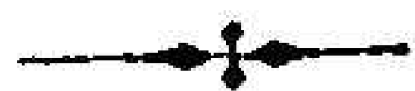
తల్లిదండ్రులు తులజాపురికి విచ్చేసినది మొదలు తురకలచేతిలోఁ జిక్కుపడ నన్నుఁ గాపాడుచువచ్చిన పూజారిసమాచారము దెలియక నామనసాందోళ పడుచున్నది" అని యింక నేమేమో చెప్పఁబోవుచు వెనుకదీసినఁ బ్రియురాలిమన సెఱింగి "ఏమీ! ప్రభావతీ! నన్నేమో క్రొత్తచేసి వింతగాఁ బల్కరించుచున్నావు. చోరులబారినుండి తప్పించికొని నాతోఁగలసి ప్రయాణముసాగించినదినంబులును ఖానుశిబిరమునొద్దఁగలసిమెలసి యున్నదినంబులును మఱపునకువచ్చెనా యేమి? అప్పటిలో మనకిలవడిన మైత్రియేయుండ నీకు సహజమైనకల్పకోల్దనముగూడ మట్టుపఱచి యెఱుక లేనివారితీరున నిట్లుపచరించుచున్నావేల? ఎఱుఁగకపోలేదు నసిగ్గే దీనికి హేతువు" అని నర్మగర్భముగా వాక్రుచ్చి యటుమీఁదఁ దనవిముక్తివృత్తాంతము సాకల్యంబుగా నెఱిఁగింపఁగోరి యిట్లు ప్రసంగింపఁగడంగెను. "ఇందుముఖీ! నీవు మ్లేచ్ఛుల శిబిరమునుండి తప్పించుకొన్నదిమొదలు విజాపురి బందిగములో నాపడిన యిక్కట్టు లిన్నన్నియని చెప్ప నలవికాదు. నీవు నన్నెడఁబాసినయీవాఁటిఁ గొలదిదినంబులకే నీతలిదండ్రులు పట్టువడి నాతోపాటు నెక్కుసిలుగులు వడుటయు ఖానుఁడు ప్రతాపగడమునకేఁగుచు నన్ను విజాపురికనిపినసంగతియు నీ వెఱింగియేయుండుదువు. అటుపిమ్మట శివాజిమహారాజో లేక పూజారినో నీవు వ్రాసినట్లొకకమ్మనువ్రాసి దానితోఁగలిపి నీయుంగరమును భేతాళులవలన ఫజీలున కందఁజేసెను. ఫజీలాజాబు నీవువ్రాసినదనియే నమ్మి భేతాళుఁడు కోరినప్రకారము తనయాంగుళీయకమును బ్రత్యుత్తరమును వానికిచ్చెను. ఇప్పుడారెండును నావద్దనేయున్నవి." అనిచెప్పి పదంపడి యొకపకీరు విజాపురికివచ్చి యేమికారణముననో ఫజీలుతో మైత్రిచేసి సుల్తానుదయసంపాదించిన క్రమమును ఫజీలు వాంఛ చెల్లించుటకు ఖాను దండయాత్రసల్పినవృత్తాంతము ఫకీరుమంత్రనమున సుల్తానున కెఱిఁగించిన తెఱఁగును సుల్తానునకుఁ బ్రభావతిపై వలపుగలుగఁజేసి పకీరు తన్ను విడిపించినవిధమును మఱియుఁ దాహాయనకారారాగారంబునఁబడిన యాతనలవిడ్డూరమును ప్రభావతిమంజువాణుల హృదయములు కరఁగునట్లు సొరది వివరముగా నెఱిఁగించి క్రమ్మఱ నిట్లనియె. "ప్రభావతీ! నాఁడు మనము తులజాపురమునుండి రాచూరికిఁబోవుత్రోవలో నుద్భ

వించి చోరులబారినుండి తప్పించుకొనివచ్చి నీవు నాతోఁ గలిసికొన్నతరిఁ బెం
పొంది మావీఁడవట మ్లేచ్ఛక్రౌర్యవాతాహతి నెక్కింత కదిలింపఁబడి వాడిన
మోహలతఁ గ్రమ్మఱ నేటికి దైవకృపారసంబునఁ జిగిరించి యలరులుఁగల్గి ప్రకా
శింపఁజొచ్చెను. నిక్కముగా నీవు నాపైఁబరపిన వాల్గంటిచూపులు జ్ఞప్తికిఁ
దెచ్చికొనియేసుమీ! నేనిన్నియమవేదనలకంటె శతాధికంబులైన సంకటంబుల
లోఁ ద్రుగ్గియు నెన్నటికైనను నిన్నుఁగలసికొందునేమో యను నాశతో నిన్నినాళ్లు
మేనిలోఁ బ్రాణంబులు చిక్కఁబట్టియుంటిని. ఖాను లాడిపోసిన మాటలకును
వారినౌకరులుచేసిన హింసలకును నిన్నుఁ దలంచికొనియే సుమా యోర్చి
యుంటిని '' అని యతఁడు తనవృత్తాంతము సాంతముగాఁ దెల్పుడుచేసినయనం
తరమునఁ బ్రభావతి పూజారివిషయము దెలిసికొనఁగోరి యొక్కింతచనువుఁ
దీనికొని యిట్లనియె. ఆర్యా! మీరు మీపడినపాట్లు మీవిడుదలయు దెలియఁ
జేసినందులకు మొదలు విచారమును బిదప సంతోషమును గల్గినది. మీకు నత్యం
తోపకారముచేసినపకీ రెవ్వఁడు? పకీరునకు మతాంతరప్రవిష్టులగు మీపై నింతయ
నురాగముగల్గి ప్రవర్తించినవాఁడని మీ చెప్పుమాటలకు నాకాశ్చర్యమగుచున్నది.
దీనికేమికాని మనపూజారివిషయ మెట్టిదో నాకుజెప్పఁ బ్రార్థించుచున్నాను.
అని యమ్ముద్దరాలు పల్కిన తియ్యనిపల్కుల కలరి పరభుసుమారుం డిట్లనియె.
పూజారి కుశలముగా నేయున్నట్లు వినుచున్నాను. అతనియునికి కొంచెము రహ
స్యముగా నుంచవలసినది. కావున నీకు వెనుక నెఱింగించెదను. నీవడిగినపకీ రెవ్వఁ
డైననేమి? అతండు మనపూజారివలె నాయెడలఁ బ్రేమవహించి నాబంధ
ముక్తికిఁ గారకుండయ్యె. ఇంతకు సన్న్యాసులగుపకీరుల కీర్తిభూతదయయుంట
లోకప్రసిద్ధము కదా! సామాన్యులకువోలెఁ దనపెరయను భేదంబులు వారికేల
యుండును! అని యిట్లుకొంతసేపు ప్రసంగంబుల వారు కాలయాపనచేయుటయు
నంత జాము రాత్రియగుటఁజూచి లలితాదేవి గదినున్న మంజువాణినిఁబిల్చి
యద్దానివలనఁ గాఁగలదంపతులకు రాత్రిభోజనము సంగతి జ్ఞాపకముచేయించెను.
అంతఁ బ్రభావతీ పరభుసుమారులు దిగ్గనలేచి భోజనశాలకేఁగి యటముచ్చటలా
డుచు నింపాదిగా భుజించి తదనంతరంబునఁ దాంబూలాదులు గ్రహించి వెండి
యుఁ బెక్కుసంగతులు చెప్పుకొంచుఁ జాలసేపు మేల్కొని పిమ్మట నవ్వ

ధూవరులు ప్రత్యేకమందిరముల శయనింపసాగిరి. అట్లు కలయక కలయక గలసికొను నక్కాలగలదంపతుల హృదయంబు లానాటి చంద్రకిరణప్రభావంబున నొక్కింతకరగి మెత్తఁబడుట కనిపెట్టి మనోభవుండు నాఁడు రుద్రునిపైని ప్రయోగింపఁగా మిగిలినవాఁడిశిలీముఖములచే నుభయులను దస్తాపాటు పడఁజేయుచు విజృంభించెనేకాని ఫలసిద్ధిమాత్రము పొందఁడయ్యె. ఇక్కారణమువలన రెండుజాము లగువఱకు వారికిఁ గూర్కురాదయ్యె. అప్పటి జనకు లేమనుకొందురో యనుజంకుకంటెఁ బ్రభావతి గాంధర్వవివాహమునకు సమ్మతించునో లేదోయని బాలాజియు బాలాజికిఁ దనమనోభిప్రాయ మెఱింగించిన నతఁడిష్టపడునో లేదోయని ప్రభావతియుఁ దలపోయుచు వారు మూఁడవజామున నిజపర్యంకంబుల నిద్రింపఁజొచ్చిరి. మఱునాఁడు బాలాజిపన్హాలలోనున్న తన తల్లిదండ్రులను శివాజిని వీక్షించుటకునై పయనము సాగింపఁజూచెనుగాని ప్రభావతిప్రార్థనకతన రెండునాళ్ళచ్చోట నతని నాఁగవలసివచ్చెను. వారికిఁ గల్గినట్టి సంయోగముకంటె దొంటివియోగమే వేయిరెట్లు మేలనిపించినప్పుడు వారియవస్థ యెట్లుండునో మేము వర్ణించుటకంటెఁ జదువరు లూహించుకొంట లెస్సయని యది విడిచిపెట్టుచున్నాము. తాఁ దలపెట్టినమహాకార్యమునకు భంగకరమగునని యెంచి వ్రతనిష్ఠాపరుండగు నర్జునుం డూర్వశీసంగమందును సవతితల్లి యాటఁజేసి సారంగధరుండు చిత్రాంగి సంసర్గమందును విముఖులైరేకాని మన బాలాజిప్రభునకుఁబోలెఁ దట్టుపడినవా రేమయియుందురో విధదుష్యంతాదులకథ లెఱింగినవారికిఁ దెలియకపోదు.

అటనున్న జిజాభాయిని దర్శించి యయ్యాసరభవాని సన్మానమువడసి యామెకుఁ దనవృత్తాంతమెల్ల శ్రుతపఱచి యవ్వీరమాత శివాజి కెఱుంగఁజేయుమను సంగతులెల్ల జాగ్రత్తతో జ్ఞాపకముంచుకొని భేతాళుని విజాపురికిఁ బోనిచ్చి యక్కడిపెద్దలగువారిసెలవు దీసికొని విడలేక వెంటవస్తున్న ప్రభావతిపైఁ జిత్తముమాత్రమునిల్పి తాను తిన్నగాఁ బన్హాలకుఁ బ్రయాణమై పోయెను.

ఇరువది రెండవ ప్రకరణము.



ఒకనాటి యుదయకాలమునఁ బన్హాలాపురమునఁ బ్రజలందఱు విషాద విస్మయంబుల మునుంగుచుం దేలుచుండిరి. ఇది కడు నద్భుతమను వారును పాపము బాజిపరభున కెంతయాపత్తు వచ్చినదనువారును శివాజిరాజు నసించు దుర్గముననే యిట్టి ఘోరకృత్యంబు జరపిన సాహసికు లెవ్వరో యుందురని గోజిల్లు వారును గటకటా బాలాజి యెడఁబాటునకు సగము శవమైన లక్ష్మీభాయి కెంత కష్టము వచ్చినదనువారునై జనులు వీథులలో గుమికూడి చెప్పుకొనఁ జొచ్చిరి. బాలాజిజనకులు కాపురమున్న సదనమునకుఁ జోరు లెవ్వరో కన్నము వేసి తత్పుత్రికయగు విశాలాక్షియనుదాని నెత్తికొని పోవుటయే యాకలవరమునకుఁ గారణమని చదువరు లెఱుంగునది. పాపము బాలాజి వియోగమున కత్యంతమును దుఃఖించుచున్న లక్ష్మీభాయి బాజీపరభులకు ముద్దులకూన విశాలాక్షియెడఁ బాపు దటస్థించినందువలన వారి కది గోరుచుట్టుమీఁది రోకటిపోటువలె నెంతేని దుర్భరమైయుండెను. పురుషుఁడౌటవలన బాజి తనశోకము లోలో నడఁచుకొనెను గాని లక్ష్మీభాయి కన్నురు మున్నీరుగాఁ గార్చుచుఁ దిరుగ నీజన్మముతోఁ గూఁతుఁ జూడఁగాంచు భాగ్యము సంభవింపదని పెద్దపెట్టున నేడ్వసాగెను. బంధువు లెంతయూఱడించినను లోనుండి పొంగివచ్చుచున్న దుఃఖము నాపుకోఁజాలక లక్ష్మీభాయియు నామెతోఁబాటు బాజియు నాదిన మభోజనముతోనే పరుండసాగిరి.

శివాజి యెట్టకేల కీఘోరవార్త యెఱింగి చేయునది యేమియుఁ దోపక యొక్కింతతడవు సామాన్యునివలె విచారించి యనంతరమున నిట్లూహింపఁ దొడంగెను. బాజిగృహమున రామోజి పరిస్తుతము నివసించుటవలన నతనినందన యనుకొని తెలియక ఫజీలుపనుపునఁ దుష్టులే యీఘోర కృత్యము గావింప నోపుదురని నిర్ణయించి తదన్వేషణార్థమై కొందఱ గూఢ

చారులను బంపి యామిజునాఁడు బాజిగృహంబునకు నేఁగి బాజిని బరామర్శించి లక్ష్మీభాయి నోదార్చి విశాలాక్షి నెట్లైనను వెదకించి తెప్పింతు నని దంపతులతో వాకొని వారిఖేదమును గొంతమట్టున కుపశమింపఁజేసెను. ఇట్లు రాజు వారినోదార్చి కొన్నాళ్లైనపిదపఁ దా నంపినచారులు తిరిగి త్వరలో రాకుంటకుఁ గారణమేమో యని విచారించి మఱికొందఱనుగూడఁ బ్రచ్ఛన్నవేషములు వేయించి పంచి విశాలాక్షివిముక్తికై తగినన్నివిధంబులఁ బ్రయత్నింపఁ జొచ్చెను.

ఇట నీచర్య జరిగిన వారమునకుపిమ్మట ఖాంజహానుసమేతముగా బాలాజి పన్హాలాపురమునందలి తమయింటికిఁ జేరుకొనెను. లక్ష్మీభాయీబాజిప్రభులు కుమారునిరాకకుఁ బెన్నిధిగన్న పేదలవోలెఁ బెల్లుబ్బి "నాయనా! మృత్యుముఖంబునఁ బడిన నీ వెట్లు తప్పించుకొనివచ్చితివి! ఇంక మేము మహాదృష్టమంతులమైతిమి" అని వారు బాలాజి నొగిఁ గౌఁగిలించుకొని సంతోషములను వెళ్లఁబుచ్చఁదొడఁగిరి. అంత బాలాజి "అమ్మా! మనవిశాలాక్షిజాడ గనిపింపకున్న దేయేమి?" అని యడుగుటయు వారు కంటఁ దడిపెట్టుకొని జవాబీయకుండిరి. అందులకు నప్పభుకుమారుండు కలవరపడి దగ్గఱనున్నవారి నడిగి జరిగినసంగతి తెలిసికొని తాను గొంతసేపు వారితోపాటు విచారించె. ఇంతలో రామోజి యచ్చోటికి వచ్చుటయు నదిచూచి బాలాజి యాయనకు నమస్కారముచేసెను. రామోజి యతనిని యథోచితముగా నాశీర్వదించి కౌఁగిలించుకొని "అబ్బాయీ! నీవిముక్తి యెట్లు సమకూడెనో యెఱుంగను. ఇందువలన మాయందఱికష్టంబులు గట్టెక్కినవి. ఎఱింగియేయుండుదువు. పాపము మీసోదరి నెవరోయీనడుమ మ్రుచ్చిలించినారు. ఇప్పటికాపిల్లజాడయే తెలియకున్నది" అని యూరకుండెను. అంత బాలాజి తల్లిదండ్రుల నోదార్చి వారికి ధైర్యముచెప్పి తాఁ దప్పించుకొనివచ్చినవిధంబును బ్రభావతి జీజీభాయిమున్నగువారినిఁ జూచి మాటలాడివచ్చినసంగతియు వెండియు నిన్నాళ్ళు తాను బడుచున్నయిక్కట్టులును లోనగు పెక్కువిషయము లెఱింగించి వేవేగ మజ్జనభోజనాదులుకావించి రామోజినిదోడ్కొని శివాజీదర్శనమునకుఁ బోయెను.

ఆనాఁటియపరాహ్ణసమయమున శివాజి కృష్ణాజిసమేతుండై రాజకార్యములేవో వితర్కించుచుఁ బ్రసంగవశంబున బాలాజిసంగతి దేఁబహాటయుఁ దోడనే యల్లపూజారివద్దనుండి పెక్కుదినాలై యేవిధమైనవర్తమానము తెలియరాకున్నదనియు విశాలాక్షియొక్కయుఁ దదన్వేషణార్థము పంపఁబడిన చారులయొక్కయు జాడఁగూడ నెఱుంగరాకున్నదనియు వలపోయుచు మిక్కిలి విచారించుచుండెను. ఇట్లు దీనబాంధవచింతామణియగు కోంకణాధీశ్వరుం డేమియుఁ దనకుఁ బాలుపోక యోజించుచున్నవేళ నక్కడ కొక్క దౌవారికుం డరుదెంచి బాలాజిరామోజులగారు నేతెంచుచుటయు, శివాజి నిజముగా బాజికుమారుండే వచ్చియుండునా యని క్షణమాత్రము సంశయాశ్చర్యానందపరవశుండై యెవ్వారువిచ్చేసినది తెలిసికొనిరమ్మని కృష్ణాజినంపెను. అతండు వారిని తీసికొనిరాఁగా శివాజికి నయ్యిరువురు జోహారుగావించిన రాజును యథోచితమర్యాదలతో వారి నుచితాసనంబుల నధివసింప నియోగించి " బాలాజీ! నీవెప్పుడువచ్చితివి? ఎట్లు రాఁగల్గితివి? అనిపల్కరింప నప్పరభునందనుం డిట్లనియె! మహారాజా! దేవరవారి దయావిశేషంబున నీదినమే యీగ్రామమునకు విచ్చేసినాఁడను.

అని నుడివి తా ఖానుశిబిరములోఁబడినపాట్లును విజాపురిలోఁ బడిన సిలుగులును ఫజీలునకువోలె సుల్తానునకుఁ బ్రభావతిపై మోహ మంకురించిన సంగతియు సుల్తాను దనవెంట ఖానుజహానుని బుత్తెంచినవిషయమును బ్రతాపగడమునకుఁబోయి ప్రభావతి జిజాభాయి ముఖ్యులసందర్శించివచ్చినయంశము నట జిజాభాయి యెఱింగింపుమనిన సంగతులును సవివరముగా శ్రుతపఱచి యింక నేమేమో చెప్పఁజూచుచుండఁగా మరాటకేసరి యిట్లనియె. "ఓయీ నీరాక కూఁతుంగోల్పోయిన మాజనకులకును నీకై మేను సగముకృశింపఁజేసిన ప్రభావతికిని దదీయులకు నేకాక మాయెల్లరకు సంతోషదాయకంబయ్యె. కాని నీచెలియలిని ధూర్తు లెవ్వరో దోచికొనిపోయిరి. ఆమెను వెదకించి తెప్పించుటకునై తగినవారి నంపినాను. అక్కటా! యక్కన్యయునికి యిప్పటికిని నాకుఁ దెలియరాకున్నది. మనపట్ల దైవ మేమిచేయఁదలఁచియున్నాఁడో తెలియదు. అనవుడు బాలాజి శివాజిరాజు తమవిషయములోఁ దీసికొనుచున్న

శ్రమకు నుత్సహించి భక్తివిశ్వాసంబులు విశదపడ నిట్లనియె. దేవా! రాజులగువారు ప్రజలఁగన్నబిడ్డలవోలెఁ జూడవలసినదని శాస్త్రంబులవలనను బురాణరాజులచరిత్రంబులవలనను వినుట దక్క తమరిమర్యాద స్వజనంబులఁ బోషించి తదీయకష్టము లరసి రక్షించుప్రభువులు నే డీకలికాలములో మిమ్మాటికి లేరని త్రిశుద్ధిగాఁ జెప్పఁగలను. ఏతద్ధేతువువలనఁగదా యస్మదాదులు విజాపురి రాష్ట్రము విడనాడి మిమ్మాశ్రయించి మీతోపాటు కష్టసుఖం బలమనీకుంట

క. గో వేద విప్రరక్షణ
గావింపఁగఁ గంకణంబు గట్టినమీ కీ
యావనబలముల ద్రుంచుట
యావశ్యక మయ్యె శంకరాంశజరాజా.

తే. మీపదంబులు జేపట్టి మేము కష్ట
జలధిఁ దరియింప నుంటిమి జనుల కెందుఁ
దండ్రియును దైవమును రాజు దలఁచిచూడ
వైరికులజైత్ర శ్రీజిజాభాయిపుత్ర.

ఇట్లు బాలాజి శివాజిని సమయోచితముగా స్తుతించినపిదప నచ్చట వారీవిధముగాఁ బ్రసంగించిరి.

శివాజి—బాలాజీ! ఫకీరు నీకేమైనను జెప్పుమని చెప్పినాఁడా!

బాలాజి—చెప్పుమని యేమియుఁ జెప్పలేదుకాని నాతో సుల్తానువినుచుండఁగాఁ గొన్నిమాటలు చెప్పినాఁడు. ఏవన "నీవెనక నే సిద్ధిజోహారును ఫజీలును వారిసేనలఁ దీసికొని శివాజిమీఁది కెత్తివత్తురు. వారిసాయము కూడ నీకుండును గాన కార్యము సానుకూలపడచవలెను."

శివాజి—ఓయీ! నీ వెన్నాళ్లక్రింద విజాపురి విడిచినావు?

బాలాజి—సుమారు పదినాళ్లగును. మీ కీసంగతిఁ దెల్పఁగోరియే ప్రతాపగడకుఁ బోతిని. అట మీరు లేకుంటఁ దెలిసికొని మఱలక నిటకు వచ్చితిని. మన మీపాటికి యుద్ధమునకు సిద్ధపడవలసినదే?

శివాజి—ప్రభావతినిఁగూర్చి సుల్తానున కేమివర్తమానము పంపనున్నావు?

బాలాజి—మీయాలోచనచొప్పున వర్తింప సమకట్టినాను.

శివాజి—(మందహాసముతో) రామోజీ! ఇందులకు నీయభిప్రాయమేమి?

రామోజి—మహారాజా! బాలాజి వ్రాయుచున్నట్లు మీయిష్టమే మాయిష్టము. మమ్ము రక్షించుభారము మీయది. పాలముంచినను నీళ్లముంచినను నాశ్రితులమగు మాకు మీరుకాక వేఱొక్కరిక్కఁగలరే?

శివాజి—బాలాజీ! రామోజి యొద్దఁబడకున్నాఁడనియుఁ బ్రభావతిని గలసి కొని తిరుగ నుత్తరము వ్రాతుననియు వ్రాసి యంపుము. రామోజీ! నీవు వేగము పయనమై ప్రతాపగడకుఁ బొమ్ము. ఇన్నాళ్లొక్కఫజీలునకే కాని యిప్పుడు సుల్తానునకుఁగూడ నీపాడుబుద్ధి పుట్టినది. కావున నీ వప్రమత్తుండవై నీతనూజాతఁ గాచికొనియుండుము. అట మాదుర్గమునకు వింతపురుషులు వచ్చిన బంధించి వారిస్వరూపస్వభావంబులు తెలిసికొని యావెంటనే మాకు వర్తమానము చేయుము. మాతల్లిగారికి నానమస్కృతులు చెప్పి బాలాజితోఁ జెప్పినసంగతులు చేయుచున్నా నని యెఱింగింపుము.

అని రామోజిని బుత్తెంచి వెండియు శివాజి బాలాజిని విజాపురివింతలడిగి తెలిసికొనుచుండఁగా నొక్కప్రతీహారి యేతెంచి తిరుమలురాక నెఱింగించినతోడనే శివాజి వానిని రప్పించెను. ఆవచ్చినతిరుమలుగాజానకు నచ్చటివారికి నమస్కారము లర్పించి యిట్లనియె. "మహారాజా! ఫజీలు పనుపునఁ దదనుచరులు విశాలాక్షిని విజాపురిలోనికిఁ దీసికొనిపోయిరి. ఈసంగతి చారులవలన నిన్ననే తెలిసికొంటిని" అని యతఁడు చెప్పుమాటలు వీనులఁ బడఁగానే యచ్చటివారు భగ్గుభగ్గుమని మండిపడిరి. అందు ఫజీలుని బొల్లుమార్చెదనే బాలాజి ప్రభావతి కేలువట్టు నని ప్రతిజ్ఞవట్టెను. సుల్తాను విశాలాక్షిని విడుదల చేయించకపోయినచోఁ దదీయరాష్ట్రము కొల్లగొట్టించెద నని శివాజి శపథము సల్పెను.

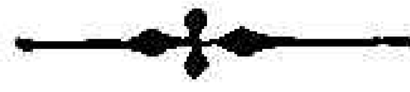
ఇట్టిసమయమునఁ బేష్వామోరోపంతులును నాబాజీసోనదేవు లచ్చోటి కరుదెంచి ఫజీలుసహాయుండై సలబత్ఖా ననుబిరుదమందిన సిద్దీజోహారు ప్రచండబలముతో నెత్తి వచ్చుచున్న సంగతియు సుల్తానుప్రేరణచే జింజిరాధిపతిపత్తేఖా ననువాఁ డీప్రాంతప్రదేశముఖుఁడైన సావంతుఁడు గ ట్టికట్టి యెదురొత్తెంచుచున్న యంశమును శివాజి కెఱింగించిరి. ఇట్లు శత్రువు లందఱు నొక్కసారిగాఁ దనపై దండెత్తివచ్చువృత్తాంతము తా నింతకుఁ బూర్వము కొంతయెఱింగినవాఁ డౌటవలన నంతగాఁ దత్తఱపడక యొక్కింతతడవు చింతించి శత్రుభయంకరుఁడైన శివాజి మేఘగంభీరమైనవాక్కులతో ని ట్లుపన్యసింపఁ దొడంగెను. ఓయస్మామాత్యశేఖరులారా! నాఁడు రామదాసుయోగిశిఖామణి చేసిన హితోపదేశము మీయెల్లరయుల్లంబున నాటుకొనియేయుండవచ్చును. ఐనను సమయానుగుణముగా నేను గొంతచెప్పుచున్నాను. సావధానులై యాకర్ణింపుఁడు. స్వార్థపరత్వమువిడిచి స్థైర్యధైర్యము లవలంబించి తొల్లింటిభూనాథులు గోబ్రాహ్మణసౌఖ్యార్థమై లోకకంటకులగు మ్లేచ్ఛులఁ జక్కడఁచి చిరకీర్తి సంపాదించికొనిరి. అట్లే మనము ప్రయత్నముచేసి శాశ్వతకీర్తిసంపాదింతము. కేవలకుక్షింభరులమై కాకములవలె నెన్నాళ్లు జీవించినను సార్థకమున్న దే? 'పరోపకారార్థమిదంశరీర' మను నార్యోక్తిని పాటించి మనజనక్షేమాభివృద్ధికై శక్తివంచనలేకుండఁ గష్టపడుదము. నా కీయుపదేశము సజ్జనని బాల్యముననే చేసినది. మఱియు మామకగురువు శ్రీరామదాసుయోగిగారును గోభూదేవతల కపకారముచేయుచున్న క్రూరుల దండింపవలసిన దని నియోగించినారు. కావున నేను సహకారులైనను మానినను నాశక్తికొలంది వైరులరూపుమాపక మానను. ప్రస్తుతము విజాపురిసుల్తాను క్రొవ్వడఁగించి యతనిని వశ్యునిగాఁ జేసికొనినగాని ముందు మొగలాయీలతోఁ బోరుట దుష్కరము. గోల్కొండ నవాబుమంత్రియగు మాదన్నగారితో మైత్రిచేయుచున్నాను. బీజపూరు గోల్కొండ నవాబుల సాహాయ్యంబున హిందూపతాన విద్వేషియగు నౌరంగజేబునైన నిపుణమైన మొగలులను నర్మదాతటిని దాటిరాకుండ నాకట్టవలెను. కానినాఁడు మనకేమాత్రము లక్ష్మీస్వాతంత్ర్యములు గలుగనేరవు.

దేహముదాచక మీరు మీ సేనలతో నాకు సహాయభూతులైతిరేని సర్వకార్యము లోలి ననుకూలపడును. ఖానుల మూలమునఁగదా మనకు విజాపురివారికి వైరము సంఘటిల్లెను. అప్జలుహాతుఁడైనను ఫజీ లొకఁడింకనున్నాఁడు. వీనివలన నది మఱింత హెచ్చుచున్నది. గోబ్రాహ్మణాదిహింస దక్కను దురుష్కులుమానునట్లు చేయవలెను. ఇప్పుడు గోల్కొండనవాబు మాదన్నగారికి హితోపదేశమునఁ దనరాష్ట్రమున గోబ్రాహ్మణసాధుహింస చాలమట్టుకు నాపుచేయించినాఁడు. ఇట్లు యవనులను భ్రమరకీటకన్యాయమున భారతులనుగా మార్చి తదీయసహాయమున మొగలులదౌర్జన్యములు వారింపవలెను. అంతవఱకు మనకు శాంతియు విశ్రాంతియుఁ జొప్పడదు. అని యీరీతి శివాజి యుపన్యసించుటయు దానికి నచ్చటి కృష్ణాజిప్రముఖులు తమ యంగీకారము వాక్కులచేతను ముఖవైఖరులచేతను గరతాళధ్వనులచేతను దెలియజేసి రాజున కుత్సాహము గల్పించిరి.

అనంతరమున శివాజి జింజరాధిపతి నెదుర్కొన రఘునాథబల్లాలును వాడే సావంతుపైకి బాజీఫసలకరు సర్నోబత్తును బంపవలసినదనియు, ప్రతాపగడసింహగడాదిదుర్గముల సంరక్షింపవలసినదనియుఁ బేష్వాను నియోగించెను. మఱియుఁ గోంకణదేశము కాపాడుమని యాబాజీసోనదేవుని నియమించెను. ఇట్లు సైన్యాధిపతుల నిజదుర్గసంరక్షణార్థ మాజ్ఞాపించి తనదగ్గర నేతాజి లేనందులకు విచారించి యత్రనిని శీఘ్రముగా నిటకుఁ దోడ్తెమ్మని తిరుమలును బుత్తెంచి తాను బన్హాళాలోనుంటకే నిశ్చయించి యటనుండి బాజీ కృష్ణాజిప్రముఖులతోఁ గలసి కోంకణప్రభువు యుద్ధసన్నాహములు సల్పుచుండెను.



ఇరువదిమూఁడవ ప్రకరణము.



ఫజీలు బాలాజిముక్తికిఁ గారణం బరయఁజాలక తన మిత్రుండగు జంఝూరరావును బిలిపించి యతనితో నీవిధముగా ముచ్చటించెను.

ఫజీలు—మిత్రమా! బాలాజిని సుల్తా నేకారణమున విడిచిపెట్టెను.

జంఝూర—కారణమేమో నాకుఁగూడఁ దెలియదు.

ఫజీలు—నీకుఁ దెలియదన్న నెవరునమ్ముదురు? స్వజాత్యభిమానము.

జంఝూర—ఏమీ! ఫజీల్! అపూర్వముగా వచించుచున్నావు? నీకడ నెన్నఁడేని యేసంగతులైన మట్టుపఱచితినా? ఇంతకు నీయయిష్టుఁడు నా కిష్టుఁడగునా?

ఫజీలు—బందికానా యాజమాన్యము నీక్రిందనుంటచే నిట్లంటిని.

జంఝూర—నిజముగా నాకుఁదెలియదు. కావలసినచో నీయొళ్లుముట్టి చెప్పెదను. ఒకవేళఁ బకీరున కేమైనను దెలిసియుండునేమో?

ఫజీలు—పకీరు నిందుకొఱకే గృహమునకు దయచేయుమని వర్తమానమంపినాను. అతఁడు వచ్చినమీఁదటఁ గనుఁగొనవచ్చును. దానికేమికాని మొన్ననే విశాలాక్షి యను నొకపరభునందనను నాసేవకులు మోసికొనివచ్చినారు. దీన నేమి ముప్పువచ్చునో?

జంఝూర—ఔను నేను నాలకించితిని. ముప్పునకిం దేమున్నది? సర్కారునకుఁ దెలియకుండ నుంచవలెను. నీప్రియురాలిజాడ యేమైనను దెలియునా?

ఫజీలు—నాఁడు ప్రభావతి వ్రాసినయుత్తరము నీవుకూడ జూచితివికదా! మరల నాకొమ్మ నేఁడొక్కకమ్మ వ్రాసి పంపినది. ఔరా! ఆయెమ్మె

లాడి కింతచిన్నవయసులో నింతమంచి కవనముకూడఁ బట్టువడినది. రూపమున్నచోటఁ బ్రజ్ఞయు సహజముగా నుండునుగదా! వహ్వారే! ఇందలి వ్రాతఁజూచిన నమ్ముద్దులగుమ్మను జూచినట్లే యున్నది.

తే. ఖానువర! మీరు దయచేసి ♦ కడక నంపు
నట్టిప్రత్యుత్తరము నుంగ్ర ♦ మందుకొంటి
నాఁటినుండియు నాయెద ♦ నాటుకొన్న
ప్రేమ మగ్గలమై నన్ను ♦ వెతల ద్రోచె.

క. మీతండ్రిఁ జంపుఘాతకుఁ
బాతకుఁ దెగటార్చి యిటకు ♦ వచ్చితిరేనిన్
మీతో నిదె వచ్చెద నతఁ
డాతంకము నన్ను బెట్టు ♦ నది యెఱుఁగరటే.

క. ఒల్లను దల్లిని దండ్రిని
నొల్లను మాజాతినీతు లొల్లను వంశం
బొల్లను వేఱొకపూరుషు
వల్లభ! నాకేలువట్టఁ బ్రార్థింతు మిమున్.

జంఝూర—సఖా! ఈజా బెవ్వరు తెచ్చినారు?

ఫజీలు—అట్లడుగుచున్నావేమి? మొదటవచ్చిన విశలదానే తెచ్చియిచ్చినాఁడు. చూచితే! నామాట లిన్నాళ్లు నమ్మకుంటివి. వలపులేనిచో నిట్లు వ్రాయుట తటస్థించునే? ఇంతకుముందు వ్రాసిన కమ్మలో నా యొయ్యారిబొమ్మ తానే తప్పించుకొని వత్తునని వ్రాసినది. రాజద్రోహియు మజ్జనకద్రోహియు నగు శివాజిమూలమున [illegible] మన ప్రయత్నములన్నియు భగ్నమగుచున్నవి. ఆదురాత్ముని ఘోరముగా నా ఖడ్గమున కాహారముగావించి మాతండ్రికి సూడెద దీర్పఁగాక. ఆమాయావిని రూపుమాపకున్నఁ బ్రభావతి నాకు లభించుట దుర్లభము. దీనికి నీయభిప్రాయమేమి?

అని యడుగుచుండఁగాఁ బకీరచ్చటికివచ్చుటయు నాతనికిఁ బ్రభావతి తిరుగఁ గమ్మవ్రాసినసంగతియు నందలియంశములును దెల్పుడుచేసి యటుమీఁద నతనితో నిట్లు ప్రసంగింపఁదొడంగెను.

ఫజీలు—స్వామీ! బాలాజి యెట్లుతప్పించుకొనిపోయెనో మీరెఱుంగుదురే? ఇంక నాకుఁ బ్రభావతి దక్కునని తోపదు.

పకీరు—శివాజిపట్టువడిన మన సైనికులను విడిచినాఁడని చెప్పి వాని నట్లువిడిచి యుండనోపు. ఇంతకుఁ బరభుకుమారకుని విడుదలకుఁ బ్రభావతి దక్కకుంటకు సంబంధమేమి ?

ఫజీలు—మీరెఱుంగరు కాబోలు. ప్రభావతి తులజాపురిలో మాకుఁ బట్టుపడవలసినదేకాని దుర్మార్గుఁడగు నచ్చటి పూజారివలనను వీనివలనను మాకుఁ జిక్కనదికాదు. కానిచోఁ బ్రతాపగడకు మేముపోవుటయే తటస్థింపకపోవునుగదా? మఱియు నారూపవతి—

పకీరు—అన్నట్టు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మీతండ్రికొడుకులు ప్రభావతినిమిత్తమే దండయాత్రకల్పించినారనియు నందువలననే శివాజి మిమ్మువంచించుటకును ఖానును వధించుటకు సాధ్యపడినదనియు నెవరోసుల్తాను చెవి కొఱికినారు. అంత నతండు నీమైనిగోపించి మాటలాడిన మేముతగునట్లుచెప్పి యాయన నెంతోకష్టముమీఁదఁ బ్రశాంతునిజేయుటయే కాక నీ కాయెలనాగ నెట్లైనను గూర్పవలసినదనియుఁ జెప్పి యొప్పించితిమి.

ఫజీలు—మీకటాక్షము పూర్తిగా నామీఁదనుంటచేఁగదా సుల్తానుగా రాగ్రహించుటకు మాఱు కరుణించుట గల్గినది. అదికాక మొన్నను నాతోఁ బ్రసంగించి నాకోరినట్లు నవబఖానుతో యుద్ధమునకు నన్ను బోవలసినదని సెలవొసంగినారు.

జంఝూర—నీతో నన్నుగూడఁ దీసికొపోవలెను జుమా!

ఫజీలు—నీ వింతయడుగవలెనా? నీవులేనిదే నా కొకగడియ వేగదు. సుల్తానుగారి నడిగి నిన్ను దోడ్కొనిపోదును.

పకీరు—ఓయీ ! ఫజీలూ ! పన్హాలాపురిలోనుండి యొక్క సుందరిని వేగులచే రహస్యముగాఁ దెప్పించి మీయింటనుంచితివని సర్కారున కిట్లో తెలిసినది. ఆవిషయమ్మై మిమ్ముగనుంగొనుటకుఁగాబోలు దోడ్కొని సత్వరమ రమ్మన్నారు.

ఫజీలు—ఈసంగతి యెట్లు తెలిసినది ? ఏమీ ! నాపైఁ గోపగించినారా? ఆ తరుణి నెందులకుఁ దెప్పించితివన్న నే నేమిచెప్పుదును ?

జంఝూరరా—ఈమాత్రమునకు భయమేమి? మనపక్షమునఁ బకీరే తగినయుత్తరవుచెప్పి సమాధానపఱుపఁగలఁడు.

పకీరు—అప్పుడే నేవచ్చి పావుగంటయైనది. వేగముగా మన మటకుఁ బోవుట మంచిది. అని వారినిదీసికొని కోటలోనికి నడిచెను.

అట సుల్తాను ఖాంజహాను తీసికోవచ్చిన బాలాజిలేఖవలనఁ దత్సోదరియగు విశాలాక్షిని ఫజీలు తెప్పించినదియు రామోజి ప్రభావతి నిచ్చుటకు సమ్మతింపనిదియు లోనగు సంగతులను దెలిసికొన్నవాఁడై బాలాజికోరినట్లు విశాలాక్షిని విడుచుట యుక్తమో విడువకుంట యుక్తమో యనియు, ప్రభావతి తన్నిచ్ఛగించునో లేదో యనియుఁ బరిపరివిధముల విచారించుచుండెను. అత్తఱిఁ బకీరుసహితముగా ఫజీలు ఝుంఝూరరావులు తనయొద్దకువచ్చుటయు వారి నాసీనులఁజేసి విజాపురిప్రభు విట్లు ప్రసంగింపఁ దొడంగెను.

సుల్తాను—ఫజీల్ ! నీయింటఁ బరభుకుమారి యొకర్తున్నట్లు తెలిసినది. ఆకన్యక యెవ్వరిపుత్రిక ? నీ వాకన్నియఁ దెప్పించుటకు హేతు వేమి?

ఫజీలు—సర్కార్ ! నావద్ద మీరడిగినకన్యయుంటయు నిక్కువమే ! నేనిది తెప్పించుటయు నిజమే ! నన్ను మన్నింతురేని తెప్పించుటకు హేతువు యథార్థముగాఁ జెప్పుచున్నాను.

పకీరు—సరే నీవుచెప్పకముందె సర్కారునకుఁ దెలిసినది. ప్రభావతిని దీసికొనిరమ్మనిపంపిన నీయనుచరులుచేసిన యవకతవకగ దాయిది.

ఫజీలు—పకీ రూహించినది వాస్తవమే !

సుల్తాను—ఆపిల్లను మాపరముచేయునది.

ఫజీలు—చిత్తము అట్లే కావించెదను.

సుల్తాను—ఘాటగే! నీ వాకన్యను భద్రముగా రక్షించునది. తగినపరిచారికలను నియమించి యామెకు నన్నపానాదులలో లోపముగాకుండఁ జూడవలెఁ జుమా! మాయాజ్ఞకానిదే యాతరుణికి విడుదలచేయరాదు.

జంఝూర—సర్కార్! చిత్త మట్లేకావింతును.

సుల్తాను—ఫజీల్! నీవు రేపుయుద్ధమునకుఁ బొమ్ము. నీవలచినసుందరి నెట్లైనను దెప్పింతునులే! మీతండ్రి నా కత్యంతహితుఁడని యెఱుంగవే? అతనికుమారుండగు నీవును మాకట్టిడివే! ఇంతకుముందుగా నాతోఁ జెప్పినచో నీపాటికి నాబోటిఁ దెప్పింపకపోదునే?

ఫకీరు—ఆకాంతకై పాపము తండ్రినిసైతము బోఁగొట్టుకొన్నాఁడు. తమరీమాత్ర ముపకారముచేసి ఫజీలుని సంతోషపెట్టుఁడు. ఇతండు సంతసించిన మాకు నామోదమే! మీబోటివారు తలంచుకొన్న చక్రవర్తిసూజాతనైనను రప్పింపఁగలరు. అట్టిచోఁ బ్రభావతివిషయము చెప్పవలెనా?

జంఝూర—ఫకీరుచెప్పినది బహుయుక్తముగా నున్నదనుటకు సందియము లేదు. తండ్రికంటె ఫజీలు కార్యశూరుండును సదసద్వివేకియుఁ జూడీ! ఈతనికోర్కె చెల్లించినచోఁ దండ్రితాతలమాడ్కి నితండును సమయమువచ్చినవేళ మనరాష్ట్రమునకై మానప్రాణంబులు ధారవోయకమానఁడు. నాకు స్నేహితుఁ డగుటవలన నింతకంటె నేమిచెప్పినను బాగుగానుండదు. కాని యీతండు రాజనీతియందు ఖానునకుఁ బైచేయి యనుటకు సందియములేదు. నాఁడు తండ్రికిఁ దనుత్రాణశిరస్త్రాణాదులు ధరించిపోవలసినదని పోరిచెప్పిన యాతని దూరాలోచన పరత్వ మెల్లరకుఁ దెల్లమేకదా! మఱియు మావలె శత్రువులచేతిలోఁ

జిక్కకుండఁ దప్పించుకొనివచ్చిన యీతని ప్రావీణ్యము తమ కెఱిం గినదే కదా! సర్కార్! కావున దయచేసి తమ గల్లు జరిగింపఁ బ్రార్థితులు.

అనియిట్లు వీరుసల్వురు సంభాషించుచుండఁగా సిద్ధిజోహారచ్చోటికి వచ్చుటయు సుల్తానాతనిఁ జేరఁబిల్చి తనసమీపమున నధివసింపఁజేసి ఫజీలు నుద్దేశించి "ఓయీ! నీవు రేపు మనసవాబక్షానుతోఁ బయనముకావలసినది. కావున పోయి నీవు తత్ప్రయత్నములో నుండుము. నీతో జంఝూరరావు నవసరమున్నఁ దీసికొనిపొమ్ము." అని వా రుభయులను వీడ్కొల్పి పిమ్మట సుల్తాను సిద్ధితో నిట్లు ప్రసంగింపఁదొడంగెను.

సుల్తాను—సవాబక్షాన్! మన మనుకొన్నట్లు జఱిగినదా?

సిద్ధి—సర్కార్! ప త్తేఖానుఁడును సావంతుఁడును మీయాజ్ఞశిరసావహించి నారు. వారు నాకు సహకారులై నిల్చినప్పుడు శివాజియెంత? ఔరంగజీబె త్తివచ్చినను నిగ్రహించెదను. ఈమాటు శివాజి పట్టువడుటగాని మృతినొందుటగాని సంభవింపక తీరదు. వేయేల నే బహుభాషలవాఁడఁ గాను. నే నెంతచేయఁగలవాఁడనో వెనుక మీరే యెఱుంగవచ్చును.

సుల్తాను—ఓయీ! నీసామర్థ్యాదులు మాకుఁ గ్రొత్తలుకావు. నీవు మాచిరకష్టన్న గాల్చివచ్చువాఁడవని నాటికన్నాటకయుద్ధములవలన నే తెలిసికొంటిమి. నీవు మా కాంతరంగికుండవౌటవలన మా కొకయుపకారముచేయవలసి యున్నది. ఇదివఱలో మాదర్బారులో శిరస్తాదారుగానున్న రామోజి పరభు నెఱింగియుందువుకదా! అతఁడిప్పుడు శివాజివద్దఁ బన్హాలాలో నున్నాఁడట. అతని కొకవివాహము కానికూఁతురుగలదు. అది లోకైక సుందరి యని వినుచున్నారము. ఆమెకుఁ బ్రభావతి యనుసార్థకనామ మున్నది. ప్రస్తుత మది పన్హాలలోనే యున్నట్లువదంతి. ఆరాజముఖి నెట్లైనను నాకుఁ గూర్పఁజూడుము. శివాజి స్వయముగాఁ బ్రభావతిని సమర్పించి సామంతుగానుంటకు సమ్మతించెనేని యాతనిని బలవంతము

గాఁ గట్టి తీసికోరావలసిన పనిలేదు. ఆతనిస్నేహము నీవు నాడువా
డ్రుచ్చునట్లు ముందున కుపయోగింపవచ్చును. కావున మీచెప్పినచొ
ప్పునఁజేయునది. ప్రభావతిపట్టువడినదాఁక మావాంఛ గూఢముగా
నుంచవలసినది సుమా !

పకీరు—జోహార్ ! నీ వెట్టీరాచకార్యము సాధించుకొనివత్తువో చూతము.
నీకు మహోన్నతపదవి త్వరలోఁ బ్రాప్తించునులే!

సిద్ధి—సర్కార్ ! తమరుసెలవిచ్చినవిధమున నవశ్యము కార్యము సఫలము
చేసికొనివత్తును. పోయివత్తును.

అని సుల్తానుపకీరులకు జోహారు జోహారు కావించి వారిసెలవుతీసికొని
పోయెను. పిమ్మటఁ బకీరు సుల్తాను లిట్లు ప్రసంగము నడిపిరి.

సుల్తాను—మావద్దఁ బంతోజియే యిట్టిసమయములోనున్నచో నరనిముసము
లోఁ బ్రభావతిని దీసికొరాఁగల్గియుండును. ఆదురాత్ముఁడు లంచగొం
డియై మమ్ము విడిచినాఁడు కాని లేనిచో నొగి మాతో సమానుఁడై
మెలఁగవలసినవాఁడే.

పకీరు—పంతోజి యెవ్వఁడు ?

సుల్తాను—తమరెఱుంగరేమో! మాదర్బారువకీలుగా నిన్నాళ్ళనుండి మొన్న
ఖానునివెంట నిచ్చిపంపగా లంచముతిని యతనిని శత్రువులచేతిలోఁ
బెట్టి నమ్మించి స్వామిద్రోహముచేసినాఁడు. కాని వాని తెల్వితేటలు
దర్బారులో నేరికి లేవనియే మానమ్మకము సుడీ!

పకీరు—ఎన్ని తెల్వితేటలున్నను నేమిప్రయోజనము? గుణములేనివాఁ డెట్లు
ముందుకువచ్చును? అన్ని దుర్గుణములలో స్వామిద్రోహమువంటిది మఱి
యొక్కటిలేదు. మణియుతంబైయున్నను పాపజాతిఫణి విసర్జనీయము
కదా! అట్టివారిని ప్రభువగువాఁడు తెలిసికొని తఱిమివేయవలెను.

సుల్తాను—ఇచ్చట నున్నన్నాళ్లు తలలోనాలుకవలె మాలో మెలఁగుచుండెడి
వాఁడు. లంచమే వాని నట్లు మార్చివేసియుండును.

పకీరు—ధనము పాపిష్ఠమను లోకోక్తి యెంతయు నిజంబు. కులాంగనలను గులటలగాను, సత్యవాదుల నసత్యవాదులగాను, నీతివంతుల నిర్నీతివంతులగాను, పుణ్యాత్ములఁ బాపాత్ములనుగాను జేయును. మఱియుఁ జోరహత్యాదినీచకృత్యంబులకు మూలకారణంబైయుండును. కావుననే మాకు ధన మెవ్వార లొసంగినను నమస్కారము చేసెదము.

సుల్తాను—ధన మట్టిదియే కాకున్న బంతోజి యీపనిచేసియుండకపోవును గదా!

పకీరు—పంతోజి కేవల ధనాపేక్షతోఁ జేసినట్లు మీదర్బారులోని మరాటోద్యోగస్థుల బట్టిచూచినఁ గానరాదు.

సుల్తాను—ఏ మేమీ! మీ రనుమాటలు నాకు వ్యక్తపడకున్నవి.

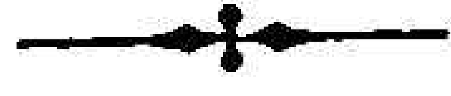
పకీరు—దర్బారులోనున్న మరాటులలో బెక్కు లోలోన శివాజిపక్షము వారుగా నున్నట్లు వారి రాకపోకలబట్టి మా కనుమానము దగులుచున్నది. ఇది యింతకుముందే తెలియఁజేయవలెనని తలంచితిమి కాని యాప్రమేయము వచ్చినప్పు డెఱింగింపవచ్చునని యుపేక్షించితిమి.

సుల్తాను—రాష్ట్రములోఁ గొంకణస్థు లిట్టివారని యిదివఱకే యెఱింగియుంటిమి కాని దర్బారులోఁగూడ నట్టిద్రోహు లున్న సంగతి తమరు చెప్పగాఁ దెలిసినది. ఓహో! యిట్లైన జాగ్రత్తగా నుండవలసినదే!

ఇట్లు కొంతసేపు ముచ్చటించి యటుమీఁదట సుల్తాను విశాలాక్షినిగూర్చి పకీరుతో నాలోచించి ప్రభావతిని బాలాజిపట్టి తెచ్చి యిచ్చువఱకు విశాలాక్షిని విజాపురిలో నుంచుకొంటకు నిర్ణయించియే తన్నిర్ణయంబు సూచనగా నిరూపించుచు నొక్క లేఖను వ్రాసి ఖాంజహానుని రావించి వానిచేతికి దాని నిచ్చి బాలాజి కందఁజేయుమని చెప్పి పుత్తెంచెను. నాటనుండియు నవాబు మఱింత ప్రభావతిమీఁద నే లోకముంటఁ జేసి తదేకచిత్తుండై రేయింబవళ్ళు తత్తఱపాటు చెందుచు, నెన్నఁ డాభువనసుందరిఁ జేపట్టుదునోయని మురియుచు దిన మొక హాయనముగాఁ గడపుచుండెను.



ఇరువదినాలుగవ ప్రకరణము.



ఆమఱునాఁడు సిద్ధీజోహారు ఫజీలుసహితుండై పదివేల యశ్వబలము తోడను నిర్వదివేల పదాతిబలంబుతోడను వేయికిమించిన కుంజరసముదాయము తోడను మఱియు గొప్పఫిరంగిబండ్లతోడను పయనముసాగించి యప్పటిలో శివాజివసించియున్న పన్హాలాదుర్గముమీఁదికి దాడివెడలెను. ఇంతటిప్రచండమైనచతురంగబలముతో సిద్ధిప్రయాణము సాగించుతఱి భూమి యదరఁజొచ్చెను. ఉత్తమహాయవేదండంబుల నేత్రంబులనుండి జలకణచయ మొలుకఁదొడంగెను. ఘోటకాదిపాదఘర్షణచే జాతంబయిన పెంధూళి పైకెగసి యంబరాచ్ఛాదనచేసి రక్తవర్ణమైన మేఘముభంగి భయంకరముగా నుండెను. అడుగడుగునకు గజంబులుచేయు ఘీంకారములచేతను దురగంబులుచేయు ఖురపుటధ్వానంబుచేతను భటసముదాయముచేయు కోలాహలముచేతను మఱింత భీకరంబై గోచరించెను. వెండియు నీమహాఘోషమునకు జంబుకాదివన్యమృగంబులు సహకార మగుచుండెను. ఆసమయమునఁ బురోభాగమున నొక ప్రచండమారుత ముద్భవించి విజృంభించి నభంబున నంతపర్యంతము ప్రేలాడుచుండిన ధూళిపటలంబుతోఁ గలసి మ్లేచ్ఛనాయకులదెస వీచి తన్లోచనాదిముఖరంధ్రములలోఁ జొఱఁబడఁజొచ్చెను.

ఇట్టి శుభశకునములతో బయలువెడలిన పఠానులదండు మిడుతలదండు కరణి దారిపొడుగునఁ బైరుపంటలు నాశనముచేయుటయేకాక గ్రామంబుల రూపుమాపుచుఁ గతిపయదినంబులకుఁ బన్హాలాదుర్గము సమీపింపఁగల్గెను.

అటఁ బన్హాళలోని మరాటు లావచ్చుచున్న వైరిబలమును రెండుక్రోసులదూరమున నున్నదనఁగానే నిరీక్షించి సమరసన్నాహములు సల్పఁజొచ్చిరి. ఇంతలో వేలాలంఘనముచేసి వెల్లివిరిసినయవనసముద్రముఖంబున నయ్యవన బలౌఘము తమపట్టణంబునకు ముట్టడిచేసి చుట్టువిడిసినఁ బట్టరానికోపంబునఁ

గోటలోనిమరాటభటులు బాణంబులు ప్రయోగించియుఁ దుపాకులు గాల్చియుఁ గొన్ని దినంబులు ప్రాకారంబులదరి జేరకుండ శత్రువులను దునుమాడుచుఁ జీకాకుపఱచుచువచ్చిరి. అత్తతి నెటనుండియో నేతాజి తనయశ్వసైన్యముతో నటకువచ్చి శత్రువులను సరిగా నిలఁబడి యెదిరించుటకుఁ జాలినంత సైన్యము లేమి విచారించి పగలెల్లఁ జుట్టుప్రక్కలనున్న పొదలలోమాటుపడి రాత్రివేళల శిలాశిలీముఖంబులు గురిపించుచు శిబిరములు తగలబెట్టుచు నరిఘటు లెదిరించినప్పుడు పరుగిడుచు వారు బెదిరినప్పు డెదిరించుచు నిట్లు పెక్కుతెఱంగులఁ దురకలఁ జిక్కుపెట్టుచుండెను. కాని ముట్టడిమాత్రము తగ్గుటలేదు. మఱియు నొక్కొక్కదినము దుర్గములోని మరాటసైనికులకును వెలపలనున్న పఠాన సైనికులకును దురము దుస్సహంబగుచు నొక్కొక్కదినము కొంతతగ్గుచు నిట్లు రెండుమాసము లతిక్రమించెను.

ఇట్లు ముట్టడి జఱుగుకాలమున శత్రువులు దుర్గములోనికిఁ జొరఁబడకుండ శివాజిభటులు బహుప్రయాసమున సంరక్షించుచుండిరి. కాని తమకంటె శత్రువులసంఖ్య నాల్గురెట్లధికముగానుంటవలనను నానాటికిఁ గోటలోని యాహారసామగ్రి తరుగుచుంటచేతను శివాజియుఁ దదీయులును జయముపట్ల నిరాశులై యెట్లు తప్పించుకోవలెనో తెలియక సంభ్రమపడఁజొచ్చిరి. మొట్టమొదట శివాజి యావత్సైన్యముతో వెలికిదుమికి దొమ్మియుద్ధముచేసి సందు దొరికినయెడలఁ దప్పించుకొనఁజూచెనుగాని సంఖ్యాతిగంబైన శత్రుసైన్యంబు పరిగణించి యది దుస్సాధ్యమనియుఁ బ్రాణాపాయకరమనియుఁ దెలిసికొని యాప్రయత్నంబు మానుకొని మంత్రిపురోహితులనెల్లర రావించి వారితో నీరీతి ముచ్చటించెను.

శివాజి—సఖులారా! ప్రస్తుతమనయవస్థ చిత్తగించితిరకదా! మన మీయుపద్రవము తప్పించుకొని బయటఁబడు టెట్లో నాకుఁ దోచకున్నది. కయ్యము పొడిగింతుమన్న సైనికులనేకులు నిహతులౌటయేకాక పైపెచ్చుభోజనసామగ్రి సన్నగిల్లుచున్నది. ఇంక సామమే మనకు శరణ్యముగాఁ గనుపట్టుచున్నది. అదెట్లు లనుకూలపడునో యెఱుంగకున్నాను. తానాజీ నీయభిప్రాయమేమి?

తానాజి—స్వామీ ! నాకు నేమియుఁ బాలుపోకున్నది. వెలికి దుమికి దొమ్మియుద్ధముచేసి తప్పించుకొనుటయే కర్తవ్యమని తోఁచుచున్నది.

కృష్ణాజి—తానాజి యంతవాఁడౌటకు సందియములేదు. ఇతఁడు విజృంభించిన భీమునిభంగి నెంతలేసికార్యంబులైన నవలీలలోఁ జక్కపఱపఁగలఁడు. కావుననే యిట్టిపౌరుషోక్తు లతనినోటనుండి వెడలినవి. కాని ప్రస్తుతము స్వబలపరబలతారతమ్యమునుఁ బరిశీలించిన నతనిమాటలు క్రియలలోఁబెట్టుటకు నెంతమాత్రము మంచిదికాదు. ఇట్టిసాహసంబున జొరఁబడుటకంటెఁ 'బాహుబలంబుకంటె బుద్ధిబలంబు కార్యసాధక' మని పెద్దలు వచింతురు. కాన నొక్కింతనిదానముతో నాలోచించి వైరుల వంచించి తప్పించికొను నుపాయము నన్వేషించుటయే శ్రేయస్కర మని నామతము.

శివాజి—కృష్ణాజివాక్యములు నీతియుక్తములనుటకు సందియములేదు. కాని తప్పించుకొను విధానముమాత్రము తెల్పఁడయ్యె. నాకు సంధిచేసికొనుటయే యుక్తముగాఁ గనఁబట్టుచున్నది. ఇది మీయందఱికి సమ్మతమగునేని యెట్టినిబంధనల కొడఁబడవచ్చునో యెఱుంగఁజేయుఁడు.

బాజి—మహాప్రభూ! మన మీనడుమ నాక్రమించిన కోటలెల్ల నర్పించితిమేని మనలఁ దప్పించుకొనిపోనిత్తు రని తలంతును.

బాలాజి—చాలుఁజాలు బాబయ్యా! పరభువంశంబునఁబుట్టిన మన కిట్టిమొప్పఁదల చెల్లునే? కష్టార్జితమ్మగుకోటలు వైరులపాలుచేసి యబలులచాడ్పున మనము నిరాయుధులమై పోవలెనని మీయాలోచన. ఇదేటియుపాయము? రాజపుత్రసంతతివార మగు మన మీదైన్యము సహింపఁగలమే? శూరాగ్రేసరుండైన తానాజివచించునట్లు వర్తించుట మానధనులమగు మనకు యుక్తముకాని యన్యథావరించిన లోకులు నవ్వరే ?

తానాజి—ఔను! మానాభిమానముగల మనమెట్లు తలలువంచుకొని రిక్తహస్తులమై పోవుదుము. మానముకంటెఁ బ్రాణమే యెక్కువనితోఁచిన మనము గాజులు తొడిగించుకొని మెలఁగుటయొప్పు. ఇట్లంటినని యన్య

ధా విచారించి నాపైఁ గోపగింపకుఁడు. పుట్టిననాటనుండి కత్తిపట్టి వర్ధిల్లిన మన మిప్పు డిట్టిదైన్యావస్థకు నీకొందుమే? ఏదైన బన్నుగడఁ బన్ని శత్రువులను దప్పించికొనిపోదము. కాదేని దొమ్మియుద్ధమునకు సిద్ధమౌదము.

కృష్ణాజి—నామాటలను బాజిపలుకులను సులువుగాఁ బూర్వపక్షముచేసిన బాలాజితో నాజుల నేమందును? ఇరువురిలో నొక్కరుఁడు దప్పించుకొను వెఱ వెఱింగింపకయే యుఱక మావచనంబులు ఖండించిన నేమిప్రయోజనము? దూరాలోచనచేయక తోఁచినట్లు ప్రసంగించుట రాజనీతికిఁ జాలవిరుద్ధము. కాలము ప్రతికూలమైనవేళల నెంతవారికిని దైన్యం బనుభవింపకతీరదు. నాడభిమన్యుకుమారుని రక్షింపసమకట్టి భీమాదులు సైంధవునిచే నోటువడలేదా? జరాసంధకాలయవనాదులఁ దప్పించికొని కాలజ్ఞులైన రామకృష్ణులు పాదచారులై పాఱిపోలేదా? సమయము వచ్చినప్పుడు గాడిదెకాళ్ళుపట్టవలెననుమాట యెఱుంగరా? ఎదిరిబలంబునకుఁ దమబలంబునకుఁగల హెచ్చుతగ్గులు పరిశీలించి కాలానుగుణ్యముగా బ్రవర్తించుటయే రాజనీతిగాని తొందరపడుటవలనఁ గార్యానుకూలమగునే? కావున సంధి కెట్టినిబంధనలొప్పుకొంటదగునో యోజించి చెప్పుఁడు. బాజిచెప్పినట్లు కోటలన్నియు నిచ్చుట తగదుకాని కొన్ని యిత్తుమనిచెప్పి ప్రస్తుత మీచెఱ దప్పించుకొంట సమంజసము.

శివాజి—అట్లైన నెవ్వఁడు సంధికుదుర్చికొనివత్తురు?

కృష్ణాజి—ఖానునికడకు నా డేను రాయభారము పోవుటఁజేసి నీమాఱు నేఁబోయిన వా రనుమానింతురు. బాజిపరభు నంపినచో నతండు కార్యము సానుకూలపఱచుకొని రాఁగలఁడు.

బాలాజి—దేవరవారు మన్నింతురేని నే నపాయంబులేనియుపాయం బొక్కటి చెప్పఁబోవుచున్నాను. కృష్ణాజి చెప్పినట్లు మీరు మాతండ్రిని రాయబారము పంపవచ్చును. కాని నే నిట నొక్కింత విన్నవించుకొంచున్నాను. సావధానులై చిత్తగింపుఁడు. "మహారాజా! ప్రభావతిపై

ఫజీలునకు వలపుకలదుగదా! భేతాళుఁడెట్లో యతనినివంచించి తదంగుళీయకము నాచేతికిచ్చినాఁడు. అది యిపుడు నాయొద్దనున్నది. ప్రభావతి యిక్కడనున్నట్లు ఫజీలున కీయుంగరమంపించి తగినసమ్మకము పుట్టించితిమేని వాఁడు తప్పక మెత్తఁబడును. సంధిషరతులలోఁ గొంత బెట్టు సరిచూపుచుఁ దుట్టతుదకుఁ బ్రభావతిని సమర్పింతుమని యాశ చూపినచో నది నిజముగాఁ దలఁచి సిద్దినొప్పించి ప్రభావతిని బంపుమని బలవంతపెట్టును. తొల్లి పద్మినీమోహితుఁడైన యల్లాయుద్దీనుని వంచించిన రసపుత్రులవలె నత్తఱి నేను నామిత్రులతో సంజవేళ నొకపల్లకీలోఁ గూర్చుండి కొందఱుభటులు వెంటరా శిబిరమున నెక్కింత దూరమున, నేర్పఱచుకొన్న సంకేతస్థలమునకుఁ బోవుదును. వీలైనచో ఫజీలుని దెగటార్చి నాతోవచ్చినవారితో నెండొకదెసకుఁ బారిపోదును. ఆగందరగోళములో మీరు వీలైనంతమందిని దీసికొని రణగడాకుఁ దప్పించుకొని పోఁజూడుఁడు. నేను నాసందువేళఁ బగఱకు దొరకకుండఁ దప్పించికొనివత్తును. పట్టువడితినేని సుల్తానుమన సెటింగి యట్లు చేసితినని సవాబ్ఖానును నొడంబఱచి నా నేర్పుకల్మి వెరుఁగను జెమలించుకొనివత్తును.

అని బాలాజిచెప్పిన పన్నాగము సమయోచితముగానున్నదని తండ్రి యగుటచేత బాజితక్క నచ్చటివారెల్లరు నతనిని వేనోళ్ల శ్లాఘించి యట్లే కావించుటకు నిర్ణయించిరి.

అట్లైనని శివాజి బాజికిఁ జెప్పవలసినసంగతులెల్ల బోధించి సంధిపేరిట సిద్దిసవాబ్ఖానునొద్దకుఁ బుత్తెంచెను. ప్రభు వాదేశించినరీతినే బాజియు సంధిషరతులు సరిగాఁ దెమలింపక మెలిపెట్టుచుఁ గోటనుండి యరాతుల గుడారములకును గుడారములనుండి కోటకునుఁ దిరుగుచు నాలైదుదినములు జఱుపుచు జాగరూకతతో మెలంగుచుండెను.

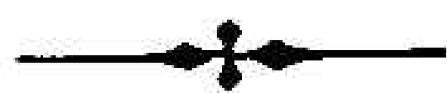
ఈలోఁగా బాలాజి యొకయుత్తరము వ్రాసి యాకమ్మతోపాటు వానియుంగరమును నిజమరిస్నేహితున కొక్కని కిచ్చి ఫజీలుకడకుఁ బను

పుటయు వాఁడును ప్రభావతిపంపఁగా వచ్చినసందేశహారుఁడట్లు నటించుచు ఖానుకుమారుని భ్రమింపఁజేయుచుండెను.

ప్రభావతీసమేతముగా మున్నగెల్చుకొన్న కోటలన్నియు స్వాధీన మౌటయేకాక సామంతుండౌటకుఁగూడ శివాజి సమ్మతించుచున్నాఁడని సిద్ధియు నిదేసమయము ప్రభావతిని జిక్కఁబట్టుకోవచ్చునని ఫజీలును నొకరికంటె నొకరు వెల్లుబ్బి యుభయు లేకముఖులై శివాజి నిజముగా సంధి కొడంబడునని నిశ్చయించి పోరునిల్పుడు చేయించిరి. శివాజియు దదనుగుణముగా రేపోమాపో కోటపఠానులపాలు చేయునట్లు వేషభాషల నటమటించుచుఁ దా మనుకొన్నట్లు కొనవఱకు జఱుగునో లేదో యని భయపడి యిష్టదేవతయగు భవానిని గార్యానుకూలతకుఁ బ్రార్థించుచుఁ దత్ప్రీత్యర్థము జపహోమాదులు చేయించుచుండెను.



ఇరువదియైదవ ప్రకరణము.



బాలాజిపంపిన కపటసందేశహారునివచనంబులచేఁ బూర్తిగా వంచింపఁబడి వాఁడు తెచ్చినయుత్తరమువలన సుల్తాను ప్రభావతి నాసించియే బాలాజిని విడుదలచేసియుండునని నిశ్చయించి తనలోఁదానిట్లు వితర్కించుకొనును. "ఔరా! సుల్తానెంతటక్రూరుఁడు. పైకి నాకని చెప్పి నాప్రేయసిని తానే చేపట్ట వట్ట సమకట్టినాఁడుకదా? ఇస్సిరో! నన్ను నమ్మించి నాకుత్తుకఁగోయఁజూచినాఁడు. ఛీఛీ! ప్రభులకంటెఁ బాపాత్ములొక్కరుండరనియే యూహింతును. నాఁడు శివాజి నాజనకునివంచించి వధించినసంగతి దర్బారుద్యోగస్థులకెఱింగించి తత్సమక్షమున నమ్మరాటపతిని బెలుచ నిందించి వారిసాయమునఁ బగదీర్చుకొన జూచుచుంటిని. నేఁడు నాయజమానియే నన్ను మోసపుచ్చి చెడప నుంకించుచున్న నింకనెవ్వరితో మొఱ్ఱవెట్టుకొందును. ఇస్సీ! పైకెంతోహితుండట్లుపచరించుచు నింతలో నెంతిచేయ నుద్దేశించెను. దీనికంతకును హేతువు ఫకీరుకాఁడు కదా! నిజముగాఁ బ్రభావతికి నాపై నిష్టములేకున్నచో నిట్లు వ్రాయునా? ఆకొమ్మ యీకమ్మ వ్రాయకపోయినచో సుల్తానుచేతిలో నాప్రాణములు పోవలసినవేకదా! అయినను జంఝూరునితో విచారించి యింకముందు కెట్లు మెలంగవలెనో తెలిసికొందును గాక." యిట్లు విచారించి జంఝూరరావు నటకు రావించి యతినికీసంగతులెల్ల యెఱింగించి పదంపడి యిట్లు ప్రసంగింపఁజొచ్చెను.

ఫజీలు—మిత్రమా! చూచితే! యీయుత్తరము. సుల్తానింతివాఁడని యెఱుంగను. ఫకీరు దీనికంతటకు హేతువైయుండునాయేమి?

జంఝూర—ఫజీల్! మొదటనుండియుఁ బకీరు రాకపోకలు నాకనుమానాస్పదములుగానే తట్టుచున్నది. ద్రవ్యాపేక్షకుండైనను గావలె లేదా మనలనందఱను వంచించుటకు వైరులచేఁబంపఁబడినవేసగాఁడైనను గా

వలెను. కాని యెంతమాత్రము నిజమైనపకీరని నాకుఁదోఁచదు. విరాగులకేడ రాజాశ్రయము. అతనిమాటలనమ్మియే సుల్తాను బాలాజిని విముక్తి చేసియుండవచ్చును. లేకున్న నన్ను నడగకయే యింతకుఁబూర్వ మెవ్వారి నేని విడుదలఁ గావించెనే! నాతో నప్పుడప్పుడు భూతదయనుగూర్చి ముచ్చటించుచు నానడుమ బాలాజిప్రసంగము తీసికొనివచ్చి యాతని సౌందర్యసౌకుమార్యాదు లభివర్ణించుచు నంతవాని కింతగతిపట్టెఁగదా! యని విచారించుచునుండువాఁడు. దీనిఁబట్టిచూడఁగాఁ ఒకీరేమో మోసకాఁడట్లు కనఁబడుచున్నది. దీనికేమిలే! ఏదీ కమ్మ యిందిమ్ము.

అని యాజాబు గ్రహించి యందలివ్రాతల వైఖరి కని పెట్టి ముందటివ్రాతలకును దీనికిఁ గొంత భేదముండుటఁజూచి సంశయించి యంతమట్టు కీవ్రాతలు నమ్మవచ్చునో యని విచారించుచున్న సమయమున ఫజీలు “ నీకేమి యందలి సంగతులు బోధపడకున్నవా? అట్లైన నా కాకమ్మనిమ్ము ” అని జాబును లాగికొని యిట్లు చదువఁదొడంగెను.

తే. సామి ! నన్ను మీయేలికసామి తన్నుఁ
బరిణయము కమ్మనుచు రాయబార మిపుడు
సలుపుచున్నాఁడు తమ రిది తెలిసికొనిరొ
లేదొ మిముఁ గూడు లెట్లింక మ్లేచ్ఛవర్య.

ఉ. ఓరసికాగ్రగణ్య! నను నొప్పుగఁ జేకొనఁ జూతురే న్బిజా
పూరును బాసి నన్ను గొనిపోవలె వేఱొకసీమ, కిందుకై
మీరలు సమ్మతింపవలె మీకును దక్కను కానినాడు వి
స్తారము మాట లేటికి విచారముచేసిన మీ రెఱుంగరే.

ఉ. ఎట్టినిబంధనంబులకు నేని యొడంబడ నున్నవాఁడు రా
జిట్టిదివేళ యాటఁ దమ రిప్పు శివాజిఁ దదాశ్రితప్రజన్
నెట్టన విడ్చిపుచ్చుటకు నెమ్మది సమ్మతి చేయు చాపయిన్
గట్టిగ నన్ను గోరినను గాదన కిచ్చెదు నాత్మరక్షకై.

తే. మంచిసమయంబు చేకూఱె నెంచిచూడ
నిట్టియెడ నుపేక్షింతువే నింకమీఁదఁ
దల్లిదండ్రులు నన్నొక్కనికిల్లరికిని
గట్టిపెట్టుదు రావలఁ గార్యము సెడు.

తే. చెప్పవలసినదంతయుఁ గప్పిపుచ్చ
కిందుఁ బొందుపఱచితి మీరింకపైని
నన్నుఁ జేపట్టునెట్టుల నడుచుకొందురో
భారమెల్ల మీమీఁదనే వైచియుంటి.

జంఝూర—ఓయీ! తొంటికమ్మకును దీనికిని వ్రాతతోఁ గొంతవ్యత్యాసమున్నది సుమీ?

ఫజీలు—ఔనౌను! మొదలిలేఖయనుమానపడి జాబుతెచ్చినచాకలిని దర్శించి యడిగితిని. వాఁడది కలములోటువలనఁ గల్గినదని చెప్పి యప్పటికి నేను నమ్మకున్న నే నింతకుముందొసంగినయుంగర మానవాలు చూపెను. కావున లేఖలోనివ్రాంతల కనుమానపడవలసిన పనిలేదు.

జంఝూర—నిశ్చయముగా సుల్తానునకుఁ బ్రభావతిపై నాసగల్గినచో నతనిఁ గొల్వుపై నాసయు మనకు నింతటితో నుడుగవలయు. కానిచో మన నాశనమునకు మనమే కారణమగుదుము.

ఫజీలు—ఔను. నీవు వ్రాసుచున్నట్టే ప్రభావతియు లేఖలో వ్యక్తపఱచినది నే నెట్లు ప్రియురాలిని వశపఱచుకోవలెనో యెఱుంగకున్నాను.

జంఝూర—తెలియకుంటకుఁ దోచకుంటకు నేమున్నది? విజాపురిమొగము చూడవలెనన్నఁ బ్రభావతి మొగముచు, ప్రభావతిముఖము దర్శింపవలెనన్న విజాపురిముఖమును దూరంబగును. ఈరెంటిలో నీకెద్దిప్రియమో చూచుకొమ్ము.

ఫజీలు—దీనికేమి సరేకాని యెట్లు జోహారుని వంచించి ప్రభావతిని దీసికొపోవలెనో చెప్పితివి కావుగదా? ప్రభావతికంటె విజాపురియేకాదు నాకు మఱేదియుఁ బ్రియంబు కాదుసుమీ!

జంఝూర—అవ్వ బువ్వ రెండుఁగావలెనన్న సరిపడదన్న మాట నాఁడె నీపట్లఁ బట్టినది. ప్రభావతి తోపాటు పన్హాలాకోట మనకు శివాజి యర్పించుట తటస్థించునేని తక్కినవానికోటలు తాను లోఁబఱచుకొందునని సవాబత్ఖానుఁడు నిన్న నాతోఁ బ్రసంగవశంబున వచించినాఁడు. కాన నతఁడిప్పటిలో విజాపురికి మఱలుకొనఁడనియే నిశ్చయింపవచ్చును. అంత నన్ను గాని నిన్ను గాని తోడిచ్చి ప్రభావతిని సుల్తానుసన్నిధికిఁ గొంపోవు మనును. లేదా లాఁతివానినిబంపినచో మార్గములో మన మడ్డగించి ప్రభావతిని విడిపించుకొనిపోవచ్చును.

ఫజీలు—అట్లైన నెచ్చెలీ! నిన్ను వెంటనిచ్చిపంపినచో నేను మనవారిని జరాస్తితోఁబాటు తప్పించికొని తీసికోవత్తును. నన్ను బుత్తెంచినచో నీవట్లు చక్కఁబెట్టుకోరాఁగలవా?

జంఝూర—ఈమాత్ర ముపకారము చేయలేనా? నీపై ప్రేముడిచేఁగాదే నాడు శివాజి తనవద్దనుండుమని యెంతబోధచేసినను బెడచెవినిఁబెట్టి నిన్ను గలసికొంటిని! నీవు చెప్పినట్లు చేయుటయేకాక నీతోపాటు నే నుద్యోగము విడిచి విజాపురినుండి లేచివత్తును.

ఫజీలు—ఘాటగే! ప్రభావతిసంగతి నాలోచించి సుర్వే సిద్ధిసేనాని శిబిరమునకు విచ్చేసినశివాజిని బగఁదీర్చుకోక విడిచిపెట్టితిని.

జంఝూర—శివాజి యన్న జ్ఞాపకము వచ్చినది. నిన్నటిదినమున సంధినిబంధనలన్నియుఁ బరిష్కరింపఁ బడినవా?

ఫజీలు—రణగడ ప్రతాపగడ విశాలగడ దుర్గములుమాత్రము కొంకణప్రభువు వదిలిపెట్టనని గట్టిపట్టు పట్టియున్నాఁడు. కాని సుల్తానునకు శివాజి సామంతుఁడై మెలఁగుచు నన్నపు డీయూఁడు దుర్గములు విడిచిపెట్టవచ్చునని నొక్కి వక్కాణించితి. ఇందుల కతం డిష్టపడినట్లే తరువాతఁ జెప్పినాఁడు. అటుపై నేమైనది నాకుఁ దెలియదయ్యె. ఈపాటికి శివాజి గాని వానిరాయబారిగాని జోహారుచేరాకు నేతెంచియే యుందురు. మన మటకుఁ జనుదెంచిన నన్నిసంగతులు బోధపడఁగలవు.

జంర్ఖూర— చూడుము. ఆడఁబోయినతీర్థ మెదురాయె నన్నట్లు రాయబారియు సిద్ధిఖానుఁ డిచ్చటికే యరుదెంచుచున్నారు.

అని దిగ్గనలేచి యతండు వారిని సగౌరవముగాఁ దోడ్కొనివచ్చి యుచితాసనములపై నాసీనులఁజేసిన వెనుక నాసల్వురు నిట్లు ముచ్చటించిరి.

ఫజీలు— సవాబ్ఖాన్! మేము మీసన్నిధికి వేంచేయవలెనని యిప్పుడే యనుకొనుచున్నాము.

సిద్ధి— ఎవరివద్ద నెవరువచ్చిననేమి? నిన్న మనమనుకొన్నట్లు జరిగించుటకు నీ కిష్టమేనా?

ఫజీలు— శివాజికోరిన మూఁడుకోటలు వదలివేయుటే కదా?

సిద్ధి— ఔను. తక్కిననిబంధన లింతకుముందే పరిష్కరింపఁబడినవి. కోటలిచ్చుటకు నొప్పుకొంటిమేని ప్రభావతి నీమాపటివేళనే పంపుదురట.

జంర్ఖూర— సుల్తాను కోరినదింతేకదా! దీని కొప్పుకొనకుంట కేమున్నది? ఫజీలభిప్రాయము నిన్ననే వెల్లడిచేసినాఁడుకదా?

సిద్ధి— బాజీ! వింటివికదా! ఇంక నీయాలస్యమేమి!

బాజీ— అట్లైనఁ బ్రభావతి నిప్పుడె యొప్పఁజెప్పెదము. కాని విశాలాక్షినిఁ బంపవలెను జుడీ! మారాజుగారీవిషయము నొక్కిచెప్పమన్నారు. సాహేబులారా! ఇయ్యెడ నామనవి యొక్కటియున్నది. ప్రభావతి యెన్నఁడుఁ బరపురుషుల కంటబడఁదు. దానికిఁ దగినయేర్పాటు చేయఁ బ్రార్థితులు. ఇంతకు సుల్తాను పరిగ్రహింపనున్న తరుణివిషయములో నెట్లుచూచుకోవలెనో వేఱెచెప్పవలెనా?

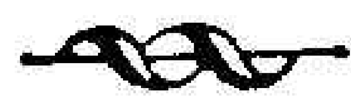
సిద్ధి— ఇంతకుఁ బూర్వమే తగినయేర్పాటు చేయించినాను. అదిగో! మనకుత్తరమువైపున నరమైలుదూరములో గనఁబడుచున్న చిన్నిగుడారము నే నాపెకొఱకే పటిపించినాను. ఓయీ! వేగమపోయి ప్రొద్దుపోకమున్నె ప్రభావతిని సాగనంపునేర్పాటు చేయుము. రేపు కోట స్వాధీనము చేయవచ్చును.

బాజీ— చిత్తము. సెలవు తీసికొందును.

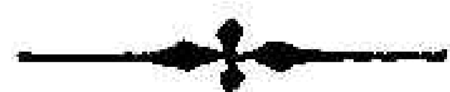
అట్లుతండు చనినపిమ్మట సిద్దీఖాను వారితో నిట్లనియె. "ఓయీ! ఆసుందరి వచ్చునేని యీరేయియే యామెను రాజధానికినంప నిశ్చయించు కొన్నాను. సంధిలో షరతులప్రకారము శివాజి నడుచుకొనినది మానినది కనిపెట్టికాని నే నిచ్చోటు విడిచిపెట్టి పోఁజాలను కాన మీలో నొకరు ప్రభావతివెంటఁ బోవలసియుండును. మీకంటె నాకు నమ్మఁదగినవారు వేఱొకరులేరు." అని చెప్పి యూరకుండిన ఫజీలు తనరొట్టె నేతిలోఁబడిన దని మనసులో నుప్పొంగుచుఁ బైకిమాత్ర మొక్కింత సమ్మతించువానిరీతి నటించుచు నిట్లనియె. "నవాబ్సాహెబ్జీ! హుజూరుకార్యవిషయములో మీకా రింతచెప్పవలెనా! ఏమిది మీస్వంతకార్యమా అట్లైనను మీవెంటవచ్చి నప్పుడు చెప్పినపనిచేయకుండఁ దప్పుకొందుమా! నావెంటమాత్రము కొంత సైన్యము తీసికొనిపోవుటకు సమ్మతింపవలెను లేనిచో మార్గమధ్యమున శత్రువులచేతిలోఁ జిక్కుకొందుమేమో యని యిట్లడిగితిని." నావుడు సిద్దిఖానుఁ డిట్లనియె "నీసైన్యముండఁగా నిట్లడగవలసిన పనియేమున్నది? ప్రభావతిని దిగఁబెట్టి తిఱుగ నావెంటనే మమ్ముఁ గలసికోవలసినది. తీరైనచో శివాజినిగూడఁ గట్టితేవలెనని యుద్దేశించుచున్నాను. మఱియు నాతఁడు చిక్కిన పిమ్మట దుర్గములెల్లఁ బ్రాణముపోయినదేహమువోలె నిస్త్రాణములై స్వాధీన పఱచుకొంట సుసాధ్యపడును." అని యిట్లు తనతలంపు తెల్లముచేసి పోయి వచ్చెదనని చెప్పి వీరినివిడిచి తనశిబిరమునకుఁ దిన్నగా నడచెను.

ఖానుఁ డిట్లుచెప్పిపోయినవెనుకఁ దా ననుకొన్నట్లు తటస్థపడినదని పట్ట రానిసంతోషముతో మిన్నుముట్టి తనసఖుని గాఢాలింగనముచేసికొని నేడు కదా! సుదినము. ఔరా! ఆయన్నుమిన్ననుగూర్చి యెన్నెన్నిపాట్లుపడితినో నీవెఱింగియే యుందువుకదా! మన మిందాక మాటలాడుకొన్నట్లు లక్షరాల జఱుపవలసినది సుమీ! నే నుత్తరమునకు నత్తలోదరి వెంట నిడుకొనిపోయి బహుశః అహమ్మదునగరమునకుఁ బోయి చేరికొందును. నీ వచ్చుటకెంత వేగము వత్తువో నీమీఁదభారమువైచియే సుమీ! నే నిట్లుపోనిశ్చయించితిని. అనిచెప్ప వలసినదెల్ల గ్రుచ్చిచెప్పి యతనిని వీడ్కొని తనసైనికులకెల్లరకు నీదినమే ప్రయాణ

మఱిచాటించి తత్సన్నాహంబులోఁ గొంతకాలము వెచ్చించి వెండియుఁ గొందఱు భటులందీసికొని సంకేతస్థానసమీపమునకుఁ జని ప్రభావతి రాకకై యెదురు చూచుచుండెను. అత్తఱి నేవిధమైనధ్వని వినిపించినను బల్లకీబోయీల కేకలేమోయనియు నేమాత్ర చీమచిటుక్కుమన్నను తనవలపుకత్తియవచ్చుచున్నదేమోయనియుఁ గోటలోనుండి యెవ్వరేపనిమీఁద వెలికివచ్చినను ప్రభావతి రాక తెల్పుడుచేయుదురేమోయనియు నడియాసఁజెందుచు, సంజవేళ సమీపించుచున్నకొలంది నీదినమా యొప్పులకుప్ప గన్నులారఁ జూచుభాగ్యము లభింపదేమో యని విచారించుచు క్షణ మొకమహాయుగముగతి గడుపుచు వేగించుచుండెను.



ఇరువదియాఱవ ప్రకరణము.



త్రికాలజ్ఞుండగు జగన్నాటకసూత్రధారుఁ డింక నొక్కరఘ్గామునకు జఱుగవలసియున్న భీభత్సకృత్యము లోకసభ్యులకుఁ బ్రదర్శింపఁ జేయుట ప్రాచీనసాంప్రదాయకము కాదనియెంచికాఁబో లంతరిక్షమున వ్రేలాడుచున్న నభోమణిదీపిక నింతలో మెల్లగాఁ దొలఁగింపఁజేసెను. అంతట ఫజీలు కాల సమాప్తిగని పెట్టి మృత్యుదేవతయే వచ్చుచున్నదన్నట్లుగా సంజచీఁకటి వేవేగఁ గ్రమ్ముకొనఁ దొడంగెను. ఇదికనిపట్టి సమయజ్ఞుఁడగు శివాజీ ధర్మరాజు దూతలు ముప్పురు దవ్వుదవ్వున నాగుడారముదెసకుఁ బరుగిడుచుఁబోయి ప్రభావతి యిదె వచ్చుచున్నదని ఫజీలున కెఱిఁగించి వెంటనే యచ్చోటువాసి వచ్చినదారినే పోయిరి. అటుతరువాతఁ దలుపులుమూసికొనియున్న యొక్క సవారినిమోసికొని యాఱ్వురుబోయీలును వారినినుసరించి కొందఱుమంది దాసీ జనంబులునుఁ ద్వరితముగా నాగుడారముకడకు నడిచిరి. పాపము వారినిజూచి దురాశాపిశాచపీడితుండైన ఫజీలు నిజముగాఁ బ్రభావతియే వచ్చుచున్నదని నమ్ముకొని యింకఁ దనకోరిక లీరికలెత్తునని పెల్లుబ్బి యిదివఱకు గుడారమున కొక్కింతదూరమున నున్నవాఁడు కతిపయజనముతో విధిప్రేరితుఁడై యున్న చోటనుండలేక సవారి గుడారములోనికిఁ జేరినతక్షణమే తానునచ్చటికి వేసఁ జనుదెంచెను. అప్పటి కప్పుడే మ్లేచ్ఛజనతమంబునుబోలెఁ గ్రమంబుగాఁ దమంబును వృద్ధి కాఁజొచ్చెను. వెలుపలివిషయములన్నియు నోలఁకువతో సవారితలుపుల సందులనుండి వీక్షించుచున్న బాలాజి నిజసఖసమేతముగాఁ దటాలునఁ దల్పులు తెఱచుకొని క్రిందికి దుమికిఁ గరవాలంబుతీసికొని గజంబు పైకి లంఘించు సింగంబుభంగి ఫజీలుమీఁది కుఱికెను. తోడనే ఫజీలును దన కరవాలంబు వరలోనుండి లాగజొచ్చెను. అదిచూచి బాలాజి కరవాలంబు గ్రహించుకరంబును దెగనఱికి ఫజీలుని గ్రిందికిఁ బడఁద్రోచి "ఓరీ! దురాత్మా!

నీవు ప్రభావతిని బరిణయంబు గాఁజూచితే! నాఁడు నీవు నాకుఁబెట్టినబాధల కెల్ల నిప్పుడే ప్రతిఫల మనుభవింపఁజేసెదను. నీతండ్రితో లేనిపోనికొండెములు చెప్పి పుణ్యాత్ముఁడగు పూజారిని జిక్కులు పెట్టఁజూచిన నీపాపమునకు మేర గలదే? " అని యిట్లు నిష్ఠురోక్తుల నోనాడి యొక్కింతసేపు తనయాజికౌశలముఁజూపి భీముఁడు సింహబలునట్లు వైరినిఁ బంచత్వమందించెను. ఈలోఁ బాలాజి వెంటవచ్చిన వానిసఖులగు స్త్రీవేషధారులైన మరాటసైనికులు బాలాజిపైఁ గవసిన ఫజీలుభటులతోఁ మార్కొని వారిని యమమందిరము నకు నతిథులుగాఁ జేసిరి. అంతట నాసమీపమునఁగల ఫజీలుసైనికులు హాహారవంబులుచేయుచు మోసముమోసమనియెలుఁగెత్తుచు హుటాహుటిని గుడారము దెసకుఁ బరుగెత్తిరి. ఈగోలయు గందరగోళము నదివఱకుఁ బట్టణముముట్టడించిన తక్కటి యవనసైనికులు కనిపట్టి తొట్రుపాటుపడుచు నందఱు నొక్కమొగంబుగా వేగమ యాస్థలమునకుఁ రాఁజొచ్చిరి. ఇట్లు సైనికు లొక్కపెట్టున వచ్చుచుంటఁజూచి బాలాజి ముఖమరాటులు భీతిల్లక పోనీకు డని పోనీకు డని నొండొరులు పురికొల్పుకొనుచు దారికడ్డముదూరిన ఫజీలుసైనికులం గత్తికటారములచే విదిలించుకొంచు దూసికొని యసంఖ్యాకమైన శత్రుబలంబు తమ్ముఁదరుముచుండఁగా నాచేరువనున్న పొదలలోనికిఁ బాఱి మఱుఁగుపడిరి. ఆ రేయి యొకరిమొగ మొకరికిఁ గనఁబడని బహుళపక్షరాత్రియౌటఁజేసి మరాటులను వెంబడించి ముందుగాఁ బరుగెత్తిన ఫజీలు సైనికులను వైరులఁగా భావించి యావెనుకనుండి తిరుముకొవచ్చిన సిద్దిఘటులు తుపాకిగుండ్లచేఁ దమవాండ్రఁ బెక్కుఱఁ బోకార్చిరి.

ఇట్లు యవనబలమెల్ల నాయల్లరిలోఁబడి కొట్లాడుకొనుచుండఁగా శివాజి బాజిప్రముఖులను దోడ్కొని కొంతసైన్యముతో వేఱొకవైపునుండి చడిచప్పుడుకాకుండఁ బాఱిపోయెను. ఆదిని బలాయితులైన బాలాజిముఖ్యులకునాకొండదారులెల్లఁ గొట్టిన పిండియైనకతన జాముత్రాత్రి యైనపిమ్మట శివాజిప్రముఖులగు తమవారిని గలసి నవ్వుచు ద్రుళ్ళుచు వారితోఁబాటు ః తముగా నేఁగుచుండిరి.

ఇట నారాత్రి సవాబత్ ఖాను తనసైన్యముతోఁబడిన యంక్షోభ మింతంతని చెప్ప నలవికాదు. ఫజీలుని బోకార్చినది యెవ్వరో తెలియక పోవుటవలనను దమసైనికు లొండొరులు గానక పోలియించుకొనిరని తెలియుటవలనను సవాబత్ ఖాను తా నానిశీథమున నేమిచేయుటకుఁ దోపక సైనికులతోఁబాటు నిద్ర మానుకొని బల్లుమని తెల్లవాఱువఱకుఁ గంగారుపడుచుండెను. అటుతఱువాతఁ గోటకుఁ బశ్చిమభాగమున గానవచ్చిన మరాటుల కాళ్లజాడలనుబట్టి శివాజి సేనాసమేతముగా నాదారివెంటఁ బోయియుండవచ్చునని సిద్ది నిర్ణయించి యావెంటనే తనకుమారునకుఁ గొంతయశ్వసైన్య మిచ్చిపంపెను. సిద్దినందనుండును వానివెంటఁబోయిన తక్కినయోధులు తమవాజుల నతిత్వరితముగాఁ బోనిచ్చిరి. కాని వారు జాముప్రొద్దెక్కుదాక మరాటసేన పృష్ఠభాగమే వీక్షింపలేకపోయిరి. అట్లు ప్రతిపక్షులు ఘోటకారూఢులై యతిత్వరితముగా వచ్చుచుంట శివాజి పరికించి యక్కడకు రణగడాదుర్గ మింకనాలుమైళ్లుంటఁ దెలిసికొని సైన్యముతో బాజి నటనిల్పి కృష్ణాజి బాలాజి ముఖ్యులను గొంతమందినిఁదీసికొని తాను గమ్యస్థానమును జేరుకొనుటకు దవ్వుదవ్వునఁ బాఱఁజొచ్చెను. ఇంతలో సిద్ధిసైనికులు మహావేగముగా బాజి నిల్చియున్నస్థలమునకు సమీపించిరి.

పరభుసైన్యాధిపతి నిల్చినట్టితావు రెండు పెనుగుట్టలకు నడుమనున్న యిఱుకుత్రోవ మొగయగుటవలన నటనుండి తనకొలందిసైన్యముతో సిద్ధికుమారునివాజిసైన్యమును ఒకగంటపిమ్మట నావెంబడినే తత్సాహాయ్యముగా వచ్చిన భూరిపదాతిసైన్యమును సరకుచేయక యుద్ధముచేయుచు రెండుగంటల సేపు నిలువరించెను. కేవలము స్వదేశాభిమానపూరితులై తొల్లి ధర్మపోలీస్థలమునందు మూడువందల స్పార్టనులు ప్రచండపారసీకబలంబునోర్చి పెనంగిన తెఱంగుననే స్వామిభక్తిపరాయణులైన మరాటసుభటులు ఘాటీలనడుమ ండి పఠాణులఁ జొరఁబడనీకుండ నతిసాహసముతోఁ బోరాడఁజొచ్చిరి. చిచ్చునకు గాడ్పుతోడైనట్లు గుఱ్ఱపుబలమునకుఁదోడుగా కాల్బలముగూ వలన ఒకటిన్నగంట సేపటికి శివాజిభటులు ముప్పాతికమంది వీరశయన

మంది తమ నాయకుఁడగు బాజికి జయంబుపట్టు నిరాశను గల్గించిరి. ఐనను నప్ప రభువీరశిఖామణి ధైర్యస్థైర్యములు విడనాడక సాహసపరాక్రమంబులు చే పట్టి నాటిపద్మవ్యూహమునఁజిక్కుకొనిన యభిమన్యునివోలె విజృంభించి యరి జనంబును భీమంగ వెంటగావించుచుఁ బావుగంట కెక్కుడుకాలంబు యవనుల తోఁ గసిమసంగి కయ్యంబుసల్పెను. ప్రాణములింక నైదునిముసములకుఁ బోవు ననఁగా శివాజినిర్ణయప్రకారము రణగడనుండివచ్చిన ఫిరంగులధ్వని చల్లగావిని శివాజిముఖ్యులు సురక్షితముగా దుర్గమును జేరికొన్నందులకు సంతసించి "నా విధ్యుక్తకార్యము సల్పితి" నని బిగ్గరగా నుడివించి జీవితాశవిడిచి యటునై నెక్కింతపోరాడి రణాంగణంబునకుఁ బ్రాణంబులు సమర్పించెను.

ఇట్లు రాజుకార్యమునకై దేహముదాఁచక యద్భుతముగా నిరు వాగులవారును మెచ్చుకొనునట్లు లాలముసల్పి ప్రాణత్యాగముచేసి వీరస్వర్గము చూఱఁగొన్న యాస్వదేశాభిమానధురంధరునికళేబరమును దక్షభటులు వైరులకు జిక్కకుండ బహుప్రయాసముతోఁ బర్వతముపైకి దీసికొనిపోఁగల్గిరి. ఇట్టి ప్రభుభక్తిపరాయణశిరోమణి యాటవలననే బాజిపరభునామ మీనాటికి మానధనులగు మహారాష్ట్రులు స్మరించుచు గౌరవింతురు.

ఉ. కావలె రాజరాజయినఁ గావలె సత్కవి చంద్రుఁడైననున్
గావలె యోగిరాట్టయినఁ గావలె భోగశచీంద్రుఁడైననున్
గావలె వైష్ణవుండయినఁ గావలె యోధకిరీటియైనను
భూవలయానలాత్రిరుపుట్టుకవట్టినిరర్థకంబగున్.

బాజి కీర్తిశేషుండౌట శివాజి బాలాజి ముఖ్యులును హతశేషులవలన నెఱింగి తద్దయు దుఃఖించిరి. శివాజి బాలాజికంటె నెక్కుడువగచి తండ్రిని గోల్పోయిన యా పరభుకుమారుని ఖేదము తగినమాటలచే నుపశమింపఁజేసి యా బాజికళేబరము కష్టముమీఁదఁ దెప్పించి యథావిధిగా సాంపరాయక ప్రేత క్రియలు కావింపించెను. బాజిచూపిన యనన్యసామాన్యపరాక్రమాదులకు నత నిని వేనోళ్ల శ్లాఘించి కోంకణపతి తదీయసైన్యాధిపత్యము మన బాలాజికి

నర్పించి బాజీతోఁబాటు యుద్ధముచేసిన యతనిసోదరులకు నమూల్యాభరణములు నాందోళికాదులనిచ్చి వారికి సవబనీసుపదంబులొసంగి యాదరించెను. అట్లు తరుముకొనివచ్చిన యవనభటులు బహుకష్టముమీఁద రణగడకోటఁజేరుకొని కొన్నిదినంబులు ముట్టడిజఱిపిరి. ఈసంగతి నెట్లో నేతాజిపాల్కారు తెలిసికొని పేష్వాసమేతముగా నచ్చటకు విచ్చేసి విరోధిసైనికుల వేనవేలను నేలపాలుగావింప నమ్మరాటధాటికి నాఁగజాలక పఠానులు పటాపంచలైరి. తన కుమారుండు రణగడనుండి ప్రాణంబుతోఁ దప్పుకొని తన్నుఁగలసికొన్న పిమ్మట సవాబఖానుయూవద్బలమును విని యోగించి రణగడకోట లోఁబఱచుకొనుట మేలో లేక పన్హాల వశపఱచుకొనుట మేలో యనివిచారించి యెటుపాలుపోక వెంటవచ్చిన జంఝూరరావు బాజి ఘోరపురేలతో నిట్లాలోచనలు సేయదొడంగెను.

సిద్ధి—ఓయీ జంఝూరా! చూచితికదా మనకంటిలోనుమ్మి కొట్టి శివాజి తప్పుకొన్నవిన్నాణము. నాడు అఫ్జలును నేడు ఫజీలును మడిసిరి. ఇంక శివాజి నెట్లైనను బంధింపక కాని వధింపక కాని రాజధానికి రాఁజాలను. ప్రస్తుతము పన్హాలాస్వాధీనపఱచికొని ప్రభావతినైనను వశపఱచుకొందుగాక ఇట్లు కానినాడు సుల్తానుమోము చూడఁజాలను.

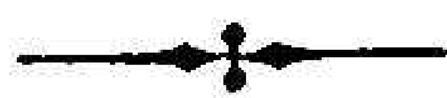
జంఝూర—ప్రభావతి పన్హాళాలో నెంతమాత్ర ముండునని నాకుఁదోపదు. మీ రీమిగిలిన సైన్యముతోఁ బన్హాలాకోట నాక్రమించినను దక్కిన కోటలు వశపడవు. అదికాక పేష్వా నేతాజు లేకమైవచ్చినచో నిచ్చట మనము చిక్కుపడక మానము. కావున మూలబలంబులు మఱికొన్ని తెప్పించినపిమ్మట నెట్లుచేయవచ్చునో చూచుకొందము.

ఘోరపురే—జంఝూరరావు చెప్పినచొప్పున నడుచుటమంచిదని నా నమ్మకము. ప్రభావతి ప్రతాపగడలోనేయున్నదని నా కనుమానముగలుగుచున్నది.

స్త్రీ—అట్లైన ఘోరపురే! నీవు నీసైన్యముతీసికొని ప్రభావతిని వెదకి తీసికొనిరమ్ము. జంఝూరరావు రాజధానికిఁబోయి సైన్యము తెచ్చులోగా నీపన్హాలాదుర్గమును లోఁబఱచుకొందును.

అని వారియాలోచనప్రకారము ఘోరపురేను బ్రతాపగడకును జంఝూరరావును రాజధానికిఁ బుత్తెంచి జోహారుఖాను ముట్టడి తిరుగఁ బ్రారంభింపఁజేసి నాథుఁడు లేని పన్హాళను బట్టుకొన సమకట్టెను.

ఇరువదియేడవ ప్రకరణము.



ఇబ్రహీముఖాను సుల్తానుమంత్రి యని యిదివఱలో వ్రాసియుంటిమి కదా! కర్నూలు జమీందారుఁడగు సవాబత్ ఖాను కర్ణాటకరాజుల నెల్లరను జయించి వారిని సుల్తానునకు సామంతులఁగాఁ జేయుటవలననే యేదులుషాహి వానియెడల విశేషప్రీతిఁగల్గి తనరాజధానియందు నిలువఁజేసెను. నాఁటఁగోలె రాజకీయవిషయములందేమి తదితరాంశములందేమి తఱుచుగా సుల్తాను ఇబ్రహీముముఖ్యులమాటలత్రోసి కార్యశూరుండైన సిద్ధిగోహారుమాటలు పాటించుచు వానియాలోచనచొప్పున నడుచుచుంటఁజేసి వారికెల్లరకు సవబత్ ఖానుపై ననూయఁ బెరగఁజొచ్చెను. వారిలో ముఖ్యుండైన యిబ్రహీము సిద్ధినెట్లైనను దర్బారునుండి తొలఁగింపఁజేయుటకు సందువెదకుచుండెను.

ఒకనాటిప్రాతఃకాలమున నిబ్రహీము నిజమందిరమున నధివసించి యేవోకార్యాలోచనలు చేయుచుండెను. ఆసమయమున వజీరుపరిచరుం డొక్కఁడక్కడకువిచ్చేసి ఫజీలుభటుం డొండు చనుదెంచి యింటిముంగల వేచియున్న సంగతి తెలియఁజేసినవెంటనే వానిని లోనికి రప్పింపవలసినదని యప్పుడా మంత్రి యప్పరిచారకునకు నానతిచ్చుటయు వాఁడు నాభటుని యజమానియొద్దికిఁ దీసికొనివచ్చి తా నేదోపనిమీఁద నచ్చోటువాసిపోయెను. ఆవచ్చినభటుండు రూపమునుబట్టిచూడ ఫజీలువద్దకు రెండుసారులువచ్చిన విఠలుదాసునివైఖరిఁ జాలమట్టుకుఁ బోడగట్టుచుండెను. కాని వాఁడు హిందువు. వీఁడు మహమ్మదీయుఁడు. కాన నుభయులొక్కరని చెప్పుటకు నంతగా వలనుపడదు. ఆభటుఁడు వజీరునకు సలాముజేసి యతనిచే మన్నింపఁబడినతరువాత నయ్యిరువు రిట్లు మాటలాడుకొనఁజొచ్చిరి.

భటుఁడు—వజీర్సాహెబ్ ! తమ కొకఘోరవార్త వినిపింపవలసివచ్చినది. అక్కటా! ఫజీల్సాహెబ్.

ఇబ్ర—ఏమీ! ఫజీలునకు నేమేని యుపద్రవమువచ్చినదా ?

భటుఁడు—పెద్దయుపద్రవమేవచ్చినది. మరణమే !

ఇబ్ర—ఔరా! ఎంతపనియైనది. నిన్న వచ్చినచారులు తెలియఁజేసిన వర్తమానమునకును నీవు చెప్పుదానికిని జాల హెచ్చుతగ్గు గన్పడుచున్నది. నిజముగా ఫజీలు మృతిఁజెందినాఁడా! వివరముగా జెప్పుము.

భటుఁడు—నిన్నటిచారులు చెప్పినదినిజమే నాచెప్పునది నిజమే! సాహేబ్జీ! ఇట్టిచెడువార్త లెవ్వరు పుట్టింతురు? మాదురదృష్టమువలన నిట్లు సంభవించెను. శివాజికిని మాకును నాల్గైదుదినములు సంధిమాటలు జరిగినవి.

ఆఖవనాటిసాయంకాలమునఁ బ్రభావతినిఁబంపుదుమని యొకసవారిశిబిరములకు నరమైలుదూరముననున్న యొకగుడారమువద్దకుఁ బంపిరి. ఆసవారిలోఁ గూర్చుండిన వీరులును వారివెంబడివచ్చిన స్త్రీవేషధారులగు మావళీసైనికులు నటనున్న ఫజీలును దద్ధితుల నంతమందించి పాఱిపోయిరి. ఈసందడిలో మేమెల్లరముండఁగా వెనుకతట్టునుండి శివాజిముఖ్యులు కొందఱుదుర్గమువెలికి దుమికిచడి చప్పుడు కాకుండ రణగడాకుఁ బాఱిపోయిరి.

ఇబ్ర—సిద్ధిఖాను దీనికేమి ప్రతిక్రియ గావించినాఁడు ? ఇదియా సిద్ధిచేసిన నిర్వాహము ?

భటు—సాహేబ్జీ! ఏమిచేసెనో తెలియదు. చేయనున్నది తెలియదు. మానాయకుఁడుమాత్రము దుర్మరణమందెను.

ఇబ్ర—సిద్ధిసైనికులు గలియలేదా ?

భటు—అదేమిమాయయోకాని వారు మాలోఁ బెక్కుఱఁ బిల్కుమార్చినారు.

ఇబ్ర—ఎట్టెట్టూ ! సాయముచేయకుంటకుఁ దోడు మిమ్ము దునుమాడిరే ?

భటు—చిత్తము.

ఇబ్ర—శివాజి తప్పించుకొని పాఱిపోవుట నిజమేనా ?

భటు—సాహేబ్జీ! శివాజి తప్పించుకొనుట నిక్కమే ప్రభావతి చిక్కకుంట నిక్కమే !

ఇ శ్లాఘటునివలనఁ బన్హాలాసంగతు లెటింగి వానిని జంఝూరరావుని దీసికొఁరావలసినదని పుత్తెంచి యప్జలు తనకు మిత్రుండౌటవలనఁ దత్పాత్రమ్ము తికి సెక్కించవిచారించి యిదేసమయము సుల్తానుమనసు విఱిచివేయవలెనని తనలోఁదా యోజించుచుండెను.

అకత్తి ఖాంజహాఁనుఁడచ్చోటికి వచ్చెసి "అమాత్యవరా! ప్రభావతిని మీసఖుఁడు ఘోరపుడేమల్కురుఁడెట్లో పట్టితీసికొనివచ్చుచున్నాఁడు ఈమా ట తమకుఁ దెలియఁజేయుమని నన్ను ముందుగాఁ బుత్తెంచెను.'' అని చెప్పిన వానికి నొకమొహరుబహుమతిచేసి "ఓరీ నీవీసంగతి నెవ్వరికిఁ దెలియఁజేయ కుమా! యని బోధించి వాని నంపి తాను సుల్తానుసన్నిధికిఁబోవ సమకట్టెను. ఏకారణముననో కాని యప్పు డక్కడికిఁ బకీరు రాఁదటస్థించెను. అతనివలన నిజమనోరథసిద్ధి పొందవచ్చునని యుద్దేశించి యిబ్రహీ మీరీతిగాఁ బ్రసంగిం పఁదొడంగెను.

ఇబ్ర—మహాత్మా! ఇన్నాళ్ళకైనను దేవరకటాక్షము నాపై వచ్చినందులకు నే ధన్యాత్ముండనైతిని. భవదాగమనమువలన మాగృహంబు పావనం బైనది ఇంక సకలశుభంబులు మా కొడంగూడును.

పకీరు—ఇబ్రహీమ్! మేము సాధారణముగా సంసారులయింటికుఁ బోవువా రముకాము. కానిచో మీసదనమునకు వచ్చేయుటకేమిభాగ్యము? రాగద్వేషములు విసర్జించిన మాబోంట్ల కందఱును సమానులే? ఫజీలు సుల్తానుల బలవంతముపై నిట నిన్నిదినాలుంటిమికాని లేనిచో నొక్కొ డ నిట్లుండిన రాగ మంకురించునని శాస్త్రము సమ్మతింపదు.

ఇబ్రహీ—తమరింకను విననట్లున్నది. పాపము ఫజీలునకు మొన్న ఘోర మరణము సంఘటిల్లెనఁట.

పకీరు—ఏమేమీ! ఫజీలా మృతినొందెనా?

ఇభ్రిహీ—ఔను స్వామీ?

పకీరు—సిద్ధిజోహారు మనకు జయము సిద్ధాంతమనియు శివాజి రేపోనేడో లోఁబడుచున్నాఁడనియు సుల్తానునకు వర్తమానమంపెఁ గదా? ఇం

తలో నిట్టిఘోర మెట్లు వాటిల్లినది? మిక్కిలి యద్భుతముగా నున్నది. ఎవ్వరైనను గిట్టక యిట్లుపుట్టించిరేమో కాని నాకునమ్మకము చాలకున్నది. నిన్ననేకదా! యటనుండి వచ్చినసేవకుఁడు ప్రభావతి పట్టుపడవచ్చెనని మనకెఱింగించినాడు. ఇట్టిఘోరము సంభవించిన స్ఫిన్ఖాను మనకేల తెలియఁజేయకుండును? కావున నిది వట్టినీలివార్తయైయుండును.

ఇబ్ర—లేదు. పకీర్జీ! ఇప్పుడే సవాబ్ఖానంపినచారులు నాకుఁజెప్పి వెళ్ళినారు. అదికాక మనఖాంజహానునిఁగూడఁ గనుఁగొంటిని.

పకీరు—అన్నన్నా? ఇదెంతదుర్దినము. అట్లైన ఫజేలుఖాను మృతినిశ్చయమే యైయుండునా యేమి? పాపము వారికుటుంబమునకు నెంతయాపత్తు ఘటిల్లెను. అజ్జలుఖానుపోయి పూర్తిగ సంవత్సరమైనను గాలేదు. ఇంతలో నింతకష్టము రాఁజెల్లునే? ఇంతకు విధికృత మెవ్వండు తప్పింపనోపు? మాయెడల వానికి భక్తివిశ్వాసములు మెండు సుమీ! పాపమాకుటుంబమునకు సుల్తానుతో నీవు చెప్పి యొంపైన వార్షిక మేర్పాటుచేసియున్నది.

ఇబ్ర—నాకు ఖాను పరమమిత్రుండు. కాన నాకుటుంబము పట్ల నాతోచిన సాయంబు చేయవలెననియే నిశ్చయించుకొన్నాను.

పకీరు—ఏమి మనవారి కపజయము సంఘటిల్లెనా? లేనిచో ఫజేలుచావునకు హేతు వేమైయుండును?

ఇబ్ర—స్వామీ! జయమో యపజయమో నిర్ణయింపఁజాలను. పెదవిదాటిన పృథ్విదాటునుగదా! అదికాక గోడకుఁ జెవు లుండునని పెద్దలందురు. కావున నేఁ జెప్పుటకు—

పకీరు—ఇందులో రహస్య మేముండును? మన మనుకోకపోయినను లోకులు మూఁతులు మూసికొందురా?

ఇబ్ర—ఔను లోకులు కాకులని యెఱుంగకపోలేదు కాని యీమాటలు నా నోటనుండి ముందుగా నేల రావలెనని వెనుదీయుచున్నాను.

పకీరు—అంతరహస్యమైనచో నేనుమాత్రము నల్వురికిఁ దెలియఁజేయుదునా? ఫజీలుపైనున్న వాత్సల్యముచే నిట్లడిగితినేకాని—

ఇబ్ర—మీబోంట్లవద్ద నాకేల యింతదాపరికము. ఐనను సిద్ధి జోహారునకు నాకు నంతగాఁ బడకుంటవలన నేనే పుట్టించితి నని సుల్తాను ముఖ్యులనుకొందురేమో యని యింతవఱకు జంకినాను.

పకీరు—నీమాటలలోని సందర్భము మేము గ్రహింపఁజాలకున్నాము. ఫజీలు చావునకు సిద్ధికి సంబంధ మేమున్నది?

ఇబ్ర—సిద్ధి జోహారు ద్రవ్యాశ ఫజీలు తనువిముక్తికిని శివాజి బంధవిముక్తికిని గారణమయ్యె. దీనినిఁబట్టి తక్కినదెల్ల మీరే యూహింపనగును.

పకీరు—మేము మీవంటి లౌకికులము కాము. వివరించిచెప్పినఁగాని గ్రహింపఁజాలము.

ఇబ్ర—సగముచెప్పి యాందోళపెట్టు టేల? వినుఁడు. ఫజీ లెఱుంగకుండ జోహారు గొప్పలంచము పుచ్చుకొని శివాజిని తదీయులను విడుదలచేసెను. యాఁగా నదియెఱుంగక మనఫజీలు తనసేనం దీసికొని యడ్డగింపఁబోయె అప్పుడు సిద్ధి కుట్రకులోఁబడి తక్కినసైనికు లెవ్వరును వేళకుఁ దోడ్పరైరి. అందువలన శివాజిప్రముఖులు నిరాయాసముగా ఫజీలునిఁ దద్భటులను రూపుమాపి రాత్రిరాత్రి రణగడాకు బ్రయాణముసాగిపోయిరి. కేవల ముపేక్షించినఁ దనకు మాట వచ్చునని యెఱింగి మరాటులు పలాయనమైన చాలసేపటికిఁ దనసైన్యమును గొంత కొడుకువెంట నిచ్చిపంపెను. కాని మరాటులలో ముఖ్యులెల్లరు తప్పించుకొని భద్రముగా దుర్గమునకుఁ జేరికొనిరి. చూచితిరా! జోహారు ఋజుమార్గప్రవర్తనము.

పకీరు—మజ్ఝారే! ఇదియా సంగతి?

ఇబ్ర—మన మేమన్నను సుల్తానునకుఁ జెడ్డవార మగుదుము. అతని లంచగొండితనమే సుఁడీ. జయము నపజయముగా మార్చినదియు ఫజీలు ముఖ్యుల నకాలమృత్యువు నోటఁ బడవైచినదియు ఇవన్నియు

నటుండనిండు. రేపు శివాజి యింకనేకుమేకై తనబలంబులన్నియు జేర్చుకొని మనరాష్ట్రము కొల్లగొట్టుచు దేశము నెమ్మదికి భంగము కల్గింపక మానఁడు.

ఫకీరు—ఔను వానిని లొంగదీయవలె ననికదా! సుల్తానుయొక్కయు మనయొక్కయు నభిప్రాయము. చేతఁజిక్కినవాని విడిచిపెట్టుటకంటె సుల్తానునకు వేఱెయపకారముచేయవలెనా? ఇట్టిడని యేమెఱుంగము. సుల్తానుతెఱుమగాఁ దనిధైర్యశౌర్యాదులగ్గించుచువచ్చుటవలన నతండు యోగ్యుండని యెంచుచుంటిమి, ఇస్సిరో మాణిక్యమున కాసించి సర్పముఁ జేఁదీయుదురా? ఎంతపరాక్రమమున్ననేమి? ఎంతవైదగ్ధ్యమున్ననేమి? ఎంతవిద్యయున్ననేమి? గుణము సరికానప్పుడివన్నియు నిష్ప్రయోజనములే? బాపురే! గుణముపరిశీలింపక కేవలసామర్థ్యాదులు పరికించి భ్రమించిచేరఁదీసిన రాజులగు వారికిటువలెనే యెంతలేసి నష్టములును సంభవించునుగదా? భూనాథులలో సదసద్వివేకసంపన్నుండెక్కఁడనో లెక్కకునొక్కండు దక్కఁతెలుచు నిట్టివారే యుందురు. వీరియవివేకము ప్రజలకేకాక రాజ్యమునకుఁగూడ నుపద్రవమును దెచ్చుచుండును.

ఇబ్ర—ఎఱిగినపండితులు కావునయుక్తియుక్తముగా సెలవిచ్చితిరి. సుల్తాను బాలవయస్కుఁడౌటవలనఁ దగినంతలోకానుభవములేదు. కావున నే నేనుగాని మఱెవ్వరుగాని డాయవెఱతుము. అదికాక యడుగనిదే యేవిషయమునుగూర్చియైన నాలోచన చెప్పుటకు నెవ్వరు సమ్మతింతురు. వజీరునని స్వతంత్రతదీసికొందమన్నను మొదటనుండియు సిద్ధిపల్కులయందు సర్కారునకు మంచిగుఱియున్నది.

ఫకీరు—సుల్తానంత వివేకములేనివాడని యెంచరాదు. ఈసంగతులన్నియుఁ జెవినిఁబడెనేని యీక్షణమే యతనిని దర్బారునుండి తొలఁగింపక మానఁడు.

ఇబ్ర—జఱిగినది జఱిగినట్లు చెప్పఁబడినపుడు కదా మీరన్నదిజఱుగుట. సిద్ధి తన్నేమో యుద్ధరించునని యేకదా వానిని తనవద్ద బలవంతపెట్టి యుంచుకొన్నది.

పకీరు—నిజము నిలుకడమీఁద బయలవెడలకమానదు నీవు చెప్పినట్లు సిద్ధిహితులు కప్పిపుచ్చి చెప్పుదురేని నిజము బయటికిలాగకమానము.

ఇబ్ర—మాయదృష్టవశంబున మీరొక్క రిక్కడనున్నారు. కాబట్టియొకవేళ జఱిగినది జఱిగినట్లు సర్కారు కర్ణరంధ్రములలోఁ బడునేమో కాని లేకున్న నిజమబద్ధము నబద్ధము నిజముకాకపోవునే?

పకీరు—చిల్లరయుద్యోగస్థులొకవేళ లంచగొండులైన వారిని శాసించి సహింపవచ్చునుగాని యిట్టియున్నతపదస్థులగు వారి కీదుర్బుద్ధి యంకురించినచో వారిని వదులుకొంటయే రాజునకును వెండియు రాజ్యమునకును లెస్స. అటుకాకున్నఁ జేటువాటిల్లక మానదు.

ఇబ్ర—చిత్తము.

పకీరు—సుల్తాను మాయెడలభక్తి తాత్పర్యంబులుగలవాఁడు. మీవలె మేము వానికొల్వులోని వారముకాము. సిద్ధికిఁగాని వానిఁబూసుకొనువచ్చ మఱేరికిగాని కోపమువచ్చినను సరకుచేయము. తుదకు సుల్తానునకు నాగ్రహమువచ్చినను సరే మాకుభయింపడవలసిన పనిలేదు కదా? మీరు వారి యాశ్రితులుకావున నొకవేళ హుజూరుమాట కెదురుచెప్పలేక బెదురుదురేమోకాని మాకట్టి జంకుగింకులు పడవలసిన పనిలేదు. సమయముచూచి సిద్ధిచర్యలు వెల్లడిచేయకమానము.

ఇబ్ర—నాకాతఁడైన విరోధియేకాని సుల్తాను వానివిషయములో నే యపకారముచేయకుండునట్లు చేయవలెను జుడీ!

పకీరు—మాకేమి వాఁడు ద్వేషియా! మీకొఱకు రాజ్యముకొఱకు వానిని వెడలఁగొట్టించుట యుక్తమని చూచుచున్నాము. కాని వానికే విధమైన యెగ్గుచేయుటకు మాకేమి యవసరము?

ఇబ్ర—అన్నట్లు చెప్పమఱచితిని. ప్రభావతిపట్టువడెను జుడీ.

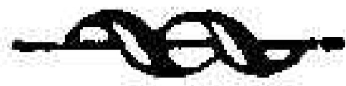
పకీరు—ఆ! ఎప్పుడు? ఎవ్వరు తీసికోవచ్చిరి.

ఇబ్ర—ఎప్పుడో నే నెఱుఁగను గాని మా స్నేహితుండైన బాజీ ఘోరపురే తీసికొనివచ్చినాఁడని మనఖాంహానుఁడిప్పుడే చెప్పివెళ్లినాఁడు. ఈ సంగతి సర్కారునకు వినిపించవలెనని యనుకొనుచుండఁగాఁ దమరు విచ్చేయుటచేనాఁగినాను. ఈసంతోషవార్త యిప్పుడేపోయివారిచెవులో వేయుట యుక్తముకదా!

పకీరు—మొదట మనము ప్రభావతివచ్చినది రూఢిపఱచుకొని గాని ఖాంజహానుని మాటలునమ్మి సర్కారునకెఱిఁగింపరాదు. కావున ఘోరపురే యింటికేఁగి యీసంగతి గనుంగొందము.

ఇబ్ర—మంచిద ట్లేపోవుదము.

అని తగిన దుస్తులుధరించి పకీరుని దోడ్కొని వీధిలోనికి నడచెను.



ఇరువదియెనిమిదవ ప్రకరణము.

అట్లు కొంత సేపునడచి పకీరును వజీరును ఘోరపుడేయింటికిఁ జేరుకొనిరి. ఆసమయమునఁ జావడిలోఁ జేరపడి ఘోరపుడే ప్రయాణపు బడలిక దీర్చుకొనుచుండెను. ఆవచ్చినవారినిఁ జూచి దిగ్గునలేచి వారికుచితాసనములు వేయించితన్ను వారడుగకమున్నే ప్రతాపగడనుండి పన్హాలాపురికై వచ్చుచున్న ప్రభావతిని మార్గమధ్యమునఁ దాను స్వాధీనపఱచుకొన్న చందము తెలియఁజేసి పదంపడి పరభుకుమారీరత్నమును నిల్పినమందిరమునకు వారినిదీసికొని పోఁజూచెను. కాని యిబ్రహీము పకీరునటనిల్పి ఘోరపురేను లోనికిఁ దోడ్కొనిపోయి యేవో కొన్నిమాటలు బోధించి "ఓయీ! నే దిరిగివత్తును. అంతవఱకు నీ వింట నే యుండవలసినది జుమీ!" అని నొక్కిచెప్పి చావడికిఁ దిరుగఁజేరుకొని పకీరునుద్దేశించి యిట్లనియె. "హజరత్! ప్రభావతి రాకరూఢియేకదా! ఇంక సర్కారుసన్నిధికిజని యీశుభవార్త తెలియఁజేయుదముగండు." నావుడు "ఓయీ! మనమిద్దఱము కలసిపోవుట యిందాక మనమనుకొన్న నిర్ణయమును బట్టిచూడఁ బ్రశస్తముగాఁదోపదు. మాకు ఘోరపురే చుట్టమువంటివాఁడు కావున నిచ్చోటఁ గొంత సేపు విశ్రమించి యెండ చల్లబడినతరువాత దర్బారునకు విచ్చేయుదుములే! నీవుపోయి ప్రభావతి వర్తమానము మఱచ్చట మసలక సర్కారుకెఱింగింపుము" అని పకీరు వజీరుని బుత్తెంచి తానుమాత్రమచ్చోటనే నిల్చి ఘోరపురేతోఁ గొంతతడవు ముచ్చటించి యతండు మధ్యాహ్నభోజనమునకు లోనికరిగిన వెనుక మెల్లగాఁ బ్రభావతియున్న గదివద్దకుఁ బోయి యశోకవనంబునశోకించి కృశించిననాటి సీతామహాదేవిమాడ్కి దిక్కులేక పరులకుజిక్కి యాక్రందించుచున్న యాయబల నాపకీరు విలోకించెను. అత్తఱి మేనెల్ల నీరుకాఁగా నిశ్చేష్టితుండై ముహూర్తకాలము కుడ్యమునకు నొరిగి యాయాపన్నురాలిని వీక్షించుచున్నకొలంది నాఁపశక్యకముకాక దుఃఖము పొర్లిపొర్లివచ్చుటవలన నప్పటిలో నచ్చోటనుంట మంచిది

కాదని తన యెప్పటితావునకుఁ జేరుకొని యయ్యెడ గుభాలునఁ జదికిలఁబడి నడ్డివిఱిగినవానివలె గోడకు నీడిగిలఁబడి తనలోఁ దానిట్లు విచారింపఁదొడంగెను. "అయ్యయో! ఈకోమలికొఱకు నిన్నాళ్ళు నాపడినపాటులెల్ల వ్యర్థమయ్యెఁగదా! పాప మాసెతల్లిదండ్రులును బాలాజి ముఖ్యులెంతవనటఁజెందుచుచుందురో! అక్కటా! బాజి పరభుస్వర్గస్థుండయ్యెనని నిన్ననేవింటిని. అట్టివో నీసుందరియుఁబరులపాలౌట వినిన బాలాజి యేమగునో! విశాలాక్షి విముక్తికై వెరవుతోఁచక విచారించుచుండ నాకుఁ దిఱుగఁ బ్రభావతి పాటవలోకింపవలసివచ్చెనుగదా!" అని యిట్లుకొంతసేపు వగవఁజొచ్చి క్రమ్మఱనిట్లను కొనియె. ఇసీ! బాలాజి విడుదలకై నాపన్నిన పన్నాగము వలన నింతముప్పువచ్చినది. అయినను ప్రస్తుతము ఫజీలు బాధయొండుతప్పినది. వజీరుతోఁస్నేహము మనకనేక విధములకక్కఱకు వచ్చును. సిద్ది సుల్తాను సన్నిధానముననున్నంతకాలము. ఇబ్రహీం మాటలును నాయాటలును సాగిరావు. మఱియు సన్నికార్యములలో సిద్దిసైంధవునివలె నడ్డుపడుచున్నాఁడు. కావున సాధ్యమైనంత త్వరలో మిత్రిభేదముపయోగించి వానిని లేవఁగొట్టవలెను. ఘోరపుడేకూడ వజీరుమిత్రుఁడు కావున వీనిమైత్రియు సంపాదింపవలెను. నేడు ఖేతాలుని మూలమున నిబ్రహీమును వశపఱచుకొన్నట్లు రేపు జంఘాలుని మూలమున జంఝూరరావును స్వాధీనపఱచుకోవలెను. వజీరుతోపాటు ఘోరుపురె జంఝూరరావులు నాకనుకూలురైరేని రాజధానిలో నాయాడిన దాట పాడినది పాటయై చెల్లుననుటకు సందియములేదు. ఇప్పటికనిబ్రహీము నాకూఁతయాటవలన వేసినపాచిక కొంతమట్టుకుఁ బాఱుచున్నది" అనియిట్లనుకొనుచుండఁగా ఘోరపడె ముథలకరు భోజనముచేసి యాకులు పోఁకలుచేతిఁ బట్టుకొని యచ్చోటికిఁ జనుదెంచి తానెట్లు ప్రభావతినిజేకొని వచ్చినది మఱింత వివరముగాఁ దెల్పుచుఁ దాంబూలము వేసికొనఁజొచ్చెను. తదనంతరమునఁ బకీరనుజ్ఞకైకొని యొక్కింతసేపచ్చటఁ బఱచియున్నతివాసిమైనిగ్రహవాసిపరుండెను, ఇట్లుతండు పరుండిన పావుగంటసేపటికి ఖాంజహాను డచ్చోటికి నరుదెంచి ఘోరపుడేనులేపి పకీరుసహితముగా నతనిని దోడ్కొని కోటకు నేఁగును.

అటనిబ్రహీము తనపక్షమువారి నందఱం గ్రోడీకరించుకొంటయేకాక యీలోఁగా దర్బారునకువచ్చిన జంఝూరరావు మొదలైన పదస్థులకెల్ల దన యుద్యమము నెఱింగించి లంచమిచ్చియు భయపెట్టియు వారిఁందఱను వశ్యులనుగాఁ జేసికొనెను. ఇందువలన సుల్తానునకు సిద్ధిజోహారు పన్హాలాచర్యలఁగూర్చివ్రాసిన వ్రాతలకును ఖంజహాను జంఝూరరావులో నగువారు చెప్పుమాటలకును జాలవ్యత్యాసముండుటవలన నేదినమ్మటకుఁదోపక యతండు డోలాయమానచిత్తుండై పకీరువజీర్లఁ రావించి సంభాషించుటయు వారును సిద్ధిజోహారు వ్రాతలకును వర్తమానముఁనకుఁ గలభేదములు చూపించి సిద్ధి లంచముపట్టెనని సిద్ధాంతముచేసిరి. పన్హాళలోలేని ప్రభావతిని పున్హాళలోనున్నదనియుఁ బ్రభావతిశివాజులు పట్టువడుదురనియు నిదివఱకు సిద్ధిఖానుపంపిన వర్తమానమునకును దద్విరుద్ధముగా జఱిగిన చర్యకును సుల్తానుకడు సనుమానపడి జోహారును దండనాయకత్వమునుండి తప్పించుటమంచిదని నిశ్చయించుకొనెను. ప్రభావతిని దనకోటలోనికిఁదెప్పించి యొక్క సౌధముననుండఁజేసి భోజనాదివిషయములలో నామెకు నేవిధమైనలోపములు లేకుండ జూడవలసినదని నల్వురుసైరంధ్రులను నియమించి పఠానప్రభువు నాలైదుదినములు వరుసగా జని యప్పరభుకుమారికకు (బోధింపఁజొచ్చెను. కాని యాసుందరి తనవద్దకు సుల్తాను వచ్చినదిమొదలు వెళ్ళినదనుక నేడ్చుచుంట దక్క యేమాటకు బదులుచెప్పదయ్యె, ఇది చూచి సుల్తాను తానుచెప్పుటకంటె నితరులు బోధించుటవలన లాభముండునేమో యని యంతఃపురస్త్రీల నామె నెల్లైనను వినుకొనునట్లు చేయవలసినదని నియోగించుడు వారును గొన్నాళ్లు ప్రయత్నముచేసి విసిగిరి. అనంతరమున నపగవయస్కుండైన పకీరు నొకనాఁడు బిల్పించి యతనితో నిట్లు సంభాషించెను.

సుల్తాను—పకీర్జి! మీరు సెలవిచ్చినట్లు రూపములోఁ బ్రభావతినిఁబోలిన సౌందర్యమూర్తులగు స్త్రీలు ముమ్మాటికిని లేనియే నొక్క వక్కాణింపఁగలను. ఆభువనైకసుందరి లభింపక పూర్వము మాకుఁ గల్గిన తొందర మీ రెఱింగినదేకదా!. అట్టిచో నిప్పు డెట్లుండునో యూ

హింపుఁడు. ఆబంగారుబొమ్మ దొరకినపిమ్మట మాతనుసంతాపము చల్లార్పుకొనఁ జూచితిమి. మాపాపమేమో కాని యెవరెంతబోధించి నను నాముద్దులగుమ్మ యాక్రందించుట దక్క యేమాటయుఁ జెప్పదయ్యె. బలాత్కారముచేసి వాంఛకొనసాగించుకొనవలెనన్న క్షణముపట్టదు. స్త్రీలవిషయమున నట్టితొందరపాటు ప్రమాదహేతువని కొందఱు చెప్పుటవలన నింతవఱకు నిరీక్షించితిమి. ఏకారణమువలన మాటలాడదో మేమెఱుంగఁజాలకున్నారము. సిద్ధపురుషులగు తమరు కటాక్షించి దీనికిఁ బ్రతిక్రియ యూహించిచెప్పుఁడు.

ఫకీరు—సాహేబ్! మీ రిన్నాళ్లోర్చితి మన్నదానికే మాకుఁ జాల సంతోషమైనది. ఎన్నఁడును గాంతలను బలవంతపెట్టఁదగదు. దానివలన సుఖములేకుంట సరికదా ఒకానొకప్పుడు ప్రాణోపద్రవముకూడఁ దటస్థించుననుట నిస్సందేహము. తక్కిన జాతినాతులరీతిగాక యప్పరభుతరుణు లతిసాహసికలని వినుచుందుము. ఓర్పుగల పసరమునకు దేటనీరన్నట్లు మీరు మఱినాల్గుదినంబు లాఁగినచో మనోరథంబు సిద్ధించుననుటకు సందియములేదు. వంటయింటికుందేలువోలెనున్న యాకొమ్మ మీసొమ్మగుటలో సంశయ మేమున్నది. ఐనను స్త్రీలు బేలలు గోలలని కవులు వర్ణించుసంగతి ప్రభావతిచర్యయే రూఢిచేయుచున్నది. కావున్న సిరిరా మోకా లడ్డుకొను నిర్భాగ్యుల చందమున మీవంటివారే స్వయముగా నపేక్షించుచున్నప్పు డూరకుంటకంటె మూర్ఖత్వమేమున్నది ? ఎన్నిజన్మములఁ దపసుచేసినఁగాని బోంట్లకు మీబోంట్లసంయోగంబు లభించునే ? తగినవారిచేఁ జెప్పించిచూడుఁడు ! ఎన్నాళ్ళిట్లుండునో చూతము కాక—

సుల్తాను—హజరత్ ! మేము పడవలసినపాట్లన్నియుఁ బడితిమి. ఇంకమా బోధలవలన లాభ ముండునని తోఁపదు. దేవరవా రేదైనను దగిన యుపాయం బాలోచించి మీరే యాకన్యను లోఁబడునట్లుచేయవలెను. సకల మెఱింగిన మీతో నేనేమివాక్రుచ్చుదును. ఈసిరహ

తాపంబున నాతనువెట్లు కృశించినదో చూడుఁడు. కంటికి నిద్రయా లేదు. జిహ్వకు భోజనమూ రుచింపకున్నది. తక్కినవిషయములలో మా మనసు బొత్తిగాఁ జొరఁబడకున్నదని వేఱ చెప్పవలెనా?—గుడికట్టినమీరే గోపురముకట్టి సాంతముచేయవలెను.

పకీరు—మీ రింతగాఁ బ్రార్థింపవలెనా? మీ కాపురాఁబోడి తప్పక చిక్కనని ముందట మేము చెప్పితిమికదా!

సుల్తాను—మీరు సిద్ధపురుషులని యెవ్వ రెఱుంగరు? తమరు ప్రయత్నించినచో నా చంద్రవదన తప్పక యొప్పుకొనుననియే తోఁచెడిని. ఇట్టి పనులకు మీబోంట్ల నియోగించిన నేమితప్పు పట్టుకొందురో యని యిన్నాళ్ళు చెప్పక యూరకొంటిమి.

పకీరు—దీని కింతగావలెనా! మా యోపినంత యత్నించిచూతుము కాక. కాని మీరు తొందరపడ మని వాగ్దానము గావించితి రేని ప్రభావతి నెట్లైనను నొప్పించి మీకు సమకూర్తుము.

సుల్తాను—ఇన్నాళ్ళు నిలిచియుండలేదా! అట్లే మీ రాఁగమన్నంతకాల మూఁగుటకు సంసిద్ధుఁడనైయున్నాను. ఎట్లైనను నా సౌందర్యతిలకను మాకు వశపఱచినఁ జాలును.

పకీరు—ఫజీలు ప్రతిస్పర్థిగానుండునని యిన్నాళ్లెంచితిరి. ఇప్పు డాభయముకూడ లేదు.

సుల్తాను—అన్నట్లు జ్ఞాపకము వచ్చినది. ఫజీలు వ్రుతికిఁ గాఁసుండు సిద్ధియే కదా?

పకీరు—అతండుకాక మఱెవ్వరగుదురు. ఫజీలు మరణమునకేమికాని. చేతిలోఁజిక్కిన శివాజిని రణగడాకుఁ బోనిచ్చుట సిద్ధికిఁదగినపనియా? ఛీ లంచమున కాసించి యిట్లు సర్కారుకార్యము చెఱుపవచ్చునా? రణగడమునుండి శివాజి క్రమ్మఱ మీమీఁది కెత్తివచ్చుటకు యుద్ధసన్నాహము చేయుచున్నాఁడట. తమ రది వింటిరో లేదో?

సుల్తాను—ఔను మే మిదంతయు నెఱుంగకపోలేదు. ప్రభావతి గొడవలోఁ బడి యున్నాళ్లు కొట్లాడుకొనుచుంటిమి. సిద్ధిఁ దొలంగించుటకు సిద్ధాంతము చేసికొంటిమి కాని యెవ్వరిని నమ్మి పంపుటకుఁ దోఁప కున్నది.

పకీరు—ఇబ్రహీములేడా!

సుల్తాను—అతండు రాజధానిని లేకున్న దక్కిన మావ్యవహారంబులు సమముగా సాగవు. అదికాక యతండు మంచి యోధుండుకాఁడు. తక్కినవారిని నమ్మి యిట్టిపనులకు నంపనొల్లము. వెళ్లుటకు మాకుఁ దోపదు. వెళ్ళుటకు దోపదు.

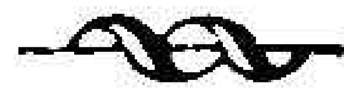
పకీరు—ఈసమయములో మే మాలోచనజెప్పుటకుఁ దగము. ఏమనిన నెవ్వరెటువంటివారో యెఱుంగముగదా!

సుల్తాను—మే మేపోయి తగినయేర్పాటులుచేసి ఘోరపుడే శివాజికి బలవద్విరోధి కావున నతని నచ్చటనిల్పి తిరిగినాల్గుదినములలోవత్తుము. మీరు ప్రభావతి కీలోగా మాపై ననురక్తిపుట్టింపఁ జేయవలెఁజుండీ! అని ప్రసంగంబుముగించి పకీరునుదోడ్కొని ప్రభావతియున్న సదనమునకు నడచెను.

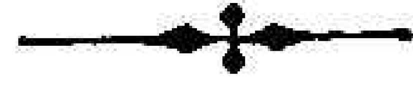
ఇటఁ బ్రభావతి తనకుఁ దటస్థించిన యవస్థకుఁదోడు నిద్రాహారములు సమముగా లేకుంటవలన మఱింత నీరసించినదై నిరంతరము నంగలార్చుచు నానదుమఁ దనకధనుదలంచుకొని యిట్లనుకొనఁ దొడంగెను. ఆహా! నే నెంతపాపాత్మురాలనోగదా! నావలన నెందఱందఱకు నెంతలేసికష్టములు కల్గుచున్నవి. నాడు తురకలచేతిలోఁ బడియు నెట్లో యీవలకువచ్చి యున్నాళ్ళు నాప్రియునిచెఱగూర్చి విలపించుచునే వచ్చితిని. అతండు మొన్న విముక్తుండైనపిదప ధన్యాత్మురాలనైతినని యెంతయో సంతోషించితినే కాని యిట్లు పరులపాలై యిడుమలఁగుడుతునని కలలోనైనను నెంచనైతినిగదా! నాకై మొదటనుండియుఁ బ్రాణముపెట్టుచున్న యాపూజారియా విదేశాలపాలాయెను. మనోహరుండా శత్రువులపంచలఁబడి యున్నాళ్ళు

భూలోకనరక మనుభవించెనుగదా! ఇస్సిరో! నాకై తండ్రినిఁగోల్పోయి యుఁ బ్రేముడిమట్టుకు విడఁజాలక తుదకు నామూలంబునగదా మావారి మాయలలోఁబడి ఫజీలుమ్రగ్గినది. నన్నింతగాఁ బ్రేమించిన యాఫకీలుని వచించిన యాదోషమే నన్నింత యలజడిలోనికిఁ ద్రోచెనుగాబోలు. లేనిచోఁ దండ్రిని గూడ వైరులచే నొప్పించి బంధువులకెల్ల దూరగనై యిట్లుండవలసివచ్చునే అయ్యయ్యో! నాతండ్రి పగరకుఁబట్టువడినది లేక తప్పించుకొన్నది మఱేమైనది కూడ నే నెఱుంగకుంటిని. ఒకవేళ తప్పించుకొని వెళ్ళినను నాతల్లికి నాదయితునకు నీఘోరవార్త నెట్లువినుపింతునని యారాటజెందికుందునే కాని యింతవఱకు జీవించియుందునే నావెంటవచ్చిన మంజువాణి యింతవఱకుఁ బ్రాణంబులు చిక్కఁబట్టియుండునే! ఈసంగతి విన్న మాయమ్మకు నావెంటనే మేనువిడిచి ప్రాణంబులుతఱలకుండునే! నా పాట్లాలకించి వల్లభుండు ప్రాణహత్యచేసికొనకుండునే. ఏల ప్రతాపగడమునకు మాయమ్మ వలదు వలదనుచుండఁగ నిటకు రావలెను? వచ్చినందులకుఁ దగినప్రాయశ్చిత్తమైనది. హాహా! నేనుమాత్రము జీవముతోనుంటిని. ఔరా! విధి నాహృదయ మెంతకఠినవజ్రముతోఁ జేసెనోకదా లేకున్న నిన్నిసిలుగులఁ జెంది కుందుచున్న నేనెట్లింతవఱకు బ్రతికియుందును? అన్నట్లు మఱచితిని విశాలాక్షిని నన్నను కొనికదా! నాడు తురుష్కులుతీసికొని వెళ్ళిరని వింటిని. ఇప్పు డాముద్ద రాలెచ్చట నెట్టికష్టములు పొందుచున్నదో యెఱుంగను. అప్పప్ప! ఇంక నెందఱెందఱకుఁ జిక్కులుగల్గించి జీవించియుంటినోకదా! నాహృదయేశ్వరు ముక్తికిఁ గారణుండైన తురకబైరాగి యిప్పటికిని నాకంటఁబడలేదు. అతండు దీనదయాళుండని కదా వింటిని. అమ్మహాత్మునితోడనైనను మొఱ నెట్టుకొనవలెనన్న జనానాలోనున్న నా కతనిదరిసెనము లభించుటెట్లు? ప్రస్తుతమాయన యిక్కడనున్నాఁడో లేడో కూడఁ దెలిసికొంటకు నాకెవ్వరున్నారు? ఇంతకు నతండుమాత్రము వలలోఁజిక్కుకొన్న మీనమువలెనున్న నన్నెట్లు ప్రోవఁగలఁడు. సుల్తా నెంతదొడ్డవాఁడైనను మద్యపానరతుండును. గోపిశితాశనుండునుగదా. ఇట్టిపంచమకులునకుఁ దనువొప్పగించుటకు నే నెట్లా

ప్పికొంచును. అదికాక యీ మ్లేచ్ఛజాతీయుండు దీనబాంధవచింతామణియు బ్రాహ్మణపక్షపాతియునౌ శివాజి రాజునకు గర్భశత్రువేకాక నిరంతరము గోహింసయు ద్విజద్వేషము గావించుచున్నాఁడు. మనమునఁ బరభూతిలకము నకు నొప్పగించినకాయంబు వేఱొక్కనికప్పగించి సామాన్యులమాడ్కి జీవించుటకంటె మరణమే యెట్లును గీర్తికరము. మానవతులకు మానముపోయిన పిమ్మటఁ బ్రాణంబులతోఁ బనియేమి? అని యిట్లు పెక్కుతెఱంగులఁ జింతించి దుఃఖము నిర్భరంబుగాఁ బరిచారిక లేవో పనిమీఁదఁబోవుట కనిపెట్టి యాయొంటరిపాటునకు సంతసించి చీరపైట మెలిబెట్టి మెడకునురిపోసికొని ప్రాణహత్య కావించికొనఁదొడఁగెను. అంతట సుల్తాను వెంబడి నరుదెంచు చున్న పకీరు సాహసకృత్యమును బరీక్షించి దవుదవ్వునఁబోయి యాకోమ లిచేతులు విదిలించిపట్టుకొని కంఠమునకు బిగియఁగట్టుకొన్న కట్టుకొంగును విప్పివేసెను. తనపనియందే మనసుంచి ముందువెనుకలను వీక్షింపని యాసా హసికురాలు తన్ను నివారించిన దెవ్వరైయుండునని కన్నులు పైకెత్తిచూచి గజ గజవడంకఁ దొడంగెను. సుల్తా నచ్చటికివచ్చి చెలికత్తె లెటకేతెంచినది కనుం గొని వారలనురావించి గట్టిగాఁ జీవాట్లు పెట్టి "ఎట్టియవశ్యమైన పనియు న్నను మీలో నెవ్వరినైన నొక్కతెను గాపుంచికాని యందఱు నీసుందరిని విడిచిపోరాదు సుఁడీ" అని వారికడిమిచెప్పి పకీరు మదిసికొని యచ్చోటు వాసిపోయెను.



ఇరువదితొమ్మిదవ ప్రకరణము.



ఆ మఱునాఁడు పెందలకడఁ బకీరుసమేతముగా సుల్తాను ప్రభావతి యున్న సదనమున కరుగుదెంచి యామెను తగురీతి నోదార్చి పలుకరించి తన మాటలకు బదులు చెప్పవలసినదని నయమున భయమున బెదిరించి యెక్కుడు బలవంత పెట్టెను. కాని యక్కన్యకారత్న మెప్పటి యట్లు తలవంచుకొని మౌన వ్రతమువహించి యూరకుండెను. సుల్తాను మొగముచింకుకొని చీదరపడుచున్న సమయమునఁ బకీరు నయోక్తులచే నతనిని శాంతపడఁజేసి, మెల్లనఁ బ్రభావతి నుద్దేశించి యిట్లుపల్కరింపఁ దొడంగెను. "అమ్మాయీ! పెద్దమనుష్యులు వచ్చి సంభాషించునప్పుడు ప్రత్యుత్తరమీయక మూకభావంబు బూనుట యేరికిని భావ్యంబుకాదు. నీవువచ్చి పదుదినంబులయ్యెగాని నీయుద్దేశమెవ్వరికిఁ దెల్పకుంటకుఁ గారణమేమి? ఇచ్చట రాజోచితముగా సర్వోపచారములు జఱుగుచుండ నీకుఁగల్గిన కొఱంతయేమో తెలియకున్నది. దేశాధీశులైన సర్కారు నీకేలువట్టి నిన్ను మహారాజ్ఞినిగాఁజేయ సంకల్పించుకొన్నారు. నీ పూర్వజన్మ పుణ్యంబెట్టిదో యెఱుంగకున్నాము. ఇంతీ! నీవంతమాని నీమనోవ్యసనంబునకుఁ గారణము తెల్పుము?" అని పకీరు పలుకు పలుకులకు నెయ్యన నత్తొయ్యలి మాఱువలుకఁ గడంగెను. ఫకీర్జీ! మాపరభుకన్యకలు పర పురుషులతో ముచ్చటింపనొల్లరు. తమరు సర్వసముులైనవిరాగులు కావున మీతో సంభాషించుటకును మీరడిగిన ప్రశ్నలకుత్తరమిచ్చుటకు సందియము లేదు "అని తెల్పి పదంపడి యిట్లు ప్రసంగించెను.

ప్రభా—మాజనకులకును రాజుగారికిని విరోధియగు పురుషుని వరింపనొల్లను.

పకీరు—ఓహో! నీకంటె జేల యెవతెగలదు. చక్రవర్తి సన్నిభుండగు సుల్తానునిట్లుచులకన చేయఁదగునే! నీవిష్టపడకున్నను గాఁగల కార్యము కాకమానదు. మ్లేచ్ఛకులావతంసుండగు నీసుల్తానును జేపట్టియొప్పట్టీ! యిహలోక భోగంబుల ననుభవింపుము.

ప్రభావతి—దమయంతియును తన్ను త్యజించిన దేవేంద్రాదులఁగన్నెత్తి చూచెనా? గోద్విజాదిసాధుహింసాలోలుండగు మీసుల్తానును వివాహమాడి మా జాతినీతులు గంగలోఁగల్పుదునా?

పకీరు—ప్రభావతీ! నీవెంత సాహసికురాలవే! సర్కారు సమ్ముఖమున జంకు దొరంగి యిట్లానతీవచ్చునే!

సుల్తాను—బోటీ! నీవన్నమాట మాకు వినిపించినదికాదు. మమ్ముఁగూర్చియేమి ప్రేలితివి? మమ్ముఁజెనకఁ జూచితేని నిన్నేమిచేసెదనో చూడుము.

పకీరు—త్వరపడినకార్యము చెడిపోవును. సర్కార్! ఇట్టిచోటులనా! మీ పౌరుషము? శాంతింపవలెను. మనస్సి న్నిమిత్తము లేమినిట్లు పల్కుచుండ నోపు. ఇంతకునింతులు గోలలుకారె!

ప్రభా—ఔ నింతులుగోలలు.—ప్రభువులు మదాంధులు.

సుల్తాను—చూచితిరా! దీనిపొగరు.

పకీరు—కుమారీ! నీవు నిదానించిమాటలాడుము. సుల్తాను నాగ్రహంబునకుఁ బాత్రురాలవై యేలచెడిపోయెదవు. ఇట్లు మాటలాడిన మాత్రమున లాభమేమిగల్గునో నీలో నీవువిచారింపుము.

ప్రభా—తల్లిదండ్రి రాజులకు నెడఁబాయఁజేసి నన్నిచ్చోటికిఁ దెచ్చుట పాడియే? ఇట్టిపలోపకలెల్ల మీతురకలకు ధర్మంబులుగాబోలు?. మావారి సమ్మతిలేకుండ నన్నిచ్చోటికిఁదెప్పించిన కలియుగరావణుం డగు మీసుల్తానుపోకలు మీకునచ్చినవి కాబోలు? ఇదియా మీసమత్వము? మీయుదారత్వము? పకీరులగు మీరును న్యాయము మట్టుపఱచిననేమిచెప్పుదును? చావునకుఁదెగించిన నన్ను సుల్తానేమి చేయఁ గలఁడు? సనాతన ధర్మసంస్థాపకుండును దీనరక్షకుండును, స్త్రీ జాతి గౌరవకల్పకుండునగు శివాజిని గాక నే నింకొకనిఁ బ్రభువుగా గణించి మన్నించుట కొప్పుకొందునే! నాకిచ్చోమరణముదటస్థించినను సమ్మతమేకాని మీసుల్తానుగిల్తాను—

పకీరు—కాంతా! నిష్కారణమేల నశింపఁజూతువు? ఈభూకాంతుని బెండ్లాడి సకల సౌఖ్యంబులుగల్గి వర్ధిల్లుము.

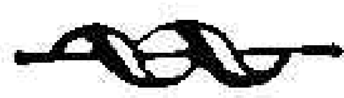
ప్రభావతి—ఇదివఱకేయొక్కరిని మనసుచే వరించియుంటిని.

సుల్తాను—సుందరీ! నీ వలచినవాఁడు మొన్నటి పన్హాళా ముట్టడిలోఁగిట్టి నాఁడని యెఱుంగవు కాబోలు. నీవు మమ్ముఁదప్పించుకొని యింక నెక్కడకిఁ బోఁజూతువు?

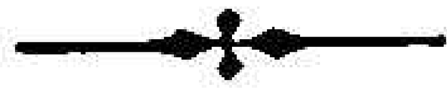
సుల్తాను వాక్కులు వీనులఁబడినవెంటనే యప్పరభువమారిక ప్రక్కకు నొరిగి హా! నాథాయని మూర్ఛిల్లెను. అదిచూచి చేరువనున్న చేటికలు చల్లనినీళ్ళుదెచ్చి యామెకుఁదగిన యుపచారంబులు చేయుచుండిరి. అత్తఱి సుల్తానుపకీరు నుద్దేశించి "మెమిబ్రహీమునితో నీదినము చెప్పవలసిన సంగతులెల్లఁజెప్పి రేపు నిశ్చయముగా మూలబలంబును దోడ్కొని ప్రయాణంబు సాగించుచున్నారము. మేమువీలులేక చనుదెంచుచున్నారము కాని యిటువంటిసమయమున నాయముగా నిక్కడనుండవలసినదే? మేము పోయినను మామనమిచ్చటనే యుండును జూఁడీ! తప్పకుండఁదగిన యేర్పాటుచేసి నాల్గుదినములలో వచ్చి చేరికొందుము. ఈలోఁగా మీప్రయత్నములలో మీరుండురుగాక ఇదె పోవుచున్నారమని సెలవుతీసికొని రెండడుగులువెనుకకునడచి యతండు ముందునకు మఱలివచ్చియేవో కొన్నిసంగతులుముచ్చటించి యచ్చోటువాసిపోయెను.తదనంతరంబ ప్రభావతికిఁ దెల్వివచ్చుటయుఁ గనిపట్టి పకీరు పరిచారికలనవలకునంపి యామెతో మెల్లగా నిట్లూరడిల్లఁబల్కెను.

పట్టీ! నిన్నుఁజూచి నప్పటినుండి మామనసు చెఱువగుచున్నది. నీకు వచ్చిన భయమేమియులేదు. నీకు సుల్తానుపై ననురాగమున్నదో లేదో తెల్పుము. పన్హాళాముట్టడిలోఁగిట్టినవాఁడు ఫజీలని తెలిసికొనుము, నీప్రాణమునకు మాప్రాణమడ్డుపెట్టెదము. ఎన్నాళ్ళిట్లుండిన నేమిఫలము? ఆపదలందు ధైర్యముచిక్కపట్టవలెనుగాని యిట్లుదుఃఖించినఁ గన్నులుపోవుట దక్క కార్యమేమియున్నది. మాపల్కులాలించి ప్రత్యుత్తరమిమ్ము" అని యూరకుండెను. దుఃఖార్ణవములో మున్గియున్న యాతరుణికిఁ బకీరొక తెప్పవలెఁ గన్పడుటే కాక తద్వచనామృతధారలకు నొక్కింత తెప్పిఱిల్లి యుల్లనిట్లనియె. మహాత్మా! ఎవరితో నేమిచెప్పిన నేమిలాభము? నన్నుగాపాడగలవాఁడు భగవంతుఁడొక్కఁడు దక్కయిట్టిస్థితిలో మఱొక్కఁడుండునని నమ్మఁజాలను. ఇంతకు

సర్వము నెఱింగిన మీరు నాయభిప్రాయము వేఱయడిగి తెలిసికోవలెనా? ఊరక నన్నేల మాటలాడింతురు. అనిపల్కిన పకీరుదానెవ్వఁడైన దింక దాచిన ఫలములేదని యెంచి తననిజరూపెఱిగించిన మాటలఁబట్టియు నాకృతినిబట్టియు నతఁడెవ్వఁడైనది తెలిసికొని దిగ్గనలేచి యాతనిపాదంబులకు మ్రొక్కి పదంపడి బాలాజి క్షేమమడుగుటయుఁ బకీరుశివాజిసమేతముగా బాలాజిసురక్షితముగాఁ బన్హాలనుండి తప్పించుకొని రంగణాకుఁబోయిన సంగతియు బాజీవీరశయనమందిన విషయమును దెల్పి యానెఱుఁగల్గిన సంతోషవిచారంబులు తానును బంచుకొని యొక్కింతతడవు కాలము వేగించెను. పిదపఁ బ్రభావతి మంజువాణిని దీసికొని రామోజి సమేతముగాఁ బ్రతాపగడమునుండి పన్హాలాదుర్గమునకుఁ బోవుమార్గమునఁ దమకును దమవారికి నొదఁగూడిన యవస్థ నెల్ల వివరించి చెప్పుచుఁ దనవియోగంబునకు జనకులును మంజువాణి బాలాజీలును నెంతకుందుచుందురో యనిబిట్టు విలపింపఁదొడంగెను. పకీరు విచారించుటకుఁ దగిన సమయంబుకాదని యక్కన్యకెఱింగించి బాలాజినిదప్పించుటకై పన్నిన పన్నాగమే తుదకిట్లు పరిణమించినదని విశదపఱచి వెండియు నిట్లనియె. ప్రభావతీ! నాచెప్పినచొప్పున వర్తింపుము. బాలాజి నెట్లువిడిపించితినో యట్లే సమయముచూచి యుపాయంబు నెమకి నీవిముక్తి కల్పించెదను. నీజనకులయొక్కయు మంజువాణియొక్కయు క్షేమసమాచారము తగినవారినిఁబంపి తెప్పింతును. నీవు ధైర్యమంతదాక విడనాడకయుండుము '' అని హెచ్చరించిన నమ్మానిని పకీరునుద్దేశించి మీరే నాకు నిజమైన జనకులని పల్కియాయనను విశేషముగాఁ గొనియాడినాటనుండియు నవ్వేషధారి చెప్పినచొప్పున నడుచుకొనఁజొచ్చెను.



ముప్పదియవ ప్రకరణము.



సిద్దిజోహరు లంచము పుచ్చుకొనియుండునని నిశ్చయించి తనమూల బలంబునెల్లఁ దీసికొని సుల్తానుపన్హాళా కోటకరిగి తానే స్వయముగా సర్వసేనాధిపత్యము వహించి శివాజి దుర్గముల ముట్టడింపఁ జొచ్చెను. ఇట్టి యవమానమునకు జోహారు సహింపఁజాలక కోపగించి తనసైన్యము దీసికొని తన జాగీరైన కర్నూలునకేఁగి యటనుండి కర్ణాటకజమీందారులను లేవనెత్తి సుల్తానుపైఁ దిరుగఁబడునట్లు చేసెను. ఈలోఁగా సుల్తాను పన్హాళాదుర్గమును సాధించి యటుపైని గ్రమంబుగా సహ్యాద్రికిఁ బ్రాగ్భాగంబుననున్న దుర్గములనెల్ల స్వాధీన పఱచుకొనఁగల్గెను. కాని రంగణా విశాలగఢ దుర్గములు మాత్రము లోఁబడినవి కావు. జంష్యూకరావునకుగాని, ఘోరపురేకుగాని సుల్తాను సైన్యాధికారమిచ్చి తిరిగి వెంటనే రాజధానికిఁ బోఁజూచెను. కాని వారిరువును మరాటవీరులౌటవలన నంతసైన్యమునకాధిపత్యమిచ్చుటకు నొల్లకప్రభావతిసైని దనమదిలో నాటుకొన్న యనురాగముకంటె శివాజిపై గలద్వేషమే యెక్కువఁ దూఁగుచుంటఁజేసి యాయవనప్రభువు రమారమి నెలదినములా ప్రాంతములోనే గడపఁజొచ్చెను.

శివాజి సుల్తాను సైన్యమునకుఁ బట్టువడక సముద్రతీర ప్రాంతమగు తులుకొంకణము మీఁదికి దండెత్తి యట రాజాపురమను రేవుపట్టణమును ముట్టడించి దానినిఁ గొల్లఁగొట్టి స్వాధీనపఱచుకొని యచ్చటనున్న యింగ్లీషువర్తకులు మందుగుండులసామానును విజాపురివారికి నిచ్చుట యెఱింగి వారి నొక కొండకోటలోఁ జెఱయుంచి పదంపడి యాతఁడు శృంగారపురికేఁగి తదధిపుఁడగు దళవీయుని స్వతంత్రరాజును యుద్ధమునందుఁ గీటడఁగించి దీనిని వశపఱచుకొనెను. మఱియు దనకుఁ బక్కలో బల్లెముపోలె మెలఁగుచుండెడు సిద్దిపత్తేఖానుని వశపఱచుకొనఁ జూచి బహువిధప్రయత్నములు చేయుచు ను

ల్తాను విజాపురికి మఱలువఱకు నచ్చటనే మెలంగఁ జొచ్చెను. ఎట్టెట్టో ఘోరపుఁదేసైనికుల బారినుండి తప్పించుకొని రామోజిపరభు రణగడాకుఁ జేరుకొని తన కూఁతురు ప్రభావతి పరులపాలైన సంగతి శివాజి బాలాజి ప్రముఖులకుఁ దెల్పి తన శోకము వారికిఁగూడఁ బంచిపెట్టెను. పాపము తండ్రి బావునకుఁ దోడు విశాలా ప్రభావతులు పరాధీనులౌటఁజేసి బాలాజి బిట్టువగచుచు సంతతంబును సంతాపించుచుఁ గృశించుచుండెను. మంజువాణి రామోజీయానతి చొప్పునవచ్చిన దారినే పోయి లలితాదేవికిని జీజిఖాయికిని మఱియు దక్కటివారికినిఁ బ్రభావతి వృత్తాంత మెఱింగింప వారందఱుఁదద్దయు దుఃఖించిరి. లలితాదేవియు నాపెకంటె మంజువాణియు రేయింబవళ్లు నిద్రాహారంబులు మైకొనక ప్రభావతికొఱకు విలపించుటయేకాక యాసుకుమారి వాయించు వీణను జదువుకొన్న పుస్తకములను మొదలగువానినిఁ జూచినప్పుడెల్ల క్రొత్తగా ప్రభావతి విశ్లేషము తటస్థించునట్లు బోరునవాపోవుచు నానాటికి జీర్ణించి మంచముపట్టి మరణమున కెదురు చూచుచుండిరి.

ఇటఁ బకీరు సుల్తాను తాను జెప్పినచొప్పన వర్తించి సిద్ధి జోహారునిఁ దొలగించినందులకు సంతసించి సిద్ధిశివాజులకు మైత్రి గల్పింపఁజూచి ఖేతాలుని గర్నూలునకుఁ బుత్తెంచెను. సుల్తానులేని సమయములలో నొకనాఁడు జంఝూరరావు పరముచేసిన విశాలాక్షివద్దకు నేఁగి మంతనమునఁ బెక్కు సంగతులు బోధించి యాసుందరికిఁ దగిన ధైర్యము గల్గించి తద్వ్యాముక్తికై జంఝూరరావును వశపఱచుకోఁ జూచుచుండెను. జంఝూరరావంతకుఁ బూర్వమే ఖేతాలుని తంత్రములోఁ జిక్కుకొన్న వాఁడగుటవలనను దా నవివాహితుండగుటవలనను విశాలాక్షిని సుల్తానును సమ్మతిపఱచి వివాహముచేసికొన నభిలషించుచు నాపెకు నేవిధమైనకొఱంత గల్గకుండ నరయుచు వచ్చెను.

ఇట్లుండ నొక్కనాటి సాయంతనమునఁ బకీరు జంఝూరరావు నొక్కయేకాంతస్థలమున గలసికొని యొక్కింతకాలము లోకాభిరామాయణము చెప్పుచుఁ జదంపడి యిట్లు ప్రసంగించెను.

పకీరు—జంఝూర! ఫజీలు మృతికిఁ గారకుండు సిద్ధికాఁడని యిప్పుడిప్పుడు వినుచున్నారము.

జంఝూర—ఇది యెట్లు మీకుఁ దెలిసినది.

పకీరు—నిజము నిడివిమీఁదఁ దేలకుండునా!

జంఝూర— ఫజీలు మృతికిఁ గారకుఁ డెవ్వఁడైనది చెప్పఁజాలనుగాని పాపము సిద్ధి లంచముతీసికొని శివాజిని విడిచిపెట్టలేదు. అతఁడు—

పకీరు—అట్లైన నీవుకూడ నిబ్రహీము ముఖ్యులమాటలతో నేకీభవించితివేల?

జంఝూర— అతని ప్రేరణచే నట్లు చెప్పవలసివచ్చినది. దర్బా రుద్యోగస్థుల కిట్టి యనృతములు విధాయకమై చెల్లుచున్నవి.

పకీరు—ఈయపవాదము సృష్టికర్త లెవ్వరైయుందురు?

జంఝూర—మనమంత్రిశిఖామణియే!

పకీరు—ఏమీ! ఇబ్రహీమునకును జోహారునకును మనస్పర్థగలదా?

జంఝూర—సకలమెఱింగిన మీకుఁ దెలియదా యేమి? కప్పి గదలించుచున్నారు కాని.

పకీరు—జోహారువంటి కార్యశూరుఁడు మఱొండు మనరాజ్యములో నున్నట్లు వినము.

జంఝూర— ఇందులకు సందేహ మేమున్నది. జోహారు కార్యశూరుండు రాజ్యతంత్రప్రవీణుం డగుటవలననే సుల్తాను చేఁదీయుటయు మిక్కిలి గౌరవించుటయు దటస్థించెను. దీని కోర్వలేక యిబ్రహీము వజీరు పన్నిన తంత్రాంగమే యీరీతి పరిణమించెను. కానియిట్లు నేనంటినని వజీరుతో నే సందర్భములో నేని యందురేమో సుఁడీ!

పకీరు—యథార్థము కనుఁగొనక నడిగితిమే కాని యిక్కడసంగతు లక్కడ అక్కడ సంగతులిక్కడ చెప్పుటకు మాకేమి తోఁచదా? జోహారు వంటిధీరులు లేమిఁ జేసి పాపము స్వయముగా సుల్తాను యుద్ధము చేయవలసిన వాఁడయ్యె.

జంఝూర—ఔను ఎవరుచేసికొన్న కర్మమునకు వారికే యనుభవము.

పకీరు—సర్కారునం దేమిలోపమున్నది. ఇబ్రహీం ప్రముఖుల మాటలు నమ్మి ప్రవర్తించెను.

జంరుఘా—ఇట్టివారినిఁ బ్రధానులఁగాజేసి కొంటయే సర్కారు వారితప్పు.

పకీరు—ఇట్టిది ప్రతిరాజాంగములలోనున్న విషయమేకాని విశేషమిం దేదియు లేదు.

జంరుఘా—పర్యవసానము ముందునకుఁ జూతురుగాక. ఇప్పటిలో నేమి చెప్పి నను లాభమేమియున్నది? ఇప్పుడు రాజధానిలో రాత్రికిఁ బగటికి భేదమే లేనట్లున్నది.

పకీరు—ఏమీ నీమాటల కర్థముకాకున్నది. ఈసాదకేమికాని మన ఫజీలు తెప్పించిన యెలనాగయింక నీపట్టణములోనే యున్నదా?

జంరుఘా—ప్రస్తుత మావిషయమేల మీకు స్ఫురించినది. సుల్తానుగారు మొదట నాకాంతను విడిచిపెట్టుమని చెప్పియు నేకారణముననో తిరుగ వలదని సెలవిచ్చినారు.

పకీరు—ఆతరుణిని సర్కారు హాజీసునకుఁ గట్టిపెట్టవలెనని యూహించు చున్నారట, నీవేమే నెఱుంగుదువా?

జంరుఘా—నే నేమియు నెఱుంగను హాజీసనఁగా వారి పినతండ్రికుమారుఁడే నా?

పకీరు—ఔను, అట్లేపింటిమి.

జంరుఘార—ఆకన్యకను బలవంతపెట్టి పెండ్లి చేయవలయునేగాని లేనిచో శివాజి ప్రతిపక్షులనేరిని బరిణయంబు కావించుకొనునని తోపదు.

పకీరు—ఇదినీవెట్లు తెలిసికొంటివి?

జంరుఘార—ఈనడుమ నొకనాఁడు నేను కాలయాపనకై ప్రసంగించుతతి విజాపురీయులను వివాహముచేసికోననియు నందు ముఖ్యముగా మహమ్మదీయులఁ జేపట్టననియు నొక్కివక్కాణించినది.

పకీరు—ఆసుకుమారి మీజాతిదే నా యేమి?

జంరుఘార—బాలాజి చెల్లెలాటయే నిశ్చయమైన మాజాతిదే కావచ్చును.

పకీరు—మీహిందువులలోఁ బ్రభు భక్తి మెండు? జాత్యభిమానము దుర్గుణము మీకు లేకుంటవలననే గొప్పయుద్యోగములు సర్కారు వారొసంగుచున్నారు.

జంఝూర—జాత్యభిమానము దుర్గుణమగునా?

పకీరు—దుర్గుణమా? మఱిదుర్గుణమా? జాత్యభిమాన దురంధరుండగు శివాజి సంగతి యెఱుంగవాయేమి?

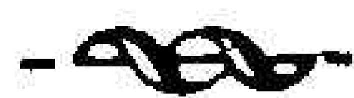
జంఝూర—ప్రభుసేవకునకు జాత్యభిమానము పెట్టుకొన్నపనికిరాదు కాని యదిదుర్గుణమగునని నేనెన్నఁజాలను. శివాజియుఁ బ్రజాపక్షము పని చేయుచుంటకుఁ గొందఱు మహమ్మదీయులు సహింపక సుల్తానునకు మనసువిరిచిరి. కాని యతండు—

పకీరు—సరిసరి నీయభిప్రాయము బోధపడినది.

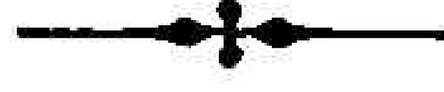
జంఝూర—మాటవచ్చినది కావున నిజమాడితిని ఈకాలములో నిజమాడిన నిష్ఠూరముకదా! మీరు సర్వసములు. కావున మీయభిప్రాయములకు మాయభిప్రాయములకు సరిపడదు.

పకీరు—నీకుఁగూడ జాత్యభిమానముమీఁద రుచిగల్గినట్లు కనుపించుచున్నది. ఈసంగతి సర్కారునకుఁ దెలిసినచో నెంతప్రమాదమైనను బుట్టకమానదు. దర్బారులోని బ్రాహ్మణులెల్లరు లోలోన శివాజిపక్ష మవలంబించియున్నట్లువిందుము. ఈసంగతులెల్ల సుల్తానునకుఁ దెలియఁజేయుటకుఁ దోపదు చేయకుంటకుఁ దోపదు. ఇంతకు నిబ్రహీం ప్రధానియెఱుంగఁడా? ఈమాటలువినఁగానే జంఝూరరావు గజగజవడంకుచు, పకీరు పాదంబులపైఁబడి తన్నురక్షింపవలసినదని వేడుకొనెను. అంత నాపకీరిట్లనియె. "ఓయీ! నీవీయుద్యోగమునకు నాశింపక రాష్ట్రమును విడిచి పొమ్ము. లేదా! నీవుగూడ నిపుడు కాకున్నను మఱికప్పుడైనను జిక్కులలోఁ బడకమానవు, నీమీఁదనిబ్రహీమునకు మంచియభిప్రాయము లేదు. నీవు ఫజీలుమిత్రుండవు కావున మాకుమిత్రుఁడవే! కాని యీరాజ్యములోనీవుండి నిర్వహించుకోలేవని తోఁచెడిని. అయినను

నీయిచ్ఛకువచ్చిన చోప్పునసత్కరింపవచ్చును" అని పకీరు పల్కినపల్కులకు నొక్కింతమనస్సు నిబ్బరము చేసికొని మరాటకుమారుం డిట్లనియె. "హజరత్ ! తమరు చెప్పిన కీర్తినడుముకొందును. నేటినుండియుం దమరు నాపైని మంచియభిమానము గల్గియుండవలసినదని ప్రార్థించుచున్నాఁడను. నేనిందాకసల్పిన ప్రస్తావనలో లోపములున్న మన్నించి కాపాడునది". అని యతిదైన్యముతోనిట్లు విన్నవించుకొనుచున్న తఱి నచ్చోటికి నిజమిత్రుఁ డొకఁడు వచ్చుచుంటఁజూచి తత్ప్రసంగంబు కట్టిపెట్టి పకీరునాజ్ఞదీసికొని యావచ్చు సఖుని దోడ్కొని యచ్చోటు వాసిపోయెను.



ముప్పదియొకటవ ప్రకరణము.



పకీరు జంఝూరరావు నిట్లు పాదాక్రాంతునిఁగాఁ జేసికొని కోటలో దానాడిన దాటపాడినది పాటగా నిరాఘాటముగాఁ జరించుచుండెను. సిద్దికిని సుల్తానునకును మిత్రభేదముఁ బొసంగించుటయేకాక పకీరు సిద్ధివద్దకు భేతాళుని బంపి యతని శివాజీపక్షము వానిఁగా గావించెను. సిద్దియు నిబ్రహీముప్రముఖుల మాటలఁ బాటించి తన్నవమానించిన సుల్తానుపైఁ బగదీర్చుకొనుటకు సమయము చూచుచున్న వాఁడౌటవలన భేతాళునిబోధలకు మెత్తబడి కన్నడభూస్వాములఁ రేఁపెట్టి వారిచే బిజాపురి సైన్యమును దరిమివేయించెను. భేతాళుఁడే తత్సమాచారము తనకు నెఱింగింపనది వీనుల విందుగావిని పకీరు సుల్తానునిఁ గన్నడసీమ కంపకముజేసి తన మనోభీష్టము నెరవేర్చుకొనఁ జూచుచుండెను.

ఇంతలో సుల్తాను రాజధానికివిచ్చేసి పకీరునిఁ గలసికొని మహాతురతతోఁ బ్రభావతిసంగతి యడుగుటయు నతండిట్లు జవాబుచెప్పెను. "సుల్తానీ! మీరు వేంచేసిన పిమ్మట తగురీతిగా బోధింతిమి. పూర్వముకంటె నిప్పుడు చూడ పరభునందన కొంత దారిలోనికివచ్చినట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇప్పటికిని మీమాట చెప్పిన నంతగా నిష్టపడకున్నది. జనకులువచ్చి యెవ్వానిని బెండ్లిచేసికొమ్మని యనుజ్ఞయిచ్చిన వానినిఁ జేపట్టుదునని చెప్పుచున్నది. అయినను మఱినాల్గుదినములు నిరీక్షించినఁ బ్రభావతి తమకనుకూలవతి యగుటకు సందియములేదు." అని తెల్పి సుల్తానుమనోభిప్రాయంబు కనిపట్టి యాతనినిదోడ్కొని ప్రభావతి వసించియున్న మందిరమునకుఁ గొనిపోయెను.

అటఁ బ్రబావతి వీరిరాకకనిపట్టి లేచి యొకప్రక్కకునొదిగి నిలఁబడెను. సుల్తాను సుందరి చూపినగౌరవమునకుఁ గరంబుప్పొంగి యాగదిలో నొక్కెడఁ బకీరుతోపాటధివసించి యిట్లు ముచ్చటింపఁ దొడంగెను.

సుల్తాను—పకీర్జీ! తమరు మాసమక్షమున నీమెహరుబల్కరించి తదభిప్రాయము వ్యక్తపఱుపవలెను.

పకీరు—అమ్మాయీ! ప్రభావతీ! వింటివికదా సర్కారువారి మాటలు. నీయభిప్రాయము దాఁచక చెప్పవలెను.

ప్రభావతి— నన్ను బాలమునుంచినను నీళ్లమునుంచినను నింక సర్కారువారే! ఇంతకుముందు నేను జాలదీవ్రముగా సంభాషించి యపరాధముచేసితిని. కరుణాధీనమైన నన్ను మన్నింప సర్కారు ప్రార్థితులు. మాలో వివాహముకాక పూర్వము కాఁగల భర్తలతోనైనను ముచ్చటించుటాచారములేదు. మాజననిల నిచ్చోటికి సర్కారు రప్పించి వారిసమ్మతి ప్రకారము నన్ను జేపట్టవచ్చును.

పకీరు.—వింటిరికదా! మానిని మనోభిప్రాయము. ఆమె తలిదండ్రులకుఁ దానొక్కతెయేపట్టి యాటఁజేసి తద్విశ్లేషము సహింపఁజాలక యీరీతిఁ బ్రసంగించెను. కావునఁ బరభు దంపతులరప్పించుట కర్తవ్యము. అట్లు కావించితిరేని మీకోరికలీరిక లెత్తుననుట నిస్సందేహము.

ప్రభావతిపలుకులకునలరి సుల్తానుతిగురీతిగా నామె నూరడించి పకీరుని భూషించి యాయనను వెంటఁ దోడ్కొని భోజనశాలకు నేఁగి యట షడ్రసోపేతముగా నారగించి రామోజిని రావించు జెట్లోయని పకీరుతోఁగలసి యాలోచించి వెండియుదాను శివాజిదుర్గములను స్వాధీనముగావించుకొను విధానమెల్ల నాతురకబైరాగికి నెఱిఁగించి లిదాజ్హైకొని యొక్కంతసేపు నిద్రింపసాగెను. ఇట్లు గొంతతడవు నిద్రించి తదనంతరమునఁ గచేరిచావడికి నేఁగి వజీరు జంషీర్రావుపకీరులను రావించి యిట్లు ప్రసంగింపఁదొడంగెను.

సుల్తాను—వజీర్! శివాజి యిప్పుడు తులకొంకణమునకుఁ బాఱి తలదాఁచుకొన్నాఁడు. అట మనపత్తెఖానుఁడు విజృంభించి వానినిఁ దరుముచున్నాఁడని వర్తమానము తెలిసినది. ఇంచుమించుగా మరాటులకోటలన్నియు లోఁబడినవి. ఇంక రేపోనేఁడో శివాజిసంధికి రాకమానఁడు. ప్రస్తుతము దక్షిణదేశపు జమీందారులు కప్పముకట్టక తిరస్కరించు

టయే కాక యందులకై పంపఁబడిన మన యుద్యోగస్థుల ననేకుల వధియించిరనియు మన ఠాణాలను ముట్టడించిరనియు వర్తమానము వచ్చినది.

ఇబ్ర—ఔను నేనుగూడవింటిని. నాకొకయుత్తరము బళ్లారిఠాణాదారుఁడు పంపినాఁడు.

సుల్తాను—ఈయల్లరికిఁ గారకుఁడెవ్వఁడైయుండును.

ఇబ్ర—ఇంచుక నిదానించి యోజించిన సర్కారునకే తెలియవచ్చును.

ఫకీరు—సిద్ధీ కాఁడుకదా!

ఇబ్ర—ఆతఁడుకాక మఱెవ్వఁడు? బళ్ళారి ఠాణాదారుఁడు మహమ్మద్సాహేబు యీపితూరికి సిద్ధిమొనగాఁడని వ్రాసినాఁడు.

సుల్తాను—అట్లయినచోఁ గర్ణాటకమున కిప్పు డెవ్వరిని బంపుటకుఁ దోప కున్నది. ఇట మేము లేకున్న శివాజి వశ్యుఁడగుట దుర్లభము.

ఫకీరు—ఈపితూరిలోఁ శహాజి చేరియుండఁడు కదా! ఆతనిని మనజోహారుని మనవానినిగాఁ జేసికొన్నచో నీయల్లరులు చల్లారునని తోఁచును.

ఇబ్ర—శహాజి యెంతమాత్ర మీపితూరిలోఁ జేరియుండఁడు. ఇది సిద్ధి మాహాత్మ్యమే. కానున్న నిన్నాళ్లు నెమ్మదిగా నున్నవారిప్పుడేలయొక్కమాఱు తిఱుగఁబాటు జూపుదురు.

ఫకీరు—నిజముగా సిద్ధి దీనికి మూలకారణుండైనచో నింక శివాజికంటె మనకు బలవద్విరోధియై బాధించును. శివాజి ప్రేరేపణమున శహాజి సిద్ధికి సహాయుఁడై నిల్చిన యెడల నింక మన రాజ్యమస్తమించుటకు సందియములేదు. కావున సిద్ధితోనైనను మైత్రిఁ జేసికొని శహాజి సాహాయ్యము తీసికొని గడిబిడులు ముదరకమున్నే యణచి వేయవలెను.

సుల్తాను—ఫకీరుచెప్పినది సయుక్తికముగానున్నదని నాయభిప్రాయము.

ఇబ్ర—సిద్ధిస్నేహ మింకఁ గుదురనేరదు. అథవా కుదిరినను బాముచెలిమి

వంటిదగును. కావున హఠాత్తుగా నతనిమీఁదికి దండెత్తివీలుచిక్కిన యెడల ఖైదిగాఁబట్టుకొంటకాని లేనిచో సఖ్యాంధనముగా సమయించుటగాని మంచిది. అతండుచిక్కినేని కర్ణాటకప్రభృతిరాజులు ఱెక్కలువిఱిగిన పక్షులవలె మనకు వశ్యులౌదురు.

జంర్షూ—వజీరుసాహేబ్! సిద్ధిబిల్లకజాగీరుదారుని యెంచితిరాయేమి? శివాజియొకవేళ పట్టువడినఁ బట్టువడునుగాని యతండుమాత్రము సామాన్యముగా స్వాధీనుఁడుకాఁడు. కోటలోని మూలబలంబెల్లఁ దీసికోపోయి ముట్టడించిన జెప్పఁజాలనుగాని లేనిచో నాతనిఁ జిక్కించుకొన మనకు శక్యముకాదు.

పకీరు—జంర్షూరరావుచెప్పినదెల్లవాస్తవము. మనజాగీరులోసిద్ధి వాసికెక్కిన వస్తాదుబిడ్డ వానితోఁ బ్రస్తుతము విరోధించుట ప్రశస్తముకాదు.

సుల్తాను—నిజము. అతండు నాకుఁ గుడిభుజముగా నుంటవలననేకదా! కర్ణాటకరాజు లేమి గోల్కొండపచ్చావు లేమి మాధాటికి వెఱతురు. అట్టి వానితో మైత్రి గైకొంట యెన్నటికేని మనకుఁ బనికివచ్చును. ఏదో కొంచెము లంచము తిన్నాఁడని వానిఁ దొలంగించితిమి. కాని తత్తుల్యుండు సేనాపతులలో నొక్కండెనిగలఁడే? వానిభుజపరాక్రమమువలనఁగదా కన్నడసీమ మనకు వశమైనది.

ఇబ్రా—అట్లైన శివాజితోఁగూడఁ గయ్యమునిల్పివేసి సఖ్యముకోరుఁడు.

సుల్తా— రాజద్రోహియైన శివాజికిని సిద్ధికిని హస్తిమశకాంతరముగలదు. మామాట జోహారు త్రోసివేయవలసినవాఁడుకాఁడు.

ఇబ్రహీమ్—సర్కార్! మీరతనిని పూర్వసిద్ధిగా ననుకొంటిరాయేమి! మీరుండవలసినదని చెప్పుచుండఁగా లక్ష్యపెట్టక కర్నూలునకు నేఁగలేదా? గడిచినసంగతి మఱచిపోతిరేమో! ఎవకినిఁబంపి తదీయసఖ్యముచేసికొందురో చూతునుగాక.

పకీరు—అంతగాఁ దగినవారే లేకున్నచో సర్కారే కర్నూలరిగి కార్యము సానుకూలపఱచుకొనివత్తురు.

జంఝు—౽ర—ఔను సర్కారుపోయినఁగాని యతండు స్వాధీనుఁడుకాఁడు. వెళ్లి వారముదినములలోఁ దిరిగి రావచ్చును.

ఇబ్రా—అట్లైననింక శివాజితో మాకేమి నువాలేవను ?

సుల్తాను—లేకేమి వాడీసామంతుండున్నాఁడు. వానికి ఘోరపురే లాల్ఖాను లను సాయముగాఁ బంపుచున్నారము. మేము నేంచేయకతీరదు.

పకీరు—వేగముగా రావలెఁజుఁడీ !

సుల్తాను—జంఝురావ్ ! ఎవరినైనబుత్తెంచి రామోజిని భార్యాసమేతముగా నెట్లైనరావింపవలెను నాల్గైదుదినములలోఁ దిఱిగివత్తుము.

జంఝు—౽ర—చిత్తము. సర్కార్ !

సుల్తాను—పక్కీర్ ! మేమువచ్చునంతలోఁ గంటికి ఱెప్పవోలెఁ బ్రభావతినిఁ జూచుచుండవలయునని మాప్రార్థన. రామోజిరాకున్నను గార్యము పట్ల నుపేక్షింపఁజాలము. ఇప్పటిలో రాజధాని విడుచుటకు మనసొప్ప కున్నది.

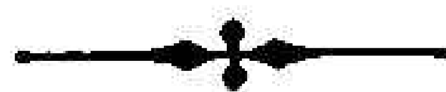
పకీరు—ఔనుసమయమట్టిది. తమరుపిలైనంతవఱకు వేగముగావిచ్చేసిన సంతో షింతుము మేమువచ్చి చాలదినములైనది. మాకు మెక్కాలో మసీదు నిర్మింప సంకల్పమున్నది. నాల్గుసీమలకు నేఁగి మీబోంట్లను దర్శింపవలె ను గదా !

సుల్తాను—సాధ్యమైనంత త్వరలో మఱలి విచ్చేసెదము. దయచేసి మీరు మా రాకపర్యంతముండవలసినదిచుఁడీ ! మీరున్నారను ధైర్యమున నే పోవుచున్నారము. ఆమసీదునకు నెంతసైకముపట్టునో చెప్పిన మేమే యిచ్చివేసెదములెండి. ఈమాత్రమునకు నల్వురఁ జూడవలెనా?

ఓయీ ఇబ్రహీమ్ ! నీవప్రమత్తుండవై సకలకార్యంబులను మాకు మాఱుగానిర్వర్తించునది. జంఝురావ్ ! విశాలాక్షిని విడిచిపెట్టుమని బాలాజి ప్రార్థించుచున్నాఁడు. కాని యతఁడు శత్రుపక్షములోఁ జేరినవాఁడౌటవలనఁ దత్సోదరిని విడిచిపెట్టవలెనని యెంతమాత్రములేదు. విశాలాక్షియుఁ బ్రభావతి

వంటి చక్కని చుక్క కాకపోయినను సందేకత్తెలలో జమయగును. కాన మాపినతండ్రి కుమారునకిచ్చి పరిణయముచేయించవలెననియున్నది. ఎల్లిజనానాకు బంపివేయవలెను. మేమువచ్చుదాక నీవు పకీర్ ఇబ్రహీములతోఁబాటు రాజకీయవ్యవహారము లరయవలసినది. శివాజిగూడ చాయలీనగరిలో సంచరించుచున్నట్లు వినుచున్నాము. అట్టివారినిఁబట్టి బంధింపవలెను. అని యానతిచ్చి పకీరును వెంటఁబెట్టుకొని యేమేమో సంగతులుచెప్పుచు నాచావడిని బాసి పోయెను.

ముప్పదిరెండవ ప్రకరణము.



బాలాజి సోదరియగు విశాలాక్షిని జంఝూరరావున కొప్పగించి యా పెను సగౌరవముగా నరయవలసినదని యతనితో సుల్తాను చెప్పినసంగతి ఘా చదువరు లిదివఱలో గమనించియే యుందురు. నాటనుండియు నవివాహి తుండగుటవలన జంఝూరరావునకు నప్పరభుసుందరి పై మనసు దగులుకొని మదనతంత్రంబున మది మఱలించుకోనేరక యాయిందువదన నేరీతినైనను బరిణ యంబు గావించుకొనఁ జూచుచుండెను. ఇంతలోఁ దన ప్రియమిత్రుండైన ఫజీలు నిహతుండౌటయు నిబ్రహీముపన్నిన పన్నుగడవలనఁ గార్యశూరుండగు సిద్ది జోహారు కర్నూలునకు వెడలి పోవుటయు నూరుపేరు లేని పకీరుమాటల ప్రకారము విజాపురీశ్వరుండు నడుచుకొంటయు మున్నగువిషయముల నెల్ల గనిపెట్టుచున్న జంఝూరరావు సుల్తాను కన్నడమునకుఁ బ్రయాణము సాగిం చినపిమ్మట నిట్లువితర్కింపఁ జొచ్చెను. 'ఆహా! నే నెంతమంతబుద్ధిని. నాడు శివాజి మహారాజు ప్రార్థించి యటనిల్వుమన్నను నిల్వక యతనితో గోపినాథు నివలెవర్తించి స్వామిద్రోహపాపము మూటకట్టుకొననియుఁ గదా చెప్పివచ్చి తిని. అప్పటిలో నచ్చటనుండి పోయినచో నీయలజడియే కలుగక పోయియుం డును ఇప్పుడేమోముతో నేనుశివాజి కడకుఁబోవుదును? ఎవ్వనికై నేను విజా పురికి మఱలి చేరుకొంటినో యట్టినెచ్చెలి యాయిప్పుడు లేడాయెను. కేవలస్వా ర్థపరుండును దురభిమానియునగు నిబ్రహీముపెత్తనమా పెరగఁ జొచ్చెను. రా జకార్యదురంధరుండగు జోహారన్నను సుల్తానునైఁగినిసి స్వదేశమునకు నేఁగె ను. పకీరిబ్రహీములపాలనా ప్రభావంబున నీనడుమ బ్రయోజకులనేకులకుఁ బదచ్యుతియు దేశభ్రష్టత్వమును సంభవించెను. ఒకరినొకరు ప్రేమింపను సరి కదా పచ్చగానున్నవారినిఁజూచి యోర్చువారుకూడనెయ్యెడలేరు. మఱియు సత్యమా చచ్చెను. ధర్మమా యరణ్యముఁ పాలాయె. వంచన లోభములా

పెచ్చుపెరుగుచున్నవి. ఇట్టి రాజ్యంబుననుండుటకంటె వేఁబోండ్రచోటికిఁ బోవుటయే మేలనితోఁచెడిని. దర్బారులోనున్న బ్రాహ్మణులొక్కొక్కరు జారుచున్నారు. ఇటీవలనామముంగల లెక్కకుఁ బెక్కుమాఱులు మరాటులను నమ్మరాదని సుల్తానును మదీయులునుద్ఘోషించుచున్నారు. ఇట్టి స్థితిలోఁ నిచ్చటనుంటవలన బకీరు చెప్పినట్లులేదైన నుపద్రవము తటస్థింపకమానదు. ద్విజార్థముకదా శివాజి యవనులతోఁ బ్రతిఘటించుట. అదికాక మరాటులదాస్యదారిద్ర్యములు నివారింపఁ గంకణముకట్టుకొనియున్న కోంకణప్రభువునిన్నాళ్లాశ్రయింపక నా జీవితమువ్యర్థపుచ్చితిని. ఇస్సిరో! నాకంటె స్వజనద్రోహియు వివేకశూన్యుండును. వేఱొక్కఁడుండునే! పిలచినప్పుడు నిలువకయిప్పుడుపోయినచో నతండేలమన్నించును. చనువిచ్చినప్పుడు చంక కెక్కకుంటెనికదా? ఆమహారాజు నాశ్రయింపక యింకమీఁద నన్యమతద్వేషులగు మహమ్మదీయుల సేవచేసి నేనిహపరంబులనెట్లు వదలుకొందును. సుల్తాను నన్నుపాలించి విశాలాక్షిని జనానాకుఁ బంపినచోఁ దెలుఁగ నాకాంత నాకుఁ జిక్కుటకలలోవార్త, అముగ్ధను బంధువులతోఁగల్పినచో నొకవేళ నాకోర్కెచెల్లించునేమో కాని లేనియెడ నాకు వశపడునని తోఁపదు, కావున నెట్లును శివాజి నాశ్రయింపక బాలాజి ముఖ్యులసఖ్యము సంపాదింపక యీసాధ్వి స్వాధీనపడుట దుర్లభము. పకీరుకూడనను నీరాష్ట్రమునుండి లేచిపొమ్మని యానతిచ్చినాఁడు కదా! కొమ్మను వెంటఁదీసికొని రాత్రి రాత్రిని గోంకణసీమకుఁ ద్వరతోఁ బాఱుటయే కర్తవ్యము దయాసింధువును నౌదార్యఖనియు స్వజనపక్షపాతియునగు శివాజి మహారాజుపాదములపైఁబడి యపరాధము క్షమింపుమని వేడుకొన్నయెడల నతండేమిటికి నన్నాదరింపక తిరస్కరించును? కులజుల నెందఱఁజేరఁదీసి తనంతవారిఁగాఁజేసికొని ప్రోవలేదు? తొల్లివిభీషణుండు శ్రీరామచంద్రుని చరణంబులుపట్టి సకలైశ్వర్యవంతుఁడై యుజ్జీవించినట్లు నేనును స్వదేశాభిమానితిలకము నాశ్రయించి వర్ధిల్లుదునుగాక!" అని యుద్దేశించి విశాలాక్షికడకుఁజని యామెను తగురీతినోదార్చి తన యీప్సితంబు తెల్లముగానల్లన నిట్లువాక్రుచ్చెను. "ఓయిందీవరాక్షీ! పాపము ప్ర

భావతిలభించినపిమ్మట సర్కారు నిన్నువిడిచిపుత్తునని వాగ్దానముచేసియుఁ దప్పిపోయెను. నిన్నుగూర్చి నీతలిదండ్రులును రాజును ఎంతవంతనొందుచున్నారో? నిన్ను మీవారినెడఁబాయఁజేసిన ఫజీలు నీయుసురు తగిలికదా? దుర్మరణమొందెను. తల్లికెడయయిన దూడభంగి నీవిచ్చోట సర్వసౌఖ్యములు గల్గియుఁ గల్గనట్లే యలమట చెందుచున్నావు. నీయట్టిసుకుమారి కింతకష్టములు రాఁజెల్లునే! నినుఁజూచిన నాటఁగోలె నాహృదయముగఱగుచున్నది. నమ్మవేమోకాని నీపై నాకుఁగల ప్రేమయింతింతని చెప్పరాదు. ఈనామాట నీకు విముక్తికల్పించిన తఱినెఱుంగుదువుకాక. అక్కటా! నీసౌందర్యముయౌవనము కారాగృహముపాలు కావలసినదే? సుల్తానునకిష్టములేకున్నను నిన్నెట్లైనను విడిచిపెట్ట సమకట్టితిని. సుల్తాను నిన్ను దనపినతండ్రి కుమారునకిచ్చి పెండ్లికావింప నిశ్చయించియున్నట్లువింటిని. జనానాకు నిన్నుఁబంపివేయవలసినదని సర్కారుత్తరవుచేసినారు. కానిస్వజాతీయురాలవైన నీకేలుయవనుండొకండు పట్టుటకెట్లోర్తును? నామీఁద నీకెట్టిప్రేముడియున్నదోకాని నాకు నీపైఁ గరుణగలదని తెలిసికొనుము—చల్లకువచ్చి ముంతదాఁచనేల? మావారీ మధ్య వేఱొక్కచోటఁ బెండ్లిమాటలాడుచుండ నీమీఁదవలపున నిప్పుడేను వివాహముచేసికోనని చెప్పి వారిని దత్ప్రియత్నవిముఖులంగావించితిని. నాకేలువట్టి నన్నుఁగృతార్థునిచెయ నీకొందువేని నిన్నీపాడుచెఱనుండి తప్పింతును'' అని పల్కినపల్కులకు సంతసించి యింతకుముందుచేసిన పకీరుహితబోధననుసరించి యాపద్మనయన నిజమార్దవత్వాదులు విశదంబుగానిట్లనియె. మీరు నిజముగా నిట్లువాకొనుచున్నారో లేక నన్నువంచింపఁదలంచి యిట్లులనుచున్నారో యబలనగునే నెఱుంగనుగదా? పెద్దలగు మాతల్లిదండ్రి రాజులుండఁగా నిట్టి విషయంబులలోనే స్వతంత్రించుటెట్లు? నావిడుదలకు మీరే కారణులైనచో జనకులుతప్పక మీయభీష్టముదీర్పఁగలరు. కాని శివాజి విరోధులగు విజాపురి వారికొల్వులో మీరుంటవలన మావారందుల కిష్టపడరేమోయని సందేహముతోఁ చెడిని. ఇంతకు నావిముక్తి సమకూడనిదే యీవిచారములతోఁబనియేమి?

నిజముగా మాజనకులతో బంధులతోఁ గలసికొను భాగ్యము నాకలవడు నే?అని నిట్టూర్పునిగిడ్చి యూరకుండిన జంఝూరరావు విశాలాక్షి మెత్తబాటునకు లోనుబ్బి యిట్లనియె. “ కాంతా ! నీవు నన్ను ననుమానించు చున్నట్టులున్నది. ఇదేదైవసాక్షిగాఁ జెప్పుచున్నాను. నామాటలుపాటించి నాకోర్కెచెల్లింప వేడుకొనుచున్నాను. సమయముచూచి నిన్ను విడుదలచేయసంకల్పించుకొంటిని. ఇంక సాహేబులగులాపున్నత్తినివదలుకొని శివాజిమహరాజు చరణద్వయము రూఢిగాఁబట్ట నిశ్చయించితిని. నీవునిజముగాఁ గూర్మినిల్పిన మీజనకులు మా త్రమేలసమ్మతింపరు? తొల్లిశకుంతల యేరినడిగిదుష్యంతుని వరించినది. వ్యక్తురాండ్రుకాక పూర్వమేయుద్వాహము నిర్ణయించుకొను బ్రాహ్మణస్త్రీలకిట్టి స్వాతంత్ర్యములేకున్న లేకపోవచ్చుఁగాని తదితరవర్ణస్థులకునిట్టి ప్రతిబంధకము లేదనియే యెఱుంగుము. అని యిట్లాడఁబరచుచుండ నచ్చోటికిఁ బకీరు చప్పుడప్పునవచ్చుచుండెను. జంఝూరరావు పకీరునకు సలాముచేసి యతని నొక యుచితాసనముమీదఁ గూర్చుండఁజేసి యిట్లు ప్రసంగింపఁదొడంగెను.

జంఝూర—పకీర్జీ ! తమరాక యపూర్వముగానున్నది. విశేషము లేమైన నున్నవా ?

పకీరు—ఏమివిశేషములున్నవి. మీరు కొంకణసీమనీఁదికి దండెత్తిపోవలసి యున్నదఁట.

జంఝూర—ఎప్పుడు? ఇది వజీరుగారి యాజ్ఞయా యేమి ?

పకీరు—ఔను వజీరునాజ్ఞయే.

జంఝూర—సర్కారు నన్ను రాజధానిలోనే యుండవలసినదని యానతిచ్చి నారు. అట్లైనో నేనెట్లు వజీరుమాట పాటింతును.

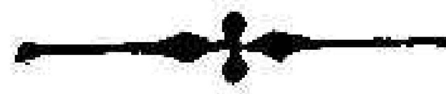
పకీరు—ఈవిషయము మీరిరువురుకలసి యాలోచించి సంప్రతించుకొనవచ్చు ను దానికేమి ఇంకను విశాలాక్షిని అంతఃపురికిఁ బంపకుంటకుఁ గారణ మేమి ?

జంఝూక — ఏది? నిన్ననుగా సర్కారు సెలవిచ్చినది. అట్లే జరిగింపవచ్చును కాని—

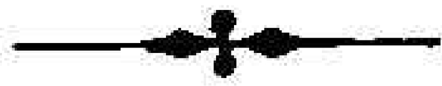
ఫకీరు — ఏమో చెప్పఁబోయి యూరకున్నావు. సర్కారాజ్ఞ చెల్లించుట మీకు విధాయకము కదా?

జంఝూర — చిత్తము. మీతో నొకసంగతి చెప్పవలసి యున్నది.

అని ఫకీరును వెంటఁబెట్టుకొని యచ్చోటు వాసెను.



ముప్పదిమూఁడవ ప్రకరణము.



అట్లు సుల్తాను కొంత సైన్యము తీసికొని కృష్ణానదివఱకుఁ బోయి యప్పటిలో వర్షములు సంతతధారాపాతముగాఁ గురియుటఁ జేసి తానచ్చోటనున్న చిముల్లే గ్రామమునందు సైన్యసహితముగా నిల్చి యటనుండి సిద్ధిజోహారు ననేకవిధముల రావలసినదని బలవంతపెట్టెను. జోహారును మొదలు మొదలు పోనొల్లకుండెను. కాని సుల్తానంతటి దొడ్డప్రభువుతోఁ బ్రతిఘటించుట దుష్కరమని నిర్ణయించి యెట్టకేలకు జడియుచు జంకుచుఁ దదీయశిబిరమునకు వచ్చెను. సుల్తాను సిద్ధిరాకకు సంతోషించి వానినిఁ దగినట్లు గౌరవించి కర్ణాటకములోని యల్లరులు నివారింపుమని యతనినిఁ బుత్తెంచెను. అయినను నేకారణముననో సిద్ధి తగినంత శ్రద్ధ తీసికొనకుండెను. అందులకు సుల్తాను వానిపై ననుమానించి మరాటజనాంతములో నున్న సేనలన్నియు రప్పించుకొని వర్షములు తెరిపియిచ్చినపిదప స్వయముగాఁ దానే కర్నూలునకుఁ బోయి సవాబ్ఖాను నోడించి యతండు శరణుజొచ్చుటవలనఁ బూర్వమువలెనే గౌరవింపఁ జొచ్చెను. కాని యిబ్రహీము సఖులలో నొక్కరుండు శిబిరమునందు నతం డొకనాటిరాత్రికాలమున నిద్రించుచుండఁగా వానిని జంపి పగదీర్చుకొనెను. ఇట్లు సిద్ధిలోకాంతరగతుండౌటఁ జేసి సుల్తాను స్వయముగానే కర్ణాటసీమ కేఁగి యచ్చటి జాగీరుదారులను జమీందారులను సామంతరాజులను నొక్కరివెనుక నొక్కరిని లోఁబఱచుకొనుచుండెను.

ఇంతలో శివాజి విజాపురిమూలబలములలోఁ జాలభాగము కన్నడభూమికిఁ బయనమౌటకు నిపట్టి యీసమయములో సావంతునిస్వాధీనునిగాఁ జేసికొనవలెనని నిశ్చయించి విశాలగడముఁ జేరికొనెను. అప్పుడు సావంతునిసాయముగాఁబోదలంచి యుద్ధసన్నాహము చేయుచున్న బాజిఘోరపడే మధోలు గ్రామములోనున్నట్లు చారులవలనఁ దెలిసికొన్నవాఁడై శివాజి దండుతీసికొని

హఠాత్తుగా నటకు నరిగి ఘోరపురేను సకుటుంబబాంధవపరివారముగాఁ దెగటార్చి యాపురిని బరుశురామప్రీతిగావించి తనతండ్రికి నతఁడుచేసినయపకృతికిఁ బ్రతిక్రియసల్పితి ననుసంతోషముతో విశాలగడకు మఱలి చేరుకొనెను. ఇట్లు తండ్రికోర్కెచెల్లించి యనంతరమున నిస్సహాయుఁడైన శావంతుని దదీయమిత్రులైన దల్వేలుతోషా టోడించి వానిప్రదేశములనాక్రమించుకొని వానినిఁబట్టదలంచి నేతాజివెంట గొంతసైన్యమిచ్చిపంపెను. వాఁడును నేతాజిచేఁ దరుమఁబడినవాఁడై గోవాకుఁబోయి బుడుతకీచుల సాయము వేఁడుకొనెను. కాని యాపోర్చుగీసువారు శివాజికి వెఱచి వానిని దమపట్టణమునుండి తరిమివేసిరి. తొల్లి కాకాసురుం డప్రతిహతంబైన రామబాణమునకోడి బ్రహ్మరుద్రాది ప్రముఖులరక్షణ వేడియు వారివలనఁ బ్రయోజనముకానక తుట్టతుదకుఁ పరబ్రహ్మమూర్తియగు శ్రీరామచంద్రునే శరణుఁజొచ్చి యుజ్జీవించినట్లు దాల్వేలసమేతుండై శావంతుఁడు శరణాగతరక్షకుండగు మహారాష్ట్రాధ్యక్షుని పదములాశ్రయించి నాటఁగోలెఁ దదీయోద్యమమునకుసహకారియై వర్తించెను. శివాజి శావంతుదాల్వేలను గోడొక్కని జంజిరాతక్కఁ గొంకణపంతయుఁ దనస్వాధీనము చేసికొనెను. సిద్ధి పత్తేఖానుని లొంగదీయవలె ననియెంచి బొంబాయికి యిరువదిమైళ్ళ దక్షిణముననున్న కొల్బాను మఱికొన్ని రేవుపట్టణములను లోఁబఱచుకొని యత్తావులనావసైన్యము వృద్ధిఁబొందించి సిద్ధిని 'జగద్దేవర' యనిపించుటయే కాక తత్సహాయులైనిల్చిన యురోపావారినోడలను దోపిడిచేయించెను. వారును శివాజి నావసైన్యముధాటికోర్వఁజాలక కొంకణప్రభువునకు మందుగుండు సామానులనిచ్చుటకును దగుసాటికప్పము జెల్లించుటకు నొప్పుకొనిరి.

ఇట్లు తనసామంతప్రభువులనెల్లఁ జక్కపఱచుకొని బలపరాక్రమసంపన్నుఁడై నానాటికి శివాజివర్ధిల్లుచున్న సంగతి సుల్తానెఱుంగక యింకను గర్నాటకపుటల్లరు లెల్లదీఱకుంటఁజేసి యచ్చటనే నిల్చి ప్రభావతి నటకు రప్పించుటకు నెంచి యట్లుచేయుట మంచిదో కాదో యని తనలో నాలోచించుచుండెను.

అత్తఱి నొకనాఁడు సంజవేళఁ బ్రభావతిపై మనసుపోఁగా మదనబాణపీడితుండై తన శిబిరములో మంచముపైఁ బొరలుచు నెవరువచ్చినను మాటలాడక వ్యవహారచింతమాని విషయచింతలో మునింగియుండెను. ఆసమయమున విజాపురినుండి యిద్దఱు జేగిరావులు శిబిరమునకు నేతెంచి తమరాకను సుల్తానునకెఱింగింప నతండును వారిని రావించి వారిచ్చిన యుత్తరములందుకొనియు నొక్కింతసేపు చిడిముడిపడుచుఁ బదంపడి యిట్లనియె. "ఓరీ! యీజాబులెవ్వరొసంగిరి" అనుడు వారు పకీరుపంపినవని తెల్పఁగాఁ దత్తఱపాటుతోనవి తెఱచుకొని యొకటితరువాత నొకటి యత్యాంతానందముతో నొకటిరెండుమాఱులు చదువుకొని పినతండ్రి కుమారుండగు హాజేస్సునటకుఁ బిల్పించి వికాసితముఖుండై యిట్లనియె. "ఓయీ! ఈదినముసుదినము నేడుమన ఫకీరు వద్దనుండి యుత్తరమువచ్చినది. అబ్బా! ఇన్నాళ్ళకుఁ బ్రభావతి మనసు మాపైఁ దిరిగినదట. కమ్మవినఁగోరెదవేని వినుము" అని తానీతీరునఁ జదువఁదొడంగెను. "సుల్తాన్జీ! తమరు మొన్నను కొంకణమునుండి విజాపురికివిచ్చేసినప్పటికే ప్రభావతి మనసు మీపైఁగొంతతిరిగియున్న సంగతి సర్కారెఱింగియున్నదేకదా! కాని యాపె నంపుడు కత్తెవలెనుంచుకొందురేమోయని యిన్నాళ్లును భయపడి మొన్నమాత్ర మీవిషయము మాతో బయలుపఱచినది. అంత మేముఁ నీకేమియు సంశయింపనక్కఱలేదు సర్కారునిన్ను నూర్జహానును జహాంగీరు చక్రవర్తియాదరించినట్లు లాదరింతురని చెప్పి యొడంబఱచితిమి. అప్పటినుండియు నిచ్చటనుండననియు మీవద్దకుఁ గొంపోవలసినదనియు మమ్ముఁదొందఱపెట్టుటఁ జేసి యీలేఖవ్రాయవలసివచ్చినది. ఈసంగతి ప్రభావతివ్రాయుకమ్మలో విస్పష్టపడవచ్చును. శివాజికోటలు శావంతుఁడు క్రమక్రమముగా వశపఱచుకొనుచున్నాఁడు. ఇచ్చట సకలవ్యవహారములు సానుకూలముగానే సాగుచున్నవి. ప్రభావతి జనకులు మాత్రమింకను రాలేదు. ఆతరుణిని తీసికోరమ్మని మీయభిప్రాయమైనచో వజీరు పేరటనే తన్నిర్ణయము లేఖపూర్వకముగాఁ దెల్పుడు చేయవలెను. సవాబఖానుగతించిన పిదప మీకక్కడ విజయముగానే యుండునని తలంతుము. వెంటనే ప్రత్యుత్తరముదయచేయఁ గోరుచున్నాము. ఇంకనెన్నాళ్లిచ్చటఁ దమరుండవలసివచ్చునో తెలిసికొనఁ

గోరుచున్నారము. ఇచ్చట మనవారికెల్లరకుఁ గుశలముగా నేయున్నది. తమ యోగక్షేమము మాకుఁ దెలియఁజేయునది. జవాబు జరూరు'' అని యాలేఖ సాంతముగాఁజదివి రెండవయుత్తరమును చదువగమకించియు నందలి విషయములు పరులకెఱింగించుట సరసముగా నుండదని కాబోలు చదువుటమాని యా సైదోడుతో నిట్లు నుచ్చరింపఁగడంగెను.

సుల్తాను—అజీస్! చూచితే! శావంతుఁడు మరాటవాఁడయ్యును దక్కిన జాగీరుదార్లవలెఁగాక మాయెడలవిశేష భక్తిగల్గియున్నవాఁడు జోహారునకుసాటియైనమగటిమిగలవాఁడు. కావుననే శివాజికిఁజిక్కకయ తనినిఁజిక్కులు పెట్టుచున్నాఁడు. వజ్రమును వజ్రముతో కోయవలెనన్నట్లు శివాజినిఁదదీయజాతీయుండగు శావంతుఁడే పట్టవలెను.

అజీస్—ఔనంతడట్టివాఁడే.

సుల్తాను—ఇక్కడ మనసర్దారులలో నెవ్వఁడేని గలఁడా?

అజీస్— సర్కార్ మీరెఱుంగరా? అంతశౌర్యధైర్యములును బుద్ధికుశలతయుఁగల వాఁడెవ్వఁడున్నాఁడు? ఉన్నచో మీకింతశ్రమయుండునే?

సుల్తాను—ఇప్పుడుమేము విజాపురికిపోవలసి యున్నది. నీవుమాకు మాఱుగా నిట మెలంగవలె లేదా! విజాపురికేఁగి ఫకీరుసహితముగాఁ ప్రభావతి నిటకుఁదీసికో రావలెను. ఈరెంటిలో నీకేదిసుకరమో వాక్రుచ్చుము.

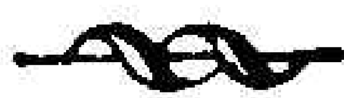
అజీస్—ఇటసర్దారులలో నొకరిమాట యొకరికిఁ బొందకుండనున్నది. ఇట్టి స్థితిలోవీరి నందఱినొక్క మొగముగా నడిపించుట నాకు సాధ్యము కాదు. ఇట్లంటినని మీరొకరీతిఁ దలుపఁదగదుసుఁడీ మీరుకోరినట్లు ప్రభావతి నిటకుఁదెప్పింపు మన్న నీక్షణమే పోయి తీసికోవత్తును. కానిసర్వసైన్యాధిపత్యము వహింపఁజాలను. ఇదికాక మీరిప్పటిలో నిటలేకున్న లోఁబడిన జాగీర్దారులు తక్కుంగల వారితోఁ గలిసితిరుగఁబడుదురేమో యని తోచుచున్నది.

సుల్తాను—అట్లైన నీవీదినమే నీసైన్యమును దీసికొని బయలుదేఱిపొమ్ము వేగమ ప్రభావతిం దోడ్కొనిరమ్ము. జాగుచేయుదువు సుమీ నీవువచ్చునాక నాకేమియుం దోఁచదు.

అజీస్—నేనొకమనవి చేసికొనుచున్నాను. చెప్పుమని సెలవయిన యెడలఁ చెప్పుదును.

సుల్తాను—హజీస్! మావద్ద నీకింత బిడియమేల? అట్లేచెప్పుము.

హజీస్—శివాజితండ్రియగు మనశహాజినిటకు రప్పింతురేని యతండు నిముసములో నీజమీందార్లను వశవర్తులఁ జేయఁగలఁడు. అతని కీసీమలో మంచి పలుకుబడిగలదు. కావున నితనివేగమ రప్పింపుడు. నేనుమీయాజ్ఞానుసారముగా విజాపురికిఁ జనుదెంచి సత్వరము ప్రభావతి ఫకీరులను దోడితెత్తును. నేవచ్చుదాక మీరీమఖాము విడువవలదు. అని యతండు సెలవుతీసికొని యరుగునప్పుడు వానిచేతికి రెండుత్తరములు వ్రాసియిచ్చి చెప్పవలసిన సంగతులు చెప్పి పుత్తెంచెను. తరువాత నటకు వచ్చిన జేగిరావులకు నొక యుత్తరమిచ్చి తంజావూరికిఁ బంపి తాను ప్రభావతి యెప్పుడువచ్చునో యని యువ్విళ్లూరుచుండెను.



ముప్పదినాల్గవ ప్రకరణము.

అట్లు సుల్తానుచేఁ బంపఁబడిన యజీసు కతిపయదినములలో రాజధానికిఁ జేరుకొని పకీరు ప్రభావతుల కుత్తరములందజేసి తాను వచ్చిన పని యిబ్రహీము ముఖ్యులకుఁ దెల్పుడుచేసి ఫకీరుప్రభావతులను ద్వరగాఁ బ్రయాణము కావలసినదని తొందరచేసెను. పకీరు తా ననుకొన్నదానికి హాజీ సాకఁ దక్షువచ్చెననియు వీని కంటిలో దుమ్ముగొట్టి ప్రభావతి నెట్లు చెఱనుండి తప్పించి తీసికొ పోవలెనో తోపక దిగులొంది చింతాక్రాంతుఁడై ప్రభావతియొద్దకు వేఁగి యాపెకీసంగతులన్నియు నెఱింగించెను. ఆసుందరియుఁ గొంతసేపు విచారించి పకీరు నుద్దేశించి స్వామీ! మన భేతాళుం డీయూరనున్నాఁడా? యని యాతురతతో నడుగుటయు నతండు వాఁడు లేఁడుకాని జంఘాలుఁ డున్నాఁడని యెఱింగించిన నాముద్దులగుమ్మ అట్లైన నే నొకయుపాయము తెల్పెద'' నని యీరీతిగాఁ జెప్పఁదొడంగెను.

“ఆర్యా! నాకుఁ గడుపు శూలపెట్టుచున్నదను మిషపూని మనప్రయాణము క్రమముగా వారము దినములుదాఁకఁ జరుపుదము. ఈలోగా మత్రియుని పేర నొకయుత్తరము వ్రాసిపంపుదము. ఆయన వద్దనుండి జవాబు చూచుకొని మఱి పయనము సాగింత్తము.'' అని పల్కిన నాపన్నగడకు మించిన మంచి పన్నాగము వేఱొకటి తనకు స్ఫురింపనందునఁ బకీరందుల కీయకొనెను. వెంటనే ప్రభావతి యొక కలము కాగితము సంతరించితగురీతి నొక్క కస్తు లిఖించి దానిని పకీరు చేతికిచ్చుటయు నాతఁడాకస్తును దీసికొనిపోయి రహస్యముగా జంఘాలునిఁ గలసికొని “ఓయీ! నీవు వేగమ విశాలగడకుఁబోయి యీజాబు బాలాజికిచ్చి ప్రత్యుత్తరము దీసికొ రావలసినదని నొక్కి చెప్పి కస్తుచేతిలోఁ బెట్టి వానిని బుత్తెంచెను.

నాడు ప్రభావతి పరుల పాలౌటవిని తదీయులు కరంబు పరితపించిన సంగతి చదువరు లిదివఱకే యెఱింగియుందురు. అందు బాలాజి లౌకిక వ్యవహారవిముఖుఁడై సరిగాఁ గిండిత్రిప్పలు గొనక యున్మత్తుని చందమున నిస్సుందరి సౌందర్యాదు లభివర్ణించుచుఁ గొన్నాళ్లు వేగించెను. వెఱ్ఱి కుదిరినఁగాని పెండ్లియుఁ బెండ్లికుదిరినఁగాని వెఱ్ఱియుఁ గుదురదను నట్టియవస్థకు బాలాజి నానాఁటికిఁ దిగుచుండుట గనిపట్టి యతనికు దాయండగు శివాజి తగినయౌషధముల నిల్పించుటయే కాక విశాలాక్షీప్రభావతుల విముక్తికిఁ బ్రయత్నములు చేయుచుండెను. ఔషధసేవవలన బాలాజి శుక్లపక్ష చంద్రుని చందంబునఁ గ్రమక్రమముగా నొక్కింతజవసత్వములు గల్గి స్వస్థచిత్తుండై యొక్కనాటిరాత్రి ప్రభావతి తలంపునకు రా నెదఁ బరితపించి రెండు జాములు గడచినపిదప నిద్రింపసాగెను. ఆనిద్రలోఁ బ్రభావతి మాసిన చీరగట్టుకొని యేడ్చుచుఁ దనవద్ద నిలువఁబడి "నాథా! ఇంకమిమ్ము నేఁ గూడుట సంభవింపదు. సుల్తాను బలాత్కారముగా నన్నుబరిగ్రహింపఁ జూచుచున్నాఁడు. ఇంతటితో మనయిరువురకు ఋణముతీఱినది" అని చెప్పిమాఱుపల్కినను బల్కరింపక వచ్చిన దారినిఁ బోయినట్లు కలగని కలవరపడి నిద్రాభంగమైనపిదప నిట్లు తనలోఁ దా వితర్కింపఁ జొచ్చెను. "ఓహో! తానొకటి తలంచుకొన్న దైవ మొకలాగు సల్పునను సామెత నాయందు సార్థకమైనది, నాబోటి పరమనిర్భాగ్యునకంతటి సౌందర్యవతి లభించునే! అందరానిపండ్లకాసించి యఱ్ఱులుచాచినట్లాయెఁ గదా. నావిముక్తియుఁ బదంపడి ఫజీలుమృతియుఁ దటస్థించుటఁజూచి నిశ్చయముగా నభినవరతి యగు ప్రభావతితోఁ గాపురము చేయునట్టి భాగ్యము చేకూఱునని కొండంతయాశపెట్టుకొని యుంటినిగాని యిట్లగునని కలనైనను దలంపనైతిని. ఇస్సిరో! ఫజీలునిమోసపుచ్చి చంపితిని. ఇట్టి క్రూరునకు నేల వారియుసురుతగులకుండును. హా! నాడు ప్రతాపగడలో బునర్దర్శనమిచ్చిన తఱినెంతలేసి కోర్కులుమదిలో నుద్భవించియు నిప్పుడు తనుతాపవహ్నిచేనవి క్రాగి మ్రగ్గుచున్నవి. అప్పటిలో నాపడిన పాటులెల్ల సార్థకమయ్యెనని యూహించి యింకనిశ్చయముగా నాలోక్ర

కసుందరిని వివాహముచేసికోవచ్చునని జేలనైయూరకుంటిని గాని గాంధ ర్వవివాహము గావించుకొని యొక్కమాటైన ననుభవింపకపోతిని. నన్ను దక్క వేఱొక్కనిఁ జేపట్టనని నొక్కిచక్కాణించిన యామెప్పలనప్ప యింకొకనికి స్వాధీనమగుచుండఁ దత్ప్రతిక్రియఁ గావింపలేని నాబ్రదుకొక బ్రదుకా? ఇంక నాబలపరాక్రమంబులుకాల్పనా? కటకటా! ముగుదయగు విశాలాక్షి యక్కడ నొంటిగానుండి దుఃఖించుచు నేమయ్యెనో కదా! పోనీ ప్రభావతి చిక్కకున్నను విశాలాక్షియైనను దక్కరాదే! మాయెడల దైవమింత దయ తప్పుటకు మేమేమి పాపముచేసియుంటిమో కదా! భర్తమరణమునకు మంచముపట్టియున్న మాయమ్మశోకము నివారింపలేకుంటకుఁ దోడు నేనుగూడ నిట్లు విచారించుచున్నచో నాపెత్వగలోఁ బరలోకగతిఁ జెందుటకు సందియములేదు.'' అని పరిపరివిధంబులఁ జింతించుచు నేమియుందోపక ప్రక్కపైఁ బరుండి చికాకుపడుచుండెను. అత్తఱినచ్చోటికిఁ బనివడి భేతాలుండువచ్చుటయు వానిఁ జేసైగచేఁ గూర్చుండ నియమించి మెల్లగానిట్లు ముచ్చటింపఁ దొడంగెను.

బాలాజీ—భేతాళా! బహుకాలమై నీదర్శనమే లేదు!

భేతాళు—పరభు తిలకమా! నాకు ప్రతాపగడలో మిమ్ము వీడ్కొనిన పిమ్మట విజాపురిలోఁ బెక్కుదినంబులుండవలసి వచ్చెను.

బాలాజీ—ఇన్నాళ్లును విజాపురిలోనే యుంటివా?

భేతాళు—చిత్తము. కాని యిప్పటికప్పుడే పదిదినాలై యాపురి విడిచి వచ్చితిని.

బాలాజీ—అట్లైనఁ బ్రభావతి నెప్పుడైనను జూచియుంటివా?

భేతాళు—చూచియుండలేదు కాని పాపమాసుకుమారి నానాటికిఁ గృశించుచున్నదని తెలిసికొంటిని అంతఃపురిలోనున్న యా పెనుఝామటకు నెట్లు వీలగును?

బాలాజీ—సుల్తానునకు వలపులకత్తెయైనప్పుడామె కృశించుటకుఁ గారణమేమి?

ఖేతాళు—సుల్తానుపై నాకెకు మనస్సులేనట్లు వినికిడి.

బాలాజి—అంతటి దేశాక్షుండు పాదాక్రాంతుఁడై ప్రాధేయపడుచుండ నాయనమనసు తీర్పకుంటకుఁ గారణమేమి?

ఖేతాళు—దమయంతి యింద్రునంతటి వానిఁదిరస్కరింపలేదా? దానికేమి! నేనీదినము విజాపురంకిఁబోవలసియున్నది. నేనిటకువచ్చినప్పుడు మీచెల్లెలు విశాలాక్షి మీయందఱిక్షేమమరసిరమ్మన్నది. అదికాక రాజుగారును మిమ్ముఁజూచి మఱివెళ్లవలసినదని చెప్పినారు.

బాలాజి—ప్రభావతిచిక్కఁగానే విశాలాక్షినివిడిచి పుత్తునని వాగ్దానముచేసియు సుల్తాను తప్పినాఁడుకదా! ఐస్నియతిని నేమన్న నేమి ప్రయోజనము? ఇంతకుమాకర్మమునకు మేముకాక వేఱొకరుభోక్తలగుదురా?

ఖేతాళు—మీచెల్లెలి విషయమై యంతగాఁ జింతింప నవసరములేదు. నేను బోయి యాతరుణినెట్లో విడిపించుకోరాఁగలను. కాని ప్రభావతి మాటయే యనుమానముగా నున్నది.

బాలాజి—నీవీదినమాఁగుము. రేపునీతోఁగలసి వత్తును.

ఖేతాళు—మీయమ్మగారిట్టి స్థితిలోనున్నప్పుడు మీరువిడిచివచ్చుట మంచిదికాదు రాజుగా—

బాలాజి—అన్నట్లు రాజుగారెన్నఁడు మఱలివేంచేసినారు.

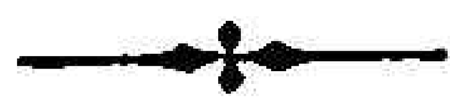
ఖేతాళుఁడు—మొన్ననేవిచ్చేసినారు.

బాలాజి—అట్లైన రాజుగారి సందర్శనముచేసి వత్తును. నీపయనముమాట యీదినమునిల్పి వేయవలెనుఁజుమీ.

అని యతని నింటివద్దనిల్పి తాను ప్రాతఃకాలకృత్యముల నిర్వర్తించుకొని తగిన దుస్తులఁదాల్చి శివాజి దర్శనార్థముకోటకుఁ బోయెను.



ముప్పదియైదవ ప్రకరణము.



ఉ. "భారతఖండబంధములఁ ♦ బాపఁగఁబర్వ్యపగావతాగమై
ధారుణి ఖ్యాతికెక్కిన స్వ♦తంత్రుఁడు తంత్రవిదుండు ధర్మవి
స్తారుఁడు బ్రాహ్మణప్రభువు♦శత్రుజనాంతకుఁ డౌశివాజిభూ
దారునదండనాయకప♦దస్థులు ధన్యులు మీరు మ్రొక్కెదన్.

తే. అల్లరణగడారణరంగ♦మందు మున్న
స్వామికార్యంబుకొఱకు స్వ ♦ ప్రాణములను
బాజిపరభు మీజనకుండు ♦ వదిలె నంచు
విని విచారించితిని జాల ♦ విమలచరిత.

క. మనపూజారియెసుండీ
వినుఁడిచ్చటఁ దాఁబకీరు ♦ వేసముతో నె
ట్టన నున్నాఁ డీతనిచం
డనె బ్రతికియున్నంటి నిన్ని ♦ నాళ్ళును దయితా.

ఉ. ఈతనిమంత్రితంత్రముల ♦ కిచ్చట నెల్లరు లోనునాటఁ గా
దే తలపోయ మీకుఁ జెఱఁ ♦ ద్రెళ్లెను నాకును ద్రెళ్లు నింక నా
కై లవయిల్లువాఁకిలి ను ♦ దారమతిన్ విడి పెక్కుకష్టముల్
బాపితిగఁ బొందుచున్న యిటు ♦ వంటిదయామయు నెందుఁ జూతు మే.

మ. అలకన్గాటకసీమయల్లరులు చ♦ల్లార్పంగ నుద్యుక్తుఁడై
సులతా నచ్చటికేఁగె నిప్పుడటకున్ ♦ సుల్తాను సైదోడుతో
నలి నే నేఁగఁ దటస్థమాయె నదిగా♦నన్ మీరు వేవేగ మీ
బలమున్ దోడ్కొని దారి కడ్డపడి బ్రో♦వన్ జూడుఁడీ నన్ గృపన్.

ఉ. ఈతరుణంబు దప్పినను ♦ నింకనుమీకును దక్కనాపయిన్
బ్రీతి యొకింత యుండినను ♦ వేగమ వత్తు రటంచు నెంతు

నన్ లాతిగాఁ జూతు రేని సర♦ళంబుగఁజేసెదఁ బ్రాణహత్య ప్ర
ఖ్యాతియుఁ బుణ్య మబ్బదొకో ♦ కాచిన నాయటువంటిదీననున్.

ఉ. వల్లభ! యెన్నమీకొఱకె ♦ ప్రాణము లీమెయి నిన్ని నాళ్లు నే
నల్లనఁ జిక్కఁపట్టితి మ♦హాపదలెన్నియుఁ జుట్టుముట్టినన్
గల్లరు లైన మ్లేచ్ఛులను♦గట్టుకొనంగను నిచ్చగింతు నే?
యొల్లను మిమ్ముఁ దక్క మఱి ♦ యొండొకమానసినిన్ ద్రిశుద్ధిగన్.

ఉ. ఎమ్మెలుసెప్పనేల వినుఁ♦డీవిపినంబుల నాఁడు దిక్కులే
కెమ్మెయి నంగ లార్చుతఱి ♦ నెవ్వఁడు ప్రోచితి రక్షసె నన్ను నే
నమ్మితి మీకు నింకొకని ♦ కమ్మియు నాత్మకులంబు పేరు తా
వ మ్మొనరింపఁ జూచునె ప్ర♦భావతి మానిని కాదె చూడఁగన్.

క. మన మలప్రతాపగడలో
మనమలరఁగఁ గల్పుకోలు ♦ మాటలతో మె
న్ననుగద వేగించితి మా
చనువే నిజమైన నాకు ♦ సాయముపడరే.

తే. పాలముంచిన నీళ్లలో♦పలనుముంచి
నను బ్రభావతి మీసొత్తు♦నచ్చఁ జెప్ప
వలసినది యేమి యున్నది♦తలఁప నింక
నైని మీచిత్తమును నాదు♦భాగ్య మధిప. ”

అని యిట్లువ్రాసియున్న యొకలేఖను జదువుకొనుచు నానడుమ బాలాజి యది తెచ్చినజంఘాలు నుద్దేశించి “ఓరీ! నీవెవ్వఁడవు? నీకీ కమ్మయిచ్చిన వారెవ్వరు?” అని యడుగుడు వాఁడిట్లనియె. “స్వామీ! నాపేరు జంఘాలుఁడందురు. నేను శివాజిమహారాజుగారి వేగులవాఁడను. జేతాళుని యన్నకుమారుఁడను. నాకీయుత్తరము పూజారిగారిచ్చినారు. ఆయన యిన్నాళ్లును బకీరువేసముతోనున్న సంగతి యెఱింగియుందురు కదా!” అని యనిన నప్పలుకులకు నాత్మనలరి తిఱుగ నాయుత్తరము మొదటినుండి తుదివఱకుఁ జదువుచు నందలి ప్రతిపదమార్దవమునకు శయ్యావిలాసమునకు భావవ్యక్తి

కరణమునకుఁ దనలోఁ దా మురియుచుఁ గొంతసేపు సంతోషసాగరమునఁ దేలియాడెను. అనంతరమ యాతఁడు గదిలోనున్న భేతాళుని బిల్చి జంఘాలుని వృత్తాంతము తెలియఁజేసి "ఓయీ! నీవు వీనినెఱుంగుదువా?" అని యడుగ భేతాళుఁడు చిరునవ్వునవ్వుచు నిట్లనియె. "అయ్యా! వీఁడు మాతమ్ముఁడేయగును. పేరవాఁ డీవిశాలగడకు రాఁగల్గునే! మీ కీసందియ మేల? ఉత్తరములో వ్రాలులేదా!" అని యనఁగా బాలాజి క్రమ్మఱ నాకమ్మ పరిశీలించి దిగువనున్న యమ్ముద్దులగుమ్మ సంతకమును బూజారివ్రాలును దిలకించి విగతసంశయాత్మకుండై విలువగల తన యంగుళీయకమును జంఘాలునకు బహుమతిచేసెను. అత్తరి భేతాళుఁడు తానింతకుఁ బూర్వము శివాజి పూజారుల యాలోచనచొప్పున ఫజీలుని మోసపుచ్చి యతనియుంగరము గొనితెచ్చినసంగతియు మఱియుఁ బూజారి జఱుపుచున్న తంత్రములను సవిరళంబుగాఁ దెలియఁజేసెను. వెంటనే జంఘాల భేతాళులకు నోగిరంబువెట్టించి తానును నియమితాహారము గైకొని బాలాజి శివాజిసన్నిధికి నరిగెను.

శివాజి—బాలాజీ! ఏమోయీ! నేడునీముఖంబు వికాసితంబైయున్నయది? మనమీప్రొద్దున ననుకొన్నట్లు జఱిగింతురా? జంఘాలుఁ డింతలో నెందులకు వచ్చినాఁడు?

బాలాజి—జంఘాలుని రాకయే నను నిచ్చటికిఁ దీసికొని వచ్చినది.

అని ప్రభావతి జాబు శివాజి చేతిలోఁబెట్ట నతం డది సాంతముగాఁ జూచి నవ్వుచు నిట్లనును.

శివాజి—పండుపండినది పక్షివ్రాలినది అన్నట్లాయెను. పాపము మీవిశాలాక్షిసంగతియే యింక నేమియు దెలియరాకున్నది.

భేతాళు—మహారాజా! ప్రభావతి యిచ్చటికి వచ్చులోపల నే విశాలాక్షినిఁ దోడితెత్తును.

శివాజి—జంఘాలా విశాలాక్షినిగూర్చి పూజారి యేమియుఁ జెప్పలేదా?

జంఘాలు—లేదు. ఎఱుఁగరు కాఁబోలు మహారాజ్! జంఝూరరావు మన పక్షమై యున్నాఁడు.

శివాజి—అదెట్లు.

భేతాళు—దేవరవారికి మనవి చేయలేదా.

జంఘాలు—విశాలాక్షిపై నతనికిఁ బ్రేమ యుడికలదు. రేపో నేఁడో ఆ బాలికను జంఝూరరావే యిక్కడికిఁ దీసికొని రాఁగలఁడు.

బాలాజి—ఏమేమీ? జంఝూరరావా! మనపక్షమా నాఁడు రాజుగారి వేడ్కోలు తిరస్కరించి పోలేదా! అబ్బో ఆఁడు సుల్తాను పెద్ద కొడుకు.

భేతాళు—స్నేహితుఁడగు ఫజీలు గతించిన పిమ్మట నతఁడు క్రమముగా మన పక్షము దిరిగినాఁడు. మన విశాలాక్షి నాతఁడు మోహించి యున్నాఁడు. కాని యామె అన్నగారిపైఁ బెండ్లి పెద్దతీకము మించి పూజారి చెప్పినట్లు నడచుకొనుచున్నది.

శివాజి—బాలాజీ! మన విశాలాక్షి నతఁడు చెఱనుండి తప్పించి తీసికొనివచ్చేనేని వానికోర్కె తీర్తువా?

బాలాజి—నాకతండు సన్నిహితబంధువే విశాలాక్షి వచ్చినపిదపఁ నాము కోవచ్చును.

శివాజి—అట్లేకానిమ్ము, నీవీదినమే పయనమగుటమంచిది.

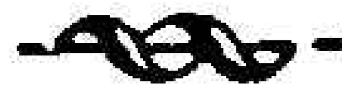
బాలాజి—తమ కదివిన్నవించుటకే యిటకు వచ్చితిని.

శివాజి—మంచిది. మీతల్లిదేహస్థితియెట్లున్నది? పాప మామె కిన్నివిపత్తులు నొక్కమాఱే సంభవించినవి. ఇంక నామెపట్ల దైవమెట్లున్నాఁడో.

బాలాజి—విశాలాక్షివచ్చిచేరుకొన్నఁగాని మాయమ్మకీవంతపోవుటయుండదు. ఇంతకు మాపుణ్యమెట్లున్నదో?

శివాజి—ఓరీ ఢేతాలా! నీవు జంఘాలుఁడును గలసి విజాపురి కేఁగి యిచ్చటి సమాచారమునెల్లఁ బూజారికెఱింగించి మీరు మీప్రయత్నములలో నుండుఁడు. మీ వెనుకనుండి బాలాజి సేనలతో వచ్చును.

అని వారినిఁబంపి బాలాజితో మఱికొంతసేపు ప్రసంగించి కోంకణ ప్రభువతనిని వీడ్కొల్పెను. తరువాత బాలాజి తనగృహంబునకు నేఁగి జననికిఁ దనపయనంపు సంగతిఁదెల్పి యాపెయనుజ్ఞవడసి యానాఁడే బలంబులు చేగదీసికొని బయలువెడలసాగెను.



ముప్పదియాఱవ ప్రకరణము.

వారముక్రిందట విశాలగిరికిఁ బోయిన జంఘాలుఁడు తిరిగి రాకుండుటకుఁ బ్రభావతి ఖిన్నహృదయయై తనపాలింటికి నక్షత్రకుఁడైన హాజీసుపయానము కావలసినదని తొందరపెట్టుచుండ నేమియుఁదోఁపక దిక్కులేని వారికి దిక్కు దేవుఁడేయని నమ్మి నాఁడాపన్నురాలగు ద్రౌపది ప్రపన్నపారిజాతంబగు శ్రీకృష్ణుని ధ్యానించినట్లు తానును భగవంతునిగూర్చి యిట్లు మొఱయిడెను.

మ. జననంబందిన దాదిగా బహుళక ♦ ష్టంబుల్ నెటిన్ బొందుచున్
వనటన్ గుందుట దక్క నొక్కదినమున్ ♦ సౌఖ్యంబుగా నుండనై
ట్టినవేళ దమెట్టిదో యిఁక ! ప్రా ♦ తిన్ నేనె కాకెంద రీన్
సము బాయుఁ గాంచెదరు భ ♦ క్తత్రాత సర్వేశ్వరా.

మ. హించినవారిలోన నొకఁడే ♦ న్నన్ దండ్రిఁ గోల్పోయి వె
దానన్ మృతిఁజెందె నింకొకఁడు తా ♦ గారాగృహావాసుఁడై
నె యుక్కష్టంబులు గుడ్చి దీనునిగతిన్ ♦ వేఱొండు కామాంధుఁడై
తన రాజ్యవ్యవహారముల్ విడిచె భ ♦ క్తత్రాత సర్వేశ్వరా.

మ. నవమాసంబులు మోసి కాంచి కరుణన్ ♦ స్నాపాకుమాతల్లి మ
క్కువతోఁ బెంచినతండ్రి నన్గొలిచి సి ♦ గ్గుల్ వొందుమా చేటి నా
దువియోగంబున నెట్లు తాల్తురిక దా ♦ దుఃఖార్తులై యక్కటా
తివులం బెప్పుడు శోకహేతువగు భ ♦ క్తత్రాత సర్వేశ్వరా.

మ. అకటా ! నన్నుఁ గనెంచి బాజిసుతఁ బా ♦ పాభీకులై మ్లేచ్ఛసే
వకు లాస్థన్ గొనిపోయినా రనుచుఁ ద ♦ ద్బంధుల్ గడున్ గుందుచుం
ద్రుకదా? యాగతియు నెంత దుఃఖపడునో ♦ దుర్మార్గుఁడౌ ఖానుఁ డా
రక నాశంబును జెందనే తెలియ నా ♦ భక్తత్రాత సర్వేశ్వరా.

శా. ఇల్లున్ వాఁకిలిఁ బాసి నాకొఱకు నె♦న్నేఁ గష్టముల్ చెందుచు
న్నాళ్ళు న్మ్లేచ్ఛులమధ్యనే మెలఁగుతం♦ త్రజ్ఞుండు పూజారిపా
ప్పిల్లల్ లెక్కకువచ్చె? నాజననబుణం♦ బె న్నిజన్మలకున్
నిల్లిం డిచ్చియుఁ దీర్చుకోఁగలనె? దీ♦నత్రాత సర్వేశ్వరా.
మ. ఆకటా! రిత్తగ రేపు మాపనుచు స♦స్తాహంబులన్ గడ్పితిన్
సకుఁ డేమంచు జవాబు వ్రాయునొకదా ♦ జంఘాలుఁ డీనాటి సూ
రికి విచ్చేసినజాడ గన్పడ దికన్ శో♦షా ప్రయాసంబు త
ప్పక గొంపోవు హజీసు నన్ బనిమి వి♦శ్వత్రాత సర్వేశ్వరా.
మ. చనెనో మార్గముమధ్యఁ బట్టువడెనో ♦ జంఘాలుఁ డమ్మక్క లే
ఖను వీక్షించియు వచ్చునో ప్రియుఁ డశ♦క్యంబం చుపేక్షించునో!
కన నాభాగ్య మదెట్టులున్నదొకదా ♦ కారుణ్యపూర్ణుండవై
నను రక్షింపఁగరాదె యార్తిహర దీ♦నత్రాత సర్వేశ్వరా.
మ. కరి రక్షించితి తప్పుజేసినఖలున్ ♦ గాకాసురున్ గాచి తీ
వరిభ్రాతన్ దరిఁజేర్చినాఁడ వలప్ర♦హ్లాదార్భకున్ బ్రోచినా
వరయన్ బాండవపత్ని నేలితివు లో♦యన్ బెక్కుఱన్ బ్రీతినై
పరిపాలించియుఁ బ్రోవరాదె నను వి♦శ్వత్రాత సర్వేశ్వరా.
శా. ఏలా! యిచ్చితి విట్టిరూప మిది నా♦కీపన్న నీకర్మ మీ
జాలిన్ లేకయె యుండుఁగాదె! యిసి నా♦ సౌందర్యమూలంబునన్
నేలన్ గూలిరి చూడఁ గొందఱు కనన్ ♦ నిర్భాగ్యులై కొందఱున్
జాలన్ జిక్కులు వొందుచుండి రొగి శ్రీ♦ సత్రాత సర్వేశ్వరా.
మ. ఇల నే బన్నము లొందుచుంటి నని యిం♦తే నాత్మ లెక్కింప నా
వలనన్ జిక్కులు పెక్కుపెక్కులను సం♦ప్రాప్తించుటం జేసి మి
క్కిలి చింతింతును నింక నెన్నటికి నేఁ ♦ గ్రేళ్లప్ప మన్వల్లభున్
గలియన్ వచ్చును యిట్లె వ్రగ్గదునొ లో♦కత్రాత సర్వేశ్వరా.
మ. నలుకష్టాలకు రాముబన్నములకున్ ♦ దద్దారరప్యాకృతుఁ
తలపన్ హేతువు లయ్యె వారికిఁ దుదిన్ ♦ లాభించె నామప్రతి

స్త్రులు సౌఖ్యంబును గాని మత్పతికి నా ♦ సౌందర్యమూలంబున
గ్గలుగన్ సిగ్గులె యందుఁ దోఁచెడి విప♦న్నత్రాత సర్వేశ్వరా.

మ. బలవంతంబుగఁ బన్నులన్ గొని ప్రజన్ ♦ బాధించు టేకాక వా
గలజాతిన్ జెడఁగొట్టి కాంతలను దు♦ర్మార్గక్రియాసక్తులై
కలయన్ జూచెడి నీచజాతులకు సౌ♦ఖ్యశ్రీలు చేకూఱుటల్
కలిమాహాత్మ్యమె నిన్ను నే మనుదు? భ♦క్తత్రాణ సర్వేశ్వరా.

మ. కలికిన్ నీవు విధేయుఁడౌటయును మూ♦కత్వంబుగా నెంతు ము
న్నలకంసాదుల లోకకంటకుల శి♦క్షార్థంబు శిక్షింపవో
యిల ధర్మంబు లడంచి గోద్విజతతిన్ ♦ హింసించు దుర్మార్గులన్
నలియన్ జేయక యూరకుంటి విసి! దీ♦న త్రాత సర్వేశ్వరా.

మ. సవముల్ సాగవు తొంటికైవడిని స♦స్యంబుల్ ప్రవర్ధిల్ల వు
ర్వి దాస్యంబున కిచ్చగింతురు ద్విజుల్ ♦ న్యాయంబు విద్వాంసులై
న నాలోకింపరు నేఁడు ధర్మ మకట కాం♦తారాలపాలాయె నిం
త విచారింప వికేమి చెప్పుదుఁ బ్రప♦న్నత్రాత సర్వేశ్వరా.

మ. వ్యవహారంబులు చిక్కు ముద్ద లిల శి♦ష్టాచారముల్ తగ్గె మా
నవు లోలిన్ దిగనాఱఁ జొచ్చి రవని♦నాథుల్ ధనాహర్తలౌ
చు విజృంభించిరి దిక్కులేక సుజనుల్ ♦ శుష్కించుచున్నారు తు
చ్ఛవిధేయుండవె? యూరకుండెదవు? వి♦శ్వత్రాత సర్వేశ్వరా.

వ. శ్రుతిగోబ్రాహ్మణహింసచేయుఖలులన్ ♦ క్షుద్రాత్ములన్ ద్రుంచి యా
శ్రితులన్ శిష్టులఁ బ్రోచు శాస్త్రవిధిగాఁ ♦ జింతించి తత్కార్యసం
గతుఁ డైనట్టి శివాజికిన్ విజయమున్ ♦ గల్పించి బాలాజికిన్
సతిగాఁ గూర్పుము నన్ బ్రభావతిని శి♦ష్టత్రాత సర్వేశ్వరా.

అని యీరీతిగాఁ బ్రభావతి భగవత్ప్రార్థనము చేయుచున్నతఱిఁ బకీరు వేసముతోనున్న పూజారి యాతురతతో నక్కడకు వచ్చి "అమ్మాయీ! నీ ప్రార్థన నేతిలోఁబడినది. మనకష్టంబులు గట్టెక్కు నని తోఁచెడిని" అనిపల్కి

యూరకుండెను. తోడనే ప్రభావతియుఁ దనసందేశము ప్రియునకెఱింగించి కార్యము చక్కపెట్టుకొని జంఝూలుండు వచ్చియుండునని యూహించి మెల్లఁగా నిట్లనియె. "మహాత్మా! మన జంఝూలుం డరుదెంచెనే? బాలాజి మనయాలోచనకు సమ్మతించెనే?" అనుటయు నాతండిట్లనియె. "బాలాజి యెవరికోఱకు సమ్మతించును? అతండు మన మనుకొన్నట్లు జఱుపనిశ్చయించి పయనమై వచ్చుచున్నాఁడట." అని పూజారి చెప్పుపలుకలు చెవినిఁబడినవెంటనే దిగ్గనలేచి పూజారిపాదంబులుపట్టుకొని సాష్టాంగనమస్కారంబుగావించి యానందబాష్పములచేఁ బాదంబులు దడిగి భక్తివిశ్వాసంబులు తెల్లంబుగానిట్లనియె. "స్వామీ! మీరను తెప్పకతంబున సంకటపయోరాశిఁ దరింపఁగల్గితిని. వేయిజన్మంబులెత్తియు మీ ఋణంబు దీర్చుకోఁజాలుదునే?" అనిడగ్గుత్తికతోఁ బల్కుటయుఁ బూజారియు నాకన్యకను లేవనెత్తి సమయోచితముగాఁ బ్రసంగించి పదంపడి ముందునం జఱిగింపవలసిన చర్యనుగూర్చి యోజించి తరువాతఁ బ్రభావతితో నిట్లు ముచ్చటింపఁ దొడంగెను.

పూజారి—అమ్మాయీ? ఈదినమే మనము విజాపురి విడుచుట మంచిది.

ప్రభా—అట్లే జఱిగింపవచ్చునుకాని మన మిచ్చటనుండి తప్పుకొన్న పిదప విశాలాక్షిగతి యేమగునో కదా? పాపము నన్నునుకొని యామెను దురుష్కులు తీసికొనివచ్చినది?

పూజారి—ఆ విషయమున మనభేతాళుండే తగిన శ్రద్ధతీసికొని పనిచేయుచున్నాఁడు.

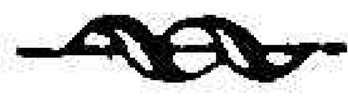
ప్రభా—మనతోపాటు విశాలాక్షిని గొంపోవుటకు వీల్పడదా?

పూజారి—అది యెట్లగును? ఆమెను జంఝూకరావే తోడ్కొనివచ్చును!

ప్రభా—అదియెట్లు పొసఁగును? లోగడ జంఝూకరావు శివాజివద్ద నుండ నొల్లకయే కదా యాయనమాట పాటింపక విజాపురికిఁ జేరుకొన్నది.

పూజారి— అతఁడు మనవిశాలాక్షిని మోహించియున్నాఁడు. జంఝూరరావు తానాకన్యకను శివాజికి నొప్పగింతుననియు నాయనసమ్మతిపైఁ దానిని బెండ్లాడనుంటిననియు భేతాళునితోఁ జెప్పినాఁడు. అదికాక విశాలాక్షితోఁగూడ నీవిధమున నే వా క్రుచ్చెనఁట. ఆమె వివుదలపర్యంతము భేతాళు నిచ్చట నే యుంచివేయుదును. కాన నాపె విషయములో నీవు విచారింపఁ బనిలేదు. మూఁడుకంతులు మనము విశాలగడకుఁ జేరుకొనక పూర్వమే విశాలాక్షి యాపురిఁ జేరుకో వచ్చును.

అని యీరీతి వారిరువురుఁ బ్రసంగించుచుండఁగా ఖాంజహానుఁ డచ్చోటికరుదెంచి 'పకీర్జి! మిమ్మొకసారి హాజీసుసాహేబు రావలసినదని చెప్పి నా' రని చెప్పి పూజారినిఁ దోడ్కొని వాఁ డచ్చోటు విడచిపోయెను.



ముప్పదియేడవ ప్రకరణము.

హాజీసు—పక్కీర్జీ! సుల్తానువద్దనుండి నిన్ననే యిద్దఱుచారులు వచ్చినారు. ఇంతవిళంబమునకు సర్కారాగ్రహించుచున్నారనియు వెంటనే ప్రభావతిని దీసికోపోవలసినదనియు వారు చెప్పి తొందరపెట్టుచున్నారు. ఇంక మన మెల్లైనను జాగుచేయుట తగదు. ప్రభావతిని దీసికొని యీదినమే ప్రయాణమగుట మంచిది.

పూజారి—సర్కారింత తొందరపెట్టుచున్నపుడు మన మాలస్యము చేయుట కూడదని మే మెఱుంగకపోలేదు. కడుపునొప్పిచేఁ బ్రభావతి యిన్నాళ్లు బాధపడుచుంటఁజేసి మన మాఁగవలసివచ్చినది. ఇప్పుడామెకుఁ గొంచెము నింపాదిగానున్నది కా—

హాజీసు—అట్లైన నీదినమే బయలుదేరిపోవుదము. ఆవచ్చిన చారులు సుల్తానువసించు స్థలమునకు మనరాజధానికి దగ్గరదారి యొకటికలదనియు నాదారినే తీసికొని రావలసినదనియు సర్కారు సెలవిచ్చినారని నుడివినారు. ఇంతవాఁడనైతినిగాని నేనా మార్గమెట్టిదో యెఱుంగను. అదికాక యీవచ్చినచారుల మొగ మిదివఱ కెన్నఁడు జూచియుండలేదు. శివాజి పన్నునఁ గొందఱు టక్కరులిచ్చోట నున్నారనియు వారు మనలను వంచించి యిచ్చటిసమాచారములు శివాజికిఁ దెలియఁజేయుటయే కాక యాతని యానతిఁ గొన్నికార్యములు చక్కఁబెట్టుచున్నారనియు నొక వదంతి గలదు.

పకీరు—ఔను మేము నట్లే వినుచున్నాము. ఏరీ యాచారులు? వారితో నాల్గుమాటలు మాటలాడిన యన్నిసంగతులు తేలఁగలవు.

హాజీసు—అట్లయిన నిదిగో! వారిని రావించెదను. అని హాజీసు తనసేవకునిఁ బంపి వారి నచ్చోటికి రప్పించెను. పూజారి తదుపరి హాజీసునకు నమ్మ

కము పుట్టింపఁగోరి యావచ్చిన చారులను నాల్గుసంగతులడిగి తాను వారిని సుల్తానుభటులే యని రూఢపఱచి వారిమాటలప్రకారము నడుచుకొంట లెస్సయని హాజీసునకు బోధించి యతనిని బయనమునకుఁబో సిద్ధముగా నుండవలసినదని హెచ్చరించెను. అటుపైఁ బూజారి హాజీసును వీడ్కొల్పి యాచారులనుదోడ్కొని యొక యేకాంతస్థలమునకుఁ బోయి వారితో నిట్లు ముచ్చటించెను.

పూజారి—ఖేతాళా! జంఝూరరావుతో మాటలాడితివా?

ఖేతాళ—విశాలాక్షిని దీసికొని విశాలగడకు నిన్ననే పోయినాఁడు. అతని వెంట నామిత్రు నొక్కనిఁ బంపినాఁడను.

పూజారి—బాలాజి మనమనుకొన్నట్లు వచ్చునో వేళకు రాఁజాలఁడో యని సంశ—

జంఘాలు—మీకు సంశయింపఁబనిలేదు. అతనితోఁ గొంతదారివఱకుఁ గలసియే వచ్చినారము.

పూజారి—అటులైన మీరు మీప్రయాణసన్నాహములో నుండుఁడు.

అని వారినిబుత్తెంచి పూజారి ప్రభావతివద్దకుఁ బోయి యామెకు విశాలాక్షి విముక్తిసంగతియు ఖేతాళుఁడు జంఘాలుండును హాజీసుని వంచించిన తెఱంగును శ్రుతపఱిచెను. ప్రభావతి విశాలాక్షివిముక్తి వీనులుచల్లఁగా విని సంతోషించి ఫకీరుతోపాటు ప్రయాణమునకు ద్వరపడుచుండెను.

ఇంతలో హాజీసు పనుపున బోయీలు రెండు పల్లకీలు మోసికొని కోట సింహద్వారము వద్దకు వచ్చుటయు నా సంగతిదెలిసికొని పూజారి ప్రభావతిని నిజచేటీసమేతముగాఁ గోటవెలికిఁ దీసికొనివచ్చి యటఁదమకై యేర్పాటు కాఁబడిన యాదంతపుఁ బల్లకీలలో నొకదానిపైఁ బ్రభావతి నెక్కించి తాను మఱొక్కదానిపై నధిష్ఠించెను. ఇంతకుఁ బూర్వమే యచ్చటికి వచ్చి నిల్చినహాజీసు హయారూఢుండై తనరాణువను వెంటనిడికొని ఖేతాళ జంఘాలులు త్రోవచూపుచుండఁ బయనము సాగించెను.

అట్లు రెండు దినంబులు ప్రయాణముగడచిన పిదప హాజీసు ముఖ్యులొక్క విపినమార్గంబునఁబడి పోవుచుండిరి. అత్తఱి వారికంటికే వైపుచూచి నను గట్టులుపుట్టలును దక్క మఱొండు కానఁబడమి సైనికులలోఁ గొందఱు తప్పు దారిని బోవుచున్నామనియుఁ గొందఱీదారినుండిపోవుట యేదో యొకయుపద్రవము తటస్థించుననియు నిట్లొకరితో నొకరు గుసగుసలాడికొనుచు గునియఁజొచ్చిరికాని యొక్కండును దన యభిప్రాయము హాజీసునకుఁ దెల్పఁడయ్యె. ఇట్లు సంశయాకుల చిత్తులై సైనికులెల్ల మెల్లగా నడచుచున్న సమయమున సహస్రకరుఁడు తనప్రచండకిరణములు నెఱపి యా తెరువరులఁ బీడింపఁజొచ్చెను. అందువలన నచ్చటివారికనేకులకు దాహము వేయుచు నాచుట్టుప్రక్కల వాఁగుఁగొలఁకు వెదకసాగిరి. అంతట హాజీసు మహారణ్యప్రదేశమున గుడారములఁ బఱపించి పూజారిముఖ్యులతోపాటు విశ్రమించుచుండెను. ఈగొడవలోఁ జడిచప్పుడుకాకుండ ముందునడచుచున్న భేతాళ జంఘాలులు సన్నసన్నఁగా జాఱిపోయి తామిదివఱ కేర్పాటుచేసికొన్న సంకేతస్థలమునకు జని యచ్చట వీరిరాకకై యెదురుచూచుచున్న బాలాజిని గలసికొని ప్రభావతిరాకను దెలియఁజేసిరి. బాలాజియు వెంటనే బయలు వెడలెను.

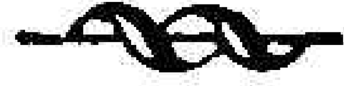
అటఁ బూజారియుఁ బ్రభావతియు బాలాజి యనుకొనినట్లువచ్చునో లేదోయని పరిపరివిధముల వగచుచు నుళికిపడుచుండిరి. అత్తఱిఁ బ్రభావతికి వామనేత్రభుజంబు లదరఁజొచ్చెను. మఱియుఁ బెక్కుశుభశకునములు కాఁదొడంగెను. కాని యాశకునంబుల నమ్మికొని ధైర్యముగ్గలిగియుండఁజాలక తనబ్రతుకేమగునో యని దిగులొందుచు దశదిశలు ఱెప్పవాల్పక కలయఁజూచుచుండెను.

ఇట్లొకగంటసేపు గడచినపిదపపశ్చిమదిగ్భాగమునుండి గొప్పసైన్యము దవుదవ్వున వచ్చుచున్నట్లు చప్పుడును నావెనక పెంధూళియు నచ్చటవారికెల్లరకు గోచరించెను. ప్రభావతి పూజారులావచ్చుచున్నసైన్యము బాలాజిదేయని సంతోషించిరి. హాజీ సాసైన్యమెవరిదో యెఱుంగఁగోరి భేతాళజంఘా

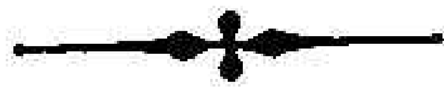
లులఁ గేకలువేసి పేసారి వారినామట్టుప్రక్కల వెదకించెను. ఇంతిలో నాశైన్య ము కొంతదగ్గరబడుటవలన నదివఱకే గుజ్జుపుదౌడులను బట్టిమరాటసేనగా నను మానించి కలవరపడుచున్న హాజీసునకు నందలి జెండాలు సరిగాఁ బొడక ట్టెను. అంత నేమిచేయుటకుఁ దోపక యొక్కింతిసేపు చిమ్ముడిపడి యా మీఁదట దనసైనికులఁ బోరునకుఁ బురికొల్పి తాను దప్పుకొంటకు దారివెద కొనకిఁబొచ్చెను. వారు సమయవశ్య నింతకుమున్నె గుర్తెఱింగినవారౌట వలనఁ బ్రాణాశవిడచి మరాటసైనికులపైఁ గవిసి కలనుసల్పదొడంగుటయు నత్తితీ నిరువాఁగులవారికిఁ బోరురథసంబయ్యె. మరాటులధాటికి బఠాను లొక్క గంటవఱకు నిలువరించిరికాని బాలాజి విజృంభించి లేళ్లపై సింగముఱిమినట్లు తమసైనికులఁపైఁ బడిసెక్కుఱుముక్కడంచుటఁ గనిపట్టి హైన్యంబు సన్నగిల్ల హతశేషులు దిక్కులకుఁ బరుగిడఁబొచ్చిరి. ఇదిచూచి హాజీసు పదిమందిని వెంటఁదీసికొని ప్రాణములు దక్కించుకొన నచ్చోటు విడచి పాఱిపోయెను.

ఇట్లు శత్రువులను పిదకించి బాలాజి పూజారినిగిఁజసికొని సాష్టాంగనమ స్కృతులుసల్పి తమ కిందుచేసిన మహోపకారంబుల కతనిని వేశొల్లఁగొని యాడి పదంపడి ప్రభావతిని సమయానుగుణముగాఁ బల్కరించి వారినిదోడు కొని తిన్నగా విశాలగడకు నడచెను. అదివరకే విశాలాక్షీసహితుండైన విశా లగడను విచ్చేసి శివాజి కటాక్షపాత్రుండైన జంఝూరరావు బాలాజి ముఖ్య లునగరికి విజయముచేయుతతీ సపరివారముగా నెదురేఁగి పూజారికి నంజలి ఘటియించి బాలాజినిఁ గౌఁగిలించికొని తాను విశాలాక్షిని విజాపురినుండితప్పిం చితీసికొని వచ్చినక్రమమెఱింగించుచు వారిని పురిజేర్చెను. శివాజి యావ త్తమానము తెలియఁజేసి ప్రతాపగడనుండి తనతల్లియగు జిజాభాయిని లలితా దేవీ రామోజుల నామఘునాటికి గాఱింపఁజేసెను. వారును బ్రభావతిఁ గొ డగాంచి కౌఁగిలించుకొని యానందబాష్పముల జాలువిడిచి తద్విముక్తికిఁ గారగ కులైన పూజారిబాలాజులను విశేషముగాఁ బ్రశసించి గౌరవించిరి. శివాజి పూజారిని బాలాజిని దనపట్టపుఁనేనిక పైనెక్కించి యూరేగించి తగుకీతిని సత్కరించెను. ప్రభావతి తనజనకులకును గారాపుచెలికత్తెయగు మంజువా

ణికిని దాఁ బడినపాళెల్లయు నెఱింగించి పూజారిని గుటుంబసహితముగాఁ దమయింటికి రప్పించి తండ్రికిఁ జెప్పి గొప్పవిందు గావించెను. అనంతరంబు శివాజి విశాలాక్షిని బాలాజిసమ్మతిపై జంఝూరరావున కిచ్చుటకు నిర్ణయించి ప్రభావతి విశాలాక్షులపెండ్లిండ్లొక్కసారి జరుప నిశ్చయించి ముహూర్తములఁ బెట్టింప వలసినదని రామోజి ముఖ్యుల కానతిచ్చి పదంపడి సుల్తాను విజాపురిలో లేనిసంగతిని దెలిసికొని యతండు తన యావద్బలంబులను దోడ్కొని తదీయరాజధానిమీఁదికి దాడివెడలెను.



ముప్పదియెనిమిదవ ప్రకరణము.



అట సుల్తాను హాజీసుని విజాపురికిఁబంపి యచ్చటిజమీందారులను క్రమముగా వశపఱచుకొనుచుండెను. అంత వారముదినములు గడచిన పిదప నొక్కనాఁడు సుల్తానే కర్ణాలుసిద్ధిని జంపించియుండునని తద్భంధుహితులను మానించి పెద్దసేనను గూర్చుకొని యతనిశిబిరమును హఠాత్తుగా ముట్టడించిరి. అప్పటిలో సుల్తాను సైన్యములో సగము వేఱొకగ్రామమునకుఁ బోవుట తటస్థించుటఁజేసి తక్కినసైనికులు వైరులను నిర్జించి పాఱఁదోలలేక తమప్రభువు పట్టువడునేమోయని యెక్కుడుపట్టుదలతో నరుల శిబిరములోనికిఁ జొరనీయకుండ నాలంబు సల్పఁజొచ్చిరి. ఆసమయమున దైవకృపవలన శివాజి నిజసైన్యముతో నచ్చటికి విచ్చేసి పరులను దఱిమి గొడపి సుల్తాను నాయుపద్రవమునుండి సంరక్షించెను. ఇట్లు ప్రాణదానంబుచేసిన యామరాటధీరుని బహుశ్లాఘించి కరంబు గౌరవించి యనంతరమున నాతని నియోగించి యెల్లజమీందారులను వశవర్తులం జేసికొనుచుండెను. ఇట్టి యలజడిలోఁగూడ ప్రభావతి విషయమై మఱువక యొక్కొక్కెడ నామె జాబు చదువుకొనుచు నందలి మాటలఁ దియ్యఁదనమునకు నయ్యది విడువఁజాలక కండ్లకద్దుకొనుచు నెక్కొక్కప్పుడు ముద్దుపెట్టుకొనుచు నెప్పుడా ముద్దులగుమ్మ వచ్చునోయనియు నెన్నఁడా చిలుకల కొలికిని జేరి మనసార మాటలాడవచ్చునోయనియు నిట్లనేకవిధంబులఁ గామకులకు నైజమైన తెఱంగునఁ గలవరించుచు దినమొక్క మహాయుగమువోలె గడపుచుండెను.

అట్లు పలాయితుండైన హాజీసునాల్గైదునాళ్ళకు సుల్తానుని జేరుకొని పకీరుమోసముచేసిన విధంబును బాలాజితనోడించి ప్రభావతిని విడిపించి తీసికొనివెడలిన విషయమును శివాజీకి వాడీశావంతులులోఁబడిన వృత్తాంతమును సారదినెఱింగించిన విజాపురీశుఁడు విస్మయవిషాదములకులోనై చేయునదే

మియ్యఁదోపక యప్పటికిఁ గర్ణాటకమునం దల్లరులు గల్గారుటఁబట్టి శహాజిసహితముగా సేనలవెంటనిడుకొని నిజరాజధానినిఁ జేరుకొనెను.

పట్టుపడిన ప్రభావతి వియోగంబునకుఁదోడు శివాజి విజయంబు సుల్తానుమనస్సునకు మఱింత ఖేదము గల్గించుటఁజేసి యాయన విజాపురికి విచ్చేసిన వారముదినములదాఁక వ్యాధిగ్రస్తునివలె మంచముమీఁదనుండి కదలక ఆహారవ్యవహారములు వర్జించియొకవిధముగాఁ గడపుచుండెను.

ఇట్లుండ నొక్కనాఁ డిబ్రహీము పనిపడి మహాతురతతో సత్వరముగా సుల్తానువద్దకుఁజనుదెంచి ప్రభువు నవస్థవిలోకించి తాను జెప్పఁదలచుకొన్న సంగతి చెప్పక తద్దుఃఖోపశమనమునకై యొక్కింతతడవు తగురీతిని సంభాషించి తదుపరి వారుభయులిట్లు ప్రసంగింపఁజొచ్చిరి.

సుల్తాను—వజీర్! ఏమివిశేషములు? మనరాష్ట్రములోఁ బ్రతివ్యవహారము సానుకూలముగాఁ సాగుచున్నదా ?

ఇబ్రహీము—సర్కార్! మనరాష్ట్రవ్యవహారములకేమి కాని యొకగొప్పవిశేషమును జెప్పవచ్చితిని. సెలవైన—

సుల్తాను—ఏమీ ! శివాజి దండెత్తిరాఁడుకదా !

ఇబ్ర—నేఁ జెప్పఁదలచుకొన్నది మీరే యడిగినారు. అతఁడో నేతాజియో విజాపురిమీఁదికే యేతెంచుచున్నారని మన ఖాంజాహాను నిన్నరాత్రి వచ్చి నాకెఱిగించినాఁడు. ఇదిచెప్పుటకే యిటు వచ్చినాను.

సుల్తాను—శివాజి విజాపురిమీఁదికి నెత్తివచ్చుట కతనివద్ద నేమి బలమున్నది?

ఇబ్ర—లేకేమి ! శివాజిని పూర్వము శివాజియనుకొంటిరా ? అఫ్జలానుని బరిమార్చిన నాటనుండియు నతండు విశేషముగా సైన్యమును వృద్ధిచేయుచున్నాఁడు. లేనిచో ఘోరపురేను సబాంధవముగాఁ బరిమార్చుటకును శాంతవంతుని వశపఱచుకొంటకును శివాజి శక్తుండగునే? ప్రస్తుత మతనివద్ద నెంతబలములున్నదో నిర్ణయించుట కేరికిని సాధ్యముకాకున్నది. అతండు రేపోమాపో రానున్నాఁడఁట.

సుల్తాను—అట్లైనఁ గొంత సేననిచ్చి నీవు మన హాజీసును బంపుము.

ఇబ్ర—ఉన్న సైనికులనెల్లర నంపినచో నదియెఱింగి మఱియొక దారినుండి వచ్చి యతండు పట్టణము ముట్టడించునేమోయని భయము వేయుచున్నది. అదికాక హాజీసుని ప్రయాణము కమ్మంటకు వ్యవధికూడ చాలదు.

సుల్తాను—అట్లైన నేమి చేయుట యుక్తము?

ఇబ్ర—ఇప్పుడు సంధియే మంచిదని నాయభిప్రాయము. బొక్కసములో విత్తమాసన్నగిల్లినది ఈనడుమ యుద్ధములవలన మన భటులా విశేషముగా నలిగియున్నారు. కావునఁ శివాజితోఁ గయ్యంబు పొసగించుట యిప్పటిలో నెంతమాత్రము శ్రేయస్కరముకాదు.

సుల్తాను—అట్లైన శహాజిని బిల్పింపుము. అతనితోఁ గలసిమాటలాడుదము.

ఇబ్ర—చిత్తము.

సుల్తాను—మాచిత్తము ప్రస్తుతము స్వస్థముగాలేదు. మధ్యాహ్నము శహాజిని దోడ్కొనిరమ్ము.

అని సుల్తా నిబ్రహీమును వీడ్కొల్పి యటుమీఁదటఁ దనకై తెచ్చినపదార్థములు భుజించి మంచముమీఁద నే పరుండి విచారించుచుండెను. ఇంతలో మధ్యాహ్నమగుటయు నచ్చటికి నిబ్రహీముశహాజులు రా వారితో నిట్లు సంభాషింపఁదొడంగెను.

సుల్తాను—శహాజీ! నీవు మాకొక యుపకారము చేయవలసియున్నది.

శహాజి—చిత్తము తమబోంట్లకు నుపకారము చేయవలసినంతటివాఁడనా?

సుల్తాను—రాజజనకుండవైన నిన్నుపకార మర్థించుట తగదా?

ఇబ్ర—శహాజీ! సర్కారభిప్రాయము నీవెఱింగియే యుందువు. అయినను జెప్పుచున్నాను వినుము. శివాజి నెట్లైనను సర్కారునకు విధేయునిగాఁ జేయవలెను.

శహాజి—నేను మీకు విధేయుఁడనైనప్పుడు నాపుత్రుండు మట్టుకు విధేయుండు కాకుండునా?

సుల్తాను—మాతండ్రిగారు నీయెడ సల్పిన నేరములను మనసులోఁ బెట్టుకోక మాకు నీవు నీపుత్రునితో సఖ్యము కుదుర్పవలెను.

శహాజి—అఫ్జలాను మంత్రాంగంబునఁజేసి మీజనకులు నన్నుహింసించిరేకాని వేఱొకటికాదు. వారుభయులు పోయిన పిమ్మట నాకావిచారమేల యుండును? ఎఱుంగమి వారుచేసిన దోఁటువలన నప్పుడే మఱచితిని ఇంతకు మీరు నాయందు దయామతులై యీగడియవఱకున్నారు. అదియే నాకుఁ బదివేలు మీ రక్షించిన విషయములో నాయోపినంత ప్రయత్నించిచూచెదను.

ఇబ్ర—మొన్నను శిబిరములోనున్న సర్కారు సహాయమునుండి నీవు తప్పించిననాఁటగోలె వారు నీయెడల నత్యంతస్నేహగౌరవములు గల్గియున్న సంగతి యెఱుంగుదువుగదా?

శహాజి—వజీర్సాహేబ్! మా శివాజికి సర్కారుపై నెన్నడును ద్రోహబుద్ధి లేదు. కాని మొగలాయీల నెల్లైన నడంపవలెనని మొదటినుండి యత్నము చేయుచున్నాఁడు. వానిశ్రేయస్సునకు సహింపఁజాలక యఫ్జలానుముఖ్యులు వానిని యవనాంతకుండనియు విజాపుర రాజ్యనాశకుండనియు లేనిపోని నేరములుచాటించి వానియెడల నిక్కడివారికి నాగ్రహము కల్గించినారు. ఇన్నాళ్లును మీతిండి తిని యాసమువచ్చిన తఱి మీకేమాత్ర ముపకారము చేయకుంటకు నేఁ గృతఘ్నుండనే? సర్వదా మీశ్రేయస్సు నభిలషించునన్ను మన్నించి నామాటలు పాటింప వేడుచున్నాను. సాహేబ్జీ! వినుఁడు. మావానికి గోబ్రాహ్మణులందు భక్తిమెండు. కావుననే శివాజిని మ్లేచ్ఛవిరోధియనియు బ్రాహ్మణపక్షపాతియనియు మన దర్బారుద్యోగస్థులు కొందఱు చాటుచువచ్చిరి. గోబ్రాహ్మణభక్తి వానికున్నంతమాత్రమున సర్కారుపైనను రాష్ట్రముపైనను వాఁడు ద్వేషభావమూని యున్నాఁడని చెప్పుట సమంజసమా? లోఁగడ నేనొకపర్యాయము మందలించిన తఱి నాతో శివాజి చెప్పినమాటలు వినుఁడు "నన్ను రాజద్రోహి

యని యే యొకకొందఱు చాటినంతమాత్రమున నాకు భయంబులేదు. నిజమునిలకడమీఁదఁ దెలియకపోదు. మొగలుమహాసముద్రము దక్క నును ముంచివేయకుండఁగ నాకట్టవలెననియే నాపరమోద్దేశము. కాని నాయుద్దేశము గ్రహింపక ధనమదాంధులగు దర్బారుసేవకులు నామీఁది కోపమున సాధువులగు గోద్విజాదులపైఁ గ్రౌర్యమును జూపుచున్నారు. అదికాక ప్రజలపైనను భూములపైనను బన్నులురెట్టింపు చేయుచున్నారు. ఈలోపంబులు దక్కఁపఱచి నాదేశీయులను సంరక్షించుట నావిధియై యున్నది. ఎన్నాళ్లు సుల్తాను న్యాయము వంక నొరగఁడో యన్నాళ్లు నాయనకు నేను వశ్యుండను గాను. ప్రజారక్షణము రాజులగు వారికి నుత్తమధర్మము. అద్దానిని సుల్తాను పాటి చేయనట్లు కనిపించుచున్నది. అందువలననే నేఁడిన్ని కలతలు పుట్టుటకుఁ గారణంబయ్యె.''

అని యిట్లు శహాజి విన్నవించుచున్నవేళ నొకసర్దారటకు నేతెంచి సుల్తనుదిక్కు మొగంబై, "సర్కార్! నాతాజీసమేతముగా శివాజి తన ప్రచండాశ్వసైన్యమును దీసికొని రాజధాని పొలిమేర దాటివచ్చుచున్నాఁడు. ఒకపూట ప్రయాణములో రాజధానిఁజేరఁగలండు. దేవరకియ్యది మనవి చేసికొనవచ్చి యుంటిని" అనివాఁడు చెప్పుమాట లాలించి సుల్తాను వికలమనస్కుఁడై వజీరుతో నిట్లులనియె.

సుల్తాను—ఇట్టి తరుణములో శివాజితో సంధిచేసి కొంటయే మేలని తోఁచెడిని.

ఇబ్ర— ఇతనికి బాసటయై మొగలులుకూడ వచ్చియుండురా యేమి? లేనిచో—

ఇబ్ర—అన్నట్లు జ్ఞాపకము వచ్చినది. ఔరంగజీ బన్నదమ్ములకు బొమ్మవెట్టి ఢిల్లీరాజ్యము స్వాధీనముచేసి కొన్నాఁడఁట. అతనికి మనపైఁగలదలవ యెఱుంగుదురుకదా! అతండు ప్రస్తుతము కార్యాంతరమగ్నుండై

యుంటఁజేసి శివాజిని బురికొల్పియుండవచ్చును గాని యిప్పటిలో మొగలులు మరాటులతోఁ గలసివచ్చియుండరు.

జాగీరుదారు—శివాజికి నొక్కరి ప్రేరేపణతోఁ బనియేమి? దర్బారులో ననేకులు వానిపక్షము చేయుచున్నారు. ఎఱుంగరా! నిన్నటిదాకఁదలలో నాలుకవోలె మనలో మెలంగుచుండిన జంఝూరరావు శివాజి కాశ్రితుండై మనకు విరోధి యైనాఁడు.

సుల్తాను—ఏమీ జంఝూరరావు మననగరిలో లేడా? వీఁడుకూడఁ బంతోజి మార్గ మనుసరించెనా? విశాలాక్షిని దీసికొని యామరాత్రుండు పోలేదు కదా!

ఇబ్ర—ఇంకను నెఱుంగరా? మీరన్నట్లే కావించినాఁడు. నేను వానితో విశాలాక్షినిజనానాకు బంపవలసినదని చెప్పఁగా నాదొంగ పకీరు మొదట సమ్మతించియు నా వెనుక సుల్తానువచ్చువఱకు నంతఃపురికి బంపవలదని నిర్బంధించినాఁడు. మొన్న మీహాజీసుకూడ నొకమాటు జంఝూరరావుతో విశాలాక్షిని బంపవలసినదని కోరఁగా నట్లేయని జఱుపుము పెట్టి హాజీసుపకీర్లు బయలుదేఱిన దినముననో యాముందు దినముననో కాని విశాలాక్షిని దోడ్కొని రహస్యముగా రాజధాని విడిచి పాఱిపోయినాఁడు.

జాగీరుదారు—'ఇంటిగుట్టులంకకుఁజే' టనునట్లు మనలోని జంఝూరరావు ముఖ్యులు శివాజితోఁ జేరుటవలనఁ దలుపులు తెఱచినయిల్లువలె మన రాజ్యము శత్రుభేద్యమైనది.

ఇబ్ర—ప్రస్తుత మౌరంగజేబు మన జోలికి రాకపోయినను రేపో మాపో దక్కనుపైని దండెత్తక మానఁడు. ఔరంగజేబునకు శివాజి సహకారియైనచో మన రాష్ట్రమునకు గొప్ప ముప్పు తటస్థింపక మానదు.

సుల్తాను—కావుననే శివాజిసఖ్యముచేసికొంటకు నొడంబడితిమి. ప్రభావతిని మఱల మన కిచ్చుటకు సమ్మతించునా?

ఇబ్ర—ఇఁక ప్రభావతిమాట మఱచిపోవలెను. మొద లాతరుణికి మీపై ననురాగము లేనట్లు తోఁచుచున్నది. ఇట్టి సంగతికి శివాజి సమ్మతించునని తోఁచదు.

సుల్తాను—శహాజీ! నీవుపోయి నీకుమారునితో సంధిమాటలాడి రావలసినది.

శహాజి—సర్కార్! ప్రజలపై ననురాగముతో వర్తించుటయు గోద్విజాదిహింస కట్టిపెట్టుటయు, జనుల విన్నపములను బాటించుటయు ననునీవిషయము లమలులోనికిఁ దీసికొనివత్తురేని ప్రాతపగలు దిగనాడి శివాజి మీకు సామంతుండగుటకు సందియము లేదు. ఇట్లు చనువున స్వతంత్రత తీసికొని చెప్పినందులకు నన్ను మన్నించుమనవి.

సుల్తాను—ఈవిషయముల కేమి? అతండు మాతోఁ బొత్తుగూడెనేని యావత్కోంకణమును శివాజికి వంశపారంపరిగా నొసంగుదుము. ఇదికాక మారాజ్యము దోపిడిచేయింపక కాపాడెనే నేఁటేట మూఁడులక్షల రూప్యములు పేష్కసు చెల్లింతుము. దీనికి బదులు మొగలులు మాపై దండెత్తినప్పుడు మాకుఁ దోడ్పడుచుండవలెను.

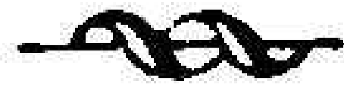
ఇబ్ర—సర్కారు మూఁడులక్షలు చెల్లించుసంగతి నొక్కింత గోప్యముగా నుంచవలెను.

శహాజి—చిత్తము. ఇదిగో యీక్షణమే బయలుదేరుచున్నాను, మావాని నెట్లైనను నొడంబఱచి వచ్చినదారినే పోఁజేసెదను. నావెంట నెవరి నైనను బంపఁ బ్రార్థితులు.

సుల్తాను—ఇబ్రహీము నీవు పోయెదవా ?

శహాజి—ఈమాత్రభాగ్యమునకు నిబ్రహీము రావలెనా? సమ్మతమైనచో ఖాంజహానుని బంపుఁడు. కార్యము చక్క పఱచుకొని త్వరలో వచ్చెదను.

అని సుల్తాను వజీర్లయానతిఁ బడసి ఖాంజహానుని వెంట నిడికొని తన సేనను దీసికొని శివాజిని గలసికొనఁబోయెను.



ముప్పదితొమ్మిదవ ప్రకరణము.

విజాపురిలో సుల్తాను లేఁ డనునభిప్రాయముతో దండెత్తివచ్చుచున్న శివాజి త్రోవలో నతండు రాజధానికి మఱలి విచ్చేసినసంగతి దెలిసికొని తిరిగి పోవలె నని యాలోచించుచుండెను. అత్తఱి ఖాంజహానుఁడు మరాటనృపుని వద్దకు నేతెంచి సుల్తానుపనుపున సంధినిమిత్తమై శహాజి సకుటుంబపరివారముగాఁ జనుదెంచుచున్న సంగతి విన్నవింప నాతండు మహానందభరితుండై దండయాత్ర నిలుపుచేసి హయవేదండాందోళికాది రాజచిహ్నములతోఁ దండ్రి కెదు రేఁగెను. తండ్రికొడుకులొకరి నొకరు చూచుకొని బహుకాలమైనందున నాసమీపముననున్న యొక దేవళములో నుభయులు కలసికొనుట కేర్పాటు చేసికొనిరి. ముందుగా శివాజియచ్చోటికి విజయముచేసి గోక్షీరముతో దేవతకు భోగము గావించి తండ్రిరాకకై యెదురు చూచుచుండెను. అంత నొక్కింత సేపటికి భార్యయగు తుకాభాయిని పుత్రుఁడగు వెంకోజిని వెంటనిడికొని శహాజి కతిపయానుచరులతో నక్కడి కరుదెంచెను. తోడనే శివాజి తల్లిదండ్రులకు మ్రొక్కి తనకు నంజలిఘటించిన తమ్ముని గౌఁగిలించుకొని వారి యోగక్షేమంబు లడిగి పదంపడి భోగము గావింపఁబడిన పాలను నచ్చటివారి కెల్లరకు వినియోగింపఁజేసెను. అటుతరువాత శహాజి కుమారునిఁ జేరఁదీసి "తండ్రీ! నీవు భవానీదేవి వరప్రసాదంబున జనించినాఁడవు. దుష్టశిక్షణంబును శిష్టరక్షణమును నెఱపి పేరును బ్రఖ్యాతియు నార్జించితివి. సనాతనధర్మప్రవర్తకుండ వని ఖ్యాతివహించితివి. మఱియు మిత్రద్రోహియగు ఘోరపడేను భూమికి బలివెట్టి నా బన్నంబు దీర్చితివి. నీకతంబున మనకులంబు పవిత్రంబయ్యె. నీవు స్వతంత్రరాజ్యము సంపాదించినందులకు నాకెంతయు సంతసమే కాని యింక ముందు నాకంఠములోఁ బ్రాణమున్నంతదాఁక నాయజమానుండగు విజాపురీశునిపైఁ గత్తికట్టకుండ నుండుమని బాసచేయుము. ఏకతంబున పాలునకు

మూఁడులక్షలఫేష్కసు చెల్లించుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడు. అతనితోఁ జేరి యౌరంగజేబు పల్కోవికలు నివారింపవలెను. ఇందులకు నల్ల గోల్కొండ నబాబును నీకుఁ దోడ్పడఁగలఁడు." అని హితోపదేశముచేసిన జనకుని సంభాషణములకు మందహాసముచేసి యమ్మరాటకేసరి మెల్లగా నిట్లు వక్కాణించెను. "తండ్రీ! మీ రానతిచ్చినట్లు జరుపుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడ. కాని గోబ్రాహ్మణహింస యవనులు తుదముట్ట విడువనిచో నేను సుల్తాను సఖ్యంబు చేయనొల్లను." నావుఁడు శహాజి కుమారకా! గోబ్రాహ్మణహింస సుల్తాను తనరాజ్యములో నెవ్వఁడును జంపకుండ జేయునట్లు వాగ్దానంబుచేసినాఁడు. కాననామాటలు పాటించి దక్కనుప్రభువు లెల్లరితో మైత్రి నెఱపి యౌరంగజేబును జేబులో వేసికొనఁజూడుము. దాన నీతల్లియభీష్టము సాంతముగా నెఱవేర్పఁగల్గుదువు." అని యిట్లు నందనుని సమ్మతిపఱచి యాతండు సుల్తానునకొసంగురత్నహారంబులును హయకుంజరంబులును ఖాంజహానునిచేతికిచ్చి తాను వెనుకనుండి వత్తు నని చెప్పి వానిని బుత్తెంచెను.

ఇట్లు సంధి పొసఁగినపిమ్మట శివాజి తండ్రినిదల్లిని బల్లకినెక్కించి తానాపక్కనుండి సవారిపట్టుకొని వెంకాజివెంట రాఁ బాదచారియై నడిచి నిజశిబిరమునకుఁబోయి తదనంతరంబున సేనలతో పాటువారినిఁ దోడ్కొని విశాలగడఁ జేరుకొని యట వారిని విశేషముగా గౌరవించెను. అటుపైని బస్తా పూనా ముఖ్యపట్టణములకుఁ దండ్రితో బుట్టువులను దల్లులను దోడుకొని యరిగి యాయాచోట్లఁ గల సన్నిహితబంధువులెల్లరతో సోలి విందారగించుచు వెండియుఁ బ్రతాపగడలోనగు దుర్గంబులను నూత్నరాజమందిరములను మొదలగు తనరాజ్యవైభవముల వారికిఁ జూపించుచుఁ బెండ్లిముహూర్తము సమీపించుటెఱింగి విశాలగడకుఁ బోఁజూచెను. కాని పూజారి శివాజిముఖ్యులను దారిలోఁగలసికొని తులజాపురిలో దేవతాపునఃప్రతిష్ఠ జఱిగించుటకును నావెనుక వచ్చోటనే ప్రభావతీ విశాలాక్షుల వివాహంబులు జఱిగించుటకును బెద్దలు నిశ్చయించినారని తెల్పి వారిని వీలైనంత వేగముగా రావలసినదని చెప్పి తాను ముందుగాఁ దులజాపురికిఁ బోయెను.

ఇట్లు పూజారి చెప్పిపోయినపిమ్మట శివాజియు దదీయులును క్రమముగా మజిలులు చేయుచుఁ దులజాపురి కభిముఖులై చనుదెంచుచుండిరి. ఒకనాటి ప్రయాణకాలమున మార్గమధ్యమున నొక్కయంతరమార్గములో నొక పర్ణశాల గనఁబడెను. దాని కనతిదూరమున నొక్క జలాశయ ముండెను. ఆ రంటికి నడుమను జుట్టును సాలరసాలాది వివిధపాదపములు పుష్పఫలశోభితంబులై చూపఱకుఁ గన్పట్టుచుండెను. అచ్చటి కుజములను సరస్సులనాశ్రయించియున్న కోకిలశారికాది పతంగములు మనోహరంబుగా గానంబు చేయుచుండెను. చిత్రవిచిత్రంబులైన బర్హిణములును మృగములును గుములుగాఁ గూడి వింతవింత క్రీడలు సల్పుచుండెను. ఈవేడుకల కనులపండువుగాఁజూచి శివాజిశహాజు లెవ్వరి దీయాశ్రమంబయియుండునో యని విచారించుచున్న సమయమున రెండులేళ్ళు పర్ణశాలనివాసి పంపిన ఛాత్రులవలెఁ గౌంగుచెంగున వారిచెంతకు వచ్చి నిలచెను. బెదరక నిలచినయాలేళ్లను దండ్రికొడుకులు ముద్దులాడుచున్నతఱిఁ బర్ణశాలలోనుండి రామతారకమంత్రము వారికర్ణవీథిఁజొచ్చుటయు నావెంటనే యిరువురునులేచి యామృగయుగంబును దమవెంటరా నాసరసునకేఁగి యటఁ గరచరణములు ప్రక్షాళనముగావించుకొని యామీఁదటఁ బర్ణశాలకు నడచిరి. వీరిరాక దూరముననుండి కనిపట్టి యందలి యోగిశ్రేష్ఠుండు తనశిష్యుల వారికెదురుగాఁ బంపుటయు వారివలన నయ్యది తమగురునాశ్రమంబని శివాజి యెఱింగి యత్యంతోల్లాసితుఁడై ససంభ్రమముగా జనకునితో పాటుపోయి శ్రీరామదాస యోగీశ్వరుని దివ్యాంఘ్రులకుఁ బ్రణమిల్లి కుశలప్రశ్న గావించి యనంతరమున నాముచ్చురు నిట్లు సంభాషింపఁ దొడంగిరి.

శివాజి—స్వామీ! దేవర వారెప్పు డీప్రాంతమునకు వేంచేసినారు?

రామదాసు—ఓయీ! యవనులయల్లరులకు నైపఁజాలక మహాబలేశ్వరము విడచి యిచ్చోటికి వచ్చినారము. రామచంద్రకృపవలన నిచ్చటికరుదెంచిననాటనుండి యేలాటి బరులయొత్తిడిలేక నెమ్మదిగాఁ గాలక్షేపము చేయుచుంటిమి.

శహాజి—పూర్వమువలెఁ గా కింక నెచ్చటనుండినను మీకుఁ దురుష్కుల యొత్తిడికల్గనేరదు.

రామదాసు—శహాజీ! ఏమంత నిబ్బరముతోఁ జెప్పుచున్నావు—నిన్ను జూచి చాలకాలమైనది. తంజావూరునుండి యెన్నఁడీప్రాంతమున కరుదెంచినావు?

శహాజి—ఇప్పటికిప్పుడే తంజావూరివిడిచి యొకనెలదినములైనది. కాని కోంకణమునకువచ్చి యొకవారమై యుండును.

రామదాసు—మీరెక్కడికిఁ బోవుచు నిచ్చటనాఁగినారు.

శహాజి—తులజాపురికి వివాహార్థమై పోవుచున్నాము.

రామదాసు—అది యెవరి వివాహము?

శివాజి—మన ప్రభావతి వివాహము.

రామదాసు—ప్రభావతి విజాపురిలోఁ జిక్కువడినదని వింటిని ఆమె యెట్లు తప్పించుకొని। రాఁగల్గినది?

శివాజి—పూజారి పురుషకారమున.

రామదాసు—సుల్తాను మోహించినవనితను వేఱొక్కనికిచ్చి పెండ్లిచేయుట యపాయకరము కాదా?

శివాజి—ఔను గాని ప్రస్తుతము సుల్తాను మనకు సఖుండై యేర్పడినాఁడు. ఈకారణముచేత నే మాతండ్రిగారిందాక తురకల బాధయుండదని యంతనిబ్బరముగాఁ జెప్పఁగల్గినారు.

రామదాసు—తక్కినసంగతులు వెనుకనుండి మాటలాడుకొనవచ్చును. మీ ప్రయాణమాపుచేయింపుడు. ఇచ్చట రెణ్ణాళ్లుండి మఱి పోవచ్చును.

అని వారిని బలవంతపెట్టి ప్రయాణమాపించి భోజనానంతరము రామదాసు శివాజివలన బాలాజి విడుదలయుఁ ప్రభావతిపట్టువడి తప్పించు



మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA113B137
పుస్తకం పేరు	ప్రభావతి
తారీఖు	26/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	261
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	II
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Rehana
పేజీలు విడదీసినది	Rehana
స్కాన్ చేసినది	Aswini
పరీక్ష చేసినది	pragathi
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good